

Uz. KAROL KAVČIČ

Diel I.

ZÁKLADY
SVETOVÝCH MISIÍ.

*⊕ Odôvodnenie misijného diela
Cirkvi svätej.*

(Časť teoretická.)

I.

Písmo sväté a misie.

MISIJNÁ KNIZNICA „NITRA“.

VYDÁVA

SPOLOČNOSŤ BOŽIEHO SLOVA NA SLOVENSKU.

I.

SVETOVÉ MISIE

(Katolícka misiologia)

Sväzok I.

Napísal:

Dr. KAROL KMETKO,

biskup nitriansky,

krajinský predseda Misijnej jednoty duchovenstva.

NITRA 1941

Nákladom Misijného domu Matky Božej v Nitre.

**So súhlasom vrchnosti diecezánnej pod č. 1271/41
a rehoľnej pod č. 218/41.**

**Tlačila Kníhlačiareň Andreja v Bratislave,
Trieda kráľa Alexandra č. 12.**

Úvodom.

Naša doba, kypiacca novými myšlienkami a silami, dosiaľ utajenými, nie je misijnej myšlienke najpriaznivejšia. Nielen že je hmotná podpora misií temer znemožnená, ale nastáva zmena aj v zásadnom postoji k misijnému dielu vôbec. Dnešný človek vidí takmer len vlastný národ s jeho nepopierateľne veľkými potrebami, a stráca veľkodušné kresťanské pochopenie tej základnej skutočnosti, že viera v Krista znamená pre každý národ viacej ako všetky moderné vymoženosti, a preto rozkaz Kristov: Idte do celého sveta, platí aj pre dnešok. Aj dnes ešte kresťanská viera je len tam pravá a v plnom slova smysle katolícka (všeobecná), kde v povedomí prísnej svojej povinnosti musí volať so sv. Pavlom: Vae mihi, si non evangelizavero — Beda by mi bolo, keby som nekázal. (1. Kor. 9, 16.)

Tieto myšlienky viedly Spoločnosť Božieho Slova na Slovensku k rozhodnutiu začať s vydávaním radu misijných prác, hoci dnešné pomery tomuto podujatiu nie sú zvlášť priaznivé. Seria misijných prác vyjde pod spoločným názvom: Misijná knižnica „Nitra“.

Cieľom tejto „Knižnice“ je:

1. Ideove podložiť a prehĺbiť misijné hnutie, ktoré našlo u nás takú priaznivú pôdu. Lebo len tak prekoná misijná myšlienka ťažké časy, ak sa aj najširšie vrstvy presvedčia o tom, že misie nie sú len spolok na žobranie.

2. Ukázať slovenskému vzdelanému človekovi, že misijná myšlienka úzko súvisí so základmi, s koreňami na-

šej viery, a preto nie je iba súkromným záujmom niekoľkých spoločností, akýmsi športom, dobrodružným podnikom, alebo hnutím, živým čírym súcitom s „úbohými poharmi“, ale že je našou svätou povinnosťou.

3. Sústrediť literárnu misijnú činnosť v spoločnom rámci, zaistiť jej patričné miesto a zvýšiť jej účinnosť.

Ako to už vysvitá z vytýčeného cieľa, malá Spoločnosť Božieho Slova nevyhradzuje si túto prácu pre seba, ba naopak, v povedomí obmedzenosti vlastných síl, vyzýva k činnejšej spolupráci všetkých kňazov a laikov.

Sme národ malý, a preto rámec tejto série musí byť čo najširší, zahrňujúc v sebe všetky druhy misijnej literatúry: misijnú teóriu, misiografiu, misijné životopisy a misijnú drámu.

Obzvláštnou radosťou a vyznačením je pre nás okolnosť, že práve Jeho Excelencia Dr. Karol Kmeľko, predstaviteľ misijného hnutia a misijnej horlivosti na Slovensku, nám dovolil, aby vyšlo jeho základné dielo o misiách ako prvé číslo tejto série. Týmto dielom, prvým svojho druhu v slovenčine, dostáva Misijná knižnica vedecký a bohoslovecký základ, na ktorom sa dá pokojne ďalej budovať.

O vlastnom diele nechceme sa tu obštrnejšie zmieňovať, no, musíme ďakovať pokorne a úprimne Jeho Excelencii Dr. Kmeľkovi, ktorému je Spoločnosť Božieho Slova zaviazaná večnou vďakou ako otcovi misijného hnutia na Slovensku.

Dal nám príklad aj na poli misijnej literárnej práce. Čo on začal, v tom nech pokračujú mladé ruky. Len jeden cieľ majme všetci pred očami: Zvestovať Krista (Filip. 1. 18.). A neustaneme, kým sa nesplní jeho výrok:

Bude jeden ovčinec a jeden pastier! (Ján 10, 16.)

V Nitre na sviatok našich slovanských apoštolov sv. Cyrila a Metoda 1941.

P. JÁN FAIKUS SVD,
regionál na Slovensku.

Predslov.

Činnosť slovenských katolíkov na poli svetových misií je bohatá, slovenská literatúra misijná je však chudobná v porovnaní s inými národmi. „Ročenka“ Misijného spolku na Slovensku, ktorá od r. 1929 nepretržite s pozoruhodným obsahom vychádza, má okrem zpráv o misijnej činnosti z predošlého roku cenné články aj o všeobecnom misijnom diele, ale sústavné dielo o celej misijnej otázke ešte nevyšlo. Naše misijné časopisy a kalendáre tiež len jednotlivými mis. otázkami sa zaoberajú.

Máme síce už aj jednu výtečnú samostatnú knihu o misiách z pera najdôst. p. biskupa Dr. Andreja Š k r á b i k a: „Misijným svetom“, Spolkom sv. Vojtecha vydanú, táto však opisuje len veľkú zaostalosť pohanov a hrdinstvo misionárov, systematicky však so všetkými otázkami misiologie sa nezaoberá.

Tento nedostatok našej cirkevnej literatúry mienim touto knihou odstrániť. Myslím, že so záujmom, tejto vážnej otázke primeraným, bude ju čítať v prvom rade naše duchovenstvo, ďalej môže byť vítaná v tých kňazských seminároch, kde sa misiologia aspoň čiastočne prednáša, alebo môže byť predmetom aj riadnych prednášok, keď naši bohoslovci budú mať k tomu príručku. Ale aj každý priateľ svetových misií, najmä z kruhu inteligentov, ktorí sa zaujímajú o mis. otázku, tiež budú mať príležitosť oboznámiť sa s ňou obsírnejšie.

Katolícki Slováci v poslednom desaťročí prejavili mimoriadnu pozornosť a horlivosť za mis. dielo. Svojimi

sbierkami a darmi na mis. ciele priemerne prevyšujú aj bohaté, veľké národy.

Keď ich príkladné porozumenie pre misie upevnené a zvýšené bude i týmto dielom, vtedy budem spokojný s výsledkom svojej práce.

Pôvodca.

Z mojej knižnice

Ján Decký

1. Základné pojmy.

Najprv treba objasniť pojem misii.

Latinské slovo: „Missio“ podľa etymologie znamená vo všeobecnosti „poslanie“, a pochádza od slovesa „mittere, posielat“.

V Písme sv. (v Novom zákone) poverenie hlásať spásu ľudom menuje sa „poslaním“, „misiou“, lebo ten úkon je spojený s vysielaním toho, ktorý ho má previesť. Tak o apoštoloch čítame: „Týchto dvanástich poslal Ježiš...“¹⁾ „Hľa, ja posielam vás, ako ovce medzi vlkov.“²⁾ „I ustanovil, aby dvanásti boli s ním a že ich pošle kázať.“³⁾ Pán Ježiš o svojom poverení od Otca tiež tak hovorí: „Ako mňa poslal Otec, tak i ja posielam vás.“⁴⁾ — Tento výraz „missio“, od poslania pochádzajúci, ujal sa aj v cirkevnom živote.

Aj v obecnej mluve sa často hovorí o diplomatickej, vedeckej alebo politickej misii istých osôb.

V cirkevnom práve misiou menujeme to opatrenie, ktorým cirkevná vrchnosť niektorú, na to schopnú osobu, splnomocní k vykonávaniu istého úradu.⁵⁾ V užšom smysle slova misia (missio) podľa kánona 1328. znamená udelenie zvláštnej právomoci kázať slovo Božie. Len kto do-

1) Mat. 10, 5.

2) Mat. 10, 16.

3) Mar. 3, 14.

4) Ján 20, 21.

5) Kán. 109.

stane túto misiu, má právo v Cirkvi evanjelium úradne a verejne ohlasovať, ako napr. farári, katechéti.

Známe sú aj tzv. ľudové alebo vnútorné misie, ktorými sa mravný život niektorej farnosti kázaním, pobožnosťami a spovedaním, obyčajne prostredníctvom rehoľníkov, obnovuje. Taká ľudové misie začali riadne konať najprv lazaristi, ktorých rehoľa sa preto „Congregatio missionum“ menuje. Tieto misie predpisuje aj kánon 1349. pre všetky fary v každom desiatom roku. Cieľom takýchto misií je obnoviť alebo upevniť nadprirodzený život veriacich katolíkov a poblúdených (hriešnikov) priviesť nazpät k činnému katolíckemu životu. Týmto sa odlišujú od misií v užšom slova smysle, ktorých cieľom je inovercov, neveriacich, slovom všetkých nekatolíkov získať pre Cirkev katolícku. Cirkev sv. má teda tú hlavnú úlohu na zemi, aby všetkých ľudí vyučovala o večných náboženských pravdách a pomocou jej zverených prameňov milosti priviedla k večnému spaseniu.

Cirkev katolícka podľa svojho poslania všetkých ľudí sa usiluje do ovčince Kristovho priviesť. Svetové poslanie (misia) Cirkvi sv. zakladá sa hlavne na tých slovách Spasiteľa sveta, ktorými apoštolov, ako svojich splnomocnených poslov vysiela na celý svet, ku všetkým národom hlásať „dobrú zvesť“, evanjelium: „Ďťte, učťte všetky národy a krstíte ich.“⁶⁾ „Ďťte po celom svete, káźte evanjelium všetkému stvoreniu. Kto uverí o dá sa pokrstiť, bude spasený, ale kto neuverí, bude zatratený.“⁷⁾

Toto poslanie, poverenie svoje apoštolí a ich nástupcovia vždy verne plnili. Cirkev celému svetu hlásala evanjelium; aj teraz to koná a konať to bude, dokiaľ jej „misijná doba“ trvá, t. j. kým všetky národy nebudú vtelené do pravej Cirkvi Kristovej.

Jej úlohou (poslaním) je síce každého ku pravej viere

⁶⁾ Mat. 28, 19.

⁷⁾ Mar. 16, 15, 16.

priviesť, teda aj židov, mohamedánov, kactrov a rozkolníkov, predsa v najužšom smysle slova pod svetovými misiami rozumieme tú činnosť Cirkvi, ktorou pohanov chce obrátiť na kresťansko-katolícku vieru. Odtiaľ sa menujú aj pohanskými, zovnútorými alebo zámorskými misiami. V prítomnom diele slovo „misie“ v tomto najužšom smysle užívame.

Teda sv. misie sú činnosťou Cirkvi sv., konanou k rozšíreniu katolíckej viery medzi pohanmi.

V tejto práci nemôže hockto podľa svojej ľubovôle účasť brať, ale len ten, ktorý je touto úlohou od sv. Cirkvi, predovšetkým od sv. Stolice, poverený a k tomu vyslaný. Bez tejto právomoci od Cirkvi obdržanej mohol by síce niekto svojím vyučovaním alebo aj pokrstením pohanov na čas úspechy preukázať, táto práca by však bola bezprávna, pochybená, neúplná a len hrubou nevedomosťou dotyčného by sa dala vysvetliť, lebo by sa nezakladala na nadväžnosti (autorite) predstavených Cirkvi. Ak by sa úmyselne proti vôli cirkevných predstavených konala, bola by aj bezcenná a hriešna a viedla by k rozkolu.

Cirkev sv. svoju úlohu dvojakým smerom koná:

a) svojich veriacich, údiv to tajomného tela Kristovho, vo viere upevňuje, zdokonaľuje a posväcuje;

b) k tým, ktorí ešte do jej lona nepatria, vysiela svojich poslov, misionárov, aby títo hlásaním evanjelia všetkým národom ukázali pravú cestu k spaseniu.

Prečo a ako vykonáva toto druhé svoje povolanie, to je predmetom misiologie, ktorým sa aj my v tomto diele o svetových misiách Cirkvi budeme zaoberať.

Predovšetkým musíme odôvodniť, na akom základe má Cirkev toto právo a túto povinnosť misijnú. Dôvody, ako pri každej hlavnej pravde nášho náboženstva, nájdeme v dostatočnom počte v Písme sv., v ústnom podaní a pri srovnávaní kresťanských náuk o tomto predmete. Najprv teda dokážeme, že všeobecnosť ľudského spasenia jasne

hlásajú knihy tak Starého ako aj Nového zákona, ako rozhodnú vôľu Božiu, takže by to bol veľký nesmysel o tom pochybovať. Túto pravdu potvrdzuje učenie sv. Otcov a kresťanských spisovateľov. Ľudský rozum, zjavenou vierou kresťanskou osvietený, keď porovnáva rozličné neomylné kresťanské pravdy s týmto predmetom súvisiace, musí uznať, že podľa vôle Božej a učenia jeho Cirkvi nijaký národ, nijaký človek nie je vytvorený zo všeobecnosti spásy, ale každý môže byť prijatý do Cirkvi Kristovej, keď len chce a volaniu Cirkvi sa neprotiví.

To by bola teoretická časť náuky o svetových misiách.

V praktickej časti budeme rokovať o tom, ako sa prevádzalo v minulosti a ako sa v najnovšom čase uskutočňuje toto svetové poslanie Cirkvi sv.

V tejto praktickej časti najprv uvedieme dejiny sv. misií, ako dôležitý dôkaz, že Cirkev v každom storočí vážne ponímala svoje misijné poslanie a vždy nové národy získala pre vieru Kristovu.

Táto časť je preto dôležitá v misiológii, lebo zrejme dokazuje, že Cirkev sv. pod vedením a pomocou svojho božského zakladateľa, Pána Ježiša, ktorý s nami zostáva až do konca sveta, skutočne plní Jeho misijný rozkaz a postupne prakticky uskutočňuje svoje povolanie obrátiť, t. j. pokresťančiť všetky národy.

V praktickej časti uvedieme osoby a inštitúcie, ktoré dielo šírenia viery podľa božského a cirkevného práva po celom svete riadia, spravujú, ako pápež, kongregácia de Propagande fide, biskupi, klérus, misionári (sem patria aj mis. kongregácie, ústavy, spolky); títo tvoria p o d m e t (subjekt) misií. Misijné územie a národy v nich žijúce tvoria p r e d m e t misií. Terajší stav a úlohy týchto misijných inštitúcií a misijných osôb treba uviesť tiež, lebo len tak budeme mať plný obraz o tej ohromnej a veľkorysej práci, ktorú Cirkev na poli misijnom koná. Aj spôsoby a prostriedky misijnej činnosti chceme rozoberať.

K praktickej časti misiologie patrí opis a znalosť terajšieho stavu misijných území, staníc, ich pracovníkov a veriacich, ich náboženského života podľa novších štatistických dát a výkazov. Túto časť misijnej vedy možno správnejšie pomenovať misiografiou. Podľa Dr. Schmidlina misiografia sa zaoberá s priebehom misijnej činnosti v minulosti (dejiny misií) a s priebehom misijnej činnosti v prítomnosti (znalosť misijného stavu, Missionskunde).

Tu sa vynorí aj tá otázka, či sú tieto znalosti o misijnej náuke skutočne veda. Na to kladne musíme odpovedať. Keď vedou menujeme príčinospytné (pragmatické) a systematicky prednesené vedomosti o hocakom predmete (napr. aj o hmyze, rastlinách), tým viac musíme za vedu uznať misiologiu, ktorá nám prednáša o najvznešnejšom predmete (šírenie kráľovstva Božieho na zemi) a to tiež sústavne, kritickým rozoberaním a skúmaním najhlbších príčin tohto svetového významného hnutia v dejinách Cirkvi a sveta. Potrebné a osožné je pre nás nielen jednoducho poznať skutočnosť a výsledky misijnej činnosti Cirkvi, ale aj kritickým spôsobom skúmať príčiny, cieľ a dôsledky tejto práce a výsledky toho skúmania systematicky predniesť v záujme samého misijného diela.

Misiologia ako veda je teda kritické skúmanie a sústavný výklad základov šírenia kresťanskej viery, jeho priebehu v minulosti a dnešného stavu. Podľa tohto misiologiu možno rozdeliť na časť teoretickú a opisnú (deskriptívnu). Prvá sa zaoberá so základnou náukou šírenia viery, a to s jej dôvodmi apologetickými, dogmatickými, morálnymi, biblickými, tradičnými a rozumovými. Sem možno pripočítať aj misijné právo (jus missionum), misijnú metdologiu pastoračnú, etnografiu a filologiu. Druhá časť skúma počiatok, vývin a terajší stav misijnej činnosti a podľa toho obsahuje históriu, misiografiu (geografiu) a štatistiku misijnú.

Iná otázka sa vyskytla pri najnovšom vývine misiologie,

či je ona samostatnou vedou v teológii alebo len príveskom ostatných teologických disciplín. Niektorí tvrdia, že patrí do pastorálnej teológie, iní ju zaraďujú do morálky, alebo dogmatiky ako ich doplnujúcu časť. Najnovšie ju chcú niektorí oddeliť a osamostatniť od ostatných boho-vedných disciplín (ako P. Schwager S. V. D., Dr. Schmidlin, Dr. Wolkenberg, u protestantov Warneck a Ehrenfeuchter) tak pre veľkú rozsiahlosť svojho predmetu, ako aj pre zvláštne hľadisko, s ktorého svoj predmet, vývin a dôvody Žudskej spásy pojednáva. Dejiny misií zaiste tvoria aj časť cirkevných dejín, misijné dôvody zasa do dogmatiky patria, príkazy do morálky, misijné právo do cirkevného zákonodarstva, dôvody z Písma sv., do exegetiky môžu byť pribrané, ale jednotný cieľ a predmet, ktoré tieto rozličné hľadiská študijné úzko spojujú, požadujú oddelené štúdium misiologie, ako samostatný odbor teológie.

Rozličné čiastky misiologie v poslednom storočí začínajú učitelia osobitne študovať a podrobne vysvetľovať, v poslednom čase aj vydávať veľké diela o celej misiologii sústavne a samostatne.

Ďalším vývojom štúdií aj na misijnom poli sa utvoria jednotné, ucelené mienky a state misijnej vedy.

O misijných snahách ruskej ortodoxie a protestantizmu tiež prehovoríme a na konci o misijnej literatúre pripojíme obširnejší výkaz.

2.

Hoci Písmo sväté nie je jediným prameňom našej viery, predsa nachádzajú sa v ňom všetky hlavné pravdy nášho náboženstva.

Tak je to aj s tým zásadným učením našej katolíckej viery, že Boh chce každého človeka spasíť a že Cirkev sv. každého človeka a každý národ má priviesť do svojho ovčínca.

Túto náuku voláme **u n i v e r z a l i z m o m** (všeobecnosťou) spasenia. Cirkev Kristova preto sa menuje **katolíckou** (všeobecnou), lebo jej povolaním, právom a povinnosťou je podľa vôle jej božského Zakladateľa spasíť všetkých ľudí, nakoľko sa oni tomu dobrovoľne neprotivia.

Každého priateľa misií bude zaiste zaujímať, čo hovorí Písmo sv. o tejto základnej otázke našej viery. Či Boh od počiatku všetkých ľudí zahrnul do plánu (ekonomie) spásy, či to bolo pred ľuďmi v Starom zákone ešte skryté pre zle ponímaný partikularizmus vyvoleného národa židovského, a či túto náuku len Vykupiteľ sveta priniesol svetu, ako nové učenie.

Na túto otázku môžeme dať jasnú a určitú odpoveď: Nekonečne dobrý a milosrdný Boh bez rozdielu každého človeka a každý národ chce priviesť kučasnej a večnej blaženosti, preto základy tohto jeho všeobecného plánu sú obsažené (složené) už v Starom zákone počnúc od stvorenia človeka.

Tento z Písma sv. vzatý dôvod dogmatický má svoj veľký význam nielen proti izraelitom a ich partikulárnemu ponímaniu teokracie, ale aj proti hypernacionalistom modernej doby, ktorí neuznávajú rovnocennosť národov ani na kultúrnom poli, ale len niektorým národom alebo len

istej rase privlastňujú právo panovať nad svetom. Kto tieto dôkazy vzaté z Písma sv. preskúma, musí uznať, že Boh nikoho nevytvára zo svojej nekonečnej lásky, že každý národ je pred ním rovnocenným a preto každého chce spasiť. Keď to uznáme, sme posilnení vo svojom presvedčení, že v každom človeku máme vidieť svojho spolubrata a máme plniť svoju misijnú povinosť v šírení jeho ríše aj u pohanských národov, ako to Spasiteľ sveta vyslovil: „Tak Boh miloval svet, že Syna svojho jednorodného dal, aby nikto, kto v neho verí, nezahynul, ale mal život večný.“¹⁾)

A. Misijné dôkazy zo Starého zákona.

Začneme so Starým zákonom, ktorý je podkladom Nového zákona a na ktorý sa Pán Ježiš často odvolával vo svojom učení, že ho chce doplniť.

V Starom zákone nájdeme mnoho misijných myšlienok, ktoré dokazujú všeobecnosť (univerzalizmus) spásy celého pokolenia ľudského.

„Na počiatku stvoril Boh nebo a zem“ — tak znejú prvé slová Písma sv. V tejto vete vyjadrená je tá základná pravda, že Boh je Stvoriteľom a Pánom celého sveta, viditeľného a neviditeľného a ako taký má svrchovanú moc nad všetkými tvormi a právo ustáliť im ich cieľ prirodzený alebo nadprirodzený.

Mojžiš ďalej opisuje stvorenie ľudí. Z toho vidíme, že všetci ľudia, všetky národy pochádzajú od tých istých prarodičov, majú teda spoločný pôvod, tvoria jednu veľkú rodinu, v ktorej nikto sa nemôže vyvyšovať nad iného nejakým vznešenejším pôvodom. Konečne dôstojnejší, velebnjší pôvod nedá sa ani predstaviť, ako pochádzať z rúk Boha všemohúceho a určeným byť ku cieľu nadprirodzenému: jemu slúžiť, jeho milovať a tak večne byť blaženým.

¹⁾ Ján, 3, 16.

No človek stal sa nehodným cieľ svoj nadprirodzený v raji navždy si zabezpečiť, a to pre svoju neposlušnosť oproti svojmu Stvoriteľovi: V skúške, v ktorej zvíťazil bolo podmienkou jeho večnej blaženosti a šťastia celého ľudstva, neobstál, ale hlboko padol.

Týmto tragickým pádom nielen na seba si uvalil veľký trest, ale aj na všetkých svojich potomkov.

Hľa, nový, hoci smutný, doklad jednotnosti pokolenia ľudského, ale aj misijnej myšlienky! Vo svojich prarodičoch všetci sme zhrešili. Žiaden národ nemôže teda tvrdiť, že by bol vyňatý z následkov hriechu dedičného, všetci stonú pod ťarchou veľkého previnenia svojich prarodičov, ako to uznáva sv. Pavol: „Boli sme od prirodzenosti synmi hnevu, ako aj ostatní.“¹⁾ Niet žiadnej výnimky, okrem Preblahoslavenej Panny Márie pre jej vysokú hodnosť materstva Božieho.

Hoci bol trest za hriech prvých rodičov primerane k veľkému previneniu veľký a všetkých nás zastihol, predsa milosrdenstvo Božie už pri tom prísnom výroku sa hneď prejavilo, keď im prisľúbil Vykupiteľa, ktorý zo semena Evinho povstane. Ako previnenie prarodičov zastihlo všetkých ich potomkov, tak aj toto radostné prisľúbenie vzťahuje sa na všetkých, na celé pokolenie ľudské, ktoré od nich pochádzalo. V celom Písme sv. niet ani známky nejakého obmedzenia milosrdenstva Božieho pri vykupiteľskom diele. Preto i pohanské národy, nakoľko nezabudly na toto prvotné zjavenie, ústnym podaním zdedené, jednotne očakávaly Vykupiteľa s nebies, ktorý ich má vyslobodiť zo všeobecnej biedy a hriechu.

No národy po potope sveta a po zmätení jazykov v Bábeli, rozíduc sa po celom svete, odchýlili sa od myšlienky tejto jednoty, zabudly na jedného Boha, svojho Stvoriteľa a hlboko upadly do modlárstva. Boh sa však postaral, aby aspoň jeden národ zachoval pravú vieru v jedného Boha a vo Vykupiteľa; na to vyvolil národ izraelský, ktorý mal

¹⁾ Efesz. 2, 3.

od pohanských národov oddelene žiť, aby v styku s pohanmi neupadol do polyteizmu (mnohobožstva).

Toto vyvolenie a oddelenie izraelitov neznamenal však, že ostatné (pohanské) národy mali byť vytvorené z idey vykúpenia a odsúdené k duševnej záhube. Toto odlúčenie (separatizmus, partikularizmus) len niektorí Židia si tak mylne predstavovali, domnievajúc sa, že ako vyvolený národ majú právo panovať nad pohanskými národmi. Naopak, tento stav oddelenia a zvláštneho vedenia národa izraelského mal byť len dočasným — do príchodu Vykupiteľa, nebol teda cieľom, ale len prostriedkom v božskej ekonomii spásy ľudí, aby sa idea všeobecnosti (univerzalizmus) vykúpenia udržala a šírila medzi národmi v Starom zákone skrze izraelitov.

Už v požehnaní Noemom, pre Sema vyslovenom, nachádzajú sa prvky toho rozdelenia a rozšírenia toho požehnanja aj na Jafeta: „Požehnaný Pán Boh Semov . . . Nech rozšíri Boh Jafeta a nech bydlí v stánkoch Semových.“³⁾ Teda na požehnaní Semovým potomkov udelenom bude mať účasť aj pokolenie Jafetovo.

Jasnejšie to vysvitá z tých prisľúbení, ktoré Abrahám, praotec izraelitov, a ostatní patriarchovia dostali od Boha, ako odmenu za ich vernosť. „V tebe požehnané budú všetky pokolenia zeme“⁴⁾ — riekol Boh Abrahámovi, keď ho vyvolal zo zeme chaldejskej, kde modlárstvo veľmi bolo rozšírené. Toto veľké prisľúbenie Boh ešte dvakrát opakuje Abrahámovi, a to na ceste do Sodomy a potom na vrchu Moriah, keď sa dokázal Bohu verným a poslušným. Tento sľub svoj Boh aj prisahou potvrdil, čo dodáva veľký význam jeho slovám.)

Izák, syn jeho to samé prisľúbenie obdržal od Boha,⁵⁾ taktiež aj Jakub, syn Izákov⁶⁾ s tým rozdielom, že tu je už aj o ich semene reč: „V tvojom semene požehnané budú

³⁾ Mojž. 9, 26, 27.

⁴⁾ Gen. 12, 3.

⁵⁾ 1 Mojž. 28, 4.

⁶⁾ 1 Mojž. 28, 14.

všetky národy zeme“. — „Požehnané budú v tebe a v semene tvojom veštky pokolenia zeme.“

Teda päťkrát sa opakuje prislúbenie, dané praotcom židovského národa, čo je znakom významu toho požehnania, ktoré je dané nielen im, ale všetkým pokoleniam a ktoré skrze ich semeno má prísť. — Tu môže byť len o duševnom požehnaní reč, preto patriarchovia, predovšetkým Abrahám, je duševným praotcom všetkých veriacich národov, ako to aj sv. Pavol apoštol vysvetľuje vo svojom liste Galaťanom (hl. 3.) a Rimanom a na čo sa aj sv. Peter ap. odvoláva.¹⁾ — Významné sú aj prorocké slová patriarchu Jakuba, ktorý toho, „ktorý má byť poslaný“, t. j. Mesiasa, menuje „očakávaním národov“, a nie jedného národa.²⁾

Ludia po vyvolení Abraháma v Starom zákone teda dvojakou cestou putovali: pohania do modlárstva zahrúžení a od pravého jedného Boha oddialení, vo tmách a v tieni smrti sedeli“ a podľa prírodného zákona žili, vštepého im od Stvoriteľa do srdca; Židia, ako Bohom vyvolený národ, medzi pohanskými národmi zachovávali monoteizmus a očakávali Vykupiteľa.

Nesprávne by bolo však myslieť, že by sa medzi pohanmi neboli našli aj šľachetne smýšľajúci ľudia. Veď okrem spomenutého prirodzeného zákona aj oni dostávali milosti od Boha vzhľadom na budúceho Vykupiteľa, pomocou ktorých, kto chcel, mohol viesť život Bohu milý. Tak napr. Jób, hoci nepatril k izraelskému národu, predsa podľa opisu St. zákona bol mužom Bohu oddaným, ku bližným svojim spravodlivým a v pokušeniach, ktoré Boh naňho dopustil, trpezlivým a Bohu verným, takže zvlášte svojou trpezlivosťou navždy ostal vzorom ľudom všetkých vekov.

Melchizedek, kráľ sálemský, dal požehnanie Abrahámovi a ako kňaz Najvyššieho obetu konal zaňho.

Že Boh nehľadá na pôvod ľudí, z ktorého národa pochá-

¹⁾ Sk. ap. 3, 12.

²⁾ 1 Mojž. 49, 10.

dzajú, toho dôkazom ja aj osoba **R ú t**, pôvodom Moabitka, a predsa meno jej nachádza sa v rodokmene Spasiteľa⁹⁾ a tak stala sa predobrazom prijatia pohanov do Cirkvi. — Keď Syn Boží dovolil, aby pohanská žena stala sa jednou z pramatiek jeho, tým dokázal, že aj pohani majú prístup k nemu a k jeho sv. Cirkvi.

V knihe Judit je spomínaný istý pohan, menom **A c h i o r**, ktorý „keď videl moc, ktorú preukázal Boh izraelský, opustil obrady pohanske, uveril v Boha a obrezal svoje telo a pripojený bol k ľudu izraelskému so všetkým potomstvom svojím.“¹⁰⁾

Také prípady neboly ojedinelé, stretáme sa s nimi často v dejinách izraelského národa. Keď niektorý pohan ctí Boha jediného a chcel sa úprimne pripojiť k ľudu izraelskému, prijatím aj vonkajšieho znaku obriezky, mohol sa stať členom vyvoleného národa. Týchto menujeme **prozelytmi** (prišelci, prichodiaci). Boli však aj takzv. „bohobojní“ pohania, ktorí sa priklonili k židovstvu bez obzierky. Títo sa menujú „*proselitae portae*“ oproti týmto dokonalejším pod menom: *proselitae iustitiae*. Hoci prozelitizmus nebol rozšírený, predsa bol dôkazom toho, že Boh už v Starom zákone dovolil pohanom pristúpiť ku pravej viere.

Boh síce žiadal od izraelitov, aby sa chránili spoločnosti pohanov, aby nevstupovali s nimi do manželského sväzku, predsa chcel, aby pravá viera v jedného Boha a vo Vykupiteľa prostredníctvom Izraela bola šírená aj medzi pohanmi, t. j. aby nebola uzavretá výlučne pre izraelitov.

To je vyjadrené aj v knihe **T o b i á š o v e j**, podľa ktorej starší Tobiáš takto oslavoval Pána: „Oslavujte Pána, synovia izraelskí, a pred tvárou národov chváľte ho, lebo preto vás rozptýlil medzi národy, ktoré ho neznajú, aby ste rozhlasovali jeho divy a naučili ste ich, že niet iného Boha všemohúceho okrem neho.“¹¹⁾

⁹⁾ Mat. 1, 5.

¹⁰⁾ Jud. 14, 6.

¹¹⁾ Tob. 13, 3, 4.

Boh teda aj zajatie babylonské, ako i ďalšie rozptýlenie izraelitov po svete použil k tomu, aby sa učenie o jednom, pravom Bohu a o prisľúbenom Vykupiteľovi po celom svete rozšírilo a tak aj pohanov na príchod Spasiteľa pripravil. Mnohí izraeliti rozišli sa po svete nielen ako zajatci, ale aj ako obchodníci, remeselníci a v rozličných krajinách tvorili samostatné spolky, cirkevné obce, tzv. diaspory, (rozptýlenie), v ktorých zachovali svoje zvyky, svoju kultúru, svoje náboženské obce (synagogy). To malo ten blahodarný vplyv na pohanské národy, že tie počuly o cestách Prozreteľnosti Božej, o jednom Bohu a o príchode Vykupiteľa pre celý svet. Prozelytismus a diaspora byly teda v St. zákone tie dva mosty, ktoré izraelitov a pohanov spájaly na poli náboženskom.

Pravda univerzalizmu (všeobecnosti) spasenia nachádza sa viac-menej v každej knihe St. zákona. Skúmajme tie významnejšie miesta v týchto knihách, aby sme sa presvedčili o tom, že Boh v každom čase hlásal skrze svojich vyvolených mužov tú svätú vôľu svoju, že každého chce spasiť.

Žalmy.

Žalmy, ako vznešené vzdychy, modlitby, piesne, napísané Duchom sv. osvietenými mužmi, obsahujú aj mnohé pravdy našej viery a proroctvá, vzťahujúce sa na Mesiáša a jeho ríšu. Samozrejme je, že nájdeme v nich mnohé miesta aj o všeobecnosti spásy všetkých národov.

Misijným žalmom možno nazvať ináč najkratší žalm psalteria, ž. 116., ktorý ľud izraelský na počiatku a konci služieb Božích spieval,¹²⁾ tak ako my doxológiu. Tento takto znie: „Chváľte Pána všetky národy, chváľte ho všetci ľudia. Lebo mocnou dokázala sa nad nami jeho milosť (milosrdenstvo) a Pánova vernosť zostáva na veky.“ — Žal-

¹²⁾ V chrámoch mis. Spoločnosti Slova Božieho po odbavených pobožnostiach všade spievajú tento mis. žalm spolu s veriacimi.

mista tu vyzýva všetky národy k oslave Božej a udáva k tomu aj dôvod: lebo upevnil a dokázal svoje milosrdenstvo a vernosť ku všetkým, t. j. povolal všetkých ľudí do svojho ovčínca, aby ich večne spasil.

Keď podľa žalmistu „všetko čo má dych, nech chváli Pána“¹³⁾ tým viac „nech každé telo požehnáva jeho sväté meno, áno, až na veky vekov!“¹⁴⁾. — „Národy všetky tlie-skajte rukami: jasotom slávte Boha hlasom zvučným.“¹⁵⁾

Žalm 100. celý má obsah misijný: „Jasajte Bohu všetky zeme: v radosti slúžte Pánovi . . . Uznajte, že Pán je Boh: on nás učinil a nie (my) sami seba. Sme jeho ľuďom a ov-cami jeho pastvy. Vojdite do brán jeho s chválou; do jeho siení so spevmi: oslavujte ho. Chváľte jeho meno: lebo je dobrotivý Pán, na veky trvá jeho milosť a až od pokolenia a do pokolenia jeho vernosť.“ — Teda brány chrámu Bo-žieho majú byť otvorené všetkým národom, aby si v ňom vyprosili milosť na veky.

Ešte jasnejšie sú tieto slová o účasti pohanov v diele spasenia: „Národy všetky, ktoré si učinil, prídu a budú sa ti klaňať, Pane: a oslavovať budú tvoje meno. Lebo veľký si ty a konáš divy: Ty sám si Boh jediný.“¹⁶⁾

Dávid na konci svojho významného žalmu (21), ktorý sa vzťahuje na bolesti a utrpenia Mesiáša, akoby k potešeniu predpovedá obrátenie pohanov: „Rozpomenú a obrá-tia sa k Pánovi všetky konce zeme: a klaňať sa budú pred ním všetky čelade pohanov. Lebo Pánovo je kráľovstvo: a on panuje nad národmi.“¹⁷⁾ To je vyslovené aj v 71. žal-me (v. 17.) a v 81. (v. 8.), v ktorom žalmista prehlasuje, že Boh „je dedičným pánom nad všetkými národmi.“

Tu je pripomienka (alúzia) na 8. verš ž. 2., ktorý znie: „Požiadať odo mňa a dám národy tebe za dedičstvo a do

¹³⁾ Ž. 150, 6.

¹⁴⁾ Ž. 144, 21.

¹⁵⁾ Ž. 46, 2.

¹⁶⁾ Ž. 85, 9.—10.

¹⁷⁾ Ž. 21, 28.—29.

vladárstva tvojho končiny zeme.“ Tak hovorí Boh Otec svojmu Synovi, Mesiášovi, ktorý má prísť na svet a má ako Boh-človek vládnuť nad celým svetom. (Výraz: „končiny zeme“ v St. zákone znamená: celý svet.)

Žalmy na viacerých miestach (9, 12; 18, 50; 56, 10; 95, 3, 10; 101, 22, 23, 104, 1; 107, 4) povzbudzujú ľudí, aby oslavovali Pána a rozhlasovali medzi národmi jeho skutky, jeho meno a slávu. Napr. žiada: „Aby ohlasovali na Sione meno Pána, a jeho slávu v Jeruzaleme, keď sa tam spolu shromaždia národy a kráľovia, aby slúžili Pánovi.“¹⁸⁾ Teda na Sione, v budúcej Cirkvi sv. majú byť shromaždené národy a panovníci, aby tam spoločne slúžili Pánu.

Pripomenúť musíme aj tieto slová žalmistu: „Po celej zemi rozlieha sa ich zvuk a až do končín okršleku zeme ich slová.“¹⁹⁾ Tieto slová sv. Pavol apoštol vzťahuje na misionárov.²⁰⁾

Žalm 71. obsahuje chválu Kráľa pokoja a podľa vysvetlenia starodávnych židov a sv. Otcov môže sa vzťahovať len na moc a slávu Krista-Kráľa. „A bude panovať od mora až k moru a od rieky až ku končinám zeme... Kráľovia z Tarzu a ostrovy obetovať budú dary: Kráľovia Arabov a Saba budú nosiť pocty. A klaňaj sa mu budú všetci králi zeme, národy všetky jemu budú slúžiť.“²¹⁾

Žalmy ostro vystupujú síce proti „národom“ a trestami im hrozia, ale len proti tým, ktoré sú bezbožné a nechcú uznať jediného Boha za svojho Pána, utláčajú Izraela a zotrvávajú v modlárstve.

Kniha syna Sirákovho²²⁾ odvoláva sa na sľuby, Bohom dané Abrahámovi, Izákovi a Jakubovi a potvrdzuje smluvu s nimi uzavretú. „Požehnanie všetkých národov dal mu Pán a potvrdil smluvu na hlavu Jakubovu.“

V hl. 24. je nádhernými chválami opísaná múdrosť, ktorá

¹⁸⁾ Ž. 101, 22.—23.

¹⁹⁾ Ž. 18, 5.

²⁰⁾ Rím. 10, 18.

²¹⁾ Ž. 71, 8.—11.

²²⁾ Sir. 44, 22.—27.

vyšla „z úst Najvyššieho, vládla všetkými ľuďmi a všetkými národmi, mocne podmanila srdcia všetkých vyvýšených i ponížených.“ Ďalej takto hovorí táto Múdrost' Božia: „A hľa, moja priekopa obrátila sa na more, a rieka moja vyrovná sa moru, lebo učením ako svitaním osvecujem všetkých a ohlasovať ho budem do d'aleka. Preniknem všetky hlbiny zeme a navštívim všetkých, ktorí spia a osvietim všetkých, ktorí dúfajú v Pánu... a zostanem v ich pokoleniach až do svätej večnosti. Vid'te, že nepracujem len pre seba, ale pre všetkých, ktorí hľadajú pravdu.“ To znamená, že Boh svojou múdrosťou a učením chce osvietiť všetky národy, ktoré sú pohrúžené do spánku hriechu, ale dúfajú v Pánu. S týmto výrokom srovnáva sa prosba Zachariáša: aby Kristus, slnko spravodlivosti „posvietil tým, ktorí sedia vo tme, a v tóni smrti.“²³⁾

Kniha Múdrosti

obsahuje tiež túto pravdu. Boh „dá sa nájsť tým, ktorí ho nepokúšajú a zjavuje sa tým, ktorí majú vieru v ňom.“²⁴⁾ Veď stvoril všetko, aby bolo (živé) a liečiteľnými učinil bytnosti sveta.“²⁵⁾

Že všetci ľudia majú dúfať v Jeho milosrdenstve, dokazujú aj tieto výpovede: „Ty, Bože, zmilovávaš sa nad všetkým, lebo všetko môžeš a prehliadaš hriechy ľudí pre pokánie. Miluješ zaiste všetko, čo je, a nemáš v nenávisti ničoho z toho, čo si stvoril... Ale ty shovievaš všetkým veciam, preto, že sú tvoje, ó Pane, ktorý miluješ duše.“²⁶⁾

Áno, Boh miluje duše nesmrteľné, na jeho obraz stvorené, teda aj duše pohanov, ktorým hriechy tiež prehliadne, odpustí, ak budú činiť pokánie a navrátia sa k nemu.

Že učenie a zákon Boží neboly dané výlučne len izraeli-

²³⁾ Luk. 1, 79.

²⁴⁾ Múdr. 1, 2.

²⁵⁾ Múdr. 1, 14.

²⁶⁾ Múdr. 11, 24.—27.

tom, ale prostredníctvom vyvoleného národa všetkým ľuďom, vysvitá aj z tohto tvrdenia: Egypťania „zaslúžili, aby boli svetla pozbavení a do žalára tmy zatvorení; lebo v zajatí držali tvojich synov, skrze ktorých malo byť svetu dané nepominuteľné svetlo zákona.“²⁷⁾

Múdrost' Božia podľa **Knihy prísloví** miluje každého, ktorí ju milujú a ktorí ju hľadajú, nájdu ju,²⁸⁾ a týmito príťažlivými slovami obracia sa ku každému: „Moja rozkoš je bývať so synmi ľudskými.“²⁹⁾ Táto Múdrost' zve ku svojej bohatej hostine zvlášte pokorných: „Kto je maličký, nech príde ku mne. Poďte, jedzte môj chlieb a pite víno, ktoré som vám smiešala.“³⁰⁾

Tieto, dôveru vzbudzujúce výpovede poučných (didaktických) kníh St. zákona, sú všeobecného rázu, neobsahujú žiaden partikularizmus niektorého národa, preto vzťahujú sa na každého človeka, na všetky národy zeme.

Boha milovať, jemu slúžiť a tak dušu svoju si spasiť nemôže byť teda privilegiom len jednotlivcov, alebo niektorého národa, ale na základe lásky a milosrdenstva Božieho jedného každého na svete.

Výrazom a hlásateľom takého smýšľania u ľudu izraelského je aj tá časť modlitby kráľa Šalamúna, ktorý povedal pri posviacke, ním vystaveného veľkolepého chrámu: „Áno, aj cudzinec, ktorý je nie z ľudu tvojho izraelského, keby prišiel z d'alekej zeme pre tvoje meno (lebo počujúc o tvojom veľkom mene), o tvojej silnej ruke a o tvojom ramene všade vystretom, keby teda prišiel a modlil by sa na tomto mieste, ty vyslyš ho na nebi v pevnosti svojho príbytku a učiň všetko, o čo ťa bude prosiť ten cudzinec: aby všetky národy zeme naučily sa báť tvojho mena, jako (sáho bojí) ľud tvoj izraelský a presvedčily sa, že tvoje meno vzývané je nad týmto domom, ktorý som vystavil.“³¹⁾

²⁷⁾ Múdr. 18, 4.

²⁸⁾ Prísl. 8, 17.

²⁹⁾ Prísl. 8, 31.

³⁰⁾ Prísl. 9, 4. 5.

³¹⁾ 3. Kráľ. 8, 41 – 43.

K Bohu pravému a jedinému má teda prístup každý, a hoci v St. zákone aj Židia mali len jeden chrám, i do toho mohli vstúpiť pohanovia a predložiť mu v ňom svoje prosby na znak toho, že on je Stvoriteľom a Otcom všetkých ľudí.

Proroci,

boli najvýznamnejší, najstálejší a najvýraznejší hlásatelia univerzalizmu v St. zákone. Oni, Duchom sv. osvietení, hľadiac do budúcnosti predpovedali mnohé veci nielen o narodení, živote a sláve Mesiáša, ale stále zdôrazňovali, že do budúcej všeobecnej, svetovej ríše Mesiáša sú povolané a po svojom obrátení budú prijaté a včlenené všetky národy sveta. To je ich hlavnou, často sa opakujúcou myšlienkou v rozličných variáciách ich prorociev.

4. IZAIÁŠ.

Čo do bohatstva a vznešenosti myšlienok, ako aj rozsiahlosti svojich prorociev najväčší a najvýznamnejší prorok Izaiáš hneď na počiatku hlavy 2. vzletnými slovami opisuje obrátenie pohanov a ich vstup do mesiánskej ríše. „A bude v posledných dňoch pripravená hora domu Pánovho na vrchu hôr a bude vyvýšená nad pahorky a pohrnú sa k nej všetky národy. A pôjde mnoho národov a rieknu: Poďte a vystúpime na horu Pánovu a k domu Boha Jakubovho, aby nás vyučoval svojim cestám a budeme chodiť po jeho chodníkoch, lebo zo Siona vyjde zákon a slovo Pánovo z Jeruzalema. A bude súdiť národy a kárať mnohých ľudí: a prekujú svoje meče na radlice a svoje kopije na kosáky: nepozdvihne národ proti národu meča a nebudú sa viac cvičiť k boju.“³²⁾

Toto proroctvo takmer tými istými slovami nájdeme aj u proroka Micháša.³³⁾

³²⁾ Iz. 2, 2—4.

³³⁾ Mich. 4, 1—4.

Je ono utešeným, velebným a živým obrazom obrátenia národov ku pravému Bohu a do jeho Cirkvi. Hora — Sion je predobrazom Cirkvi sv. Na túto horu, vyvýšenú nad všetky pahorky, budú sa s radosťou ponáhľať všetky národy, lebo odtiaľ vyjde pravá viera, pravý zákon, ktorého učiteľom bude Mesiáš — Boh. Výsledok prijatého učenia Vykupiteľovho bude skvelý: prinesie národom to, po čom ľudia najviac túžia, m i e r, p o k o j, zvlášte vnútorný, duševný, takže vojenné zbrane môžu byť premenené na nástroje pokoja.

Vhlave 25, 6.—8. prorok udáva, čo očakáva na tej hore sídené národy: „A pripraví Pán zástupov všetkým národom na tejto hore hostinu z vecí tučných . . . a roztrhá na tejto hore obal väzby, ktorou sviazaní boli všetci ľudia . . . zničí smrť na veky a sotrie Pán Boh slzu s každej tváre.“

Týmito slovami sú vyobrazené tie duševné dary, milosti, ktorých budú účastní všetci na tej hore, t. j. v Cirkvi svätej.

Tento Mesiáš bude pochádzať z rodu Jesse (Dávidovho), ako to v hl. 11. predpovedá: „A vyjde prút z koreňa Jesse, a kvet z jeho kmeňa vystúpi.“³⁴⁾ — Koreň Jesse prinesie nové slávne ovocie, iného to Dávida, ktorému sa národy budú klaňať: „V ten deň bude koreň Jesse stáť na znamenie národom, pohaniam sa mu budú modliť, jeho hrob bude slávny.“³⁵⁾ Na toto miesto Izaiáša sa aj sv. Pavol odvoláva: „Bude koreň Jesseho a v tom, ktorý povstane panovať nad národmi, národy budú dúfať.“³⁶⁾

Preto tak Izraeliti, ako aj ostatné národy majú oslavovať Spasiteľa pre jeho dobrodenia, ktoré s nimi učinil.³⁷⁾

Ešte významnejšie sú miesta v II. časti knihy Izaiáša, vzťahujúce sa na všeobecnosť výkúpenia. Boh, ktorý ako „Pán, stvoriteľ nebies, ten Boh, ktorý spôsobil zem“ takto

³⁴⁾ Iz. 11, 1.

³⁵⁾ Iz. 11, 10.

³⁶⁾ Rím. 15, 12.

³⁷⁾ Iz. 12, 4—5; 24, 15.

hovorí k ľudu izraelskému a národom: „Ja som Pán a niet iného... Shromaždite sa a poďte a pristúpte spolu, ktorí ste zachránení z národov: Nič nevedia tí, ktorí nosia drevo svojej modly a prosia boha, ktorý nemôže pomôcť... Obráťte sa ku mne a spasení budete všetky končiny zeme, lebo ja som Boh a niet iného... Na seba samého som prisahal, že sa mne bude klaňať každé koleno a prisahať každý jazyk.“³⁸⁾ — Na tieto posledné prorocké slová činí náražku aj sv. Pavol apoštol.³⁹⁾ Že zákon a svetlo pre národy od Boha vyjde a že aj „ostrovy“ t. j. najďalšie národy na ramená Spasiteľa čakajú, o tom viď hl. 51.⁴⁰⁾

Do chrámu Pána každý má prístup. „Nech nepovie syn cudzinca, ktorý sa pridáva Pána: Pán ma oddelí a odlúči od ľudu svojho: a nech nerieka kleštenec: Hľa ja som suché drevo.“⁴¹⁾ Posledným dá Pán väčšiu slávu, ako keby mnoho detí mali: „Meno večné im dám, ktoré nezahynie.“⁴²⁾

Cudzincov Boh privedie na svoju svätú horu a obveselí ich vo svojom dome modlitby. Ich obety budú sa mu ľubiť na oltári. „Lebo dom môj dom modlitby nazývať sa bude u všetkých národov.“⁴³⁾ Pán Ježiš, keď vyhánal kupcov z jeruzalemského chrámu, uvádza ľudu tieto slová proroka a tým odôvodňuje svoje karhanie.⁴⁴⁾

Jeruzalem, budúca to Cirkev Spasiteľa bude svetlom, majákom pre všetky národy, t. j. odtiaľ bude vychádzať pravé učenie a všetky milosti, potrebné ku spaseniu ľudstva. „Vstaň, osvieť sa Jeruzalem! Lebo príde tvoje svetlo a sláva Pánova vzíde nad tebou... A národy chodia v svetle tvojom a králi v blesku, ktorý príde nad tebou... K tebe sa obráti množstvo mora a sila národov príde k tebe... Množstvo ľáv ťa prikryje... všetci zo Sáby prídu, zlato

³⁸⁾ Iz. 45, 18—24.

³⁹⁾ Rim. 14, 11; Filíp. 2, 10.

⁴⁰⁾ Iz. 51, 4, 5, tiež 53.

⁴¹⁾ Iz. 56, 3.

⁴²⁾ Iz. 56, 5.

⁴³⁾ Iz. 56, 7.

⁴⁴⁾ Mar. 11, 17.

a kadidlo nesúc a slávu Pánovu zvestujúc, synovia cudzincov vystavia tvoje múry a ich kráľovia budú ti slúžiť... A brány tvoje budú ustavične otvorené, vo dne v noci nebudú zavierané, aby priniesli k tebe silu národov, lebo ľud a kráľovstvo, ktoré ti neslúži, zahynie.“⁴⁵⁾)

V týchto prorockých slovách opísaná je sláva budúcej Cirkvi sv., ktorá pritiahne k sebe svojim svetlom všetky národy sveta, takže i králi s radosťou jej budú prinášať svoje najcennejšie poklady a budú jej ochotne ochranné služby konať. To prvé sa uskutočnilo už pri narodení Pána Ježiša, keď traja mudrci (králi) prišli od Východu do Betlehema novonarodenému Mesiášovi sa klaňať a priniesli mu svoje drahocenné dary.

Izaiáš s ostatnými prorokmi viackrát vyzdvihuje, že na tomto všeobecnom vykupiteľskom diele budú mať účasť v prvom rade izraeliti, k tomu cieľu predurčení; spása sveta od nich sa začína, oni sú predovšetkým od Boha povolání sprostredkovať spasenie aj ostatným národom, ale pritom hlavná zásada univerzalizmu ostáva nedotknutá.

Vrcholom vznešených prorociev Izaiášových o budúcom kráľovstve Mesiáša sú tie miesta, v ktorých je reč o milovanom služobníkovi Božom (Ebed Jahve) a o jeho pôsobení, moci a sláve. Ako to apoštoli, sv. Otcovia, kresťanskí a židovskí exegeti tvrdia, tie miesta sa môžu vzťahovať len na budúceho Mesiáša. — Prorok predpovedá vyslobodenie židovského národa z babylonského zajatia, ale hneď spája ho s vyslobodením všetkých národov z väzenia hriechu a temnoty skrze Mesiáša, ktorý je ako človek služobníkom Božím a v Novom zákone od Boha Otca je menovaný milovaným Synom, v ktorom má svoje zaľúbenie. Vyslobodenie izraelitov z Babylonu skrze perského kráľa Cyra je len predobrazom záchrany celého ľudstva z pohanstva skrze Mesiáša.

V hlave 42. takto uvádza prorok Spasiteľa: „Mňa služobník môj, udržím ho; vyvolený môj, v ňom má zaľúbenie

⁴⁵⁾ Iz. 60, 1—12.

duša moja: dal som ducha svojho na neho: právo prinesie národom . . . zákon jeho očakávajú ostrovy . . . Ja Pán povolal som Ťa v spravodlivosti . . . a dal som Ťa za smluvu ľudu a za svetlo pohanom, aby si otváral oči slepým a vyvádzať väzňov zo žalára, z väzenia tých, ktorí sedia vo tmách. Ja som Pán, to je moje meno; slávu svoju inému nedám, ani chválu svoju modlám.“⁴⁶⁾

Mesiáš má byť podľa týchto slov tým anjelom smluvy, o ktorom aj Malachiáš prorokoval (⁴⁷⁾), t. j. prostredníkom novej smluvy medzi Bohom a ľuďmi, aby vyslobodil tých, čo sú v žalári hriechu a v temnosti bludov.

V hlave 49. opisuje prorok vyššie, duševné oslobodenie nielen izraelitov, ale aj pohanov skrze Mesiáša. Vo v. 6. praví: „Málo je, aby si mi bol služobníkom ku pozdvihnutiu pokolení Judových a ku navráteniu ostatkov Izraelových; hľa dal som Ťa za svetlo pohanom, aby si bol moje spasenie až do končín zeme.“

S týmto vyhlásením sa srovnáva aj 2. verš hl. 9: „Ľud, ktorý chodil vo tme, videl svetlo veľké, nad obyvateľmi krajiny tieňu smrti zaskvelo sa svetlo.“ Tým, ktorí v bludoch nevedomosti a v bahne nemravnosti žili, zjaví sa žiara nového svetla, spásenosné učenie Vykupiteľa⁴⁸⁾), ktorý je „slnkom spravodlivosti“.

Sv. Pavol a Barnabáš, keď sa odhodlali ísť ku pohanom kázať evanjelium, odvolávajú sa na proroctvo Izaiášovo: „Vám (Židom) najprv sa malo ohlasovať slovo Božie, ale pretože ho zavrhuje a pokladáte seba za nehodných večného života, hľa obraciame sa k pohanom, lebo tak nám prikázal Pán: Položil som Ťa za svetlo národom, aby si bol na spásu až do konca zeme.“⁴⁹⁾

Pri líčení umučenia Mesiáša prorok pripomína aj jeho oslávenie: „Hľa, môj služobník bude múdre konať, vyvý-

⁴⁶⁾ Iz. 42, 1—8.

⁴⁷⁾ Mal. 3, 1.

⁴⁸⁾ Viď pieseň Zachariáša, Luk. 1, 79.

⁴⁹⁾ Sk. ap. 13, 46. 47.

šený bude a vysoko postúpi a veľmi vznešený bude . . . Ten pokropí mnohé národy, pred ním králi budú zatvárať ústa svoje.“⁵⁰⁾

Odmena za utrpenie jeho bude veľká: „Preto, že pracovala duša jeho, uvidí a nasýtený bude; známostou svojou ospravedlní on, spravodlivý môj služobník, mnohých, a ich neprávosti on poniesie. Preto pridelím mu primnohých a rozdelí korisť silných, pretože vydal na smrť svoj život; so zločincami bol počítaný a hriechy mnohých niesol a za priestupníkov sa primlúval.“⁵¹⁾

Tento živý a veľkolepý opis mučenia a smrti Mesiáša skrze proroka Izaiáša je novým dôkazom, že cieľ a výsledok toho utrpenia, nad ktorým „ustrnuli mnohí“⁵²⁾ je vykúpenie nielen jedného národa, ale všetkých ľudí.

Izaiáš obšírne opisuje aj oslávenie Mesiáša a tá sláva bude pozostávať hlavne v tom, že celý svet ho bude uznávať za svojho učiteľa a vodcu a pána.⁵³⁾

V poslednej hlave proroctva Izaiáš podivuhodne uvádza aj misijnú činnosť vierozvestov, ktorí budú ohlasovať slávu Pána, privedú vyvolených zo všetkých národov, ako bratov izraelského ľudu do daru Pánovi. Z týchto obrátených pohanov vyvolí si Boh aj kňazov, čo v Starom zákone len z pokolenia Leviho bolo povolené. „A položím na nich znamenie a pošlem z tých, čo sú zachránení, k národom za more, do Afriky a Lydie, k tým, čo ňaťahujú luk; do Itálie a Grécka, k ostrovom d'alekým, k tým, čo neslýchali o mne a nevideli slávu moju. A ohlasovať budú slávu moju národom a privedú všetkých vašich bratov zo všetkých národov do daru Pánovi . . . A vezmem z nich za kňazov a za levitov, hovorí Pán.“⁵⁴⁾ Pozoruhodné je, že prorok tu označuje aj podľa mena tie krajiny, kde apo-

⁵⁰⁾ Iz. 52, 13. 15.

⁵¹⁾ Iz. 53, 11. 12. (Srovnej: Mar. 15, 28., Luk. 22, 37., 23, 34.)

⁵²⁾ Iz. 52, 14.

⁵³⁾ Iz. 55, 4. 5., ďalej viď hl. 60, 61, 62.

⁵⁴⁾ Iz. 66, 19. 20.

štoli a vierozvestovia najprv hlásali slovo Božie pohanom.

Žiadna iná kniha Starého zákona neobsahuje toľko bohatých a krásnych myšlienok misijných, ako proroctvá Izaiáša.

Ostatní proroci

keď aj nie tak obširne a vzletne ako Izaiáš, predsa jednotne predpovedajú obrátenie pohanov a ich prijatie do ríše Mesiášovej, taktiež aj zahynutie nepriateľov tejto ríše.

JEREMIAŠ

je tiež rozhodným hlásateľom univerzálnej myšlienky spásenia pre všetky národy. Strediskom spásy má byť Jeruzalem, ovšem v duchovnom smysle. „V ten čas nazývať budú Jeruzalem trónom Pánovým a shromaždia sa k nemu všetky národy v mene Pánovom do Jeruzalema a nebudú viac chodiť za skazenosťou svojho veľmi zlého srdca.“⁵⁵⁾

Keď hrozil svojmu ľudu trestmi Božími pre upadnutie do modlárstva, upozorňuje ich, že i pohania sa odvrátia od modloslužobníctva: „Pane, sila moja a mocnosť moja a útočisko moje v deň súženia; k tebe prídu národy od končín zeme a rieknu: V skutku, lži sa pridržali otcovia naši a márnosti, ktorá im neosožila.“⁵⁶⁾ Teda mnohí pohania svojim pokáním prevýšia aj izraelitov a preto Boh ich prijme radostne za svoj ľud: „A dobrorečiť mu budú národy a chváliť ho budú.“⁵⁷⁾ „A bude im to k menu a k radosti a chvále a k plesaniu medzi všetkými národmi zeme, ktoré počujú o všetkom tom dobrom, ktoré ja učiním.“⁵⁸⁾ — Odmena za ich obrátenie nevystane: „Jestliže sa usilovne učíť budú cestám môjho ľudu, . . . vystavení budú prostred

⁵⁵⁾ Jer. 3, 17.

⁵⁶⁾ Jer. 16, 19.

⁵⁷⁾ Jer. 4, 2.

⁵⁸⁾ Jer. 33, 9.

ľudu môjho.“⁵⁹⁾ To znamená, že aj obrátení pohania požívať budú práva a požehnania ľudu vyvoleného.

EZECHIEL

viackrát vyhadzoval izraelitom na oči, že ich nepravosti sú väčšie, ako pohanských národov: (Jeruzalem) „opovrhol súdy moje, takže bezbožnejší bol ako národy a príkázania moje viac (opovrhol), než zeme, ktoré sú okolo neho.“⁶⁰⁾ Pre túto ich zatvrdilosť predpovedá im veľké tresty, ktoré na nich prídu pred očami národov⁶¹⁾. Keď sa však obrátia, vtedy Boh „spraví s nimi smluvu pokoja, bude to večná smluva s nimi... a zvedia národy, že Pán posväcuje Izraela, keď bude svätyňa moja uprostred nich na veky“.⁶²⁾

V hlave 17. (v. 22., 24.) prorok jedným podobenstvom označuje, že hoci kráľ babylonský odvedie národ izrael-ský i s kráľom do zajatia, Boh predsa zachová mu potomkov, z ktorých príde na svet ten (Mesiáš), ktorý založí všeobecné kráľovstvo Božie a všetky národy v ňom sjednotí. Boh podľa toho obrazu odlomí z ratolesti vysokého cédra mladú halúzku a zasadí ju na hore vyvýšenej a tá „vyženie ratolesti a donesie ovocie a bude céder veľký; a bude pod ním prebývať všetko vtáctvo a všetko, čo lieta, v tóni jeho ratolesti hniezdiť bude“.

Kristus Pán tiež použil takého podobenstva o vzraste kráľovstva nebeského, keď vyprával o zrne horčičnom, „ktoré je síce najmenšie zpomiedzi všetkých semien, ale keď vyrastie, väčšie býva od všetkých zelenín, ba býva stromom, takže vtáctvo nebeské priletuje a prebýva na jeho vetvách.“⁶³⁾ Tým on predpovedal, že v jeho Cirkvi

⁵⁹⁾ Jer. 12, 16.

⁶⁰⁾ Ez. 5, 6.

⁶¹⁾ Ez. 5, 7—17.

⁶²⁾ Ez. 37, 26—28.

⁶³⁾ Mat. 13, 31. 32.

všetky národy sa pomaly shromaždia a nájdu v nej odpocínutie, pokoj.

DANIEL

tak vylčzil sen kráľa Nabuchodonozora, ktorý mu jeho mudrci nemohli vysvetliť, že po štyroch (predkresťanských) ríšach, z ktorých jedna druhú pohltne, bude nasledovať večná svetová ríša Božia, Mesiášova. Toto kráľovstvo nebude prechádzať s národa na národ, ale večne bude stáť a prekoná všetky kráľovstvá sveta. „V tých dňoch kráľovstiev vzbudí Boh nebeský kráľovstvo, ktoré nebude zrušené na veky, a kráľovstvo jeho nebude dané inému ľudu, a zničí všetky tie kráľovstvá a ono zostane na veky.“⁶⁴⁾ Krásny, veľkolepý to obraz božského pôvodu Cirkvi Kristovej: všetky mocnárstva sveta pominú, len „slová Pánove nepominú“⁶⁵⁾ a ani „Jeho kráľovstvu nebude konca“, ⁶⁶⁾ lebo božský zakladateľ zostáva s Cirkvou svojou až do konca sveta a preto ani brány pekelné ju nepremôžu. Daniel vo svojom nočnom videní spatril „s oblakov nebeských prichádzať ako syna človeka“, ktorému starý vekom, totiž Boh „dal moc, česť i kráľovstvo a všetci ľudia, pokolenia a jazyky slúžiť mu budú. Moc jeho je moc večná, ktorá nebude odňatá; a kráľovstvo jeho, ktoré nebude zrušené“.⁶⁷⁾ — Bude to kráľovstvo všetkých svätých Božích: „Ale kráľovstvo a moc a sláva kráľovstva pod celým nebom daná bude ľudu svätých Najvyššieho, ktorého kráľovstvo je kráľovstvo večné, a všetci kráľovia jemu slúžiť a jeho poslúchať budú.“⁶⁸⁾ To sa razom neuskutoční, ale predsa príde doba predpovedaná Pánom Ježišom, keď bude jeden ovčinec a jeden pastier, t. j. keď všetci panovníci a všetci ľudia jemu budú slúžiť.

⁶⁴⁾ Dan. 2, 44.

⁶⁵⁾ Mat. 24, 35.

⁶⁶⁾ Luk. 1, 33.

⁶⁷⁾ Dan. 7, 13. 14.

⁶⁸⁾ Dan. 7, 27.

Menší proroci

sú menší rozsahom svojich prorociev, ale nie čo sa ich významu a vážnosti týka, v ktorej sú rovnakí s väčšími prorokmi. Aj títo vyprávajú o všeobecnom spasení ľudstva. Zátvrdliví pohanovia síce musia zahynúť, ale mesianská ríša aj na tých sa bude rozprestierať, ktorí sa z nich k vyvolenému národu pripoja a obrátia.

Najvýznamnejší je z nich

JONÁŠ

nie tak proroctvom, ale tou udalosťou, ktorá sa s ním odohrala, keď z rozkazu Pána išiel k pohanom, Ninivítom kázať slovo Božie, čím ich aj zachránil od záhuby. Boh zjavnejším spôsobom nemohol ukázať izraelitom, že si želá obrátenie pohanov a hriešnikov ako tým, že k nim poslal svojho proroka ako misionára s posolstvom, že ak sa neobrátia, zahynú. Aj inú svoju vôľu tým naznačil, t. j., že spása ľudí má sa previesť prostredníctvom vyvoleného národa izraelského. Boh jeden je Bohom nielen izraelitov, ale aj ostatných národov — to je tendencia, cieľ knihy Jonášovej, ako aj ostatných kníh St. zákona.

Jonášovi nebolo po vôli, že sa Ninive svojím pokáním od záhuby, ktorú on Ninivítom predpovedal, zachránilo, lebo si myslel, že ono ako veľké mesto Assýrčanov mocou svojou môže byť v budúcnosti príčinou skazy izraelského národa. Keď nad tým trúchlil, Pán ho preto pokarhal a to ešte viac zdôraznil, keď sa prorok zarmútil nad vyschnutím byliny, ktorá tŕňou svojou chránila ho od horúčavy. „Tebe je ľúto za brečľanom, — pokarhal ho Pán — o ktorý si ty nepracoval... ktorý za jednu noc vyrástol a za jednu noc zahynul a ja sa nemám slúťovať nad Ninive, mestom veľkým, v ktorom je viac než stodvadsaťtisíc ľudí, ktorí nevedia rozdiel medzi pravcou a ľavicou svojou?“¹¹⁾

¹¹⁾ Jon. 4, 11.

Veľkolepý to dôkaz milosrdenstva Božieho, do ktorého on zahŕňa aj pohanov, ale aj poučenie pre izraelitov a všetkých tých, ktorí vo svojej úzkoprsosti len na svoje často malicherné záujmy hľadajú a ku svojim ďalším blízkým žiadnej lásky nechcú preukazovať.

A g g e u s ohlasuje, že „Žiadaný“ t. j. Mesiáš nezadlho sa zjaví a to všetkým národom a naplní znovuvystavený chrám slávou viac ako ten prvý (Šalamúnov) a dá pokoj na tom mieste. „A pohnem všetkými národmi: A príde žiadaný všetkým národom a naplním slávou dom tento, hovorí Pán zástupov.“¹⁰⁾ Stane sa vtedy veľký duševný prevrat, zmena na svete, keď sa zjaví „Žiadaný“ medzi národmi. Kresťanstvo skutočne zmenilo tvár sveta na každom poli ľudského života.

A m o s napomína izraelitov, že nemajú nadpráva nad ostatnými národmi: „Či vy synovia izraelskí, nie ste mi ako synovia etiopskí? hovorí Pán.“¹¹⁾ — Tiež dôvod pre univerzalizmus spásy.

V 9.—12. v. oznamuje výrok Pána, že prísne potresce síce dom izraelský pre jeho hriechy, ale „v ten deň znovu postavím stánok Dávidov, ktorý spadol... a zasa ho vystavím ako za dni starodávnych, aby vládli ostatkami Idumy a všetkými národmi, pretože nad nimi je vzývané meno moje, hovorí Pán, ktorý toto činí“. Kráľovstvo Dávidovo má teda byť duševným spôsobom slávne obnovené skrze Mesiáša, ktorý všetkých pohanov spojí vo svojej Cirkvi spolu s izraelitmi. — Na toto proroctvo sa odvolával aj sv. Jakub apoštol vo svojej reči na sneme v Jeruzaleme; „Šimon rozprával ako Boh najprv postaral sa, aby z pohanov prijal ľud svojmu menu. A s tým sa srovnávajú prorocké slová, ako písané je: Potom sa navrátim a znovu vystavím stánok Dávidov, ktorý spadol..., aby ostatní ľudia hľadali Pána a všetky národy, ktoré nosia moje meno, povedá Pán, ktorý to učiní.“¹²⁾ Na základe

¹⁰⁾ Ag. 2, 8.

¹¹⁾ Am. 9, 7.

¹²⁾ Sk. ap. 15, 14—17.

toho proroctva žiadal apoštol prijať pohanov do Cirkvi Kristovej.

H a b a k u k oznamuje, že Chaldejčania, nepriatelia Boží, síce zahynú, ale po ich páde „zem bude naplnená poznáním slávy Pánovej, ako vodami, ktoré pokrývajú zem.“⁷³⁾)

J o e l vyznamenáva sa svojím proroctvom o vyliatí Ducha Božieho na každého človeka: „Ja vylejem ducha svojho na každé telo; a budú prorokovať synovia vaši a dcéry vaše; starci vaši budú sny mávať a mládenci vaši vídať budú videnia; áno i na služobníkov svojich i na služobnice svoje vylejem v tie dni ducha svojho.“⁷⁴⁾) „A stane sa: Každý, ktorý bude vzývať meno Pánovo, spasený bude.“⁷⁵⁾)

Sv. Peter ap. vo svojej kázni na tŕičné sviatky doslovne cituje slová Joela⁷⁶⁾) a poukazuje na to, že sa to proroctvo práve teraz splnilo nad nimi, keď naplnení Duchom sv. začali vyprávať rozličnými jazykmi a prítomní tam ľudia takmer z celej ríše rimanskej ich rečiam úplne porozumeli.

Sv. Pavol ap. zas svoj výrok: „Niet rozdielu medzi Židom a Grékom“, odôvodňuje slovami Joela: „Každý, ktoľvek bude vzývať meno Pánovo, bude spasený.“⁷⁷⁾)

M i c h e á š⁷⁸⁾), ako sme už pripomenuli, to isté predvída o velebnom shromaždení národov na vrchu Sion, čo Izaiáš.⁷⁹⁾)

M a l a c h i á š uvádza: „Budú vás blahoslavenými nazývať všetky národy, lebo vy budete zem žiadostivá, hovorí Pán zástupov.“⁸⁰⁾) — Známa je jeho významná predpoveď o nekrvavej obete Nového zákona, ktorú budú Bohu prinášať na každom mieste sveta: „Od východu slnca až na západ veľké je meno moje medzi národmi a na každom

⁷³⁾ Hab. 2, 14.

⁷⁴⁾ Joel 2, 28. 29.

⁷⁵⁾ Joel 2, 32.

⁷⁶⁾ Sk. ap. 2, 17.—21.

⁷⁷⁾ Rim. 10, 12., 13.

⁷⁸⁾ Mich. 4, 1—4.

⁷⁹⁾ Iz. 2, 2—4.

⁸⁰⁾ Mal. 3, 12.

mieste prinášajú mi temian a obetujú obetu čistú, lebo veľké je meno moje medzi národmi.“⁸¹⁾ Teda na celom okršleku zeme budú ľudia oslavovať Boha a na každom mieste, nielen v jeruzalemskom chráme, ako dosiaľ, obetovať mu budú obetu čistú (mincha), teda nie obety krvavé.

S o f o n i á š predpovedal trest Moabitov a Ammonitov, ďalej šírenie kráľovstva Mesiáša, v ktorom „sa mu bude klaňať každý z miesta svojho, všetky ostrovy národov.“⁸²⁾ — Po skončení zajatia babylonského Boh „zasa navráti národom čisté pery, aby všetky vzývaly meno Pánovo a aby mu slúžily ramenom jediným“⁸³⁾, t. j. ústa národov budú sa otvárať k oslave pravého Boha a aj „tam za riekami Etiopie budú ctitelia moji, synovia rozptýlených mojich prinesú mi dar“.⁸⁴⁾ V novej Cirkvi teda z celého sveta budú prinášať Bohu jeho praví ctitelia obety čistého srdca a dobrého úmyslu.

Z a c h a r i á š tiež oznamuje zátvrdlivosť pohanom hnev a trest Boží, ktorý na nich isto príde⁸⁵⁾ spolu ale predstavuje nám Mesiáša, ako knieža pokoja, ktorý prinesie svetu mier a panovať bude na celom okršleku zemskom. „Vesel sa, dcéra jeruzalemská: Hľa, tvoj Kráľ príde, tebe spravodlivý a spasiteľ, on je chudobný a sediaci na oslici, na mladom osliatku... rozhlási pokoj národom a panovanie jeho bude od mora až k moru a od rieky až do končín zeme.“⁸⁶⁾ — Mesiáš podľa tejto predpovede, hoci je kráľom, príde v chudobe na krotkom zvieratku, aby aj tým ukázal, že moc a sláva budúceho kráľovstva jeho nezávisí od svetskej moci, ale božskej. Príde predsa ako kráľ pokoja, ktorý prinesie svetu opravdivý vnútorný pokoj a jeho moc a panovanie bude až do končín zeme.

⁸¹⁾ Mal. 1, 11.

⁸²⁾ Sof. 2, 11.

⁸³⁾ Sof. 3, 9.

⁸⁴⁾ Sof. 3, 10.

⁸⁵⁾ Zach. 1, 15; 12, 9; 14, 12. 17.

⁸⁶⁾ Zach. 9, 9. 10.

Táto predpoveď sa uskutočnila vtedy, keď Pán Ježiš so svojimi učeníkmi slávne vstupoval na osliatku do Jeruzalema, „aby sa naplnilo, čo bolo povedané skrze proroka“.⁸⁷⁾

Pohanské národy, ktoré sa obrátia, nájdu milosť u Pána a „prichádzať budú s roka na rok klaňať sa Kráľovi, Pánovi zástupov“.⁸⁸⁾ Tieto národy pripojené k Pánovi budú tiež „jeho ľuďom“.⁸⁹⁾

Že s akou dychtivosťou, záľubou budú mnohí z národov vyhľadávať Pána, to prorok takto opisuje: „Prichádzať budú (ich) obyvatelia jeden ku druhému hovoriac: Poďme a prosme tvár Pánovu a hľadajme Pána zástupov; pôjdem i ja. A prídu mnohí ľudia a silné národy hľadať Pána zástupov v Jeruzaleme a prosiť tvár Pánovu. Toto hovorí Pán zástupov: V tých dňoch chyť sa desať mužov zo všetkých jazykov národov podolka jedného Žida rieknuť: Pôjdeme s vami, lebo sme počuli, že Boh je s vami.“⁹⁰⁾ Zaujímavý to obraz túžby po pravde a spáse. Mnohí podľa svedectva misijných dejín skutočne s veľkou horlivosťou sa hrnuli za apoštolmi, ich učeníkmi a vierozvestami, aby boli prijatí do Cirkvi Kristovej.

Uvedené výňatky z kníh Starého zákona jasne dosvedčujú, že celý St. zákon je pretkaný misijnými myšlienkami, totiž univerzalizmom spásy celého pokolenia ľudského, a že ani privilegovaný stav vyvoleného národa izraelského neznamenal odchýlenie od tejto myšlienky, ba úlohou tohoto národa bolo šíriť túto ideu aj u národov pohanských.

Keď konečne „prišla plnosť času a Boh poslal Syna svojho“⁹¹⁾, táto myšlienka dozrela v dosiaľ nevídanom

⁸⁷⁾ Mat. 21, 4.; Ján 12, 15.

⁸⁸⁾ Zach. 14, 16.

⁸⁹⁾ Zach. 2, 11.

⁹⁰⁾ Zach. 8, 20—23.

⁹¹⁾ Gal. 4, 4.

svetle, ba po zmŕtvychvstani Spasiteľa bola nielen teoreticky uznaná a hlásaná, ale aj v skutočnosti prevedená prijatím pohanov do sv. Cirkvi.

C. B. Misijné dôkazy z Nového zákona.

Tmavá noc — mesačná noc — a slnečné svetlo! Aký veľký rozdiel je medzi nimi! V tmavej noci len kde-tu li-gocú sa hviezdy, mesiac však osvetľuje predmety a sprí-jemňuje nám noc, no slnko svojou žiarou a teplotou do-dáva energiu a život každému organickému stvoreniu na zemi, zvlášte však na obraz Boží stvorenému človeku, aby tu plnil svoje, Bohom mu určené poslanie a konečne dosia-hol cieľ svoj nadprirodzený.

Tmavej noci je podobný stav pohanov, ktorí sa odchý-lili od pravého Boha a upadli hlboko do modlárstva a ne-mravnosti. Len kde-tu im zaligotalo svetielko z ústneho podania ich predkov a z prirodzeného zákona, vštepeného im Bohom do srdca. — Vyvolený národ izraelský bol však Bohom od pohanov oddelený, aby zachoval vieru v jedného Boha a v príchod Vykupiteľa, bol ním povzbudzovaný a osvecovaný svetlom nadprirodzeným a to prostredníctvom patriarchov, prorokov a iných svätých mužov, aby nepo-blúdil na ceste poslanie svojho.

Ale „inakšia je jasnosť slnka, inakšia jasnosť mesiaca a inakšia jasnosť hviezd“ — hovorí sv. Pavol ap. Keď sa v dejinách ľudstva zjavilo „slnko spravodlivosti“, t. j. „očakávanie všetkých národov“, prisľúbený Vykupiteľ, tmy musely zmiznúť s povrchu zeme a nebeská žiara osvietila nám každú pochybnú otázku a pravdy nášho ná-boženského života ožiarila. Tak aj pravda univerzalizmu, všeobecnosti spasenia pokolenia ľudského, v celom inom, oveľa jasnejšom svetle je nám predstavená v Novom zá-kone, ako u pohanov alebo u izraelitov. „Qui in tenebris et in umbra mortis sedent“ — „Illuminare Jerusalem“ —

„Sol iustitiae“ — označujú fázy náboženského stavu ľudstva. V knihách Nového zákona nielen teoreticky sa to s plnou určitosťou a jasnosťou hlása, ale aj praktické uskutočnenie sa v nich rozkazuje a opisuje.

Veľmi obsírne a zdlhavé by bolo všetky miesta kníh Nového zákona podrobne uviesť, preto len na hlavné sa tu obmedzujeme:

Rozdelíme ich na dve časti:

1. na tie, ktoré sa u sv. evanjelistov nachádzajú a zahŕňujú dobu až po nanebevstúpenie Pána,
2. na tie, ktoré sú v ostatných knihách Nového zákona.

I.

1. **Zachariáš**, otec sv. Jána Krstiteľa, Duchom sv. naplnený, vo svojom chválospeve prorokoval, že „Východ z výsosti“, t. j. Spasiteľ má „posvietiť tým, ktorí sedia vo tme a v tône smrti“, ⁹²⁾ t. j. pohanom.

2. **Simeon** je hotový už umrieť, „lebo moje oči videly tvoje spasenie, ktoré si pripravil pred tvárou všetkých národov: za svetlo osvietiť pohanov.“ ⁹³⁾

3. **Matka Božia** vo svojom velebnom chválospeve predpovedá: „Hľa, odteraz blahoslavenou ma nazývať budú všetky pokolenia.“ ⁹⁴⁾ — Panna Mária i pri svojej skromnosti predvída svoju budúcu slávu, ktorá sa bude javiť v jej súčinnosti pri spasení všetkých národov. Skutočne, do ktorejkoľvek kresťanskej krajiny na svete vkročíme, všade oslavujú Matku Božiu s pozdravom: „Zdravas Mária“; k nej sa utiekajú, vo všetkých potrebách, ťažkostiach a krížoch, ako ku svojej nebeskej Patrónke a Matke, stavajú k jej úcte sochy, oltáre, kostoly. Misionári, kdekoľvek začínajú svoju činnosť, pod jej ochranu odporúčajú seba, svojich veriacich, lebo ona je aj kráľovná apoštolov, vierozvestov, vyznavačov a mučeníkov.

⁹²⁾ Luk. 1, 79.

⁹³⁾ Luk. 2, 30—32.

⁹⁴⁾ Luk. 1, 48.

4. **A n j e l P á n a** takto oznamuje narodenie Mesiáša: „Nebojte sa, lebo hľa, zvestujem vám veľkú radosť, ktorá bude pre všetok ľud, lebo narodil sa vám dnes Spasiteľ, ktorý je Kristus Pán, v meste Dávidovom.“⁹⁵⁾ Tá zvesť teda je radosná nielen pre ľud izraelský, ale pre všetok ľud na celom svete, t. j. to betlehemske dieťa má byť Spasiteľom všetkých národov.

5. Pán Ježiš hneď po narodení svojom privolať do Betlehema ku svojim jasliam nielen pastierov-izraelitov, ale aj pohanov, aby tam prijal ich prvú poklonu. Je to zrejmý dôkaz, že Boh do svojej Cirkvi a k večnému blahoslavenstvu povoláva nielen izraelitov, ale aj pohanov. Boli to mudrci (magi, králi) od Východu, ktorí upozornení a vedení mimoriadnou hviezdou prišli až do Betlehema a tam sa klaňali novonarodenému Spasiteľovi, prinesúc mu svoje dary: zlato, kadidlo a myrhu. Aká to pevná, vytrvanlivá viera prvotín pohanov, ktorou zahabli nevšímavosť a zátvrdlivosť väčšiny židovského národa!

6. Sv. Ján Krstiteľ podľa evanjelia sv. Jána „bol človek od Boha poslaný . . . aby svedčil o svetle, žeby všetci verili skrze neho“⁹⁶⁾ Tento svätý muž pri rieke Jordáne takto svedčil o svetle, t. j. o „Slove“, o Pánu Ježišovi pred zástupni: „Ajhľa, Baránok Boží, ajhľa ktorý sníma hriechy sveta“.⁹⁷⁾ I z toho vysvitá, že Spasiteľ nielen izraelitov prišiel vyslobodiť od hriechov, ale celý svet, lebo na seba vzal hriechy nás všetkých a za ne zadosťučinil na kríži.

7. Sv. Ján ev. hneď na počiatku svojho evanjelia vyhlasuje, že „Slovo“, t. j. Syn Boží „bolo svetlo pravé, ktoré osvecuje každého človeka prichádzajúceho na tento svet, . . . svet ho nepoznal ale ktoríkoľvek ho prijali, dal im moc stať sa synmi Božími, tým, ktorí veria v jeho meno . . . ktorí z Boha sa zrodili . . . A z jeho milosti my všetci sme prijali a to milosť na milosť. Lebo zákon je daný skrze

⁹⁵⁾ Luk. 2, 10.

⁹⁶⁾ Ján, 1, 6—9.

⁹⁷⁾ Ján, 1, 29.

Mojžiša, milosť a pravda nastala skrze Ježiša Krista.“⁹⁸⁾)

V týchto vznešených slovách hlbokého významu nehovorí sa o žiadnom partikularizme alebo privilegovanom postavení niektorého národa, ale o prijatí za dieťky Božie všetkých, ktorí veria v meno Božie (jeho náuku) a znovu sa zrodili z Ducha sv. Sv. Ján naznačuje tu aj rozdiel medzi Starým a Novým zákonom. St. zákon daný prostredníctvom Mojžiša izraelitom neposkytoval milosť sám v sebe, ale len vzhľadom na Vykupiteľa, preto musel prestať, len čo sa Syn Boží, „plný milosti a pravdy“ zjavil a založil v Novom zákone svoju večnú Cirkev pre všetkých ľudí.

8. Tie podobenstvá, ktoré Spasiteľ o kráľovstve Božom, t. j. o Cirkvi svojej predniesol, sú tiež jasnými dokladmi všeobecného rázu kresťanstva.

Podobné je kráľovstvo nebeské zrnú horčičnému, ktoré hoci je najmenšie z pomedzi všetkých semien, ale keď vyrastie, väčšie býva od všetkých zelenín, ba býva stromom, takže vtáctvo nebeské príletuje a prebýva na jeho ratolestiach. Kto by tu nezbadal zjavný obraz Cirkvi sv., ktorá len pomaly vzrastala, ale neskôr tak zmohutnela, že národy so všetkých strán sveta vstupovali do nej a našly v nej odpočinok, mier, blahobyť.⁹⁹⁾) To sme už predtým poznamenali, že aj prorok Ezechiel použil také podobenstvo o budúcej Cirkvi.

Nasledovné tri podobenstvá majú viac mravný smysel, ale majú pritom aj zrno univerzálnosti. Podobenstvo o kvase znamená, že učenie Kristovo pomaly úplne prenikne do srdca ľudských a premení, zošľachtí smýšľanie, cítenie a konanie celého ľudstva.

Prirovnanie kráľovstva nebeského ku sieť vlečnej, spuštenej do mora a zahrnujúcej ryby všetliakého druhu,¹⁰⁰⁾) nás učí, že sieť Kristova, t. j. Cirkev bude naplnená rozličnými druhmi ľudí a národov, teda nielen jedným.

⁹⁸⁾) Ján, 6, 17.

⁹⁹⁾) Mat. 13, 31, 32.

¹⁰⁰⁾) Mat. 13, 47.

S týmto podobenstvom zreteľne sa srovnáva to, že Pán Ježiš po zázračnom lovení rýb menuje apoštolov svojich rybármi ľudí. „Podťe za mnou a učiním vás rybármi ľudí.“¹⁰¹⁾ Apoštoli a vierozvestovia ako rybári duší priťahujú do Cirkvi všetkých ľudí.

Podobenstvo o svadbe syna kráľovského, o ktorom nám Matúš ev. vypráva,¹⁰²⁾ a ktoré aj Lukáš uvádza s malými rozdielmi, nás tiež poučuje, že Boh každého povoláva do Cirkvi svojej. V prvom kráľ znamená Pána Boha, syn je Pán Ježiš, jeho nevesta je Cirkv. Sluhovia (proroci) najprv povolávajú izraelitov. Keď tí odmietli povolanie kráľa, ba sluhov jeho pozabíjali, kráľ sa rozhneval, zahubil tých vrahov a podpálil im mesto, čo sa skutočne stalo skrze Rimanov roku 70 po narodení Krista. — Vtedy kráľ rozkázal sluhom: „Idťe na križne cesty a ktorýchkoľvek nájdete, povolajte na svadbu.“ To sa i stalo. Sluhovia znamenajú apoštolov a hlásateľov viery, ktorí po zavrnutí židovského národa obrátili sa na pohanov a tých s úspechom priviedli na svadbu, — do Cirkvi svätej. — V druhom podobenstve človek pripravujúci veľkú večeru je Syn Boží; večera je Cirkv jeho; sluhovia — zvestovatelia evanjelia — najprv povolali Židov, a keď tí povolanie odmietli, Samaritánov a pohanov, t. j. tých, ktorými Židia opovrhovali. „Vovedť sem chudobných i mrzákov a slepých i krivých“ — má sa duševne rozumieť, lebo pohania duševne boli v tom najbiednejšom položení.

Aj v podobenstve o povolaní robotníkov v rozličnom čase do vinice pánovej je narážka na povolanie všetkých ľudí, aj pohanov do Cirkvi sv. Smysel podobenstva je: Boh v rozličných časoch rozličných ľudí povoláva do vinice svojej, t. j. ku spaseniu a chce každého odmeniť. Konečne zavolá aj záhaľčivých na tržišti (pohanov), ktorým takú výplatu dáva, ako na počiatku pozvaným, t. j.

¹⁰¹⁾ Mat. 4, 19; Mar. 1, 17.

¹⁰²⁾ Mat. 22, 2—13.

to isté svetlo večných právd a tie samé milosti vo sviatostiach, ako ostatným. „Tak budú poslední prvými a prví poslednými, lebo mnoho je povolaných, ale málo vyvolených.“¹⁰³⁾ Naposledy povolani pohania stávajú sa hodnejšími v Cirkvi Kristovej, ako Židia.

P. Ježiš prirovnal kráľovstvo Božie aj k vinici, ktorú hospodár dal do prenájmu roľníkom. Keď sa priblížil čas úrody, pán vinice poslal sluhov svojich ku roľníkom, aby odobrali úrodu. Ale roľníci sluhov pozabíjali. Keď to aj druhý raz urobili, pán poslal k nim svojho syna a riekol: Budú sa obávať môjho syna. Ale nájomníci aj syna jeho usmrtili. — Na otázku Pána Ježiša: „Keď teda príde pán vinice, čo vykoná tým roľníkom?“ — Odpovedali mu Židia: „Zlostných zlostne zahubí a svoju vinicu dá do prenájmu iným roľníkom, ktorí mu budú dávať úžitok na svoj čas.“ Na to im riekol Ježiš: „Nikdy ste nečítali v Písmach: Kameň, ktorí zavrhli staviteľa, ten stal sa uholným kameňom... Preto povedám vám: Odmíame sa vám kráľovstvo Božie a dá sa ľudu, ktorý bude prinášať jeho ovocie“.¹⁰⁴⁾

I tam prítomné kniežatá kňazské a farizeji „porozumeli, že o nich hovorí“, t. j. o židovskom národe, ktorý nepri-nášal ovocie, nesplnil svoje povolanie, ba konečne keď Boh i svojho Syna poslal k nim, i toho zabili. Stalo sa, čo Pán Ježiš predpovedal: bolo im odňaté kráľovstvo Božie a dané inému ľudu: pohanom, ktorí po svojom obrátení prinášali hojné ovocie pokánia a dobrých skutkov.

Prirovnanie kráľovstva Božieho ku roli a do nej zasiateho dobrého a zlého semena sám Spasiteľ takto vysvetľuje: „Ten, ktorý rozsieva dobré semeno, je Syn človeka. A roľa je svet.“¹⁰⁵⁾ Syn Boží svoje učenie a dielo určil teda pre celý svet.

¹⁰³⁾ Mat. 20, 1—16.

¹⁰⁴⁾ Mat. 21, 23—43.

¹⁰⁵⁾ Mat. 13, 37. 38.

9. Učenie Kristovo bolo tiež všeobecného rázu, hlásané a platné pre všetkých ľudí. Nie príslušnosť ku židovskému národu bola podmienkou spásy ľudskej a prijatia do kráľovstva Božieho, ale viera, dobré skutky a s tým spojené duševné obrodienie človeka. Príkazy jeho týkajú sa každého, zavazujú každého, zvlášte príkaz lásky k Bohu a k bližnému. Podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi nám objasňuje, že cudzinci svojou láskou ku trpiacim prevyšujú a zaharňujú židovských kňazov a že každý človek je našim bližným, ktorému v čas núdze pomáhať sme povinní.

Veľká reč Pána Ježiša na hore o 8 blahoslavenstvách, o pohoršení, prísaha, manželstve, dokonalosti, milovaní nepriateľa, pôste, modlitbe — týka sa tiež každého človeka; tam vyhlásené pevné mravné zásady sú vyhlásené každému národu, každému stavu, každému pokoleniu a každému veku. — Apoštoli majú byť soľou zeme a svetlom sveta,¹⁰⁶⁾ teda oni majú zachrániť celý svet od mravnej hniloby a svietiť všetkým ľuďom svojím učením a príkladom. — Kto vojde do kráľovstva nebeského? „Nie každý, kto mi hovorí: Pane, Pane, — lež kto činí vôľu môjho Otca, ktorý je na nebesiach, ten vojde do kráľovstva nebeského“.¹⁰⁷⁾ Táto podmienka je tiež všeobecná, platná pre každého; zachovávať vôľu, príkazy Božie, teda nie príslušnosť ku niektorému národu rozhoduje u Boha pri udelení večnej odmeny.

Pozoruhodná je výpoveď Pána Ježiša o dieťkach, ktoré nám dáva za vzor nášho života, ak chceme mať účasť v kráľovstve Božom.

Jeho napomenutie rovnako znie každému: „Ak sa neobráтите a nebudete ako malučkí, nevojdete do kráľovstva nebeského“.¹⁰⁸⁾ Taktiež na inom mieste: „Ktokoľvek neprijme kráľovstva Božieho, ako malučkí, nevojde do

¹⁰⁶⁾ Mat. 5, 13, 14.

¹⁰⁷⁾ Mat. 7, 21.

¹⁰⁸⁾ Mat. 18, 3.

neho“.¹⁰⁹ Spasiteľ žiada od nás pokoru, čistotu srdca, vieru, lásku, ktoré pri dieťkach sa skvejú, ak chceme prísť k Nemu do jeho kráľovstva.

10. Spôsob, ako sa choval Spasiteľ ku cudzincom, Samaritánom, pohanom, ba i ku hriešnikom, je tiež dôkazom, že on každého chce spasiť, a že zvlášte poblúdených hriešnikov chcel priviesť na cestu pravú. Zatvrdlých farizejov však prísne karhá a odsudzuje pre ich hriešny život. Už sv. Ján Krstiteľ ich napomínal, aby sa nehonosili tým, že Abrahám je ich otcom, lebo Boh aj z kameňov môže vzbudiť synov Abrahámových,¹¹⁰ t. j. že Boh izraelitov nepotrebuje, keď mu budú odpor klásť, on aj z pohanov vie utvoriť pravých ctiteľov Božích. Praví (duševní) synovia Abrahámovi sú tí, čo sú mu podobní vo viere a poslušnosti. — Túto vyvýšenosť a spoľiehanie sa na svoj vysoký pôvod aj Pán Ježiš ostro vytýkal Židom, lebo tým chceli zakrývať svoj hriešny život.¹¹¹)

Pán Ježiš na prosbu pohanského stotníka uzdravil jeho sluhu a pri tejto príležitosti poznamenal: „Nenašiel som toľkej viery u izraelcov. Ale povedám vám, že mnohí prídu od východu a od západu a budú stolovať s Abrahámom a Izákom a Jakubom v kráľovstve nebeskom, kdežto synovia kráľovstva budú vyhodení do zovnútornej tmy.“¹¹²)

Tým naznačil Spasiteľ budúcnosť, keď pohania zo všetkých strán sveta budú mať účasť v hostine (v blaho- byte) kráľovstva jeho, kdežto pyšní izraeliti budú odtiaľ vylúčení.

Obyvatelia Samarie ako polopohania boli od Židov opovrhovaní a to natoľko, že sa im všade vyhýbali. A hľa, Spasiteľ sveta tých vyučuje, takže mnohí z nich v ňom uverili. Žene-Samaritánke v dlhom rozhovore vykladá

¹⁰⁹) Mar. 10, 15.

¹¹⁰) Mat. 3, 9.

¹¹¹) Ján, 8, 33—59.

¹¹²) Mat. 8, 10, 11; Luk. 13, 29.

náboženské otázky a zjaví jej, že „prichádza hodina, keď ani na tejto hore ani v Jeruzaleme nebudete sa klaňať Otcovi..., keď praví ctitelia klaňať sa budú Otcovi v duchu a pravde“.¹¹³⁾

Pán Ježiš teda vyhľadával aj hriešnikov, s nimi aj stoloval, lebo nie zdraví, ale chorí potrebujú lekára. Pohania z okolitých krajín, keď počuli o jeho zázračných skutkoch, zďaleka prišli za ním, aby ho počuli a aby aj ich chorých uzdravil. On na svojich cestách zašiel až do končín tyrských a sidonských a tam uzdravil dcéru pohanky Syrofeničanky. Nekajúcim mestám, kde Židia nechceli v neho veriť, — napriek mnohým zázrakom, ktoré tam činil, — prísne sa vyhráza tým, že Sodomčanom, Týru a Sidonu v deň súdny ľahšie sa povedie, než im.¹¹⁴⁾ Mužovia ninivskí a kráľovná juhu v deň posledný odsúdia tiež toto pokolenie.¹¹⁵⁾ — Bol to silný úder na partikularizmus Židov, ale spravodlivý.

Pán Ježiš rád menoval seba „Synom človeka“, čo tiež znamená, že zastupuje celé pokolenie ľudské.

On predpovedal aj spustošenie Jeruzalema a rozptýlenie izraelitov po svete, čo je tiež predznakom novej éry kresťanskej. — Keď rozprával o skaze Jeruzalema a o konci sveta, vtedy povedal aj tieto významné slová: „A bude sa kázať toto evanjelium o kráľovstve po celom svete na svedectvo všetkým národom, a vtedy príde skončenie“.¹¹⁶⁾ U Sv. Marka paralelné slová znejú: „Ale najprv musí sa ukázať evanjelium u všetkých národov“.¹¹⁷⁾ Či sa toto proroctvo vzťahuje na spustošenie Jeruzalema a či na koniec sveta, čiastočne splnilo sa ono, lebo už pred skazou toho hlavného mesta hlásalo sa evanjelium po celom vtedy známom svete, pred koncom sveta však kázať sa bude doslovne po celom svete.

¹¹³⁾ Ján, 4, 21. 23.

¹¹⁴⁾ Mat. 11, 22.

¹¹⁵⁾ Mat. 12, 41. 42.

¹¹⁶⁾ Mat. 24, 14.

¹¹⁷⁾ Mar. 13, 10.

To, čo povedal P. Ježiš, keď ho istá žena pred jeho umučením drahou masťou pomazala, tiež dokazuje, že učenie jeho bude hlásané po celom svete: „Kdekoľvek sa bude kázať toto evanjelium po celom svete, i čo táto urobila, vyprávať sa bude na jej pamiatku“.¹¹⁸⁾

Že Boh každého chce spasíť, javí sa aj v týchto slovách P. Ježiša: „Tak Boh miloval svet, že Syna svojho jednorodeného dal, aby nikto, kto v neho verí, nezahynul, ale mal život večný. Veď Boh neposlal svojho Syna na svet, aby súdil svet, lež aby svet bol spasený skrze neho“.¹¹⁹⁾ — Na inom mieste: „Chlieb, ktorý ja dám, je moje telo svetu na živobytie“.¹²⁰⁾

Dôležitá je aj výpoveď P. Ježiša u sv. Jána naznačená¹²¹⁾: „Mám aj iné ovce, ktoré nie sú z tejto ovčiarne; i tie mám priviesť a budú počúvať môj hlas; a bude jedna ovčiareň a jeden pastier.“ Tu je reč nielen o tom, že Spasiteľ chce priviesť do svojej Cirkvi aj iné národy okrem izraelského, ale aj uistenie jeho, že sa to uskutoční, takže nastane čas, kedy všetci ľudia budú pod vedením hlavného pastiera v Cirkvi jeho. Aké potešiteľné sú tieto slová pre kresťanov, ktorí mu v tomto úsilí svojou horlivosťou a obetavosťou na misijnom poli pomáhajú!

11. Spasiteľ nielen sám chcel hlásať evanjelium a šíriť kráľovstvo Božie medzi ľuďmi, ale nato si vyvolil aj spoločníkov, 12 apoštolov¹²²⁾ a 72 učeníkov.¹²³⁾ Apoštoli, ako jeho „poslovia“ a ich výpomocní učeníci mali pokračovať v jeho božskom diele. Ako „sol' zeme“, „svetlo sveta“ a rybári duší v jeho mene a jeho mocou mali priviesť k nemu najprv poblúdených izraelitov a neskôr po jeho nanebevstúpení i pohanov. Niektorí protestantskí exegeti sa pozastavujú nad tým, že Pán Ježiš len v Palestíne

¹¹⁸⁾ Mar. 14, 9.

¹¹⁹⁾ Ján, 3, 16. 17.

¹²⁰⁾ Ján, 6, 52.

¹²¹⁾ Ján, 10, 16.

¹²²⁾ Mat. 10, 5—42.

¹²³⁾ Luk. 10, 1.

účinkoval a aj apoštolov svojich zpočiatku len ku 12 pokoleniam izraelitov vysielal a nie aj k pohanom, ako by nebol mal úmysel aj týchto posledných do svojej Cirkvi pribrať.

Naproti týmto nesprávnym tvrdeniam poukazujeme na množstvo iných miest, z ktorých tie hlavnejšie sme uviedli, a ktoré zrejme dokazujú rozhodnú vôľu Spasiteľa každého človeka prijať do kráľovstva svojho. Pri tejto zjavnej pravde univerzalizmu ľahko vysvetlíme tie zdanlivé protirečenia. Pán Ježiš podľa vôle svojho nebeského Otca v prvom rade bol poslaný k ľudu svojmu izraelskému, aby najprv ten získal a prostredníctvom jeho ďalej širil kráľovstvo nebeské. Nechcel preto prerušiť styky so St. zákonom, ktorý bol podkladom Nového a ktorý ináč tiež hlásal univerzalizmus, ale ho doplnil. Takto treba rozumieť slová jeho: „Nie som poslaný iba k ovciam potrateným z domu izraelského.“¹²⁴⁾ Áno v prvom rade k tým, čo však nevytvára, že sa kráľovstvo jeho časom, postupne aj ďalej má šíriť, ako to často predpovedal a ako to pred svojím nanebevstúpením svojim apoštolom aj zrejme rozkázal, aby učili všetky národy. Apoštolov a učeníkov svojich tiež posielal najprv len k izraelitom, ale už vtedy poznamenáva: „ba vedení budete pred vladárov a kráľov pre mňa na svedectvo im a pohanom.“¹²⁵⁾ — Každé zrno pomaly sa vyvíja a vzrastá, tak aj pravda Cirkvi Kristovej len postupne sa širila od Judey počnúc, až do končín zeme.

12. Na čo P. Ježiš svojich učeníkov postupne pripravoval svojimi rečami a podobenstvami, to dovŕšil svojím významným, kategorickým misijným rozkazom, ktorý im dal ako ich najvyšší veliteľ a Pán sveta pred svojím nanebevstúpením. Tu nedáva rady, pokyny, ale svoj neomylný rozkaz, na svojej božskej moci založený: „**D a n á m i j e v š e t k a m o c n a n e b i i n a z e m i , i ě t e t e d a ,**

¹²⁴⁾ Mat. 15, 24.

¹²⁵⁾ Mat. 10, 18.

učte všetky národy a krstite ich: V mene Otca i Syna i Ducha svätého; učte ich zachovávať všetko, čokoľvek som Vám prikázal. A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“¹²⁶⁾

Sv. Marek ev. takto podáva rozposlanie apoštolov: „Idťte po celom svete, kážte evanjelium všetkému stvoreniu; kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený; ale kto neuverí, bude zatratený.“¹²⁷⁾

Jak veľavýznamný a velebný je opis poslednej vôle božského Majstra!

On, vzor pokory, ktorý nedávno bol z lásky k nám hanobne potupený a na kríž pribitý, keď ide o tak vážnu vec, o povinnosť misijnej činnosti apoštolov na celom svete, odvoláva sa najprv na svoju božskú moc pred apoštolmi, že je on Pánom neba i zeme, a na základe tejto božskej moci, prv ako by zaujal svoju slávu v nebesiach, nie radí, alebo len povzbudzuje, ale rozkazuje im, aby sa rozišli po celom svete a hlásali evanjelium všetkým národom! Tých, ktorí uveria, majú pokrstiť a učiť, ako majú zachovávať prikazy jeho. — Že sa ten rozkaz nielen na apoštolov vzťahuje, ale po ich smrti aj na ich nástupcov a celú Cirkev, i z toho vysvitá, že dodal: „A hľa, ja som s vami až do skončenia sveta“, t. j. že on bude stále Cirkvi na pomoci pri konaní tejto ťažkej povinnosti.

Význam týchto slov Pána Ježiša zvyšujú tieto okolnosti:

a) povedal ich pred svojim slávnym odchodom do neba, pri svojom lúčení sa s apoštolmi, takže ony tvoria jeho poslednú vôľu, akoby závet jeho;

b) neodvolateľnosť svojho rozkazu potvrdzuje Spasiteľ tým, že sa pri tom odvoláva na svoju božskú moc, ktorou vládne tak na nebi ako aj na zemi;

c) k vykonávaniu misijného poslania prisľúbil P. Ježiš apoštolom a ich nástupcom svoju božskú pomoc až do kon-

¹²⁶⁾ Mat. 28, 18—20.

¹²⁷⁾ Mar. 16, 15. 16.

za sveta, spolu aj silu Ducha sv.: „Dostanete moc Ducha sv., ktorý sostúpi na vás a budete mi svedkami v Jeruzaleme a vo všetkom Judsku i v Samaritánsku a až do končín zeme.“¹²⁸⁾

d) V tomto všeobecnom mis. rozkaze naznačený je aj trojaký úrad, ktorý majú apoštoli zastávať: učiteľský (učte všetky národy), kňazský (pokrstite ich) a pastiersky (učte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal). On je „cesta, pravda a život“ pre každého, tak aj oni budú skrze pravdu ukazovať každému cestu k životu večnému a zastupovať jeho trojaký úrad na zemi.

Ako učitelia budú hlásať pravdu, ako kňazi budú dávať nadprirodzený život veriacim a ako pastieri budú im ukazovať cestu k spaseniu.

Že apoštoli príkazu Pána správne rozumeli a hneď ho začali plniť, dosvedčuje nám evanjelista: „a oni odišli a kázali všade a Pán spoluúčinkoval (s nimi) a potvrdzoval ich kázanie znameniami, ktoré za tým nasledovali.“¹²⁹⁾ Svoje misijné poslanie začali podľa rozkazu svojho Majstra najprv v Jeruzaleme, potom pokračovali v Judsku a v Samarii a konečne zašli do všetkých vtedy známych častok zeme.

Ich apoštolská činnosť obširne je opísaná v knihe „Skutkov apoštolských“, ktorú mnohí správne menujú prvými dejinami sv. misií, lebo obsahuje mis. cesty, úspechy a ťažkosti prvých misionárov-apoštolov, k tomu samým Spasiteľom vyvolených.

8.

II.

Kniha „Skutkov apoštolských“ je vlastne celá veľkým dôkazom prvej misijnej činnosti, lebo sú v nej opísané deje, ktoré apoštoli a ich učeníci konali pri zakladaní a šírení Cirkvi Kristovej v krajinách vtedy známych. To,

¹²⁸⁾ Sk. ap. 1, 8.

¹²⁹⁾ Mar. 16, 20.

čo sa v St. zákone o univerzálnosti spasenia predpokladalo, na čo Pán Ježiš svojich apoštolov pripravoval, to sa teraz uskutočnilo prijatím aj pohanov do jeho sv. Cirkvi. Niektoré ich skutky, deje, vynikajú i tu nad ostatnými a preto musíme sa nimi zvlášť zaoberať.

a) Apoštoli pri poslaní Ducha sv. osvietení a posilnení jeho milosťami a darmi začali svoju misijnú činnosť hneď v Jeruzaleme vykonávať podľa príkazu svojho nebeského Majstra. A hľa Duch sv. hneď pri prvej ich mis. činnosti zázrakom potvrdil ich poslanie. „Začali hovoriť rozličnými jazykmi . . . a každý počul ich vyprávať svojím jazykom... a ustrnuli všetci, divili sa a riekli: Či, hľa, títo všetci, ktorí hovoria, nie sú Galilejčania? A akože sme my počuli každý svoje vlastné nárečie, v ktorom sme sa narodili?“¹³⁰⁾ Opravdu bolo tam shromaždené na turíčne sviatky veľké množstvo ľudí zo všetkých okolitých krajín, Židia, prozelyti, pohania. „Parti a Medi a Elamiti . . .“¹³¹⁾ Apoštoli len jednu reč znali, — hebrejskú. Kto prehovorí tomu zástupu rozličných jazykov, aby ho každý rozumel? U Boha nič nie je nemožné. On použije svoju všemohúcnosť pri tak vážnej veci, ako je prvé hlásanie evanjelia pre všetky národy, aby sa tým zdôraznila jednota ľudstva a jednota spasenia pre všetkých. Ako pri babylonskej veži rozličnosť jazykov zapríčinila rozchod ľudí na všetky strany sveta, tak ich na turíčne sviatky sjednotila pravá viera v Boha skrze zázračný dar jazykov udelený od Ducha sv. apoštolom. Boh i týmto zázračným spôsobom chcel dať na javo svetu, že každý národ má prístup do Cirkvi sv., ako to sv. Peter, hlava apoštolov a Cirkvi, vtedy všetkým prítomným slávnostne vysvetlil vo svojej reči, ktorú zástupu rôzno-jazykovému predniesol. V tomto preslove cituje slová proroka Joela¹³²⁾ a tými dokazuje, že dnes, čo vidia a skúsujú, bolo už dávno predpovedané:

¹³⁰⁾ Sk. ap. 2, 4—8.

¹³¹⁾ Vid' Sk. ap. 2, 1—13.

¹³²⁾ Joel 2, 26.

„Vylejem zo svojho Ducha na všeliké telo a prorokovať budú vaši synovia a vaše dcéry; a vaši mládenci vídať budú videnia a vašim starcom prisnajú sa sny . . . a stane sa: každý, ktokoľvek bude vzývať meno Pánovo, bude spasený.“¹³³⁾ Prítomní poslucháči po reči Petrovej skrúšene sa obrátili na Petra a apoštolov: „Čo máme robiť, mužovia, bratia?“ Sv. Peter odpovedal: „Činite pokánie a nech sa každý z vás dá pokrstiť v mene Ježiša Krista na odpustenie svojich hriechov a dostanete dar Ducha sv. Veď vy máte zaslúbenie a vaše deti a všetci, ktorí sú ďaleko, ktorýchkoľvek povolá Pán Boh náš.“ Sv. Peter teda nerobil žiaden rozdiel medzi poslucháčmi.¹³⁴⁾ — Kázeň Petrova mala veľký účinok: „Tí, ktorí prijali jeho reč, boli pokrstení a pripojilo sa v ten deň okolo troch tisíc duší.“¹³⁵⁾ — Hľa začiatky, prvoplody Cirkvi sv., Božou vôľou a spolupôsobením apoštolov divotvorne utvorené!

b) Všeobecnosť spasenia ľudstva, prijatie pohanov do Cirkvi potvrdzujú aj tieto udalosti alebo reči v Skutkoch apoštolských uvedené.

Židia diakona Štefana odsúdia na smrť, lebo hlásal zánik Jeruzalema a zmenu zákonov Mojžišových a tým platnosť Nového zákona.

Keď povstalo v Jeruzaleme prenasledovanie kresťanov, títo okrem apoštolov rozprchli sa po Judsku a Samariu a všade hlásali slovo Božie. Diakon Filip išiel do mesta **Samarie** a tam zvestoval Krista, nezbajúc na to, že Židia zakazovali každý styk s týmito polopohanmi. Zástupy s radosťou pozorovali na jeho slová a divy, ktoré tam konal a mnohí dali sa pokrstiť. Keďže Filip, ako diakon len kázať a krstiť mohol, apoštoli z Jeruzalema poslali k nim Petra a Jána, aby im títo udelili Ducha sv. Keď títo do Samarie prišli, „vkladali ruky na nich a oni prijali

¹³³⁾ Sk. ap. 2, 17. 21.

¹³⁴⁾ Sk. ap. 2, 38. 39.

¹³⁵⁾ Sk. ap. 2, 41.

¹³⁶⁾ Sk. ap. 8, 17.

Ducha sv.¹³⁶⁾ Hľa, Samaritánom bola udelená aj sviatosť birmovky (posilnenia vo viere!).

Boh skrze Filipa priviedol do Cirkvi aj jedného dobro-
myselného pohana, murína a to mocného komorníka krá-
ľovnej Kandaky, keď sa tento z Jeruzalema po odbavení
svojej pobožnosti v chráme do svojej domoviny vracal.
Filip vysvetlil mu najprv Písmo sv., ktoré práve čítal a po-
tom keď ten vyznal: „Veríme, že Ježiš Kristus je Syn
Boží“, hneď ho i pokrstil. Komorník po krste posilený
i zázračným unesením Filipa, naradovaný sa vrátil domov,
kde sa stal zaiste horlivým hlásateľom viery Kristovej.¹³⁷⁾

Sv. Peter, hlava Cirkvi, v zázračnom videní bol od
Boha upozornený, že pohania sú (od Boha) tiež povolani
do kráľovstva Božieho a že sa nemá zdráhať prijať ich do
Cirkvi.¹³⁸⁾ — V meste Jope vo svojom vytržení videl so-
stupovať s neba nádobu, plnú čistými i nečistými zvermi,
a počul hlas: „Vstaň, Peter, zabíjaj a jedz.“¹³⁹⁾ Čo keď
sa na základe Mojžišovho zákona zdráhal učiť, počul na-
pomenutie: „Čo Boh očistil, ty nenazývaj obecným.“ Kým
Peter rozmýšľal, čo má znamenať to videnie, prišli k nemu
mužovia z Cezarey od istého bohabojného stotníka —
pohana, Kornela, ktorý bol vo videní od anjela upo-
zornený, aby sa obrátil na Petra o radu. Poslovia ho teda
pozvali do Cezarey ku Kornelovi, čomu on aj vyhovel,
lebo videl v tom vysvetlenie svojho videnia a rozkazu
Pána, že totiž Boh chce Židov a pohanov rovnoprávne
prijatť do Cirkvi. Svojmu presvedčeniu Peter takto dal
pred nimi výraz: „Vpravde skusujem, že Boh nehľadí na
osoby, ale v každom národe ten, kto sa ho bojí a činí spra-
vodlivosť, je mu príjemný. Boh poslal slovo synom izra-
elským a zvestoval pokoj skrze Ježiša Krista (tento je
Pánom všetkých).“¹⁴⁰⁾ Reč svoju týmto dokončil: „Jemu
(Pánu Ježišovi) všetci proroci vydávajú svedectvo, že

¹³⁷⁾ Sk. ap. 8, 26—39.

¹³⁸⁾ Sk. ap. 10, 35. 36.

¹³⁹⁾ Sk. ap. 11, 7.

¹⁴⁰⁾ Sk. ap. 10, 34—36.

skrze jeho meno obsiahnu odpustenie hriechov všetci, ktorí veria v neho.“ — „A kým Peter ešte hovoril tie slová, Duch svätý zostúpil na všetkých, ktorí počúvali slovo. I ustrnuli veriaci z obriezky, ktorí prišli s Petrom, že i na pohanov milosť Ducha svätého sa vyliala; počuli ich totiž hovoriť jazykmi a velebiť Boha.“ Nato Peter rozkázal im udeliť sviatosť krstu. — Keď Peter prišiel do Jeruzalema, dohadovali sa s ním Židia už obrátení, ktorí však mysleli, že Mesiáš príde len Židov spasiť a riekli: „Prečo si vošiel k mužom neobrezaným a jedol si s nimi?“ Peter najprv povyprával im celú zázračnú udalosť, že aj na pohanov zostúpil Duch sv. a dodal: „Keď teda Boh im dal tú istú milosť, ako i nám, ktorí sme uverili v Pána Ježiša Krista; kto som bol ja, že by som bol mohol zabráňovať Bohu?“ — Keď to počuli jeho protivníci, uspokojili sa a riekli: „Teda i pohanom Boh dal pokánie, aby žili.“¹⁴¹⁾

c) Žido-kresťania, t. j. obrátení zo židovstva pomaly sa uspokojili, že aj pohania majú prístup do Cirkvi Kristovej, ba keď videli, že je to vôľa Božia, potvrdená zázrakmi, tešili sa tomu, že majú horlivých spoločníkov-spolubratov vo viere.

Nastala však iná, vážna otázka medzi nimi, týkajúca sa starozákonnej obriezky a iných Mojžišových predpisov, t. j. či sú povinní novoobrátení z pohanstva aj obriezke a iným zvykom sa podrobiť.

Keď Pavol a Barnabáš v Antiochii účinkovali, prišli tam niektorí horlivci z Jeruzalema, obrátení Židia, a hlásali obráteným z pohanstva, že ak neprijmú obriezku, nemôžu byť spasení. Pavol a Barnabáš mali s nimi o tom nemalú srážku, preto veriaci vyslali s nimi aj iných do Jeruzalema k apoštolom, aby tí rozhodli spornú otázku. „Tedy shromaždili sa apoštoli a starší, aby rozhodli o tejto veci.“¹⁴²⁾ To bol vlastne prvý cirkevný snem, na ktorom sv. Peter

¹⁴¹⁾ Sk. ap. 11, 17. 18.

¹⁴²⁾ Sk. ap. 15, 6.

vo svojej reči vyzdvihol: „Boh (mňa) vyvolil, aby pohania z mojich úst počuli a uverili. A Boh, ktorý zná srdce, vydal im svedectvo, keď im dal Ducha svätého, ako i nám, a neučinil žiadneho rozdielu medzi nami a nimi, keď vierou očistil ich srdcia. Tak teda čo pokúšate Boha, že kladiete jarmo na hrdlo učeníkov, ktoré ani naši otcovia, ani my nemohli sme uniesť?“ Jakub apoštol vo svojej reči výrok Petra potvrdil. Nato apoštoli a starší vyniesli toto usnesenie, ktoré poslami odoslali veriacim do Antiochie: „Videlo sa Duchu svätému a nám neklásť na vás viac žiadneho bremena, iba toto potrebné: aby ste sa zdržovali od vecí obetovaných modlám a od krvi a od zaduseného a od smilstva; toho keď sa budete chrániť, dobre urobíte.“¹⁴³⁾ — Keď toto rozhodnutie prečítali v Antiochii, veriaci sa veľmi potešili, že zo zákona Mojžišovho hlavné bremená nemuseli zachovávať a tak prestala prekážka duchovného sjednotenia medzi obrátenými zo židovstva a pohanstva. Neskôr, zvlášte na naliehanie sv. Pavla, aj zákaz nejesť mäso obetované modlám, prestal; zadusené a krv nejesť sa tiež dlho neudržalo; smilstvo, je navždy zakázané.

d) Pri obrátení pohanov a pri vedení ich do Cirkvi v tom čase najväčšie zásluhy si získal sv. Pavol, apoštol národov zvaný, ktorého sám Pán nazval svojou „vyvolenou nádobou“, aby rozniesol jeho meno medzi pohanmi a kráľmi i medzi synmi Izraelovými, „lebo ja mu ukážem, koľko mu treba trpieť pre moje meno.“¹⁴⁴⁾

Zvlášť vo svojich listoch Rimanom, Galatanom a Efezanom zreteľne a obširne dokazuje svoju tézu, že „evanjelium je moc Božia k spaseniu každému veriacemu, Židovi predne a Grékovi,¹⁴⁵⁾ t. j. že pred Bohom a jeho Cirkvou niet rozdielu medzi Židmi a pohanskými národmi, ale každý má prístup do kráľovstva Božieho, „lebo u Boha niet

¹⁴³⁾ Sk. ap. 15, 28. 29.

¹⁴⁴⁾ Sk. ap. 9, 15. 16.

¹⁴⁵⁾ Rím. 1, 16.

ohľadu na osoby.“¹⁴⁶⁾ „Či je Boh len pre Židov a či nie aj pre pohanov?“ pýta sa otvorene a hneď aj odpovedá: „Ba veru aj pre pohanov, lebo však jeden je Boh, ktorý ospravedľňuje obriezku viery a neobriezku skrze vieru.“¹⁴⁷⁾ Tu hneď podáva aj jeden hlavný dôvod, pre ktorý túto rovnoprávnosť medzi Židmi a pohanmi uznať musíme: (Je len jeden Boh pravý — a ten nechce a nemôže nikoho vylúčiť zo svojho kráľovstva, keď mu ten z úprimného srdca chce slúžiť. Tento dôvod takto uvádza: } „Jeden Pán, jedna viera, jeden krst; jeden Boh a Otec všetkých, ktorý je nado všetkých a skrze všetko a vo všetkých nás.“¹⁴⁸⁾

◊ V liste Korinťanom zas píše: „Niet žiadneho Boha okrem jedného... my predsa máme len jedného Boha Otca, od ktorého je všetko a my pre neho a jedného Ježiša Krista, skrze ktorého je všetko, i my skrze neho.“¹⁴⁹⁾

Aký je tento jeden Boh k ľuďom? To krásne opisuje týmito potešiteľnými slovami, ktoré vylúčia každú pochybnosť o všeobecnej vôle Božej každého spasit' a k poznaniu pravdy priviesť: } „To je dobré a vzácne u Spasiteľa, Boha nášho, ktorý chce, aby všetci ľudia boli spasení a prišli k poznaniu pravdy. Jeden totiž je Boh, tiež i jeden prostredník medzi Bohom a ľuďmi, človek Kristus Ježiš, ktorý dal seba samého za všetkých na vykúpenie, na svedectvo svojim časom, na čo som ja ustanovený za kazať a apoštola (pravdu hovorím, nelužem) za učiteľa pohanov vo viere a pravde.“¹⁵⁰⁾ Otvorene teda sa priznáva za učiteľa pohanov vo viere a za „dĺžníka Grékom i Negrékom, múdrym i nemúdrym.“¹⁵¹⁾

Preniknutý je tým presvedčením, že kázať evanjelium je jeho povinnosťou Bohom mu sverenou: „Lebo keď kážem evanjelium, nie mi je to na slávu, keďže som to po-

¹⁴⁶⁾ Rím. 2, 11.

¹⁴⁷⁾ Rím. 3, 29. 30.

¹⁴⁸⁾ Efez. 4, 5. 6.

¹⁴⁹⁾ Efez. 8, 4. 6.

¹⁵⁰⁾ 1 Tím. 2, 3—7.

¹⁵¹⁾ Rím. 1, 14.

vinný, a beda by mi bolo, keby som nekázal.“¹⁵²⁾ (Vo svojom liste Galaťanom obsírne vyvracia mienku tých žido-kresťanov, ktorí sa domnievali, že obriezka alebo iné predpisy zákona Mojžišovho sú podmienkou prijatia pohanov do Cirkvi, lebo „zo skutkov zákonných neospravedlnie žiaden človek, ale skrze vieru Ježiša Krista.“¹⁵³⁾

Vo svojej skromnosti nechváli sa tými veľkými darmi a úspechmi, ktoré hlásaním evanjelia dosiahol, ale uznáva: „Mne, najmenšiemu zo všetkých svätých dostala sa táto milosť, aby som medzi pohanmi zvestoval nevyspytateľné bohatstvo Kristovo a osvecoval všetkých, aké je riadenie tajomstva od vekov skrytého v Bohu, ktorý všetko stvoril.“¹⁵⁴⁾

Bohatstvo milostí Božích je teda v tom, že pohania a Židia prináležia do jednej Cirkvi Kristovej a všetci sú vyvoleným národom Božím, lebo Boh ako všetkých stvoril, tak chce nás všetkých aj spasiť. „Pohania sú spoludedičmi a spoluprivtelenými a spoluúčastníkmi jeho zaslúbenia v Kristu Ježišovi skrze evanjelium, ktorého služobníkom stal som sa z daru milosti Božej.“¹⁵⁵⁾ Jasnejší a plnší výraz rovnosti všetkých, i z pohanstva obrátených kresťanov ťažko by bolo nájsť.

Pavol však nielen zovnútorne znaky obrátenia žiada, ale úplnú zmenu starého, hriešneho človeka, v nového, Kristu podobného spoluobčana kráľovstva Božieho, čo takto vyjadruje: „Složte so seba starého človeka s jeho skutkami a obľčte sa do nového, takého, ktorý sa obnovuje v poznaní na podobenstvo toho, ktorý ho stvoril; kde niet pohana a Žida, obriezky a neobriezky, inorodca a Skýta, sluhu a slobodného, ale všetko a vo všetkom Kristus.“¹⁵⁶⁾

Okrem podstatného podobenstva, jednoty ľudstva a jeho

¹⁵²⁾ 1 Kor. 9, 16.

¹⁵³⁾ Gal. 2, 16.

¹⁵⁴⁾ Efez. 3, 8. 9.

¹⁵⁵⁾ Efez. 3, 6. 7.

¹⁵⁶⁾ Kol. 3, 9—11.

stvorenia poukazuje a vyzdvihuje Pavol aj súvislosť medzi spoločným úpadkom ľudstva a jeho spoločným vykúpením skrze Pána Ježiša: „Ako v Adamovi všetci umierajú, tak i v Kristu všetci budú oživení.“¹⁵⁷⁾ Inými slovami takto to odôvodňuje: „Ako skrze priestupok jedného na všetkých ľuďoch bolo odsúdenie, tak i skrze spravodlivosť jedného na všetkých ľuďoch je ospravedlnenie života.“¹⁵⁸⁾ Zdôrazňuje, že predtým „všetci sme boli od prirodzenosti synmi hnevu, ako i ostatní: ale Boh, ktorý je bohatý v milosrdenstve, pre svoju lásku, ktorou nás miloval, i hoci sme boli mŕtvi pre hriechy, oživil nás spolu v Kristu (ktorého milosťou ste spasení).“¹⁵⁹⁾ „Lebo jestliže, keď sme boli nepriatelia, boli sme smierení s Bohom skrze smrť jeho Syna: tým viac ako smierení budeme spasení jeho životom.“¹⁶⁰⁾ Ten prostredník medzi nahnevaným Bohom a hriešnym človekom je teda Ježiš Kristus, ktorému jedine môžeme ďakovať svoje vykúpenie: „Jeden je prostredník medzi Bohom a ľuďmi, človek Kristus Ježiš.“¹⁶¹⁾ Tento náš Spasiteľ: „za všetkých umrel, aby aj tí, čo žijú, už nežili sebe, ale tomu, ktorý za nich umrel a vstal zmŕtvych.“¹⁶²⁾ Aj tu žiadal nový vnútorný život od novokresťanov „lebo milosť Boha, Spasiteľa nášho zjavila sa všetkým ľuďom a vyučuje nás, aby sme sa odriekli bezbožnosti a svetských žiadostí.“¹⁶³⁾

Pozoruhodné je, že už sv. Pavol poukázal na dôležitosť šírenia viery prostredníctvom k tomu povolaných misiónárov. Vo svojom odôvodnení vychádza z výpovede proroka Joela: „Každý, ktokoľvek bude vzývať meno Pánovo, bude spasený“¹⁶⁴⁾ a hneď dodá: „Ale akože budú vzývať, keď neuverili v neho? Alebo akože uveria tomu, o ktorom

157) 1 Kor. 15, 22.

158) Rím. 5, 18.

159) Efez. 2, 3—5.

160) Rím. 5, 10.

161) 1 Tím. 2, 5.

162) 2 Kor. 5, 15.

163) Tit. 2, 11. 12

164) Joel 2, 32.

nepočuli? Akože počujú bez kazateľa? No a akože budú kázať, keď ich nepošlú? Ako písané je: Jak krásne sú nohy tých, čo zvestujú pokoj, čo zvestujú dobrobyt. Teda viera je z počutia a počutie skrze slovo Kristovo. A teraz pýtam sa: Či azda nepočuli? Však predsa po celej zemi rozliehal sa ich hlas a až do končín okršleku zemskeho ich slová“. A Izaiáš opovažuje sa zas povedať: „Našli ma tí,¹⁶⁵⁾ čo ma nehľadali; zjavne som sa ukázal tým, čo sa na mňa nedopytovali.“¹⁶⁶⁾

Nasledovne šírenie kráľovstva Kristovho je úzko spojené s vyslaním bezprostredných hlásateľov slova Božieho, tzv. poslov čiže misionárov, ktorí sú povolani a cirkevnou vrchnosťou poverení, aby podľa programu Kristom Pánom ustanoveného učili všetky národy, krstili ich a učili ich zachovávať všetko, čo Kristus Pán apoštolom povedal. Priamy duševný styk medzi ľuďmi na základe prirodzenom je možný obyčajne rečou, jazykom, a to nielen u primitívnych národov, ale aj u kultúrnych; tejto forme styku a spolčovania sa dáva prednosť tak v privátnom ako aj vo verejnom živote. Spasiteľ náš tiež tento spôsob vyvolil, ako prostriedok šírenia svojej náuky. Sv. Pavol len odôvodňuje túto predpísanú cestu svojím dôsledným dokazovaním, že bez poslov (misionárov) Božích v riadnom behu života ľudského nemožno vieru Kristovu hlásať národom.

Preto aj Cirkev sv. od počiatku tento spôsob šírenia slova Božieho upotrebuje tak v kultúrnych, ako aj pohanských krajinách. Rádio, tlač alebo iné vynálezy sú len mimoriadnymi prostriedkami pri hlásaní právd kresť. viery.

Ako vidíme, pre svoju neohrozenosť v hlásaní evanjelia skutočne zasluhuje, aby bol ctený a obdivovaný ako „a p o š t o l n á r o d o v.“

*

O s t a t n í a p o š t o l i, kamkoľvek sa rozišli, okrem

¹⁶⁵⁾ t. j. pohania.

¹⁶⁶⁾ Rím. 10, 13—20.

Židov, všade prijali aj pohanov do Cirkvi a to bez toho, žeby boli od nich žiadali zachovať obrady a predpisy Starého zákona. Aj vo svojich listoch inšpirovaných, hoci sa priamo a výrazne otázkou univerzalizmu nezaoberajú, to isté pripomínajú a nerobia vo svojich náukách a napomenutiach nijaký rozdiel medzi žido-kresťanmi a z pohanstva obrátenými veriacimi.

S v. P e t e r apoštol vo svojom liste, písanom vystaňovalcom roztrúseným po Pontsku, Galatsku, Kapadócku, Azii a Bitýnsku hlása, „že kto uverí v neho (Pána Ježiša), nebude zahnanbený“, že kresťania sú „vyvolené pokolenie,¹⁶⁷⁾ kráľovské kňazstvo, svätý národ“. Boli povolani od Boha z temnosti do jeho podivného svetla, ktorí boli kedysi nie ľuďom, teraz však ľuďom, ako nie na milosť prijati, teraz však na milosť prijati.“¹⁶⁸⁾

S v. J á n ap. a ev. vo svojom prvom liste vyznáva, že Ježiš Kristus „je smierením za naše hriechy a nielen za naše, lež i za (hriechy) celého sveta.“ (2, 2.) Ďalej „A my sme videli a dosvedčujeme, že Otec poslal svojho Syna spasíť svet. Kto vyzná, že Ježiš je Syn Boží, Boh zostáva v ňom a on v Bohu.“¹⁶⁹⁾

V „**Z j a v e n í** s v. **J á n a** apoštola“ opísané je vyznačenie blahoslavených v nebi, ich nebeský pokoj a sláva, pri čom apoštol udáva: „Potom som videl zástup veľký, ktorý nikto nemohol spočítať, zo všetkých národov a pokolení a ľudí i jazykov stáť pred trónom a pred obličajom Baránka, oblečený do bielych šiat a palmy v ich rukách. Kričali hlasom veľkým a hovorili: Spása Bohu nášmu, ktorý sedí na tróne a Baránkovi... To sú tí, čo prišli z veľkého súženia a oprali si rúcha a zbielili v krvi Baránkovej... a Baránok zavedie ich k studniciam živých vôd a Boh sotrie veľikú slzu s ich očí.“¹⁷⁰⁾

¹⁶⁷⁾ Namiesto Židov, ktorí zavrhnúli Krista a preto sú od Boha zavrhnutí, teraz kresťania sú vyvoleným národom.

¹⁶⁸⁾ 1 Pet. 2, 6.—2, 9. 10.

¹⁶⁹⁾ 1 Ján 4, 14. 15.

¹⁷⁰⁾ Zjav. 7, 9—17.

Vznešený tento opis nebeskej odmeny a slávy Bohu verných duší ukazuje nám, že ku tým večne blaženým nepatria len príslušníci niektorého vyvoleného národa, ale v tom nesmiernom zástupe pri tróne víťazoslávneho Baránka, Pána Ježiša, nachádzajú sa vyvolení zo všetkých národov, pokolení a jazykov sveta. — Velebný to akord víťazného boja až do konca vytrvalých veriacich za vieru Kristovu, ktorý sa v nebeskom Kráľovstve bude odohrávať; spolu je však aj dôkazom, že Boh ostane verný svojim prisľúbeniam aj vo večnosti a ako tu na zemi každého človeka rovnako povoláva do svojej Cirkvi bojujúcej, tak v nebeskom kráľovstve, v Cirkvi oslávenej, tiež odmeňuje všetkých jemu verných, z každého národa.

Z uvedených úvah a citátov vybraných zo Starého a Nového zákona môžeme ustáliť ten záver, že tieto Duchom sv. inšpirované knihy preplnené sú misijnými myšlienkami a dôvodmi univerzalizmu, ba môžeme tvrdiť, že ako hlavným cieľom stvorenia a vykúpenia nášho je večná spása všetkých ľudí na svete, tak hlavnou myšlienkou každého božského diela, aj inšpirovaných kníh Písma sv. je: Boh chce, aby všetci ľudia boli spasení a preto každého volá do svojho kráľovstva.

II.

*Misijné doklady z ústneho podania
(tradície).*

Dôvody z ústneho podania.

Ústne podanie (tradícia) je tiež prameňom našej viery. Tie hlavné pravdy náboženské, ktoré sa v Písme sv. nachádzajú, potvrdzuje, vysvetľuje a doplňuje. Preto je aj pre misijnú otázku dôležité, čo hovorí o nej tradícia, zvláštne sv. Otcovia vo svojich náboženských spisoch a knihách.

Uznávame, že zo 70 sv. Otcov a kresťanských spisovateľov súčasnej doby žiaden nevyhotovil osobitnú, samostatnú knihu o misiologii. Je to aj prirodzené, keď do povahy vezmeme, že v tých časoch, keď Cirkev o zásadné dogmy svoje musela ťažký, i krvavý boj viesť, keď sa misijný rozkaz v skutočnosti i tak všade prevádzal, keď ani z bludárov nikto nepopieral jej právo a povinnosť hlásať evanjelium po celom svete, vtedy ani sv. Otcovia a kresťanskí spisovatelia nadržali za potrebné touto otázkou vo zvláštnych knihách obširne sa zaoberať, a uspokojili sa s tým, že v súvislosti s inými, v tej dobe dôležitejšími otázkami aj o misijnom probléme písali. Niektorí sa domnievali, že všeobecné misijné dielo je už kázaním apoštolov po vtedy známom svete vlastne skončené a len upevniť a rozšíriť ho treba. Okrem toho musíme dodať, že v prvých storočiach kresťanskej éry už nikto nepocchyboval o tom, že rozdiel medzi vyvoleným židovským národom a pohanstvom už prestal a že z pohanstva obrátení kresťania majú tie isté práva v Cirkvi, ako žido-kresťania, takže to nebolo treba už dokazovať, ako za časov apoštolských. Pomaly sa vyvíjalo viac tá otázka, akým spôsobom treba vieru šíriť, pohanov alebo inovercov katechizovať a po prijatí sv. krstu vo viere upevňovať.

I. Z doby apoštolských otcov v prvom rade musíme spomenúť najstaršie, medzi rokom 70 a 90 písané, nám zachované významné dielo: „Didaché“, „Doctrina duodecim apostolorum“, pôvodne: „Učenie Pána skrze dvanástich Apoštolov pohanom“. Je ono čiastočne príručkou vyučovania katechumenov, čiastočne sbierkou morálnych a sociálnych predpisov, ktorými sa mali prví kresťania v živote spravovať. — Už i sám názov knihy naznačuje, že to mala byť misijná prípravná kázeň pre obrátiť sa majúcich pohanov. — Didaché vidí, ako Cirkev zo všetkých končín zeme ľudí shromažďuje a ako sa po celom okršleku zeme rozširuje, práve tak ako by bol eucharistický chlieb so všetkých vrchov posnášaný. Zná rozkaz Krista Pána ¹⁾ o sv. krste, ktorý sa má udeľovať v mene Najsv. Trojice, a jeho predpoveď, že celý svet bude vidieť Pána v oblakoch prichádzať na súd. Dáva pokyny pre apoštolovanie týmto spôsobom: Apoštol (posol viery) nemá vlastného domova, majetku, lebo to tak vyžaduje jeho povolanie. Nemá sa nikde zdržovať dlhšie ako dva dni, preto cirkevná obec ho má vydržiavať, kdekoľvek sa nachádza.

List Barnabášov tak ďaleko ide vo svojom horlení za Nový zákon, že mylne pochopuje Starý zákon a vykladá predpisy Mojžišove len alegoricky, duchovne. Z toho vidieť, že pisateľ toho listu nebol spoločník sv. Pavla ap., ale niekto iný. Tento list i pri svojom niektorom omyle je dôkazom, ako ponímali veriaci už koncom prvého storočia Nový zákon a jeho univerzalizmus.

Sv. Klement Rímsky, tretí nástupca sv. Petra vo svojom liste Korinťanom²⁾ pripomína vyslanie apoštolov hlásať evanjelium, pričom túto prosbu vyslovuje: „Pohania musia uznať, že si jediný Boh a Ježiš Kristus Tvoj Syn a my sme tvoj ľud a ovce tvojej pastvy.“ „Otec nebeský nechá rozmnožovať národy na zemi a vyvolí z nich

¹⁾ Mat. 28, 19.

²⁾ Kor. 42.

všetkých tých, čo ho milujú skrze Ježiša Krista, svojho Syna“.³⁾ Apoštoli sú podľa neho hlásatelia evanjelia a práve tak vysielaní od Krista Pána, ako on od Boha Otca. Vo svojich „rozhovoroch Pána Ježiša s učeníkmi po vzkriesení“ uvádza aj jeho rozkaz: „Id'te a hláste 12 pokoleniam Izraela a pohanom ... a mnohí uveria vo mňa, Syna Božieho“.⁴⁾

Hermasov Pastier vo svojom 3. apokalyptickom videní pripodobňuje Cirkev veľkolepej veži, okolo ktorej ležia ešte neupotrebené kamene, národy a veľkí hriešnici sveta. Prirovnáva Cirkev mohutnému stromu, ktorý zapokrýva a zatieni celú zem a ktorý znamená zákon Syna Božieho, hlásený po celom svete:⁵⁾ ďalej 12 vrchov, ktoré sú symbolmi národov po celej zemi roztrúsených, ktorým apoštoli oznamovali (náuku) Syna Božieho.⁶⁾

Sv. Ignác z Antiochie tvrdí, že všetky jazyky ľudské majú byť sjednotené vierou v Boha a pohanovia tak ako Židia majú patriť do jedného (mystického) tela Cirkvi.

Apokryfy Nového zákona sú tiež popretkávané misijnými myšlienkami. „Kázeň Petrova“ (*Κήρυγμα Πέτρου*) dáva pokyny poslom evanjelia, ktorí medzi pohanmi šíria vieru Kristovu.

II. V dobe kresť. apologétov (od r. 120—313) cirkevní spisovatelia zaoberali sa predovšetkým obranou sv. viery proti pohanom a Židom, následkom čoho mali vždy na zreteli misijnú činnosť v praktickom živote. V rýchlom a zázračnom rozšírení kresťanstva napriek veľkým prekážkam vidia zrejmý dôkaz božského pôvodu kresťanskej viery, naopak v ľahostajnosti pri jej šírení spatrujú príznak kacírstva.

Origenes menuje apoštolov „kráľmi národov“, pre-

³⁾ Kor. 59, 3.

⁴⁾ C. Schmidt: „Texte u. Untersuchungen“ 43.

⁵⁾ SIm. 8.

⁶⁾ SIm. 9.

tože národy podľa príkazu svojho Majstra priviedli ku pravej viere.⁷⁾

Tertulián uvádza, že „Spasiteľ rozkázal dvanástim apoštolom ako učiteľom národov ísť a učiť národy... podľa toho tí odišli do sveta šíriť túto náuku viery národom“.⁸⁾

Sv. Irenej vo svojom spise „Na dôkaz apoštolského vyhlásenia“⁹⁾ vyhlasuje, že pohanovia sú povolaní skrze Cirkev vstúpiť do domu Sema podľa prisľúbenia, čo Boh skrze prorokov napred oznámil, aby viera bola potvrdená u tých, ktorí Bohu verne slúžia; čo sa ľuďom neuveriteľným zdalo, to Boh skrze prorokov predpovedal, aby sme uznali, že to Boh bol, ktorý nám naše vykúpenie vopred oznámil. V tomže svojom diele jasne vykladá učenie Cirkvi: „Jeho učeníci a svedkovia sú Apoštoli, ktorí po prijatí sily Ducha sv. od neho boli vyslaní do celého sveta a povolali pohanov, pričom ľuďom ukázali cestu života. Skrze vieru, lásku a nádej previedli oni do života povolanie pohanov, predtým prorokmi hlásané, ktoré sa im milosťou Božou dostalo za podiel... ktorí do zaslúbenia otcov prijali tých pohanov, čo v Pána uverili a jeho milovali.“ (C. 41.)

Sv. Justin zisťuje, že proroctvo Izaiáša (2, 3.) sa splnilo tým, že apoštoli celému svetu oznámili svoje poslanie od Krista Pána.¹⁰⁾

Klement Alexandrijský snažil sa do súladu uviesť grécku filozofiu so zjavenými pravdami kresť. viery. Odvoláva sa na Kerygma Petri, podľa ktorého učenia apoštoli vyplnili svoje poslanie a po zmŕtvychvstaní P. Ježiša rozišli sa po svete hlásať evanjelium.¹¹⁾

V apológii **Aristida** čítame, že dvanásti učeníci Pána v známych častiach zeme učili o Kristu Pánu.¹²⁾

Hippolyt vo venci dvanástich hviezd okolo hlavy

⁷⁾ In Num. hom. 12, 2.

⁸⁾ Apologet. 21.

⁹⁾ Cap. 42.

¹⁰⁾ Apol. 1, 39.

¹¹⁾ Strom. VI. 6, 48.

¹²⁾ Apol. I. 38.

apokalyptickej ženy vidí 12 apoštolov, ktorý založili Cirkve na celom svete.¹⁴⁾

Eusebius najprv poukazuje na vyslanie apoštolov „k ovciam, ktoré sa potratily z domu Izraelovho“¹⁴⁾ a potom ku všetkým národom¹⁵⁾ a z toho uzaviera, že evangelium malo byť hlásané najprv Židom a neskôr celému svetu.¹⁶⁾

List k Diognetovi porovnáva pravdy pohanského a židovského náboženstva, opisuje život kresťanov, pričom tvrdí, že kresťanské náboženstvo pochádza od Boha, ktorý ho zjavil svetu skrze svojho Syna. Boh preto poslal Spasiteľa tak neskoro na zem, aby človek uznal svoju skazenosť a nemohúcnosť sám od seba povstať z bahna hriechov. Pekné sú slová, ktorými už tento starodávny spis menuje kresťanstvo dušou a požehnaním sveta: „Čo je duša v tele, to sú kresťania vo svete; ako duša nachádza sa vo všetkých údoch tela, tak aj kresťania vo všetkých mestách sveta. Telo nenávidí dušu a bojuje proti nej, aj svet nenávidí kresťanov. Duša miluje nepriateľské telo a jeho údy, kresťania tiež milujú svojich nepriateľov“.¹⁷⁾

Kommodián vo svojom diele: *Carmen apologeticum* vyzýva pohanov, aby sa obrátili a prijali vieru kresťanskú. To samé napomenutie im dáva **Arnobius** a **Lactantius**.

Uvedené doklady teda svedčia, že sv. Otcovia tejto doby ako aj kresťanskí spisovatelia sa shodujú v tom, že kresťanská viera je pre všetky národy a že v jej šírení každý kresťan má účasť brať či modlitbou, či podporou alebo spoluprácou a svojím príkladným životom.¹⁸⁾

III. Tretia perióda zahrnuje sv. Otcov, žijúcich po sneme nicejskom. Táto doba je veľavýznamná v de-

¹⁴⁾ De Antichr. 61.

¹⁵⁾ Mat. 10, 6.

¹⁶⁾ Mat. 28, 19.

¹⁷⁾ Comment. in Ps. 59, 10.

¹⁸⁾ Funk: Patres apost. VI. 401.

¹⁹⁾ Sv. Cyprián: De orat. dom. 17. — Klement Rímsky. Ep. II. ad Cor. VIII.

jinách Cirkvi a tak aj v misijnom diele. Cirkev cez tri storočia kruto prenasledovaná pohanskou nadvládou a židovskou nenávisťou, dožila sa milánskym ediktom slobody a začala voľnejšie rozvíňať svoje vnútorné sily a ľahšie konať svoje svetové poslanie. Pohanstvo bez štátnej pomoci a násilia cisárov nevedelo sa ďalej udržať ani vo verejnom, ani v súkromnom živote, pomaly strácalo svoj predošlý vplyv v rímskej svetovej ríši a uvoľnilo miesto kresťanským misionárom v každej krajine. *in*

Táto doba bola aj jarom literatúry. Povstali veľkí ~~apoštol~~ otcovia tak na Východe ako aj na Západe, z ktorých osem Cirkiev už v VIII. storočí počila menom „veľkých cirkevných Otcov“ pre ich hlboké teologické vzdelanie a svätosť života. Sú to na Východe: sv. Atanáž, Gregor Nazianský, sv. Bazil a sv. Ján Zlatoústý; — na Západe: sv. Ambróz, sv. Hieronym, sv. Augustín a sv. Gregor Veľký.

Okrem týchto vynikajú: Euzebius Cezarejský, sv. Cyril Alexandrijský, sv. Cyril Jeruzalemský, sv. Gregor Ny-senský, sv. Efrem, sv. Hilár z Poitiers, sv. Lev Veľký, sv. Ján Damascenský, sv. Izidor Sevilský.

Keďže v týchto storočiach začaly sa šíriť rôzne bludy, sv. Otcovia a spisovatelia tohto veku zaoberali sa vo svojich spisoch hlavne vyvrátením týchto bludov a presným ustálením a upevnením cirkevného učenia, pričom však pamätajú na misijné poslanie sv. Cirkvi.

Zaoberajú sa zvlášte so základnými myšlienkami a cieľom sv. misií, vyzdvihujú potrebné vlastnosti a ctnosti rozširovateľov viery, ako modlitbu, bezúhonný život, trpezlivosť, dobročinnosť, opatrnosť, vytrvanlivosť a lásku; podávajú aj metodický postup šírenia viery, ako horlivosť v apoštoláte, spojenú s pokorou a láskou bez násilia, spôsob pri katechizovaní, pri vysluhovaní sviatostí atď.¹⁹⁾

¹⁹⁾ Sv. Ján Damascenský: De fide orthod. 1. 4. c. 10. — Sv. Ambróz: De vocatione gentium, 1. 1, 5, 2. 1, 6. — Sv. Lev: Ep. ad Pulch. Aug. 13. — Beda: De hist. Anglorum, I. 23. — Sv. Hieronym: Ad Nepotianum.

Sv. Augustín,²⁰⁾ ktorého právom možno pripočítať k najväčším mysliteľom sveta, najlepšie vystihol príčinu a cieľ misií. Sú to: veľká bieda pohanov (zvlášte duševná), všeobecnosť (katolicita) Cirkvi sv., láska k Bohu a k bližnému a naša vďačnosť za dar viery, ich neschopnosť, aby sami od seba, z vlastnej sily mohli povstať zo svojho biedneho stavu a bohumilý život viesť. Týmto odvodňuje aj potrebu šírenia viery a povinnosť každého účasť brať v misijnej činnosti. Už on pripomína tú zásadu, že cieľom misií je získať pohanov a včleniť ich do mystického tela Kristovho, do Cirkvi, preto neslobodno obrátené (pohanské) národy pozbaviť ich kultúry, zvykov, majetkov, národného povedomia a namiesto tých nanútiť im cudzí spôsob života iného národa, ich podmaniť inému štátu. Národy sú materiou nášho účinkovania, ktorú nesmieme zničiť alebo deformovať, lež kresťanským duchom pretvoriť a zdokonaľiť.²¹⁾ Misionárov, zvlášte apoštolov menuje sv. Augustín nohami Krista Pána, na ktorých on sám chodí zvestovať evanjelium ľuďom, lebo viera bez slyšania je podľa apoštola nemožná a bez kázania nemožno počuť slovo Božie. Misionárom každý má pomáhať či modlitbou, či slovom alebo príkladom, či hmotnou podporou. Pán Ježiš rozkázal zlým duchom posadlému po jeho uzdravení, aby išiel hlásať ľuďom, čo učinil s ním Boh. Aj my máme podobne pokračovať. Cirkev svojou misijnou činnosťou stáva sa matkou národov tým, že ich sv. krstom znovuzrodí ku pravému životu a duševne ich sjednocuje v jednu veľkú rodinu: *populos parit . . . in multis mater est unitatis.*²²⁾ — V diele: „De catechizandis rudibus“ dáva praktické pokyny rozširovateľom viery pri ich misijnej činnosti.

Sv. Ján Zlatoústý tak perom a slovom, ako aj

²⁰⁾ G. Walter: Die Heidenmission nach d. Lehre des hl. Augustinus.

²¹⁾ De vera relig. 10. — De Civit. Dei 4, 15, 19, 17. En. in ps. 123, 5, 149, 12.

²²⁾ Serm. 192, 2. — 213, 7. — Tract. 34, 2. — Epls. 199, 48.

skutkami dokázal svoju veľkú lásku k misiám. Vo svojich kázňach, listoch a homiliách často sa zaoberá misijnými myšlienkami a upozorňuje na veľký význam misií. Negatívne to dokazuje duševnou a mravnou biedou pohanov, pozitívne vôľou Božou, ktorý všetkých ľudí chce spasíť. Cieľ misií nezáleží len v priestornom rozšírení kresťanstva vo svete, ale aj vo vnútornej, mravnej obrode národov. Pohanov pre vieru Kristovu nie násilným donucovaním treba získať, ale láskou, kázaním a dobrým príkladom. To, čo slovom hlásal, aj uskutočňoval tým, že vierozvestov vysielal do ďalekých krajín. V Antiochii založil misijnú školu, v Perzii, Cilicii, Fenicii zriadil misijné stanice pre šírenie viery medzi tamojšími pohanmi.

Sv. Gregor Veľký bol aj veľkým misijným pápežom, (podľa času posledný v rade sv. Otcov, 590—604), čo prejavoval svojou zriedkavou činnosťou na misijnom poli a praktickými dielami. Žil na rozhraní cirkevného staroveku a stredoveku. Vo svojej skromnosti oproti pyšným carihradským patriarchom menoval seba „sluhom sluhov Božích“; bol jedným z najväčších nástupcov sv. Petra.

Sám chcel ísť vo svojej horlivosti ako misionár k Anglosasom, ale Božská Prozreteľnosť určila ho za hlavu Cirkvi sv., aby ako taký previedol svoj plán rozšíriť kresťanstvo v Anglicku.²³⁾ V r. 596 sťažuje sa u kniežat franských na biskupov tej krajiny, že sa nestarajú o obrátenie Angličanov, svojich susedov. V tomže roku vyšle do kráľovstva kentského opáta Augustína so 40 rehoľníkmi, ktorých on dal v Ríme vychovať na tento účel. Opatril ich na cestu nielen hmotnými prostriedkami, ale aj odporúčajúcimi listinami na vladárov Anglicka. Týmto sa podarilo veľkú časť Anglosasov priviesť do Cirkvi a takto sv. Gregor získal si neoceniteľné zásluhy pri pokresťančení tejto

²³⁾ Známá je jeho slovohra, ktorú použil pri uzretí anglických otrokov na marselskom trhu pre misijné ciele kúpených: „To sú nie Anglovia, ale anjeli.“ (Výraznejšie to znie v latinčine: Angli - angelli.)

významnej džavy. Pritom usiloval sa aj o obrátenie Gó-
tov v Španielsku a nadviazal priateľské styky s národmi
v Germánii.

Vo svojich spisoch podal misijnú metódu, ktorá sa má
uplatňovať pri hlásení evanjelia medzi pohanmi. Vo svo-
jom liste k opátovi Mellitovi²⁴⁾ vyslovuje ten názor, že
svätyne pohanských modiel netreba zboriť, ale len modly
v nich sa nachádzajúce. Tieto budovy treba požehnať svä-
tenou vodou a postaviť v nich oltáre so sv. relikviami.
Tak sa majú tieto miesta zlého ducha premeniť k úcte
pravého Boha. Ľud takto ochotne bude vyhľadávať svoje
obvyklé miesta, zanechá svoje bludy a bude sa klaňať
pravému Bohu.²⁵⁾ Vo svojich listoch Augustínovi, mi-
sionárom a kniežatám dáva ďalšie úpravy o úcte obrazov,
o cirkevných snemoch, proti otrokárstvu.²⁶⁾

Pripravoval aj organizáciu cirkevnej hierarchie v An-
glicku, ale tá sa len po jeho smrti previedla.

Diela sv. Otcov ešte nie sú úplne preštudované s hľa-
diska misijného, ale aj z toho, čo bolo už preskúmané a
posbierané jasne vysvitá, že učenie sv. Otcov sa úplne
srovnáva s Písmom sv. ohľadne všeobecnej misijnej my-
šlienky, t. j. že Boh každého človeka chce spasíť a že
hlavné poslanie Cirkvi sv. je vieru Kristovu rozšíriť po
celom svete a tak všetky národy priviesť do ovčiarne
Kristovej.

Jednomyseľnosť v misijnom učení Cirkvi.

Na doplnenie dôkazu z jednotného učenia sv. Otcov o po-
trebe a všeobecnosti misijnej činnosti môžeme sa ešte od-
volávať na tzv. „consensus Ecclesiae“ (súhlas, shoda,
jednomyseľnosť Cirkvi) v tejto otázke, ktorý sa prejavoval

²⁴⁾ Ep. XI. 75.

²⁵⁾ Ep. IX. 42, 43, 105, 109, 110. — XI. 28, 64, 65.

²⁶⁾ Ep. ad August. 29. 66.

aj po uplynutí patristickej doby v dielach katol. teologov a v učení Cirkvi.

Cirk. spisovatelia stredoveku, ako aj novoveku jedno-myseľne a obširnejšie ako predtým zdôrazňujú právo a povinnosť Cirkvi šíriť kresťanskú vieru na celom svete. Tu len niektorých pripomenieme. (Táto otázka obširnejšie prejednaná v stati o misijnej literatúre.)

A l k u i n ako spisovateľ a vplyvný kancelár smelo postavil proti násilnému pokresťančeniu Sasov. Lúto mu že pre nemoc sám nemôže ísť Avarom kázať evanjelium a preto len svoje modlitby obetuje na ten cieľ. Za závideniahodné vyhlasuje postavenie tých arcipastierov, ktorí môžu účasť brať v misijnom diele. Ktorý sluha Boží, — pýta vo svojom liste aquilejskému patriarchovi, — mohol sa utiahnuť od úlohy zlomiť moc satanovu a šíriť službu Božiu? Podobne aj v spisoch vierozvestov: sv. **K o l u m b á n a**, sv. **B o n i f á c a**, sv. **V o j t e c h a** nachádzame dôležité úvahy o misijných základoch.

Sv. B e r n a r d z Clairvaux, tento veľký križiacky kazateľ, vo svojej knihe „De consideratione“ pripomína pápežovi Eugenovi III. jeho veľkú povinnosť vyslobodiť hrob Spasiteľa z rúk nevercov a šíriť kráľovstvo Božie.

Sv. T o m á š A q u i n s k ý a ostatní scholastici, hoci systematicky sa nezaoberajú s misijnou otázkou, predsa s dogmatického a apologetického stanoviska pojednávajú aj o misiách. Sv. Tomáš vo svojich dielach: „Summa contra gentiles“ a „Opusculum de rationibus fidei contra Saracenos“ má na zreteli nevercov a ich obrátenie.

Sv. B o n a v e n t ú r a²⁷⁾ tiež rozoberá misijnú povinnosť na dogmatickom základe.

T e o l o g i z rehole sv. Dominika a sv. Františka As. svojich dielach takmer závidia o šírenie misijnej myšlienky v širokých vrstvách kresťanských, kým ich bratia v ďalekých krajinách sveta prakticky hlásajú evanjelium medzi pohanmi.

²⁷⁾ Op. omnia VII. 217, 252, VIII. 438.

Raymund de Pennafort (dominikán) a **Raymund Lullus** (františkán) horeli láskou k misiám vo svojich spisoch a skutkoch. R. Lullus bol prvým, ktorý hlásal potrebu založiť ústav Propagandy pre šírenie viery. (Idea jeho sa len v r. 1622 uskutočnila.)

Objavenie Ameriky a iných dosiaľ neznámych krajov dalo nový podnet misijnej činnosti. Veľký objaviteľ **Krištof Kolumbus** sám napísal jeden mysticky zafarbený traktát o misiách. Humanista **Erasmus z Rotterdamu** vo svojej významnej knihe (*Ecclesiastes sive Concionator evangelicus*) hlbokými myšlienkami a s kresťanského stanoviska správne horlí za misijnú ideu. Prvý, ktorý napísal o misiách veľkú monografickú, vedeckú knihu, bol španielsky jezuita **Jozef Acosta**, provinciál Spoločnosti Ježišovej v Peru. Jeho kniha: „De procuranda Indorum salute, libri sex“ vyšla r. 1588 v Salamanke a venovaná bola španielskemu kráľovi **Filipovi II.** a stala sa vzorom a prameňom vedeckej misiologie.

Po jeho stopách napísal belgický karmelitán **Thomas a Jesu** dielo: „De procuranda salute omnium gentium“, libri XII. Dielo jeho je ešte hlbšie a obširnejšie ako Acostovo a chce ním vyburcovať kresťanský svet, tak kňazov ako aj laikov, z ich ľahostajnosti oproti misiám.

Spomienky hodní sú: **Verricelli**, **Raymund Caron**, **Matthias a Corona**, **Gubernabis**, — v najnovšej dobe: **Ant. Huonder S. J.**, **Fr. Schwager**, **S. V. D. K. Streit**, **S. V. D. R. Streit**, **Krose**, **Meinertz**, **J. Schmidlin**, **W. Schmidt S. V. D.** **Dr. L. Berg** atď.

V poslednom storočí nielen misijná činnosť sa rozvíja vo veľkých rozmeroch, ale aj misijná literatúra, a to v každej kresťanskej krajine, v každom jazyku. V každom štáte vychádzajú nové a nové knihy a mnohé časopisy, ktoré sú venované výlučne misiám. Je to zrejmým dôkazom presvedčenia, že každý národ chce plniť svoju povinnosť na misijnom poli, a spolu aj znakom súladu a jednotnosti celej Cirkvi v tejto jej životnej otázke a podstatnom povolaní.

III.

*Iné teologické a rozumové dôvody
misijné.*

Pri dokazovaní každej náboženskej pravdy okrem Písma sv. a ústneho podania má svoju významnú úlohu aj rozum, zjavenou vierou osvetlený, ktorý, porovnajúc súvisiace náboženské pravdy, prídje na závery, z nich logicky odvodené. Tak je to aj s učením Cirkvi o všeobecnosti spasenia ľudstva a o misijnom povolaní Cirkvi. Aj táto pravda má svoje dogmatické, morálne, sociálne, historické, filozofické (rozumové) základy, ktoré s ňou úzko súvisia a ju podporujú.

Po uvedení dokladov z Písma sv. a tradície prednesieme aj tieto doklady, aby sme predmet svoj aj s tejto vážnej stránky objasnili a upevnili.

17. I. Potrebnosť viery pre každého.

Na prvom mieste zaznamenáme dôvod, plynúci z nevyhnutnej potreby viery k spaseniu každého človeka.

Sv. Pavol otvorene a jasne nás učí: „Bez viery nie je možné ľúbiť sa Bohu. Lebo kto pristupuje k Bohu, musí veriť, že je a že tým, ktorí ho hľadajú, je odplatiteľom.“¹⁾

Sám Spasiteľ nás upozorňuje, že bez viery nemôžeme byť spasení: „Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený; ale kto neuverí, bude zatratený.“²⁾

Tu sa vynoruje otázka: Ako sa môžu ľudia dozvedieť o tom, čo majú veriť, aby mohli „pristúpiť k Bohu a jemu sa ľúbiť“? Boh nekonečne spravodlivý, keď ustálil túto prvú podmienku spasenia, zaiste postaral sa aj o to, akým spôsobom majú byť ľuďom oznámené pravdy viery. Snáď

¹⁾ Zld. 11, 6.

²⁾ Mar. 16, 16.

anjeli im to zjavia z rozkazu Božieho? — Na túto otázku nám takto odpovedá sv. Pavol: „Každý, ktokoľvek bude vzývať meno Pánovo, bude spasený.“³⁾ Ale akože budú vzývať, keď neuverili v neho? Alebo akože uveria tomu, o ktorom nepočuli? A akože počujú bez kazateľa? No a akože budú kázať, keď ich nepošlú? . . . Teda viera je z počutia a počutie skrze slovo Kristovo.“⁴⁾ Týmito slovami nepodvratne uzaviera sv. Pavol:

- a) že viera je potrebná ku spaseniu;
- b) že viera bez počutia a hlásania evanjelia je nemožná, t. j. riadny prirodzený prostriedok viery je: najprv počuť, čo máme veriť a to sa môže stať prostredníctvom kazateľa, ktorý však musí byť k tomu cieľu poslaný od patričnej cirkevnej vrchnosti; táto mu dá k tomu potrebnú právomoc. Je to jasné odôvodnenie misijnej činnosti apoštolov a všetkých misionárov.

Že to sám náš Spasiteľ tak chcel zariadiť, aby sa viera na celom svete prostredníctvom poslov šírila, toho dôkazom je jeho posledný rozkaz apoštolom: „Id'te po celom svete, kážte evanjelium všetkému stvoreniu; kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený.“⁵⁾

12. II. Jednota pokolenia ľudského.

Jednotnosť pokolenia ľudského tiež požaduje všeobecnosť misijnej myšlienky. Táto jednota javila sa pri stvorení a pri vykúpení človeka.

Boh nestvoril každý národ osobitne (poľažne ich prarodičov), ani nedal neskôr nijaké výsady niektorému národu nad ostatnými, ale tých istých prarodičov ustanovil v Adamovi a Eve pre celé ľudstvo a tak vo vyššom smysle tvoríme jednu veľkú rodinu s tými istými právami a povinnosťami k Bohu a k bližnému. Boh vyvolil a oddelil síce neskôr národ izraelský od ostatných, ale nie tým cieľom,

³⁾ Joel 2, 32.

⁴⁾ Rlm. 10, 13—17.

⁵⁾ Mar. 16, 15, 16.

aby ten panoval nad ostatnými, ale aby zachoval vieru v jedného Boha a vo všeobecnosť ľudského spasenia skrze Mesiáša, dokiaľ nepríde Vykupiteľ pre všetky národy, a aby šíril túto vieru a všeobecnosť spasenia aj medzi ostatnými národmi.

Sv. Otec Pius XII. vo svojej prvej encyklike: „Summi Pontificatus“ týmito slovami poukazuje na tento spoločný pôvod a základy jednoty ľudskej spoločnosti: „Naozaj už prvá strana Písma sv. rozpráva nám velebno a prostučko, ako Boh korunoval dielo stvorenia tým, že učinil človeka na svoj obraz.⁶⁾ Tiež nás učí Písmo sv., ako ho Boh obohatil nadprirodzenými darmi a výsadami... Aj to nám ukazuje, ako pochádzajú z prvého páru ostatní ľudia a zas tak živo opisuje, ako sa rozdelili na rozličné kmene a národy. Aj keď sa oddialili od svojho Stvoriteľa, Boh neprestával pozeráť na nich ako na synov. Ved' ich chcel podľa svojho milosrdného úmyslu raz znovu priateľským sväzkom so sebou spojiť.⁷⁾ Apoštol národov je hlásateľom tejto pravdy, ktorá spája ľudí v jednu veľkú rodinu. Grécemu národu ohlasuje, že Boh „učinil, aby z jedného praoťca všetko ľudské pokolenie prebývalo na celom povrchu zemskom a vymeral určené časy a medze ich prebývaníu, aby hľadali Boha“.⁸⁾ Toto je ozaj velebný duchovný pohľad! Ukazuje nám, ako je ľudské pokolenie jednotné:

1. svojim spoločným pôvodom od Boha;
2. svojou prírodou, ktorá je u všetkých jednako složená z hmotného tela a duchovnej, nesmrteľnej duše;
3. bezprostredným cieľom a poslaním vo svete;
4. spoločným bývaním na tejto zemi;
5. nadprirodzeným cieľom, ktorým je sám Boh;
6. prostriedkami, aby tento cieľ raz obsiahnuť mohli.

Hľa, koľké sväzky hmotné, telesné, duševné a mravné spájajú ľudí v jeden celok, v jednu veľkú rodinu! Tieto sväzky by chceli protiprirodným spôsobom roztrhať mo-

⁶⁾ 1 Mojž. 1, 26, 27.

⁷⁾ 1 Mojž. 12, 3.

⁸⁾ Sk. ap. 17, 26, 27.

derní, falošní učítelia hlásaním svojej náuky o vyvýšenosti jedného národa nad druhým a podceňovaním schopností menších národov!

Toto učenie námestníka Kristovho je jedným základom všeobecnosti misijnej myšlienky.

Nie je možno predstaviť si o nekonečne múdrom, spravodlivom a dobrom Bohu, že by jednotu ľudstva pri stvorení a určení jeho cieľa síce ustálil, ale neskôr každému národu iný cieľ a inú hodnotu označil a tak pôvodnú jednotu sám roztrhal. Hodnota a cieľ národov a jednotlivých ľudí musí ostať neporušená aj pri spasení.

13. III. Spoločný pád, spoločný trest, spoločné vykúpenie.

Tento jednotný pôvod ľudí mal ten následok, že v Adamovi všetci ľudia zhrešili a tento dedičný hriech (okrem Preblah. Panny Márie) na každého prešiel. Ako v Adamovi všetci umierajú, tak i v Kristu všetci budú oživení.⁹⁾ Hľa, spoločné a jednotné stvorenie, spoločný dedičný hriech a spoločné vykúpenie skrze druhého Adama, Krista Pána. „Ako skrze jedného človeka hriech prišiel na tento svet a skrze hriech smrť, a tak na všetkých ľudí prešla smrť, v ktorom všetci zhrešili... Ako skrze priestupok jedného na všetkých ľuďoch bolo odsúdenie, tak i skrze spravodlivosť jedného na všetkých ľuďoch je ospravedlnenie života.“¹⁰⁾ — Všeobecný hriech, všeobecná pokuta a všeobecné vykúpenie. To je riadenie spravodlivosti a milosrdenstva Božieho. Následkom hriechu dedičného žiaden človek, žiaden národ nevedel uniknúť, ale láska a milosrdenstvo Božie, ktoré sa vo vykúpení prejavilo, žiaden národ nevytvára z ovocia vykúpenia. Preto vysielala Spasiteľ svojich vierozvestov ku každému národu (všetkému stvoreniu ľudské-

⁹⁾ 1 Kor. 15, 22.

¹⁰⁾ Rím. 5, 12, 18.

mu). On, keď bol „povýšený na drevo kríža, všetko chcel k sebe pritiahnúť“.¹¹⁾

Že Pán Ježiš za každého človeka zomrel a tak každého chcel spasiť, to dokazuje Písmo sv. na početných miestach. „On (Ježiš Kristus) je smierením za naše hriechy a nielen za naše, lež i za (hriechy) celého sveta.“¹²⁾

„Úfame v živom Bohu, ktorý je Spasiteľom všetkých ľudí, obzvlášte veriacich.“¹³⁾

„Nebud' svojim pokrmom na skazu tomu, za ktorého Kristus zomrel,“¹⁴⁾ napomína sv. Pavol pohano-kresťanov.

Sv. Pavol vyzýva Timotea, „aby sa vykonávaly prosby za všetkých ľudí, za kráľov i za všetkých, ktorí sú vo vysokom postavení“. No a títo boli v tom čase pohania. Boh „chce, aby všetci ľudia boli spasení a prišli ku poznaniu pravdy... Jeden je prostredník medzi Bohom a ľuďmi, človek Kristus Ježiš, ktorý dal seba samého za všetkých na vykúpenie.“¹⁵⁾

Ježiš Kristus „dal seba samého za nás, aby nás vykúpil od všetkej neprávosti“.¹⁶⁾

„Krv Ježiša Krista, Syna jeho, očistí nás od všetkého hriechu.“¹⁷⁾

V symbole Cirkvi sv. tiež vyznávame: „ktorý pre nás ľudí a pre naše spasenie zostúpil s nebies a bol ukrižovaný za nás“.

Tridentský snem vyhlásil: „Ale, hoci on (Ježiš Kristus) za všetkých zomrel, predsa nie všetci obsiahnu dobrodenia jeho smrti.“

Je to teda článkom našej viery, že vykúpenie naše skrze Ježiša Krista na všetkých sa vzťahuje, lebo on za všetkých ľudí vyliat svoju predrahú krv, takže každý človek môže

¹¹⁾ Ján 12, 32.

¹²⁾ 1 Ján 2, 2.

¹³⁾ 1. Tím. 4, 10.

¹⁴⁾ Rím. 14, 15.

¹⁵⁾ 1. Tím. 2, 1—6.

¹⁶⁾ Tit. 2, 14.

¹⁷⁾ 1. Ján 1, 7.

prísť do večného blahoslavenstva, ak sa vôli Božej, jeho prikázaniám neprotiví.

Toto učenie Cirkvi sv. je základom jej misijnej činnosti, keď rozposiela svojich vierozvestov ku všetkým národom, aby všetci ľudia boli účastní vykupiteľského diela Spasiteľa nášho, Pána Ježiša. To tým viac musí konať až do konca sveta, pretože „niet v nikom inom spasenia, lebo nie je iné meno dané ľuďom pod nebom, v ktorom by sme mali byť spasení“.¹⁰⁾ Nasledovne tu niet výberu medzi spôsobmi a možnosťami spasenia, len jedna je „cesta, pravda a život“, a to je Ježiš Kristus, základný kameň blahobytu časného a večného šťastia všetkých národov, a preto len jeho učenie má hlásať Cirkvi sv. a jeho kráľovstvo rozširovať na celej zemi, a to rovnakou láskou, starostlivosťou a dôslednosťou pre všetkých synov ľudských.

IV. Nesmierna hodnota duše ľudskej.

Ako rozhodujúci dôvod všeobecnosti spásy ľudskej a misijnej činnosti Cirkvi musíme predniesť aj veľkú hodnotu ľudskej nesmrteľnej duše na obraz Boží stvorenej. Tento nesmierne drahý duševný poklad má rovnako každý človek a dostal ho hneď pri svojom stvorení už v živote matky svojej. Je to poklad, prevyšujúci cenu každého hmotného stvorenia na svete, ktorý sa nedá vyvážiť ani všetkými drahokamami celej zeme alebo vesmíru. Keby celý hmotný svet razom zmizol, nebola by to taká škoda, ako keď i len jedna duša zahynie. Človek ako mikrokozmos stojí medzi anjelmi a hmotou; má bytie ako nerasty, život ako rastliny, má smysly na vnímanie vonkajšieho sveta a pohybuje sa ako zvieratá, ale spolu má rozum a slobodnú vôľu ako anjeli, t. j. má dušu nesmrteľnú, podľa ktorej je Bohu podobný a na jeho obraz stvorený. „Čože je človek, že pamätáš naňho? Alebo syn človeka, že ho navštívuješ? Učinil si ho málo menším od anjelov; slávou a dôstojnosťou si ho

¹⁰⁾ Sk. ap. 4, 12.

korunoval a ustanovil si ho nad dielo rúk svojich. Všetko si mu poddal pod nohy —¹⁹⁾ takto vyzdvihuje žalmista a sv. Pavol veľkú hodnosť, ktorú Boh človeku udelil a ktorou ho vyvýšil nad všetky iné tvory okrem anjelov.

Aby nás Spasiteľ upozornil na vysokú hodnotu našej duše, volá: „Čo osoží človekovi, keby celý svet získal, ale na duši by škodu trpel?“²⁰⁾ Ďalej sa pýta: „Akú výmenu dá človek za svoju dušu?“²¹⁾ Tým nás chcel upozorniť, že celý svet sa nevyrovná hodnote jednej duše. Preto nás i prísne napomína: „Nebojte sa tých, ktorí zabíjajú telo, ale dušu nemôžu zabiť, ale radšej bojte sa toho, ktorý môže i dušu i telo zatradiť do pekla.“²²⁾

Preto heslom sv. Františka Xaverského, apoštola Indie, bolo: „Da mihi animas, cetera tolle. — Daj mi, Bože, duše získať, ostatné odním odo mňa.“

O týchto dušiach, práve preto, že sú tak drahocenné, vyriekol Pán Ježiš: „Syn Boží neprišiel duše zahubiť, ale spasiť.“²³⁾

Tu si uvážme i tú všeobecnú pravdu, že i ten najbiednejší človek z toho najposlednejšieho nárcia má tento neoceniiteľný poklad a preto je stvorený, aby Boha pravého poznal, jemu slúžil a tak bol spasený. Boh bez výnimky každú dušu chce večne blaženou urobiť, keď v neho verí a jeho príkazy zachová. „Lebo tak Boh miloval svet, že Syna svojho jednorodného dal, aby nikto, kto v neho verí, nezahynul, ale mal život večný.“²⁴⁾ A v čom má základ ten život večný pre nesmrteľné duše? „To je život večný, aby poznali teba, jediného pravého Boha, a toho, ktorého si poslal, Ježiša Krista.“²⁵⁾ Keďže základom života večného pre každého je, aby poznal Ježiša Krista a podľa tej viery žil, nevyhnutelne

¹⁹⁾ Žalm. 8, 5—8. — Žid. 2, 6. 8.

²⁰⁾ Mat. 16, 26.

²¹⁾ Tamže.

²²⁾ Mat. 10, 28.

²³⁾ Luk. 9, 56.

²⁴⁾ Ján 3, 16.

²⁵⁾ Ján 17, 3.

je potrebné oboznámiť ľudí s vierou Pána Ježiša, čo sa len misijnou činnosťou (hlásaním tej viery) dá uskutočniť.

Teraz uvážme si, že je ešte jedna miliarda nesmrteľných duší, ktoré sú tiež na obraz Boží stvorené, ktoré Otec nebeský tiež miluje, ale nepoznajú Ježiša Krista, neznajú cestu k nemu, neužívajú ním zaslúžené milosti, ale blúdia v tej najhroznejšej duševnej tme a nemravnosti! Tieto drahocenné duševné drahokamy, za ktoré Kristus Pán svoju krv vylial, máme nechať z nedbanlivosti a nelásky zahynúť, hoci sú naši bližní a bratia z veľkej rodiny ľudskej? Cirkvev Kristova, hoci niektorí jej členovia zabúdajú na túto svoju povinnosť, to nemôže dopustiť a preto modlí sa za obrátenie i pohanských duší a vysielá svojich poslov ku všetkým národom, aby sa aj tie zakopané perly na obraz Boží stvorených duší podľa vôle Kristovej leskly nadprirodzenou krásou milosti posväcujúcej.

13. V. Príkaz lásky k Bohu a k bližnému. *Malin*

Hlavný príkaz lásky k Bohu a k bližnému je nepopierateľne jedným hlavným dôvodom misijného povolania Cirkvi sv.

„Milovať budeš Pána Boha svojho z celého svojho srdca a celou svojou dušou a celou svojou myslou.“ Toto je najväčšie a prvé prikázanie. Druhé však podobné je tomuto: „Milovať budeš svojho bližného ako seba samého.“²⁶⁾

a) Toto prikázanie obsahuje v sebe všetky ostatné a každého veriaceho vo svedomí, pod farchou hriechu viaže. Viera naša, hoci je základom nášho spasenia, bez lásky k Bohu a k bližnému bola by mŕtva a sama v sebe by nás neospravedlnila pred Bohom. „Kto nemiluje, zostáva v smrti“ — hovorí sv. Ján ev.²⁷⁾ Viera bez lásky je ako strom bez ovocia, studňa bez vody, lampa bez oleja, orech bez jadra, telo bez duše.

²⁶⁾ Mat. 22, 37—39. — Srovnej: 5. Mojž. 6, 5 a 3. Mojž. 19, 18.

²⁷⁾ 1. Ján 3, 14.

Pána Boha musíme milovať nadovšetko, t. j. viac ako celý svet. Prečo? Lebo on je naším Stvoriteľom, Vykupiteľom a Posvätitel'om, teda naším svrchovaným Pánom a dobrodincom. Ako taký má právo žiadať od nás úplnú poddanosť a poslušnosť, a ako náš láskavý Otec, aj našu lásku. Všetci sme jeho dietky, dielo jeho rúk, preto voláme k nemu každodenne: „Otče náš, ktorý si na nebesiach.“

Ako máme preukázať svoju lásku k tomuto svojmu najvyššiemu Otcovi? Keď sa k nemu tak chováme, ako dietky k Otcovi, t. j. keď konáme jeho sv. vôľu, keď bránime jeho česť, keď zachovávame jeho príkazy, a keď milujeme aj tých, ktorých on miluje, t. j. svojich bližných. „Kto zachováva prikázanie moje, ten je, kto ma miluje —“²⁰⁾ — vyhlasuje nám Spasiteľ'.

K týmto príkazom patrí aj ten rozhodný rozkaz Pána Ježiša, ktorý dal apoštolom svojim a tak celej Cirkvi pred svojím odchodom do nebies: „Id'te a učte všetky národy“ . . Keď chceme preukázať lásku ku svojmu Spasiteľovi, aj tento príkaz musíme splniť, — každý podľa svojej schopnosti a povolania.

Pán Ježiš nám rozkázal modliť sa: „Otče náš . . . posväť sa meno Tvoje, prid' kráľovstvo Tvoje, bud' vôľa Tvoja ako v nebi, tak aj na zemi“. Prosby skutočne misijného obsahu. Máme o to len prosiť Otca nebeského a či aj prispieť svojou mis. činnosťou, aby meno jeho, sláva jeho, ktorá mu ako najvyššiemu Pánovi prináleží, bola rozšírená na celom svete, aby v jeho kráľovstve spojené boly všetky národy a tak sv. vôľa jeho uskutočnila sa aj na zemi? Zaiste by to nestačilo len slovami vyjadrovať, keby sme sa nepričinili to aj svojimi skutkami, svojou mis. činnosťou, dokázať.

Z desatoro Božích príkazov prvé tri sa vzťahujú na lásku k Bohu. No a ako sú tie prvé zachovávané na svete? Boh jedine má právo na to, aby sa každý rozumný tvor, teda aj človek výlučne jemu klaňal a tak jeho uznal

²⁰⁾ Ján 14, 21.

za svojho svrchovaného Pána, „Ja som Pán Boh tvoj, nebudeš mať iných bohov predou mnou, neučiníš sebe modly, aby si sa im klaňal. — Nevezmeš mena Božieho nadarmo. — Pamätaj, aby si deň sviatočný svätil.“ — Tieto príkazy bezpodmienečne viažu každého človeka. Predsa v skutočnosti väčšia čiastka ľudí komu sa klania? Nie jednému pravému Bohu, ale tvorom, zvieratám, modlám — vlastne podľa Písma sv. samému diablu! Tomuto svojmu najväčšiemu nepriateľovi a protivníkovi Božiemu prináša krvavé obety, často aj ľudské. Máme túto hroznú nepravosť, túto veľkú ujmu na podlžnej úcte a sláve Božej nečinne, bezcitne pozorovať, bez toho, že by sme sa podľa vôle Božej usilovali odstrániť tú nepravosť a úpadok svojich spolubratov? Cirkev sv. počnúc od apoštolov na tú nespravodlivosť bezcitne nikdy nehľadela, ale v každej dobe vysielala misionárov do všetkých krajín, aby na celom okrsleku zemskom bolo meno Božie velebené, aby kráľovstvo Božie došlo aj k pohanom a tak sa plnila jeho vôľa na celej zemi.

b) Okrem príkazu lásky k Bohu aj príkaz lásky k bližnému núti nás účasť brať na vznešenom diele šírenia viery Kristovej. Kto Boha miluje, aj tých má milovať, ktorí k nemu blízko stoja, ktorých aj on miluje. No a Boh každého človeka miluje, každého chce spasiť, lebo každý človek je dieťaťom Božím, na jeho obraz stvoreným, vykúpeným a do jeho kráľovstva povolaným.

Tento príkaz je všeobecný a to v dvojakom smysle, v dvojakom smere.

Všeobecný je preto, lebo u každého sa vzťahuje, t. j. a) predmetom našej lásky je každý človek; b) a táto láska každého zaväzuje. Nikoho na svete nesmieme vytvárať z našej lásky, teda ani pohanov, ktorých Boh práve tak chce spasiť, ako nás, ktorí tiež patria do jednotnej ľudskej rodiny, ako my.

V čom sa má prejavovať naša láska k bližnému? Zatiaž nie v prázdnych slovách humánneho súcitu, ale

v skutkoch a to v telesných a duševných skutkoch milosrdenstva. Nestačí len to, keď bližnému nič zlého neurobíme, ale máme mu pozitívne pomáhať v jeho hmotnej, telesnej a duševnej biede. Čím v biednejšom položení je kto, tým viac je na našu podporu utisknutý, teda tým viac ho máme milovať, t. j. usilovať sa vyslobodiť ho z mimoriadnej núdze, zvlášte keď je v nebezpečenstve života alebo duševného spasenia. No a pohania žijú takmer ustavične v takých nebezpečenstvách. V pohanských krajinách státisíce zomierajú každý rok hladom a nemocami, tak bez milosrdenstva ženú na mnohých miestach ženy, deti ako otrokov na jarmok, ako dobytok; ženy a deti sú u nich bez všetkého práva; manžel svojej ženy, rodič svojho dieťaťa hockedy sa môže zbaviť bez trestu; deti, mládencov ešte i teraz obetujú svojim bohom v niektorých krajinách. Duševná ich bieda je ešte väčšia. Skutočne platia o nich slová: „sedia v tmách a v tieni smrti.“ Nevedia odpovedať na tri, pre človeka najväznejšie otázky: odkiaľ sme, — na čo sme na tomto svete — a čo čaká na nás po smrti? Neznajú jedného pravého Boha, ale rozličným modlám sa klaňajú a nemravnosťami im úcty preukazujú. Ani tušenia nemajú o tom, že Boh nás ako svoje dieťky miluje, že svojho Syna nám dal k vykúpeniu. Kresť. dieťa viac vie o Bohu, o jeho príkazoch, o cieľi človeka, ako ich najväčší mudrci. Neznajú príkazy Božie, t. j. čo žiada od nás Boh, aby sme sa mu ľúbili a tak šťastliví boli tu i na druhom svete. Tým menej môžu užívať prostriedky milosti Božích, sviatosti, sv. omše. Keď sú obťažení veľkými hriechmi, neznajú ako sa smieriť s Bohom. Sú opravdu v stálom nebezpečenstve, že po takomto zúfalstve plnom živote stratia i večnosť.

V Troade „mal sv. Pavel v noci videnie: Akýsi macedónsky muž stál a prosil ho a riekol: Prejdi do Macedónska a pomôž nám“.²⁰

²⁰) Sk. ap. 16. 9.

Aj teraz volajú k nám pohania, aspoň ktorí niečo počuli o spasiteľnej viere Kristovej:

Vám svieti svetlo pravej viery, my sme v beznádejnej tme. Vy žijete ako dietky Božie, náš život je hriech, kliatba a duševná smrť. Vy požívate poklady nebeské, my sme úbožiaci, bedári v živote i v smrti, hoci aj my máme nesmrteľnú dušu, božskou krvou vykúpenú. Preto prídte a pomôžte nám, lebo ináč zahynieme.²⁰⁾

Ktorý veriaci by bol natoľko nemilosrdný, že by týmto vo tme a neprávostiach hynúcim spolubratom nechcel pomôcť svojou modlitbou a obetavosťou?

Láska k Bohu a k bližnému aj v tom smysle je všeobecná, že všetci sme ňou viazaní, nielen kňazi alebo učenci. Každý je teda povinný podľa svojich schopností tento hlavný príkaz plniť, t. j. slávu Božiu šíriť a bližnému pomáhať.

Pán Ježiš pri poslednom súde ako spravodlivý sudca podľa toho vypovie svoj nezmeniteľný výrok večného života alebo večnej smrti, ako sme konali telesné a duševné skutky milosrdenstva k bližným svojim. „Podťe, požehnaní od môjho Otca, vládnete kráľovstvom, pripraveným Vám od ustanovenia sveta; lebo bol som hladný a dali ste mi jesť... Veru, povedám vám: nakoľko ste to učinili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste to učinili.“²¹⁾ Tak bude znieť výrok pre tých, ktorí konali milosrdenstvo i tým najúbohejším, keď im dali jesť, piť, keď ich priodiali v nahote, navštívili v nemoci a zo žalára vyslobodili.

„Potom riekne i tým, ktorí budú zl'ava: Vzďial'te sa odo mňa, zlorečenci, do ohňa večného... lebo hladný som bol a nedali ste mi jesť... Veru povedám vám: nakoľko ste toho neučinili jednému z týchto najmenších, ani mne ste

²⁰⁾ Všestrannú bledu pohanov obsérne a pútavo opisuje Dr. A. Škrábek v I. polovici svojho podaraneého diela: „Mistným svetom“.

²¹⁾ Mat. 25, 34—40.

toho neučinili. I pôjdu títo do trestu večného, kdežto spravodliví do života večného.“²²⁾)

Teraz pýtame sa: Kde je najväčší hlad a smäd a to nielen telesný ale aj duševný? Nie u pohanov?

Títo nemajú opravdivého duševného pokrmu a žíznia po spravodlivosti (*anima naturaliter christiana*). Namiesto náboženských večných právd dostáva sa im duševná otrava pohanského svetonázoru, od ktorej hynú. Preto potrebujú oživujúceho pokrmu sv. evanjelia a živej vody, „striekajúcej do života večného“.²³⁾)

Kto je najviac nemocný a nahý tak telesne ako aj duševne? Nie pohania?

Hriech je nemocou duše, ba veľký (smrteľný) je smrťou duše. U pohanov panuje duševná nemoc a duševná smrť. Len viera kresťanská ich môže vyliečiť z ich chorôb a len sviatosť krstu a pokánia ich môže vzkriesiť z duševnej ich smrti k životu nadprirodzenému. Tak bude aj ich nahota zaokrytá. — „Nikto nie je tak biedny a opustený, nikto tak nezdravý, hladný a smädom trápený, ako tí, ktorí postrádajú Boha a jeho milosti.“ (Pápež Pius XI.).

Sú však aj v tmavom žalári, ba v otroctve hriechu a diabla, ktorý nad nimi panuje a dá sa od nich uctievať v ich chrámoch a na oltároch. Pohania sami od seba, zo svojich síl nevládu seba vyslobodiť, keď sa nad nimi nezmilujeme tým, že vyšleme k nim vierozvestov, ktorí ich z duševného žalára diabla vyslobodia.

Jak vzenešná je misijná myšlienka, keď si uvážime, že každý z nás môže svojím spôsobom na tejto vážnej záchranej akcii účasť brať a ako bojovník Kristov vyslobodiť svojich bližných z temného žalára a otroctva duševného.

Okrem tejto veľkej biedy pohanov aj ohromný ich počet má nás pohnúť k milosrdenstvu. Keby tých našich nešťastných bližných len pár miliónov bolo, ľahšie by sme

²²⁾ Mat. 25, 41—46.

²³⁾ Ján 4, 14.

ponímali tú povinnosť pomôcť im. Keď si však rozmyslíme, že ich je jedna miliarda, tento ich veľký počet má nás pobádať k zvýšenej súčinnosti pri ich záchrane. Predstavme si, píše jeden mis. spisovateľ, že by to množstvo začalo pred nami pochodovať (defilovať) v štvor-alebo šesťradoch. Asi desať rokov by trvalo to pochodovanie dňomnocou! A to ohromné množstvo našich spolubratov nič ešte nevie o pravom Bohu, o Vykupiteľovi, o Matke Božej, o cieľi života, o sv. omši, sviatostiach a v hrubom modlárstve a nemravnosti žije, v zúfalstve, bez potechy náboženskej zomiera. Keby sme len tisíce stroskotancov videli na mori v nebezpečenstve života plávať a počuli ich volanie o pomoc, zaiste by sme sa neodvrátili od nich, ale podľa svojich síl pospiechali by sme ich zachraňovať. Učiniť to s pohanmi, ktorí sú v nebezpečenstve večného života plávajú do prístavu večnosti.

VI. Vďačnosť za poklad viery.

Sv. Pavol nás napomína: „Buďte povďační!“²⁴⁾ „Všetci zhrešili... a ospravedliveni zadarmo jeho milosťou.“²⁵⁾ Spasiteľ upozorňuje apoštolov: „Darmo ste dostali, darmo dávajte.“²⁶⁾

Opravdu, čokoľvek máme v živote prirodzenom a nadprirodzenom, všetko sme od Boha zadarmo dostali, ktorý nám to hockedy môže odňať, keď to on za dobré a spravodlivé uzná. On je svrchovaným Pánom celého sveta a tak aj tých rôznych darov, ktoré nám udelil a stále dáva, aby nás týmito znakmi svojej lásky k sebe pritiahol. My sme vlastne len užívateľmi tých majetkov hmotných a duševných, ktoré máme upotrebiť podľa jeho vôle na jeho slávu, ku svojmu spaseniu — a ku podpore bližných. Tieto dary nám boli teda dané nielen pre nás samých, ale aj tým cieľom, aby sme nimi šírili slávu Božiu na zemi a pod-

²⁴⁾ Kol. 3, 15.

²⁵⁾ Rím. 3, 24, 25.

²⁶⁾ Mat. 10, 8.

porovali svojich bližných, ktorí sú na to utisknutí. Napr. boháč, ktorý tiež Bohu môže ďakovať svoje imanie, má z vďačnosti odplatiť štedrosť Božiu tým, že sa stará aj o zveladenie jeho kráľovstva a pomáha svojim ubiedeným bližným. Keď to zo zatvrdlivosti nečiní, očakáva ho taký osud, ako boháča v evanjeliu spomínaného, ktorý ani len omrvinky nedal úbohému Lazarovi a preto večne bol zavrhnutý.

Od Boha máme nielen telesné a hmotné, ináč prirodzené majetky, ale aj duševné, ba aj nadprirodzené dary sme od neho dostali a stále dostávame. Tieto nadprirodzené dary sú nesmierne veľkej ceny. Jeho sv. Cirkev nás od malička vyučuje o večných pravdách Božích, o našom povolaní, o večnom živote. Predkladá nám zákony Božie, ktoré keď zachováme, získame si priazeň Božiu a jeho požehnanie. Jak veľkú milosť sme dostali už pri sv. krste, keď sme sa stali dieťkami Božími a dedičmi jeho kráľovstva! Vo sviatosti birmovania udelené nám boly dary Ducha sv. a stali sme sa bojovníkmi Kristovými. Vo sv. prijímaní požívame najsvätejšie telo Syna Božieho, ako pokrm duše našej. Keď sme Boha obrazili, môžeme sa k nemu navrátiť ako márnotrati synovia k láskavému Otcovi a on nám vo sviatosti pokánia hriechy naše odpustí. Koľkých milostí stávajú sa účastnými ľudia vo sviatosti posledného pomazania, posvätenia kňazstva a stavu manželskom! Omša sv., sväteniny, obcovanie svätých, modlitby a iné dobré skutky sú stálymi, nevyčerpatelnými prameňmi milostí Božích pre život časný i večný! Nemáme byť Bohu za tieto mnohé a veľké dobrodenia vďační? Čím väčšie je dobrodenie, tým väčšia má byť naša vďačnosť voči tomu, od ktorého sme to dostali. Keďže dary od Boha prijaté sú neoceniteľné, Bohu máme byť najvďačnejší.

Porovnajme toto svoje duševné bohatstvo s postavením pohanov! Čo znajú pohania z tých večných právd, ktoré „Verím Boha“ obsahuje? Ani len tú prvú hlavnú pravdu neznajú, že je len jeden Boh! Čo vedia o Najsv. Trojici,

o našom vykúpení, o Panne Márii, o odpustení hriechov, o živote večnom? Zhola nič. Nie sú zato poľutovania hodní? Znajú oni vôľu Božiu, jeho príkazy? Môžu užívať milosti Božie od detinstva, ako my od narodenia až do smrti? A hľa takých nešťastníkov je vyše jednej miliardy! My kresťania nepatríme k nim, ale k tým vyvoleným, ktorí stále v prostredí kresťanskom žijeme, ako dietky Božie v tom sladkom povedomí, že Otec nebeský nás miluje a chce nás blaženými urobiť tu i v posmrtnom živote.

Ako máme Bohu preukázať svoju povinnú vďačnosť? Plnením jeho sv. vôle, t. j. jeho príkazov, zvlášte príkazu lásky k Bohu a k bližnému. Udeliť z toho, čo sme od neho dostali, niečo aj na jeho slávu a na záchranu svojich bližných — a to tak z darov hmotných, prirodzených, ako aj nadprirodzených. Spasiteľ rozkázal Cirkvi svojej šíriť kráľovstvo Božie po celom svete. Cirkev sv. túto svoju úlohu od založenia svojho verne koná vysielaním rozširovateľov viery ku všetkým národom. Aj my máme účasť brať na tomto misijnom diele, jedni ako misionári, iní ako ich pomocníci.

Ako máme preukazovať túto svoju vďačnosť na misijnom poli? I keď nemôžeme to činiť v takej hrdinskej miere, ako misionári, ktorí všetko opúšťajú tu na svete, aby bezprostredne získali nesmrteľné duše pohanov pre kráľovstvo Božie, môžeme sa Bohu zavďačiť za veľký poklad viery, ktorý nám bez našich zásluh daroval, iným, ľahším spôsobom: keď na misijné ciele obetujeme svoje duševné i hmotné dary, ako modlitby, rôzne pobožnosti a iné dobré skutky, ako almužnu, svoje utrpenie, trpezlivosť, oddanosť svoju do opatery Božej, jedným slovom konaním telesných a duševných skutkov milosrdenstva za misionárov a obrátenie pohanov obetovaných. Boh túto vďačnosť našu iste odmení svojim požehnaním v celom živote a to tak jednotlivcom, ako aj celému národu, ktorý horlivosť a vďačnosť svoju preukazuje na misijnom poli. Kde kvitne misijná činnosť, upevňuje a vzráha sa aj viera domácich.

VII. Všeobecnosť Cirkvi...

Všeobecnosť (katolícka všesvetovosť) Cirkvi sv. je tiež dôvodom jej misijnej činnosti a povinnosti.

Pán Ježiš nezaložil Cirkev svoju pre jednotlivcov, pre niektoré triedy, ani pre jeden národ, ale pre všetkých ľudí na zemi. Táto jej vlastnosť je aj jednou zo zovňutorých známkok, podľa ktorej ju od ostatných náboženských spoločností rozoznávame a uznávame za pravú cirkev Kristovu.

Tejto všeobecnosti Cirkvi protiví sa individualizmus a nacionalizmus cirkevný, keby niektorá cirkev len niektorých ľudí alebo len niektorý národ v sebe zahrnula.

Cirkev sv. (rím.-katolícka) má známku toho univerzalizmu, lebo svojim učením a zriadením je schopná prijať do svojho lona všetkých ľudí a všetky národy, ako to dosiaľ svojou činnosťou dokázala a stále dokazuje.

Učenie Cirkvi vylučuje každú individuálnu alebo národnú obmedzenosť. Sv. Pavol vyznával: „Nie je tu Žid ani Grék, nie je sluha ani slobodný, nie je muž ani žena, lebo vy všetci ste jedno v Kristu Ježišovi.“⁹⁷⁾ V Cirkvi katolíckej niet nijakého rozdielu ani ohľadom národnosti, ani rodu, ani stavu, ani pohlavia, lebo všetci tvoria jedno mystické telo Kristovo. Všetci tú istú vieru vyznávajú, tie samé sviatosti užívajú a tými istými zákonmi sa riadia: učení i jednoduchí veriaci, chudobní i bohatí, páni i poddaní. Cirkev sa vie prispôbiť každej forme, každej kultúre národov a všetkých rovnako preporodí a povznesie ku novému, dôstojnému ľudskému životu a rozkvetu. Jej predstavení nepodliehajú zemským mocnárom: pápeži, biskupi a predstavení Cirkvi volení sú nezávisle od svetských vrchností a samostatne podľa učenia Kristovho zastávajú svoj úrad učiteľský, kňazský a pastiersky, — do kial' iné cirkvi vo všetkom podliehajú ľubovôli svetských vrchností. Cirkev sa stará o vyššie vrstvy spoločenské

⁹⁷⁾ Gal. 3, 28.

práve tak, ako o chudobných, opustených, nemocných a zomierajúcich, lebo všetkých chce získať pre kráľovstvo Kristovo. To dokázala v dejinách už bezmála cez dvetisíc rokov na celom svete a v tomto duchu Kristovom, pod jeho ochranou a vedením Ducha sv. bude pokračovať až do konca sveta.

Každá spoločnosť, ktorá si je vedomá, že má pravdy spasiteľné pre všetkých ľudí, usiluje sa, aby tieto pravdy ku každému sa dostaly a tak všetkým osožily. Tým viac to musí konať Cirkev Kristova, ktorá jedine má večné pravdy a prostriedky učiniť všetkých ľudí časne i večne blaženými. Keď je o tak vážnej veci reč, ako je spása duší, nesmie znať rozdiely rečí, kultúry podnebia, pletí národov, nesmie znať prekážky, jej poslovia musia prejsť cez vrchy, pralesy, more, púšte, aby vyhládali i tých najopustenejších, ktorých Pán Ježiš tiež vykúpil a ktorí tiež majú nesmrteľnú dušu. Kto za pravdu horí, nebojí sa meča, hraníc, popravišťa, aby všetky duše získal a zachránil. Ako slnko svojím svetlom a teplotou všade preniká, všetko oživí, zúrodňuje, tak aj svetlo pravdy a oheň lásky Kristovej postupne celú tvár zeme premení, obnoví a zošľachtí. Len úzkoprsosť židovská a poblúdenie niektorých moderných učencov môže hlásať, že pravda, moc a právo patrí len niektorému vyvolenému národu, ktorý by mal panovať nad menejcennými vraj národmi sveta. Bola by to hlboká urážka ostatných národov, ktoré hoci sú dočasne na nižšom stupni civilizácie, predsa majú tiež vynikajúce vlastnosti a schopnosti stať sa rovnocennými druhmi kultúrnych národov; bolo by to ľudskej veľkej rodiny nedôstojné utláčať nevzdelané, opustené pohanské národy, miesto aby ich pozdvihla na úroveň kresťanskej kultúry, lebo i títo ľudia a tieto národy majú podľa božského práva a vôle Božej tiež nárok ako dieťky Božie na pravdu a lásku Božiu. Boh je spravodlivý a láskavý Otec všetkých svojich dieťok, každého miluje a každého chce spasiť. Preto Syn Boží za každého zomrel, pre každého za-

ložil svoju Cirkev všeobecnú. Hneď na počiatku svojho verejného života rozkázal hlásať evanjelium chudobným, ktorými v ten čas každý pohrdal a na konci svojho tuzemského života dal povel hlásať evanjelium všetkým národom.

Cirkev katolícka v každom veku plnila svoje všesvetové misijné povolanie. Apoštoli po poslaní Ducha sv. rozišli sa po celom vtedy známom svete, plniac tým rozkaz svojho božského Majstra. To isté činili aj ich nástupcovia a nimi vyslaní vierozvestovia. Hrozné prenasledovanie od pohanov a Židov v prvých troch storočiach kresťanstva, milióny mučeníkov za vieru čo iné dokazuje, ako vytrvanlivosť v šírení kráľovstva Božieho po celom svete? Ľudská moc a zloba nepriateľov všeobecnej Cirkvi sv. nevedela odolať vnútornej, božskej sile kresťanstva. Meče vypadly z rúk nepriateľov, ale kríž nevypadol z rúk misionárov v žiadnom veku. Každé storočie znamená nové víťazstvo Cirkvi v šírení viery Kristovej. Cirkev nemala vojska, bohatstva, svetskej moci, ale aj bez meča ovládla postupne všetky národy, ktoré sa jej duchovnej moci dobrovoľne podrobily. Kde má svojich misionárov a mučeníkov budhizmus, mohamedánizmus, protestantizmus? Protestanti v novej dobe usilujú sa napodobňovať Cirkev katolícku v jej misijnej činnosti, ale len pokiaľ siaha moc podporujúcej svetskej vrchnosti, i to s malými výsledkami a beznádejne. Len Cirkev katolícka rastie, vzmáha sa v každom veku mohutnejšie až do končín zeme podľa prislúbenia Božieho.

Niet takej krajiny, takého svetodiela, kde by ona nevyšielala svojich misionárov a nezakladala náboženské obce. Veľkým počtom svojich veriacich prevyšuje ostatné náboženské spoločnosti, či sú ony európske, americké alebo pohanské.

Túto úlohu svoju Cirkev sv. bude stále, nepretržite konať, dokiaľ Spasiteľ podľa svojej výpovede „všetko nepriahne k sebe“³⁸⁾ a dokiaľ „nebude jeden ovčinec a jeden

³⁸⁾ Ján, 12, 32.

pastier“. Tohoto svojho poslania nemôže sa nikdy zriecť, ved' to je nielen jej právom, ale aj jej povinnosťou, tak ako to o sebe sv. Pavol vyslovil: „Keď kážem evanjelium, nie je mi to na slávu, keďže som to povinný a beda by mi bolo, keby som nekázal“.)

Táto povinnosť Cirkvi — hlásať evanjelium „každému stvoreniu“, t. j. všetkým ľuďom, plynie z jej všeobecnosti, katolicity, lebo je nielen pre spásu jedného národa Kristom Pánom ustanovená, ale pre všetky duše Bohom stvorené.

VIII. Samospasiteľnosť Cirkvi. ^{intencija}

Veľký význam všeobecnosti Cirkvi sa ešte zvyšuje, keď uvážime, že ona je aj samospasiteľná (sola Ecclesia salvifica). To jej dodáva nesmiernu vážnosť a vyvýšenosť nad ostatnými cirkvami spolu aj zvýšenú povinnosť starať sa o spásu všetkých ľudí. Keby bola len v tom smysle všeobecná, že je síce súcna, schopná všetkých ľudí spasiť, ale takú vlastnosť by mali aj niektoré iné náboženské spoločnosti, vtedy by si nemohla osvojovať právo a misijnú povinnosť výlučne len pre seba, ale musela by to pripustiť aj pre tie cirkvi, ktoré by takým poslaním a právom tiež boli obdarené. — Vtedy by bola aj oslabená vo svojej misijnej horlivosti, keby vedela, že to môžu aj iné cirkvi robiť, na ktoré by sa mohla spoliehať.

No, pravda náboženská môže byť len jedna a preto aj Boh len jednu pravú cirkev mohol založiť a len jednu mohol poveriť, aby viedla ľudí ku spaseniu, len jednej Cirkvi mohol sveriť pramene svojich milostí potrebných ku spaseniu.

Toto učenie nie je nesnášateľnosťou (intoleranciou) k iným cirkvám, ale len dôsledkom toho, že pravdu a blud razom nemožno ľuďom ku vereniu predkladať. Boh nemôže strpieť modly vedľa svojich oltárov, vedľa pravdy

*) 1 Kor. 9, 16.

aj lož, tej pravde sa protiviacu. Nemôže mu byť ľahostajným, že napr. niektorá cirkev dve sviatosti hlása, keď Syn Boží ich sedem založil. Popri pravdivých peniazoch štát nemôže pripustiť aj falošné. Keď je pravdou, že Pán Ježiš je Boh, nemôže byť súčasne hlásané, že je iba človekom... „Ja som cesta, pravda a život. Nikto neprichádza k Otcovi, leda skrze mňa“⁴⁰⁾ prehlásil Spasiteľ sveta. „Niet v nikom inom spasenia, lebo nie je iné meno dané ľuďom pod nebom, v ktorom by sme mali byť spasení“⁴¹⁾ to sú slová sv. Petra, prvého námestníka Ježiša Krista, oznámené celému svetu. „Kto vás počúva, mňa počúva, kto vami pohŕda, mnou pohŕda“⁴²⁾

Sv. Cyprián nás napomína: „Nemôže mať Boha za Otca ten, kto nemá Cirkev za matku“. — Keby Cirkev nebola samospasiteľnou, vtedy načo ju ustanovil Pán Ježiš za učiteľku všetkých národov? Načo ustanovil omšu sv., sviatosti, keď aj bez nich môžeme dôjsť ku spaseniu? Prečo umierali apoštoli a mučeníci za Cirkev, keď by ľudia aj bez nej mohli byť Bohu milí? Prečo obrátil Pán Ježiš Šavla, keď aj v židovskej viere mohol sa ľúbiť Bohu?

Keď je však Cirkev Kristova o svojej samospasiteľnosti presvedčená, t. j. že jedine ona je pravou cestou spásy pre každého, či môže o tom mlčať a neupozorňovať ľudí, aby sa k nej pridali a jej náuku a príkazy prijali? Či sa má uzavrieť do jednej krajiny a nedbať o ostatné národy, hynúce „v tmách a v tieni smrti?“ Či jej môže byť ľahostajné, že veľká väčšina ľudí ešte nezná tú jedinou „cestu, pravdu a život“, pravdy a milosti, ktoré ona pre všetkých dostala?

Keby ľudia aj inou cestou, iným spôsobom, v inej cirkvi mohli svoj večný cieľ dosiahnuť, láskavý a spravodlivý Boh bol by nás o tom bezpochyby upovedomil a dal by nám to na vedomie prostredníctvom svojich zástupcov na

⁴⁰⁾ Ján 14, 6.

⁴¹⁾ Sk. ap. 4, 12.

⁴²⁾ Luk. 10, 16.

zemi. No, neučinil to, ba naopak, upozornil nás, aby sme sa len učenia jeho Cirkvi pridržali. Cirkev túto vôľu Božiu oznamuje ľuďom všade a vždy, i keď preto kruté prenasledovanie musela znášať od svojich odporcov.

Keď Cirkev katolícka učí, že len ona má pravdy večného života a pramene milostí ku spaseniu potrebné, tým nehovorí, že všetci ľudia do jej lona nepatriaci budú zatratení, — ona len to učí, čo nás podľa ustanovenia Božieho riadnym spôsobom ľahko môže spasiť. Kto je bez viny svojej mimo Cirkvi, môže byť spasený, ak podľa hlasu svojho svedomia zachováva prírodné zákony, Bohom do srdca jeho vstúpené a bohabojne žije, lebo taký je vlastne svojou vôľou neviditeľným údom Cirkvi sv. a patrí ku tým spravodlivým, ktorých Cirkev počnúc od Ábela, Jóba atď. v sebe zahrňuje. Títo nepatria k telu Cirkvi, ale k jej duši. — Cesty Božie sú nevyspytateľné aj čo sa spásy mnohých pohanov týka. Sv. Pavol tvrdí: „Kto pristupuje k Bohu, musí veriť, že je a že tým, čo ho hľadajú, je odplatiteľom.“⁴⁾ Boh aj pohanom dobrej vôle, keď sú bez svojej vlastnej viny mimo Cirkvi a zachovávajú hlas svojho svedomia, ukáže cestu spasenia. Toto je však cesta nie riadna, Bohom pre všetkých ľudí ustanovená, ale mimoriadna. Aby sme podľa Božej vôle riadnym spôsobom ľahko dosiahli spasenia, na to založil Syn Boží jednu spoločnosť, Cirkev katolícku, aby ona v jeho mene nás viedla ku blaženosti. Keď máme len jeden liek k uzdraveniu ťažko nemocného, darmo hľadáme iné, že snáď aj tie pomôžu chorému.

Toto presvedčenie viedlo Cirkev katolícku pri šírení kráľovstva Božieho a toto poslanie vykonávajú misionári aj teraz, keď túto vôľu Božiu oznamujú všetkým národom. (Pomáhajme im podľa svojich síl v tomto vznešenom diele svojou misijnou spoluprácou, ktorú nám Cirkev sv. predpisuje.)

⁴⁾ 2id. 11, 6.

IX. Tajomné telo Kristovo.

Misijné dôvody, dosiaľ v odsekoch I.—VIII. uvedené, vzťahujú sa v prvom rade na všeobecnú misijnú povinnosť Cirkvi sv. (šíriť kráľovstvo Božie na celej zemi) a netýkajú sa aj tej špeciálnej otázky, či je každý veriaci povinný zúčastniť sa v tejto misijnej činnosti, t. j., či má každý podporovať misie a či len misionári a duchovenstvo na čele s pápežom a biskupmi.

Niektoré z týchto dôvodov zahrňujú v sebe aj túto povinnosť, ako príkaz lásky k Bohu a k bližnému, ktorá každého veriaceho viaže; alebo vd'ačnosť za dar viery, ktorú máme preukazovať aj tým, že z duševných darov nám udelených máme aj pohanom udeľovať. Nasledujúce dôvody však dokážu nám bližšie, že misijná povinnosť je všeobecná, t. j., že každý z nás má spoluúčinkovať s predstavenými Cirkvi na vznešenom diele misijnom.

Taký dôvod čerpáme aj z učenia viery o tajomnom (mystickom) tele Kristovom, alebo o obcovaní svätých.

Táto náuka Cirkvi je pojatá ako článok viery aj do apoštolského vyznania viery, do „Verím Boha“.

Cirkev Kristova nie je len viditeľnou spoločnosťou všetkých kresťanov-katolíkov, ktorí tú istú vieru vyznávajú, tie isté pramene milostí užívajú a pod vedením viditeľnej hlavy, pápeža ako námestníka Kristovho sú sjednotení, ale je aj duchovnou spoločnosťou, tajomným telom Kristovým. Jej členovia sú spojení sväzkom lásky a života nadprirodzeného s Najsvätejšou Trojicou, s Kristom Pánom, anjelmi a svätými a navzájom si pomáhajú v duchovnom boji za kráľovstvo Kristovo. Toto sjednotenie menujeme obcovaním svätých.

Pod obcovaním svätých rozumieme teda vnútorné spojenie, spolupatričnosť (istú solidaritu) kresťanov-katolíkov, ako údov tajomného tela Kristovho medzi sebou tak na zemi, ako aj s dušami v očistci a svätými v nebi. Je to teda duchovné spojenie medzi Cirkvou bojujúcou, trpia-

cou a oslávenou. Je to len jedna Cirkev v rozličnom stave, na rozličnom mieste.

Kresťania-katolíci sú duchovne spojení skrze Krista a v Kristu, ako údy jedného tela, ktorého hlavou je Kristus. „Ako v jednom tele máme mnoho údov, ale údy nemajú všetky to isté zamestnanie, tak sme všetci jedno telo v Kristu a každý sme jeden druhému údmi.“⁴⁴⁾ Tieto slová sv. Pavla jasne označujú toto učenie našej viery. To isté tvrdí aj vo svojom liste Korinťanom. (1 Kor. 12, 13, 14.) V liste Efezanom píše: „On (Kristus) je hlavou cirkevného tela.“⁴⁵⁾

Pán Ježiš sám o sebe svedčí, že on je ako vinny kmeň, ktorý révcovým ratolestiam dodáva oživujúce šťavy.⁴⁶⁾

Za toto sjednotenie s Kristom ako hlavou a medzi údami, ktoré je akýmsi napodobnením jednoty troch božských osôb, modlil sa aj Pán Ježiš po poslednej večeri: „Aby všetci jedno boli, jako ty, Otče, vo mne a ja v tebe, aby aj oni v nás jedno boli, aby svet uveril, že ty si ma poslal.“⁴⁷⁾ Túto jednotu tvorí v nás Duch sv. skrze lásku, ktorá je „sväzkom dokonalosti“⁴⁸⁾ a „vyliata sa nám do srdca skrze Ducha sv., ktorý nám je daný“⁴⁹⁾ Podľa sv. Augustína tohoto mystického tela hlavou je Kristus a dušou Duch sv.

Každý úd tela má svoj osobitný cieľ a výkon; tak je to i s údami Cirkvi, v ktorej každý má svoje zvláštne dary a povolania.⁵⁰⁾ Ako každý úd ľudského tela má slúžiť celému telu, tak každý kresťan má osožiť celej Cirkvi. Keď niektorý úd nášho tela cíti bolesť, tým celé telo trpí; keď je zdravý, celému telu to osoží (napr. kto má zdravý žalúdok, srdce, to má vplyv aj na ostatné údy tela). To nám pripomína aj sv. Pavol: „Boh tak složil telo..., aby ne-

⁴⁴⁾ Rím. 12, 4, 5.

⁴⁵⁾ Efez. 1, 18.

⁴⁶⁾ Ján 15, 5.

⁴⁷⁾ Ján 17, 21.

⁴⁸⁾ Kol. 3, 14.

⁴⁹⁾ Rím. 5, 5.

⁵⁰⁾ 1 Kor. 12, 6—10.

bolo rozkolu v tele, ale aby sa údy jeden o druhý rovnako staraly. A keď trpí jeden úd, spolu trpia všetky údy, alebo keď sa oslavuje jeden úd, spolu sa radujú všetky údy. A vy ste telo Kristovo a údy z úda.“¹⁾) Nasledovne každý úd tela Kristovho, t. j. Cirkvi sv. má nielen na seba myslieť, len o seba sa starať, ale aj o celú Cirkev.

Tí, čo ťažko zhrešili, sú síce údy tohoto veľkého tela, tejto veľkej rodiny Božej, ale mŕtve údy. Vyobcovaní z Cirkvi alebo pohana nepatria do tohoto tajomného tela Kristovho. No, hoci nemajú priamo osov z duchovných pokladov Cirkvi sv., predsa im môžeme pomôcť svojimi dobrými skutkami, za ich obrátenie obetovanými.

Aké výhody a povinnosti majú katolíci z toho, že sú údovia tela Kristovho?

Osov, výhody z toho plynúce sú veľké. Všetci, ktorí patria do Cirkvi katolíckej, majú účasť na duchovných pokladoch Cirkvi sv. a môžu si vzájomne pomáhať dobrými skutkami. Všetky sv. omše, prostriedky milostí, modlitby Cirkvi sv., všetky dobré skutky katolíkov osožia všetkým údom tela Kristovho.

Ten istý poriadok pozorujeme aj v iných spoločnostiach, zvlášte v štátnom živote. Na dobrodeniach štátu zúčastnia sa všetci občania štátu (napr. cesty, železnice, školy, nemocnice každý môže upotrebiť). Ale občania každej krajiny nielen výhody majú zo spoločnosti svetskej, do ktorej prináležia, lež aj povinnosti z toho plynúce. Každý občan musí prispieť podľa svojho stavu a povolania k všeobecnému dobru celku, či je jednoduchým robotníkom, alebo vysokopostaveným úradníkom (dane, vojenská služba.) Tak aj na veľkých dobrodeniach a povinnostiach Cirkvi sv. každý úd má účasť. V Otčenáši modlíme sa aj za iných veriacich, z omše sv. každý má veľký osov, taktiež aj z odbavovania kňazského oficia (breviára), zo sviatostí, svätenín atď. Dobré skutky a veľké zásluhy spravodlivých, zvlášte svätých prispievajú k dobru, spa-

¹⁾ 1 Kor. 12, 25—27.

seniu všetkých katolíkov. Koľko razy zadržali svätí ruku božskej spravodlivosti a hnevu Božieho od trestu celých krajov, ba aj národov svojimi dobrými skutkami? Koľko požehnaní vyprosia od Boha spravodliví pre svojich bližných?! Prví kresťania vrúcne sa modlili za sv. Petra v žalári a Boh ho zázračným spôsobom vyslobodil. Podľa sv. Augustína sv. Štefan svojím mučením vyprosil obrátenie Šavla. Sv. Monika svojou vytrvanlivou modlitbou obrátila svojho syna, Augustína. — Preto nás upozorňuje sv. Jakub ap.: „Modlite sa jeden za druhého, aby ste boli spasení.“⁵²⁾ Sv. Pavol tiež o to prosí veriacich: „Prosím vás, bratia, pre Pána nášho Ježiša Krista a pre lásku Ducha svätého, prispejte mi na pomoc svojimi modlitbami k Bohu za mňa.“⁵³⁾

f. Ale nielen môžeme jeden druhému a celej Cirkvi svojimi dobrými skutkami byť na pomoci, lež aj máme im pomáhať. Je to našou povinnosťou, ktorou sme všetci viazaní hlavným a všeobecným príkazom lásky k Bohu a k bližnému, ako sme na to poukázali vo zvláštnom odseku tohoto pojednávania. „Potom budú poznávať všetci, — hovorí Spasiteľ — že ste mojimi učeníkmi, keď budete mať lásku jedni k druhým.“⁵⁴⁾ Sv. Ján ev. zasa nás napomína „aby sme sa milovali vospolok, ako nám dal rozkaz.“⁵⁵⁾ Táto láska naša nemá byť len citová, ale aj v skutkoch, a to i heroických sa má prejavovať: „Z toho sme poznali lásku Božiu, že on položil svoj život za nás; i my musíme životy klásť za bratov... Dietky moje, nemilujte slovom ani jazykom, ale skutkom a pravdou.“⁵⁶⁾

Sv. Pavol tiež poukazuje na to, v čom sa má javiť naša láska: „Znášajte jeden druhého ľarchy a tak vyplníte zákon Kristov.“⁵⁷⁾

⁵²⁾ Jak. 5, 16.

⁵³⁾ Rím. 15, 30.

⁵⁴⁾ Ján 13, 35.

⁵⁵⁾ 1 Ján 3, 23.

⁵⁶⁾ 1 Ján 3, 16, 18.

⁵⁷⁾ Gal. 6, 2.

Túto spoločnú lásku a solidaritu prejavujeme denne v modlitbe Pána, keď Boha nazývame svojim spoločným nebeským Otcom, keď nielen za seba ho prosíme, ale v mene všetkých mu prednášame svoje potreby, — keď Cirkev vo svojich liturgiách a verejných bohoslužbách na všetky potreby ľudstva pamätá.

No, a k hlavným potrebám a povinnostiam Cirkvi sv. patrí aj jej misijné poslanie: „Učte všetky národy...“ Teda nielen o svojich veriacich, ktorí tvoria tajomné telo Kristovo, sa má starať, ale aj o obrátenie a privtelenie pohanov, kacírov a nevercov do Cirkvi Kristovej. To je jej hlavnou úlohou, ktorú z rozkazu Božieho má konať, do kľiaľ nebude jeden ovčinec a jeden pastier. Teda mystické telo Kristovo. Cirkev sv. má rásť, má sa vždy vzmáhať, má sa pričiniť o to, aby aj tí, čo ešte nie sú jej údami, stali sa nimi hodným prijatím sv. krstu.

Ziaden úd tajomného tela Kristovho, žiaden veriaci nemôže a nesmie vyhlásiť: Čo ma do tejto životnej otázky Cirkvi sv., nech sa o to stará len pápež, biskupi, kňazi, ja sa len o seba starám. To by sa podobalo tomu, ako keby ruka, noha alebo žalúdok povedal: Nebudem konať svoju úlohu, nech to iné údy robia.

Tento presvedčivý dôvod používa aj sv. Pavol ap. o povinnostiach všetkých údov pomáhať celému telu: „Lebo ani telo nie je jeden úd, ale mnoho (údov). Keby povedala noha: Keďže nie som rukou, nie som z tela, či preto nie je z tela? ... Nemôže oko povedať ruke: Nepotrebujem tvojej služby; alebo zasa hlava nohám: Nie ste mi potrebné ... lebo Boh tak složil telo, že tomu dal hojnejšiu počesť, ktorému jej chýbalo, aby nebolo rozkolu v tele, ale aby sa údy jeden o druhý rovnako staraly.“⁸⁸⁾

Máme sa teda jeden o druhého starať, máme znášať svoje ťarchy vzájomne, aby sme vyplnili zákon Kristov. Nemôžeme žiadať, aby len učiaca Cirkev znášala všetky ťarchy s misijnou činnosťou spojené, bez podpory veria-

⁸⁸⁾ 1 Kor. 12, 14—25.

cich, ktorí sú tiež údami Cirkvi. Hlava dá rozkazy, smer-nice a údy ich majú prevádzať. Pápež, ako námestník Kri-stov, viditeľná hlava Cirkvi riadi svetové misie, vysielá misionárov po celom svete, ale biskupi, kňazi a veriaci v tejto misijnej činnosti musia mu pomáhať, tak ako to v iných úkoloch Cirkvi robia. S touto otázkou obšírne sa zaoberá ústredný časopis rímsky pre mis. „Jednotu klé-ru“: „Laboremus pro missionibus“ č. 7. z r. 1940, str. 313—319. Na tomto sa zakladá aj „Katolícka akcia“ Píom XI. pre celú Cirkev predpísaná. Misijná činnosť tvorí len jednu sekciu Katolíckej akcie.

Jak povzbudzujúce je to pre našich misionárov v ich úmornej práci, keď si pomyslia, že ďaleko v Europe a v iných dieloch sveta státisíce veriacich pamätajú na nich vo svojich modlitbách, aby vytrvali na misijnom poli a aby úspech korunoval ich namáhanie. Sv. František, apoštol Indov a patrón sv. misií, sa tým tešil a posilňoval na svojich misionárskych cestách, že Cirkev sv. modlí sa za neho a tým mu pomáha v jeho ťažkostiach.

X. Boj za kráľovstvo Kristovo.

Cirkev ako kráľovstvo Kristovo na zemi je síce viditeľnou spoločnosťou (má členov viditeľných), predsa nie je s tohoto sveta, hoci je na tomto svete. Nemáme tu stáleho mesta, ale budúce vyhľadávame — hovorí sv. Pavol ap.⁵⁹⁾

Cirkev je založená pre spásu nesmrteľných duší, ktoré Bohu patria na základe stvorenia, vykúpenia a posväte-nia, a ktoré Boh na tomto základe jej sveril. Boh, ako naj-vyšší pán neba i zeme má právo na tie duše, ktoré stvoril, vykúpil a posvätil a má právo ustáliť aj spôsob, ako môžu a majú byť spasené, t. j. prostredníctvom Cirkvi sv., kto-rú majú podľa vôle Najvyššieho všetci ľudia, všetky ná-rody poslúchať.

⁵⁹⁾ Zld. 13, 14.

Kráľovstvo Kristovo je duchovné, nadprirodzené a neohraničené, t. j. nemá hranice, ako svetské štáty, ale rozprestiera sa po celom svete. Hranice štátov často sa menia, niekedy celkom zmiznú, Cirkve sv. je nezmeniteľná, priestorom a časom nie je ohraničená, tak ako jej večný, nekonečný a nezmeniteľný zakladateľ, Ježiš Kristus. „Kráľovstvu jeho nebude konca“⁶⁰⁾ — oznámil archanjel Panne Márii o Pánu Ježišovi, ktorého matkou sa mala stať. Už v Starom zákone čítame o ňom: „Požiadať odo mňa a dám národy tebe za dedičstvo a do vladárstva tvojho končiny zeme.“⁶¹⁾ Zakladateľ tohoto kráľovstva, ktorému je „daná všetka moc na nebi a na zemi“⁶²⁾ rozkázal všetkým národom hlásať evanjelium a povolať ich do tohoto kráľovstva.

Je pozoruhodné, že každý národ, každá krajina vedie niekedy proti svojim nepriateľom boj, vojnu za svoje práva, územie, za svoju slobodu. — Je taký boj aj v kráľovstve Kristovom? Cirkve sv. také vojny nevedie, ako štáty, ale istý boj badáme aj v cirkevnom živote, preto sa menuje aj cirkvou bojujúcou. Ved' i po sv. omši sa modlíme: „Sv. Michal archanjel, ochraňuj nás v boji proti mocnostiam temnosti“. Sv. Pavol na konci svojho života sa vyslovil: „Dobrý boj som bojoval.“⁶³⁾ Bojovníkmi Kristovými sme sa stali vo sv. birmovke; tam sme dostali k boju potrebné dary, zbrane Ducha sv., aby sme pod vedením Krista-Kráľa celý svoj život zmužile bojovali za svoje spasenie a za kráľovstvo Božie.

Lenže tento náš boj nie je telesný, ale duchovný, práve tak, ako kráľovstvo Kristovo, za ktoré bojujeme, nie je zemskou dŕžavou, ale duchovnou, nadprirodzenou.

Bojovať má každý z nás predovšetkým proti najväčšiemu zlu na svete, proti hriechu, ako nášmu hlavnému nepriateľovi a proti všetkému, čo nás k hriechu ve-

⁶⁰⁾ Luk. 1, 33.

⁶¹⁾ Žalm 2, 8.

⁶²⁾ Mat. 28, 18.

⁶³⁾ 2 Tim. 4, 7.

die, teda proti zlému duchu, proti zlému svetu a proti hriešnym naruživostiam. Bojovať musí každý z nás, dieťa tak ako starec, zdravý, silný, učený práve tak, ako chorý, slabý a neučený. Zbrane sú tiež duchovné: milosti, dary Ducha sv.

Vodcom — Kráľom našim je sám Pán Ježiš, ktorý najprv sám zvíťazil nad svetom, zlým duchom a hriechom a tak je vzorom nášho boja a nádejou nášho víťazstva. Už žalmista hovorí o ňom: „A ja ustanovený som od neho kráľom na jeho svätej hore Sion.“⁶⁴⁾ Podľa Izaiáša nazvaný bude „kniežaťom pokoja a jeho panovanie sa rozmnoží.“⁶⁵⁾ Archanjel oznamuje o ňom: „Pán Boh dá mu prestol Dávida jeho otca a bude kráľovať v dome Jakubovom na veky a jeho kráľovstvu nebude konca.“⁶⁶⁾ Sám o sebe tiež to vyjadril pred Pilátom: „Ty hovoríš, že som ja kráľ.“⁶⁷⁾ Sv. Pavol tvrdí o ňom: „Všetko mu poddal pod nohy a dal ho za hlavu nad celou Cirkvou, ktorá je jeho telom.“⁶⁸⁾ Preto je aj v Zjavení sv. Jána nazvaný: „Kráľ kráľov a Pán pánov.“⁶⁹⁾ Túto najvyššiu právomoc nad ľuďmi má na základe vykúpenia, ktorým nás z moci diabla vyslobodil: „Nie ste svoji, lebo kúpení ste za veľikú cenu.“⁷⁰⁾

Pán Ježiš, ako náš kráľ riadi, posilňuje naše duše v boji proti nepriateľom, ale spolu spravuje, posilňuje aj Cirkev svoju, ako jej hlava v tých bojoch, ktoré ona vedie proti svojim protivníkom za rozšírenie jeho kráľovstva na zemi, t. j., aby každý národ priviedla do jeho ríše. Ako štáty usilujú sa získať to územie, na ktoré majú oprávnené nároky, tak aj Cirkev sv. chce postupne získať všetko, čo jej podľa vôle Božej patrí. Keďže má nároky na všetky národy sveta, teda všetky chce priviesť do kráľovstva Kristovho.

⁶⁴⁾ Zalm 2, 6.

⁶⁵⁾ Iz. 9, 6. 7.

⁶⁶⁾ Luk. 1, 32.

⁶⁷⁾ Ján 18, 37.

⁶⁸⁾ Efez. 1, 22. 23.

⁶⁹⁾ Apok. 19, 16.

⁷⁰⁾ 1 Kor. 6, 19. 20.

Lenže Cirkev nie násilným premožením chce národy podmaniť pod spravodlivé žezlo Kristovo, ale láskou a hlásaním evanjelia pokoja; ďalej nie územie štátov a národov chce dobyť a zaujať na zemské ciele, ale nesmrteľné duše na obraz Boží stvorené a Kristom vykúpené usiluje sa zachrániť od večného zahynutia. Rozdiel medzi štátmi a Cirkvou bojujúcou je teda ten, že štáty chcú svojich nepriateľov premôcť, podmaniť, Cirkev však neohrozuje samostatnosť žiadneho štátu, ale žiada si vyslobodiť člena každého národa zpod duševného otroctva, z pohanského modlárstva a hriechu a tak z každého človeka urobiť dieťa Božie a dediča kráľovstva Božieho, pri čom každému národu priznáva úplnú slobodu, nezávislosť v štátnej forme a v jeho zariadení.

Kto sú hlavní bojovníci, poprední rozširovatelia kráľovstva Božieho na zemi? — Sú to bezpochybne naši misionári, títo hrdinovia lásky Kristovej, ktorí ochotne opúšťajú svoju vlasť, svojich príbuzných a domáce pohodlie, aby v pohanských krajinách, kde ešte moc diabla panuje, tiež bolo „posvätené meno Božie a aj ta prišlo kráľovstvo jeho a aby aj tam sa plnila vôľa Božia.“

Ako Kristus-Kráľ vyslal svojich apoštolov do celého sveta: „Id'te a učte všetky národy“, to isté činí aj Cirkev podľa jeho rozkazu a v jeho mene neprestajne a vysíela svojich misionárov-apoštolov do každej krajiny, aby všade učili ľudí zachovávať príkazy Božie a pomáhali im dosiahnuť ich večný cieľ.

Tu sa vynoruje vážna otázka pre nás: Keď sme všetci vojaci Kristovi, máme sa všetci zúčastniť v tomto boji za rozšírenie kráľovstva jeho, a keď áno, či všetci rovnakým spôsobom, alebo rozličným podľa svojho povolania a svojich síl?

Na tieto otázky ľahko môžeme odpovedať. Kto je vojakom, má konať svoje povinnosti, pridelené mu vojenskou alebo štátnou vrchnosťou. Nikto nemôže úlohu záchrany vlasti na iných zvaliť a sám bezcitne a bez starosti sa po-

zerať, ako bojujú svedomití vojaci za vlasť a tým aj za jeho záujmy, ale každý sa má pričiniť o to, aby konal tú prácu, ktorú mu prideliť, hoci je aj s veľkými obeťami spojená, či už na fronte alebo doma. Každý občan nemôže ísť do prvej bojovnej línie na front, veď vtedy kto by konal tú prácu, ktorá je vo vnútrozemí potrebná pre záchranu žien, detí, starcov, ale aj pre samé vojsko, pre stravovanie a vyzbrojenie vojakov, v továrňach atď.? Často počuť, že teraz v štátoch, čo vojnu vedú, každý je zapriahnutý do vojnového aparátu, či roľník, či remeselník, či robotník alebo úradník, — každý musí podľa jednotného plánu v zázemí konať svoju predpísanú úlohu, aby vojakom nechýbala ani strava, ani odev, ani munícia.

Tak je to aj v boji za ríšu Kristovu, za našu nebeskú vlasť. I tu niektorí k tomu povolaniu a vyvolaniu idú ako misionári na front, do misijného územia hlásať evanjelium tým, čo sú mimo Cirkvi, ba sú proti nej predpojatí a nepriateľsky sa oproti nej a proti jej poslom chovajú. Títo vierozvestovia musia prekonať mnohé duševné boje, mnoho prenasledovania znášať, veľké obety prinášať, ako prední vojaci Kristovi. Často i svojou krvou ako mučeníci dokážu svoju vernosť ku Kristu-Kráľovi.

No, my ostatní bojovníci, máme na tento ich boj nečinne, bezcitne, bez všetkého záujmu o šírenie kráľovstva Kristovho hľadieť? Nemáme sa starať o to, aby títo apoštoli lásky mohli sa najprv doma k tomu povolaniu náležite vycvičiť, pripraviť a potom aby našou duševnou i hmotnou podporou posilnení a napomáhaní mohli misijné stanice, chrámy Božie, školy a karitatívne ústavy stavať pre obrátených na vieru kresťanskú? Áno, to je povinnosťou každého verného bojovníka Kristovho zúčastniť sa v tomto boji za jeho kráľovstvo, pripraviť misionárom duševné zbrane modlitbami, obetovaním svojich križov, svojej biedy, skutkami milosrdenstva, aby misionári vytrvali vo svojich hrdinských prácach a pohania dostali milosť obrátenia.

„Znášajte jeden-druhého ľarchy a tak vyplníte zákon Kristov“ ¹¹⁾ — napomína nás sv. Pavol ap. Misijné starosti a ľarchy Cirkvi sv. sú teda spoločné a len spojenými silami predstavených, misionárov a veriacich môžeme ich úspešne znášať.

Misie sú dielom božským a ľudským. Božským preto, lebo od Boha, z jeho vôle pochádzajú a bez jeho milosti nedaly by sa uskutočniť. Ľudským preto, lebo podľa vôle Božej na spasení ľudí celá Cirkev, všetci veriaci majú spolupracovať, aby ľudia aj skrze ľudí mohli dôjsť k svojmu večnému cieľu. Bola by to holá nemožnosť, len od samých misionárov žiadať prevedenie veľkého dieľa obrátenia tisíc miliónov pohanov bez spolupráce všetkých veriacich. Apoštoli tiež mali svojich pomocníkov-laikov a misijné dejiny Cirkvi to tiež dokazujú.

Skutočnosť takmer dvetisícročná je tiež jedným dôvodom toho, že Cirkev túto mis. úlohu pomocou veriacich konala. Misionári vždy mali pri sebe laických spolupracovníkov, ktorí im pri vyučovaní pohanov, pri riadení mis. stanice, v školách, v karitatívnych ústavoch pomáhali. Veriaci svojimi modlitbami a hmotnými obeťami vždy podporovali misijné dielo svetové. V najnovšej dobe Cirkvev túto súčinnosť veriacich skrze námestníkov Kristových výslovne nariadila svojimi predpismi, podľa ktorých misijné spolky majú byť založené v každej farnosti. „Katolícka akcia“, Piom XI. založená, aj túto činnosť zahŕnuje v sebe zakladaním misijných skupín. Katolícka akcia vlastne znamená účasť laikov na hierarchickom apoštoláte pod vedením predstavených Cirkvi na každom poli cirkevného života a tak aj na poli misijnom.

Táto mis. spolupráca pre nás neznamená ťažké bremeno. Je to viac potešiteľné pre nás, že každý z nás i ten najbiednejší môže sa stať bojovníkom kráľovstva Božieho a môže Cirkvi pomáhať — vo vykonávaní najvznešenejšieho dieľa misijného.

¹¹⁾ Gal. 6, 2.

XI. Pokojný vývin národov.

Misiami šírime kresťanskú kultúru medzi pohanmi, aby postupne všade po celom svete kresťanské mravy, kresťanský svetonázor a život zavládol v rodinách, v spoločnostiach, krajinách a aj v medzinárodných stykoch, a tak aby terajšie kresť. národy boli v budúcnosti zachránené od záhuby, ktorá im hrozí od mohutných prebúdžajúcich sa pohanských národov a aby každému národu bol zabezpečený pokojný vývin. Ak pohanské národy (ako Japonsko) prevezmú od Európy len jej technické vymoženosti (jej moderné vynálezy, vojnové stroje) bez náuky Kristovej, hlásajúcej lásku k bližným, vtedy to znamená veľké nebezpečenstvo pre každý kresťanský národ. Keď sa časom všetky pohanské národy prebudia zo svojej lartargie a prevezmú len tú technickú civilizáciu, vtedy rozhodne sa spoja proti tým kresťanským štátom, ktoré ich často vykorisťovali, a ak sa dostanú k svetovej moci, budú chcieť vládnuť i nad nami. Čo to znamená pre kresť. svet, keď sa pohanské národy zmocnia sveta, to je známe z histórie Džingischána, Timurlenka, Tatárov alebo Turkov a Arabov. — A aj medzi kresťanskými národmi bývajú vojny, ale pri nich a zvlášte po nich zachovávajú sa medzinárodné práva, kresť. duchom inšpirované. U pohanov však i teraz platí: *Vae victis!* Tí v takých vojnách zásadne vykorenia celé obyvateľstvo, ktorému sa nepodarí pred nimi utiecť.⁷²⁾ Tento barbarizmus panuje aj teraz medzi pohanskými kmeňmi, kde víťaz porazeného často úplne vyhubí. Dr. L. Berg však vo svojom diele: „Die kath. Heidenmission als Kulturträger“ (sv. III. str. 203—300) dokazuje, že misionári na mnohých miestach prakticky vedeli vyriešiť nacionálne spory medzi rozhnevanými kmeňmi a často prekazili krvivylievanie medzi nimi.

⁷²⁾ Timur-Lenk (Tamerlan), mongolský panovník napr. v Ispaháne so 70.000 soľatých hláv nepriateľov dal vyhotoviť pyramídu, v Delhi 100.000 zajatcov dal povraždiť. Celkom ináč zachádzajú kresť. štáty so zajatými vojakmi.

Je teda veľký rozdiel, či budú európske a americké štáty v budúcnosti s kresťanskou Áziou a Afrikou spolunažívať a či s pohanským svetom, prevyšujúcim ich počtom, silou a jednotou.

Je to teda v záujme aj v národnom a štátnom, aby sa kresť. viera, kultúra a mravnosť do všetkých krajín dostala. Vtedy prestane žlté alebo čierne nebezpečenstvo pre nás, keď farebné národy budú hľadiť na bielych ľuďoch nie okom pohanskej nenávisť, ale ako na svojich kresťanských bratov. Preto nielen Cirkev sv. sa má starať o svetové misie, ale aj štáty by ich mali svojím vplyvom podporovať, a to nie z tej príčiny, aby tie národy mohli ľahšie opanovať a vykoristiť, ale preto, aby ako so svojimi rovnocennými kresťanskými bratmi v pokoji a svornosti mohli nažívať.

XII. Najhlavnejší dôvod: rozkaz Boží.

Uviedli sme mnohé dôvody z Písma sv., z ústneho podania a z bohovedy, ktoré o tom svedčia, že Boh každého človeka chce priviesť ku spaseniu a práve preto Cirkev katolícka v jeho zastúpení má sa starať o to, aby viera kresťanská všetkým národom bola hlásaná prostredníctvom misionárov a pomocou všetkých veriacich.

Tu sa naskytuje otázka, ktorý medzi rozličnými dôvodmi je najhlavnejší, najdôležitejší a najviac presvedčivý. A musíme uznať, že z týchto všetkých vyniká vôľa Božia, prejavená tak v Starom ako aj v Novom zákone, ktorá vyvrcholila v rozkaze Pána Ježiša, danom apoštolom: „Id'te a učte všetky národy“. To je hlavný základ misijného práva a mis. povinností Cirkvi. Misijná činnosť musí sa teda na celom svete prevádzať hlavne preto, lebo to Boh žiada, a tak, ako on chce. To bola posledná vôľa, akoby závet Pána Ježiša pred jeho víťazoslávnym odchodom do nebies, pred zaujatím večnej slávy, nebeského kráľovstva. Preto pred vydaním svojho misijného rozkazu odvoláva sa na

svoju svrchovanú moc, ktorá mu bola daná v nebesiach a na zemi. „Daná mi je všetka moc na nebi i na zemi.“¹³⁾

Ktorý zemský vládár by len to mohol prehlásiť: Daná mi je všetka moc na zemi, vládneť nad všetkými krajinami sveta? A pán Ježiš právom mohol dodať, že táto najvyššia moc mu je daná nielen na zemi, ale aj v nebesiach!

Ako najvyšší panovník, kráľ celého sveta viditeľného a neviditeľného, hovorí tu celému svetu, proti ktorého rozkazu nikto nič nemôže a nesmie namietat' a protivit' sa, ale ktorého božskú vôľu každý má ochotne a s radosťou verne plniť.

Misie teda nie sú jednoduchým cirkevným nariadením, ktoré sa vývinom dejín vyskytlo, ale všeobecným základným učením aj rozkazom Božím pre celú Cirkev od počiatku. S radosťou máme účasť brať na misijnom diele Kristovom, lebo nás biednych ľudí vyvolil, aby sme ako jeho spolupracovníci pomáhali priviesť všetkých ľudí do jeho kráľovstva. Aké vyznačenie a hodnosť je to pre nás, že nielen seba môžeme spasiť, ale aj svojich opustených spolubratov a tým rozmnožovať slávu Božiu a svoje zásluhy pre nebo!

XIII. Národná čestná povinnosť.

Naša národná česť tiež požaduje od nás, aby sme v šírení kresťanskej kultúry na svete s inými kresť. národmi zápolili. Všetky kultúrne národy, i malé považovali to vždy za svoju čestnú národnú povinnosť šíriť kresťanskú kultúru medzi pohanmi a tak priviesť ich do spoločnej veľkej kresť. rodiny. To je záujem celého ľudstva, aby barbarizmus pohanstva zmizol so sveta a jednotná kresťanská kultúra a jednaký svetonázor spojoval všetky národy. Preto každý kresťanský národ s istou hrdosťou poukazuje na to, čo vykonal na misijnom poli za kresťanskú kultúru.

¹³⁾ Mat. 28, 18.

V Dubline na svetovom eucharistickom kongrese (1932) Irčania mali veľkolepú národnú misijnú výstavu, na ktorej účastníci s jazdu s obdivom mohli sledovať vývin mimoriadnej misijnej činnosti toho malého, ale Cirkvi vždy verného národa. Irčania aj teraz vysielajú na stá misionárov do všetkých dielov sveta a s obdivuhodnou horlivosťou pokračujú v tradícii predošlých storočí.

Tak malý národ — jak veľké veci vykonal za kráľovstvo Božie na zemi! Nasledovaniashodný príklad pre všetky kresť. národy, aj pre nás Slovákov.

Slováci už pred 1100 rokmi, najmä prostredníctvom slovanských apoštolov sv. Cyrila a Metoda, dostali veľký dar kresťanskej viery. Túto vieru zachovali a vyznávali cez toľké storočia. Podľa napomenutia a nariadenia cirkevnej vrchnosti konali vždy aj svoju misijnú povinnosť a preukazovali ju svojimi modlitbami a obetami na misijné ciele. Slovenskí katolíci už pred svetovou vojnou vynikali svojou horlivosťou pri mis. zbierkach a podporovaním mis. tlače. Niektoré obetavé rodiny synov svojich a dcéry už vtedy posielali do mis. kongregácií (saleziáni, Školskí bratia, jezuiti, Spoločnosť Slova Božieho); niektorí z nich už vtedy sa dostali do misijných krajov a blahodarne tam pôsobili. Po svetovej vojne mis. akcia na Slovensku vo veľkých rozmeroch sa rozmáha. Máme tri mis. časopisy, štyri mis. ústavy Spoločnosti Slova Božieho, v ktorých vyše dvesto chovancov sa pripravuje výlučne pre zámorské misie. Misijné Spolky, sv. Stolicou predpísané, sa potešiteľne širia. Máme slovenských teológov študujúcich v Mödlingu, viacej kňazov, bratov a sestier (asi 200) v mis. územiach pôsobiacich. Okrem Spoločnosti Slova Božieho aj iné slovenské rady vychovávajú misionárov (Školskí bratia, jezuiti, saleziáni). Mis. zbierky prevyšujú priemer takmer všetkých krajín. Desaťtisíce členov „Diela šírenia viery“ a „Detinstva Ježišovho“ obetuje denne svoje modlitby za obrátenie pohanov.

Pre mis. horliteľov, najviac však pre samých viero-

zvestov povzbudzujúce a potešiteľné sú slová Písma sv.: „Jak krásne sú nohy tých, ktorí zvestujú pokoj, ktorí zvestujú dobrobyt“¹⁴⁾. „Každý, kto opustí dom, alebo bratov alebo sestry, alebo otca alebo matku... obsiahne sto-krát toľko a obdrží život večný.“¹⁵⁾

Teda mnohonásobná odmena očakáva tých, čo pre Kristovo kráľovstvo opustia tu pohodlie, svetské radosti. Ale môžeme tvrdiť, že nielen tí budú požehnaní, ktorí také hrdinské skutky lásky preukazujú na záchranu svojich bližných, ale to požehnanie Božie rozleje sa na základe „obcovania svätých“ aj na ich príbuzných, na ich krajanov a na ten národ, ktorý takých hrdinov vychováva, do misií rozposiela a podporuje. Nič neodmeňuje Boh takou štedrou rukou, ako veľkodušné obety, ochotne prinesené za rozšírenie jeho kráľovstva.

Teraz je veľmi rozšírený kult neznámeho vojaka. Každý štát má vo svojom hlavnom meste v slávnostnom hrobe pochovaného jedného z tých neznámych hrdinov, ktorí za svoju vlasť svoj život obetovali. Keď do hlavného mesta prichodia štátnici z cudzozemska, obyčajne z úcty položia veniec na „hrob neznámeho vojaka“.

Koľko neznámych hrdinov má kráľovstvo Kristovo, ktorých hroby sú rozsiate po celom svete! Títo tiež obetovali celý svoj život za Krista-Kráľa, za rozšírenie a slobodu jeho kráľovstva, za kultúru celého sveta. Často i krv svoju vyliali v ustavičnom boji za tieto ideály. Ale i tí, čo im v tomto boji len doma v skrytosti pomáhajú, sú tiež takí neznámi vojaci kráľovstva Božieho, ktorých skutky budú niekedy objavené a odmenené samým ich božským Vodcom pred tvárou celého sveta! „Ktorí ku spravodlivosti vyučujú mnohých, skvieť sa budú ako hviezdy na večné veky.“¹⁶⁾

¹⁴⁾ Rlm. 10, 15. — Iz. 52, 7.

¹⁵⁾ Mat. 19, 29.

¹⁶⁾ Dán. 12, 3.

XIV. Cieľ sv. misij.

Cieľ dodáva každej veci, každej idei a činnosti záklao a pravú hodnotu, spolu aj jej odôvodnenie. Čím vznešenejší je ten cieľ, tým cennejšia je vec sama, alebo činnosť, ktorú prevádzame. Napr. robota roľníka na poli preto je ctihodná, lebo jej cieľ je čestný: zachovať rodinu a vlasť od hladu. Úrad učiteľa, lekára je významný, lebo bez ich práce by sa ľudia nevedeli obísť.

Cieľ svetových misij je však najvznešnejší na svete: šíriť slávu Božiu, jeho kráľovstvo na svete a zachrániť ne-smrteľné duše na obraz Boží stvorené od časnej a večnej záhuby. „Sláva na výsosti Bohu a pokoj ľuďom dobrej vôle.“ — „Posväť sa meno Tvoje, prid' k nám kráľovstvo Tvoje“ to je hlavným cieľom človeka.

Čím vznešenejší je cieľ, tým viac je odôvodnená činnosť, k dosiahnutiu toho cieľa potrebná.

Nasledovne aj činnosť misijná je najviac odôvodnená a potrebná.

„Jedno je potrebné“⁷⁷⁾, poučil Pán Ježiš sestry Lazarove a tým aj celý svet: starať sa o dušu. Skutočne: na svete len jedna vec je absolútne veľká, svätá a večnej hodnoty: sláva Božia a záchrana duší. To je cieľ všetkého stvorenia. Ostatné veci, i tie zdanlive najveľkolepejšie diela ľudské majú len relatívnu hodnotu, sú pomínutelné, časové. Všetky kráľovstvá a ich sláva pomínie, len „jeho slová nikdy nepominú“.⁷⁸⁾ Prečo? Lebo on (Pán Ježiš) má slová života večného. Svet, ľudia majú slová a skutky života časného, hodnoty časnej. „Ja som prišiel, aby mali život a hojnejšie ho mali.“⁷⁹⁾ „Ja som cesta, pravda a život“⁸⁰⁾ — týmito slovami označuje Spasiteľ cieľ svojho príchodu na zem. No a jeho Cirkev čo iného chce na svete, ako on? Chce, aby veriaci mali život hojnejší, plný milosti a opravdivej rado-

⁷⁷⁾ Luk. 10, 42.

⁷⁸⁾ Mat. 24, 35.

⁷⁹⁾ Ján 10, 10.

⁸⁰⁾ Ján 14, 6.

bez stopy v dejinách, kým malé kresťanské národy zmohutnely alebo zostaly až po dnešnú dobu a plnia svoje kultúrne a národné poslanie. I tu sa uskutočňuje výpoveď Spasiteľa sveta: „Hľadajte najprv kráľovstvo Božie a jeho spravodlivosť a toto všetko sa vám pridá.“⁴⁵⁾ Ktorý národ prijal vieru Kristovu a vstúpil do jeho kráľovstva, ten sa duševne a mravne znovuzrodil a zosilnel, tak že vo víre sťahovaní národov a iných pohnutých časov vedel odoláť každému náporu, každej skúške; Boh mu nedal zahynúť. Ktorý však nemal ten pevný základ, ako na piesku stavaný dom sa zrútil. Cirkev sa stará v prvom rade o duchovné, večné statky jednotlivcov a národov, ale tým im nepriamo dopomáha aj k časnému blahobytu. Hoci sa o nadzemské veci stará, — hovorí istý francúzsky mysliteľ — predsa pritom toľko časného dobrodenia preukazuje ľudstvu, ako keby len pre zemské veci bola utvorená.

Pozrime ďalej do tých pohanských krajín, kde Cirkev v terajšej dobe založila svoje mis. stanice, apoštolské vikariáty, prefektúry a vidíme, ako sa na tých krajoch zmenila tvár zeme!

Tam, kde boly predtým chrámy pre pohanské modly, skvejú sa najprv jednoduché, neskôr nádherné príbytky, zbudované Bohu najvyššiemu a jedinému, v ktorých denne sa koná nekrvavá obeta chvály, prosby, vďaky a smierenia Bohu všemohúcemu a kde stále prebýva Syn Boží v Prevelebnej Sviatosti Oltárnej. Kde predtým nebolo nijakých škôl, tam misionári zakladajú vychovávacie ústavy, počnúc od najnižších až po univerzity, v ktorých sa prednáša nielen pravé náboženstvo, ale aj všetky svetské predmety, potrebné pre život a národnú kultúru.

Kde bezuzdné sebestvo a pohanská ukrutnosť neznaly lásku a sútrpnosť k chudobným, opusteným, chorým, telesne a duševne biednym spolubližným, tam naraz vzniknú karitatívne ústavy rôzneho druhu ako nemocnice, starobince, lekárne atď. Ešte aj o vyvrheľov pohanského sveta,

⁴⁵⁾ Mat. 6, 33.

o malomocných (prašivcov) sa starajú naši misionári v oddelených pre nich ústavoch.

Tam, kde pohanský ľud bez akejkoľvek kultúry v lenivosti, v letargii, v nemravnosti a zaostalosti žil, naši viero-zvestovia pozdvihnú jeho nízku úroveň kultúry tým, že obrátencov naučia obrábať zem, osožné zvieratá a rastliny pestovať, stavať riadne domy, mlyny, dielne, továrne, cesty, mosty, kanále; naučia ich potrebným remeslám a obchodom.

Tam, kde predtým boly trhy na otrokov, zvlášte na ženy a deti, kde panoval kanibalizmus, kde sa pohanským bohom prinášaly aj ľudské obety, tam začínajú kvitnúť kresťanské ctnosti: poslušnosť, čistota, sebazaprenie, usilovnosť, spravodlivosť, jednoženstvo, trpezlivosť, láska k Bohu a k bližnému. Akú zmenu, úplný prevrat z barbarského života to znamená pre pohanské národy, u ktorých prijatím evanjelia zakotví kráľovstvo Božie!

To sú následky, ovocie kresťanskej kultúry aj v terajších časoch. Je to vedľajší, druhotriedny cieľ mis. diela Cirkvi, ale predsa úzko spojený s hlavným cieľom: šíriť slávu Božiu a zachrániť nesmrteľné duše od časnej a večnej záhuby.

XV. Vznešenosť viery Kristovej.

Kresťanstvo je všeobecné, svetové náboženstvo, preto aj misijné dielo Cirkvi sv. musí byť svetové.

Kresťanská (katolícka) viera svojim božským pôvodom, svojou vznešenou náukou, primeranou a súcou pre všetky národy, svojim zriadením a prostriedkami milostí pre spásu všetkých ľudí nesmierne vyniká nad všetkými náboženskými spoločnosťami, ktoré sa pokúsily riešiť pomer človeka k Bohu. Preto jedine Cirkev katolícka má to skalo-pevné presvedčenie, že ona je povolaná všetky národy sjednotiť v jednu veľkú svetovú náboženskú spoločnosť. Odtiaľ to jej úsilie od počiatku jej založenia, učiť všetky národy

a shromaždiť ich do jednotného Kristovho ovčince pod vedením jedného pastiera, ako námestníka Kristovho. Žiadne iné náboženstvo ani sa len nepokúsilo stať sa svetovým a okrem niektorých pokusov protestantov v najnovšej dobe misijnú svetovú činnosť ani neprevádza.

Pri odôvodnení svetovej mis. činnosti Cirkvi katol. načim podrobnejšie poukázať na túto skutočnosť dejín náboženských: na výtečnosť a krásu kresť. náuky, a na schopnosť kresť. viery, že vyhovíe všetkým túžbam ľudskej prírody na poli náboženskom a sociálnom.

Kresť.-katolícka viera je vo svojom učení natoľko vznešená a tak dokonalá, že všetkým požiadavkám a túžbam ľudskeho rozumu, ľudskej vôle a srdca úplne a dokonale vyhovuje, preto ona jedine môže byť svetovým náboženstvom.

Náš rozum túži po pravde stálej, večnej a neuspokojí sa ľudskými, menlivými vynálezmi. Naša vôľa žiada dobro absolútne, nekonečnej hodnoty a nevie sa naplniť tou blaženosťou, ktorú mu tvory poskytujú. Naše srdce v bolestiach a úzkostiach života hľadá uspokojenie, útechu, ktorú jej svet nevie dať. — Jedine naša katolícka viera vie tieto odôvodnené túžby (ašpirácie) ľudskej prírody ukojiť. Táto nás neomýlne učí, že človek je od Boha k nadprirodzenému cieľu stvorený, aby ako dieťa Božie na zemi pod jeho stálou ochranou putoval, jeho vôľu plnil a po krátkom živote vo večnej blaženosti bol s ním sjednotený. Táto viera neuspokojí sa len hlásaním týchto večných právd, ale dodáva nám vo svojich prameňoch božských milostí potrebné sily, podporu, aby sme svoje náboženské povinnosti mohli verne plniť.

a) Rieši všetky, aj tie najpálčivejšie problémy celého sveta a ľudstva, predovšetkým jestvovanie najvyššej bytosti, Boha, počiatok sveta, ľudí a posledný cieľ človeka, taktiež aj prostriedky ku dosiahnutiu toho cieľa potrebné. Na tieňo otázky, ktoré učeného človeka práve tak zaujímajú ako neučeného, dáva kresťanstvo určitú a uspokoj-

živú odpoveď. Učí nás, že od večnosti jestvuje jeden pravý, nekonečne dobrý a dokonalý Boh, ktorý všetko z ničoho stvoril, zachováva a spravuje. Svet nie pre zväčšenie svojej nekonečnej blaženosti stvoril, ale aby svojim rozumným tvorom, anjelom a ľudom, najavo dal svoje nekonečné dokonalosti a učinil ich večne blaženými.

b) O pôvode človeka nás poučuje, že všetci pochádzame od tých istých prarodičov, všetci máme telo a dušu, sme na obraz Boží stvorení. Z nej sa dozvieme, že ľudstvo nebolo vždy v tom smutnom položení ako teraz, ale že človek bol k nadprirodzenému cieľu stvorený a len zo svojej viny vypadol z blaženosti rajskej. Aby sme nezahynuli, Boh z nesmierneho milosrdenstva nám „jednorodného Syna svojho dal“ k nášmu vykúpeniu z hriechu, aby sme znovu boli prijatí za jeho dietky a dedičov jeho kráľovstva.

Ludstvo i v poblúdenom stave vždy túžilo po nejakom spojení s Bohom. To tak mienilo dosiahnuť, že zbožňovalo svojich vynikajúcich ľudí a svojich bohov si predstavovalo ako seberovné hriešne bytosti. V každom náboženstve najdeme stopy toho, že bohovia na seba vezmú podobu ľudskú a s ľuďmi obcujú (ensarkozis, theosis.). Uponížením svojich bohov chceli sa ľudia povýšiť a tak uspokojiť si svoje hriešne svedomie a plášťom slabostí svojich bôžkov prikryť svoj veľký mravný úpadok. — Podľa kresťanskej viery toto spojenie Boha s človekom najdokonalejšie a najpodivuhodnejšie sa uskutočnilo vtelením (incarnatio) Syna Božieho. „A Slovo telom“⁸⁶⁾ sa stalo a prebývalo medzi nami a videli sme jeho slávu od Otca, plného milosti a pravdy.“⁸⁷⁾ Áno, Boh sa stal pravým človekom bez toho, že by bol prestal byť Bohom. Tým sa stal naším bratom, nám podobným okrem hriechu a to pre nás, pre naše spasenie. „Keď však zjavila sa dobrotivosť a láskavosť Spasiteľa nášho, Boha . . . z vlastného milosrdenstva spasil nás.“⁸⁸⁾

⁸⁶⁾ t. j. človekom.

⁸⁷⁾ Ján 1, 14.

⁸⁸⁾ Tit. 3, 4.

Aké veľkolepé, tajomné a potešiteľné spojenie človeka so samým Bohom! A toto spojenie ešte iným spôsobom sa uskutočňuje každodenne aj u jednotlivých ľudí pri inom tajomstve našej viery, v Eucharistii, keď ho ako svojho božského priateľa a brata pod spôsobom chleba do svojho srdca prijímame. „Kto jie telo moje a pije krv moju, prebýva vo mne a ja v ňom.“⁹⁹⁾ Týmito slovami označil Spasiteľ svoje úzke spojenie s ľuďmi, ktorí jeho telo prijímajú. Keď hmotné pokrmy majú vplyv na prírodu ľudskú, tým viac tento anjelský pokrm premení nás na bytosť jemu podobnú, keď ho prijímame. Mohol by si biedny človek, hľadajúci sblíženie s Bohom, žiadať ešte väčší dôkaz lásky Božej, ako tento veľký zázrak spojenia s ľuďmi?! Týmto spôsobom sme opravdu pozdvihnutí na ten najvyšší stupeň hodnosti dietok Božích a dedičov jeho kráľovstva. Toto tajomné spojenie človeka s Bohom odstraňuje všetky rozdiely medzi ľuďmi bielej, čiernej, žltej pleti, medzi rôznymi jazykmi, medzi bohatým a chudobným, medzi učeným a neučeným a spojuje celé ľudstvo v jednu veľkú kresťanskú rodinu. Môžeme tvrdiť, že len na základe tejto podivuhodnej jednoty, ktorú katolícka Cirkev utvára medzi národmi, možno zo sveta odstrániť rozdiely jazykové, farebné, sociálne, intelektuálne, ba aj kmeňové nepriateľstvá a časté vojny. Aký ohromný rozdiel je medzi životom nových kresťanských krajov a medzi ich pohanskými susedmi! Tam pokoj, skutky milosrdenstva, láska, zbožnosť, pracovitosť, nová kultúra, u pohanov hrozná intelektuálna, sociálna a mravná zaostalosť, ošklivé modloslužby, otroctvo, vraždy, ba aj ľudozrúctvo! — Nemá to každého kresťana pohnúť, aby aj on bral činnú účasť v mis. diele a s Cirkvou spolupracoval na pokresťančení všetkých národov?!

c) Všetci ľudia, i pohania sú presvedčení, že po tomto zemskom živote musí po smrti nasledovať aj iný, večný život. To dobrých potešuje, ale zlých znepokojuje, trápi a sami od seba nevedeli by si dať uspokojivú odpoveď na túto

⁹⁹⁾ Ján 6, 57.

najdôležitejšiu otázku ľudského života. Len z tejto bázne možno vysvetľovať, že i pohania usilujú sa hľadať smierenie s tou Najvyššou bytosťou, ktorá dobré odpláca a hriech spravodlivo tresce, zvlášte na druhom svete. Odtiaľ tie krvavé obety, i ľudské, ktoré u nekultúrnych národov nachádzame. — Aj my máme obetu a to jedinú, čistú, ktorú už prorok **M a l a c h i á š** predpovedal, — ale táto obeta, ktorá sa denne na celom svete koná (na každom mieste) je obetou nekrvavou, nekonečnej ceny, lebo v nej sa sám Spasiteľ obetuje za nás, za naše hriechy.

Ako pútavá a plná milosrdenstva je katolícka viera aj v tomto ohľade! Ani toho najväčšieho hriešnika nezatračuje v tomto živote, ale ako márnokratného syna, keď pokánie činí, znovu prijíma za dieťa Božie, odpúšťa mu hriechy pri krste, vo sviatosti pokánia, a keď sa blíži posledná hodina jeho zemskej púte, vo sviatosti pomazania, posilní ho v poslednom boji a tak ho pripraví, aby bez strachu, plný nádeje v Božie milosrdenstvo predstavil sa k súdu láskavého a spravodlivého Spasiteľa.

Aká odmena čaká na spravodlivých na druhom svete? — Mohamed sľubuje svojim prívržencom telesné pôžitky, Indiáni čakajú tam nepretržité lovy na divú zver. Také sú výmysly slabého ľudského rozumu. Cirkev katol. proti tomu hlása, že spravodliví budú samému Bohu podobní v jeho večnom kráľovstve, jeho budú vidieť a s ním spojení v ňom sa večne radowať. „Vieme, že keď sa ukáže, budeme jemu podobní, pretože ho uvidíme, aký je.“⁹⁰⁾ Boh je jediným prameňom večného blaha a hľa spravodliví jeho budú požívať! — Naproti tomu zlým je vždy výstrahou, že ich po tomto zdanlivom zemskom šťastí pre ich neprávosti večné tresty očakávajú. Táto spravodlivosť Božia k dobrým a zlým povznesie každého vážne rozmýšľajúceho človeka zvlášte v jeho trápení, nezaslúženej biede, pokušeniach a pri nespravodlivostiach, ľudmi na nich spáchaných. — Veríme aj tela z mŕtvych vzkriesenie, lebo telo naše, ako je

⁹⁰⁾ I. Ján 3, 2.

nástrojom duše pri dobrých a zlých skutkoch, tiež podľa toho zaslúži primeranú odmenu alebo trest.

Viera naša teda na všetky vážne otázky nášho života dá jasnú, spoľahlivú a uspokojivú odpoveď. Aj niektorí racionalisti uznávajú túto jej prednosť. Napr. Jouffroy⁸¹⁾ vyzdvihuje náš katechizmus nad všetky iné knihy a uznáva, že všetky otázky o pôvode a celi ľudstva, taktiež aj o prostriedkoch k tomu potrebných, o čom on sám dlhé dišputy mával, v tej knižočke sú jasne riešené.

d) Viera Kristova pri svojej vznešenosti a hlbokosti je tak učeným, ako aj jednoduchým ľudom úplne primeraná, vhodná, zodpovedná.

Behom takmer dvetisíc rokov tí najvýznamnejší géniovia ľudstva skúmali jej učenie, pravdy, s najväčším obdivom vysvetľovali ich vo svojich knihách a nevedeli sa naplniť ich hlbokosťou a krásou. Pravdaže, do tajomstiev (mystérií viery, ako je Najsv. Trojica, vtelenie Syna Božieho, Eucharistia) svojim obmedzeným ľudským rozumom nemohli vniknúť, lebo konečný um nekonečného Boha nemôže pochopiť, ale ani v nich nemohli nič takého nájsť, čo by sa ľudskému rozumu protivilo.

Náuka kresť. viery pri svojej vznešenosti je tak jednoduchá, že jej i deti a nevzdelaní ľahko môžu rozumieť. Najhlavnejšie pravdy našej viery sú shrnuté v apoštolskom vyznaní viery, ktoré i jednoduchí veriaci a deti denne odriekajú. A hľa, tam nájdú všetky otázky nášho duševného života o Bohu, Nasvätejšej Trojici, o vtelení, vykúpení, o Cirkvi sv., o večnom živote jadrne a zreteľne obsažené. — Kresť. dieťa teda viac vie o tých najdôležitejších pravdách, ako tí najväčší mudrci pohanských národov tak pred Kristom ako aj po Kristu. „Blahoslavené oči, ktoré vidia, čo vy vidíte, lebo povedám vám, že mnohí proroci a kráľovia chceli vidieť, čo vy vidíte a nevideli, a počuť čo vy počujete, a nepočuli.“⁸²⁾ Tieto slová Pána Ježiša môžeme

⁸¹⁾ *Mélanges Philosophiques Du problème de la destinée humaine*, str. 330.

⁸²⁾ Luk. 10, 23, 24.

opakovať aj svojim veriacim, ktorí majú to šťastie poznať večné pravdy, Kristom hlásané, vidieť jeho zástupcov a užívať jeho milosti. — Spasiteľ odvolával sa aj na Ninivitov a kráľovnú juhu, ktorá z ďaleka prišla počuť múdrosť Šalamúnovu. „A hľa, viac ako Šalamún je tu.“ Opravdu, jednoduchí veriaci o najväznejších otázkach životných dá nám odpoveď, múdrosť Šalamúnovu prevyšujúcu. Nemáme byť Bohu za to vďační? Nemáme sa starať aj o to, aby aj nešťastliví pohania „poznali jedného, pravého Boha a koho on poslal Ježiša Krista, a tak tiež mali život večný?“⁹³⁾

To isté tvrdia misionári, že i pohanskí katechumeni ľahko sa naučia i pri svojej neučenenosti pravdy v katechizme uvedené⁹⁴⁾, a čo je podivuhodné, každý národ, i ten kultúrne najzaostalejší, má vo svojom jazyku primerané výrazy týmto náboženským pojmom zodpovedné. — Boh všemohúci, ktorý od každého žiada vieru, potrebnú k spaseniu, postaral sa aj o to, aby v ľudskej prírode nechýbaly primerané pomôcky, vhodné k prijatiu viery.

To, čo sv. Peter povedal Pánu Ježišovi: „Ty máš slová života večného a my sme uverili a poznali, že ty si Kristus, Syn Boží“⁹⁵⁾ môžeme aj na Cirkev sv. vzťahovať, lebo ona hlása pravdy života večného, Pánom Ježišom zjavené. Chce ich hlásať nielen nám, ale aj pohanom, v čom ju chceme všetci podporovať, aby aj pohania poznali, že Ježiš Kristus je „cesta, pravda a život“.

e) Kresť. viera svojimi príkazmi vyhovuje všetkým túžbam a žiadostiam ľudskej vôle a ľudského srdca, lebo tieto príkazy ta smerujú, aby sme nasledovaním Syna Božieho sa stali jemu podobnými a šťastlivými. K dosiahnutiu toho cieľa dáva nám mravné pravidlá a zásady isté a uspokojivé pre náš celý život. Jej mravouka predpisuje nám povinnosti, ktoré vyvierajú bezprostredne z hlavného príkazu lásky

⁹³⁾ Ján 17, 3.

⁹⁴⁾ Sv. Patrik napr. pohanským Irčanom tajomstvo Najsv. Trojice jednoducho tým vysvetlil, že im ukázal trojlístkovú čatellnu a trojrohové vidly. (Trojica a jednota.) *p. f. f. Simul. patrum*

⁹⁵⁾ Ján 6, 69.

k Bohu a k bližnému. Miluj Boha nadovšetko a bližného ako seba samého — to je hlavný príkaz Boží a spolu najpevnejší a najistejší základ a smernica našich mravných skutkov. Nik múdrejšieho a uspokojivejšieho nemohol a nemôže vymyslieť na svete a len nekonečná múdrosť, spravodlivosť a láska Božia nám ho mohla predpísať. — „Budte dokonalí, ako váš Otec nebeský je dokonalý.“⁶⁶⁾ Krajší, viac povznášajúci vzor dokonalosti sa myslieť už nedá. Nasledovať samého Boha nasledovaním Syna Jeho, Pána Ježiša, Boha-človeka v jeho dokonalostiach a ctnostiach, — je pre nás príťažlivé a povzbudzujúce. „Dal som vám príklad, — povzbudzuje nás Spasiteľ — aby ste i vy činili tak, ako som ja učinil vám.“⁶⁷⁾

Motív, pohnútka v plnení našich povinností spojená je so samým hlavným príkazom a obľahčuje nám ich. „Ubi amator, ibi non laboratur et si laboratur, ipse labor amator,“ — v tejto výpovedi odzrkadľuje sa pravda slov Kristových: „Moje jarmo je príjemné a bremeno moje ľahké.“⁶⁸⁾ Pre matku, milujúcu svoje dieťa, nie je jarmom starať sa oň celý život; pre otca, rodine svojej verného, nie je bremenom od rána do večera krvopotnou prácou vyhľadávať chlieb rodine; pre misionára nezdá sa byť obeťou zanechať rodičov, príbuzných, priateľov i svoj rodný kraj k vôli Kristu Pánu a spolubližným — pohanom. — Kresťan bez reptania, ba s radosťou plní svoje povinnosti k Bohu, lebo v ňom vidí nielen svojho svrchovaného, všemohúceho Pána, ale aj svojho láskavého, nebeského Otca, ktorý mu len dobre chce; taktiež aj príkazy lásky k bližnému, lebo vo svojom bližnom tiež vidí dieťa Božie, svojho brata, povolaneého k tomu istému cieľu ako on, a vie, že Boh pri poslednom súde podľa toho bude odmeňovať alebo zatracovať ľudí, ako konali skutky milosrdenstva oproti svojim bližným. Aj povinnosti k sebe rád vykonáva, lebo vie, že je ži-

⁶⁶⁾ Mat. 5, 48.

⁶⁷⁾ Ján 13, 15.

⁶⁸⁾ Mat. 11, 30.

vým chrámom Ducha sv. a že tak i v chudobe, opustenosti, v nemoci a prenasledovaní je Bohu milším, ako mnohí vo svojej nádhere a bohatstve, ak neplnia svoje povinnosti a vedú hriešny život.

K vernému plneniu povinností podnecuje nás ďalej myšlienka, že tým dosiahneme vnútorný pokoj a radosť, ktorý nám svet dať nemôže, a že za to nás čaká večná odmena: „Každý, kto opustí dom, alebo bratov . . . pre moje meno, obsiahne stokrát toľko a obdrží život večný.“⁹⁹⁾ I v ťažkostiach a prekážkach, ktoré sa mu do cesty stavajú, posilňuje ho to povedomie, ktoré sv. Pavol takto vyjadril: „Všetko môžem skrze toho, ktorý ma posilňuje.“¹⁰⁰⁾ alebo: „Pre tú príčinu i trpím toto, ale nehanbím sa, lebo viem, komu som uveril a presvedčený som, že môže zachovať môj záloh až do toho dňa.“¹⁰¹⁾ Áno, kresťan si je toho vedomý, že práve tak ako by bez pomoci Božej zahynul [„Bezo mňa nič nemôžete činiť,“¹⁰²⁾] s jeho podporou, pod krídlami jeho otcovskej ochrany každú ťažkosť môže zdolať.

Tu pripomenieme ešte, že človek, pozostávajúci z tela a duše, ktorý má sklon a túžbu každú pravdu aj smyslovým spôsobom si predstavovať a vidieť, nájde aj v tomto ohľade potrebné a vhodné uspokojenie v nádherných vonkajších službách Božích.

Posvätné obrady pri sv. omši, sviatostiach, spoločné modlitby, piesne, kázne, ceremónie, púte, procesie, sviatky vzbudzujú v ňom zbožné city viery, nádeje a lásky k Bohu a Cirkvi sv. a tak uľahčujú a spríjemňujú mu konať náboženské povinnosti. Novoobrátení pohanovia prirodzeným, ľahkým spôsobom navyknú na tieto obrady a pobožnosti, lebo zodpovedajú potrebám ľudskej prirodzenosti. S radosťou chodia na sv. omšu, sv. prijímanie, litánie, sv. ruženec, hoci musia kvôli tomu neraz aj 20—40 kilometrov cesty prekonať. „Omnis anima naturaliter christiana“ — môžeme

⁹⁹⁾ Mat. 19, 29.

¹⁰⁰⁾ Fil. 4, 13.

¹⁰¹⁾ 2 Tím. 1, 12.

¹⁰²⁾ Ján 15, 5.

zvolať s Tertuliánom, keď pozorujeme ten nápadný súlad medzi náboženstvom kresťanským a prírodou ľudskou. To len Boh mohol tak usporiadať, ktorý je jediným a najmúdrejším tvorcom a správcom tak prirodzeného ako aj nadprirodzeného poriadku (sveta). V žiadnom inom náboženstve, keďže sú ony len ľudské diela a vynálezy, nemožno pozorovať túto krásnu harmóniu. Čo v nich aj ostalo z prvotného zjavenia, alebo čo nútene prevzali od katolíckej Cirkvi, to ich zakladatelia obyčajne znetvorili a len málo čo ponechali v pôvodnej forme. (I tu môžeme konštatovať: Čo je v nich dobré, to nie je nové, a čo je nové, to nie je dobré.)

f) Ešte nik na svete nepopieral, netajil, že náš ľudský život je plný trápení, telesných a duševných bied, nemocí a končí sa smrťou. Táto zem je pre nás všetkých opravdivým slzavým údolím a to nielen pre zlých, ale aj pre spravodlivých, ba i pre svätých. Odkiaľ, prečo je zlo na svete a aký cieľ má v ľudskom živote? — Prečo dopustí Boh, ktorý nás ako svoje dieťky miluje, toľko biedy na svet? Týmto, pre každého vážnym problémom svetovým, zaoberali sa filozofi, učenci i jednoduchí ľudia u každého národa a nevedeli dať na túto otázku dostatočnú odpoveď okrem kresťanstva. Prívrženci t. zv. dualizmu, ako gnostikovia, manichei, pohania, chceli túto otázku tak riešiť, že si vymysleli dvoch bohov, jedného ako pôvodcu (principium) všetkého dobra, druhého ako príčinu všetkého zla na svete. Mohamedáni fatalizmom, púhou náhodou, nevyhnutelným, slepým osudom vysvetľujú tento všeobecný zjav, ktorému nikto sa nevládze priečiť. Sú to vymyslené ľudské náuky, ktoré nikoho nemôžu presvedčiť a uspokojiť. — Jedine kresťanská viera nám dá aj v tejto otázke dostatočné a uspokojivé vysvetlenie, ba spolu aj potrebnú potechu poskytuje pre trpiacich.

Najprv poukazuje na pôvod a príčinu zla. Boh nemôže byť pôvodcom hriechu, lebo sa to protiví jeho nekonečnej svätosti. Dopustí však, aby tvory, rozumom a slobodnou

vôľou obdarené, anjeli a ľudia svojím dobrovoľným rozhodnutím spáchali hriechy, lebo slobodnú vôľu im Boh neodníme pri rozhodovaní medzi morálne dobrým a zlým. Následok hriechu musí byť trest. Boh najspravodlivejší tento trest a s ním súvisiace zlo, ako bolesť, trápenie, tiež musí dopustiť. Človek v raji svojou slobodnou vôľou spáchal veľký hriech a tým uvalil na seba a na všetkých svojich potomkov, teda na celé pokolenie ľudskej rasy, ako vyhnanie z raja, bolesti, nemoci a konečne smrť. — Toto vysvetlenie pre každého rozumného človeka stačí, keď vidí, že nie dobrotivý Boh, ale sám človek si tieto biedy na svete zapríčinil. Ba musí byť Bohu ešte vďačný, že ten trest nebol tak veľký, ako sme si ho pádom prarodičov zaslúžili, lebo Boh nezavrhol nás úplne ako zlých anjelov, ale prisľúbil nám už v raji Vykupiteľa, ktorý nás od toho najväčšieho zla, od hriechu oslobodí a znovu nám vydobyje stratený raj.

Boh vo svojej múdrosti i hriech obracia na dobré. (Jozef egyptský, Judášova zrada.) „Boh pokladal za lepšie, učiniť dobré zo zlého, ako nedopustiť nijaké zlo“ — učí nás sv. Augustín.

Hoci nás Syn Boží vykúpil od hriechu a večného trestu, následky hriechu: trápenia, bolesti a smrť preda i ďalej ostaly podielom ľudí v tomto zemskom živote. Ako vysvetľuje Cirkev túto záhadu? Vykúpením boli sme oslobodení od najpodstatnejších a najhroznejších následkov hriechu dedičného: Od hriechu a večnej smrti, a dostali sme späť posväcujúcu milosť, ktorou sme sa znovu stali dieťkami Božími a dedičmi jeho kráľovstva. Ostatné následky, menšieho významu ostaly aj naďalej, ako je zatemnenie rozumu, sklon vôle k hriechu, pokušenia, choroby a smrť telesná. Tieto Boh preto nám ponechal, lebo sú vlastne nie zlom, zbavujúcim nás priateľstva Božieho, ale očisťujúcim, liečivým prostriedkom v rukách Božích, ktorým nás k sebe bližšie priťahuje a ktorý múdro používa k nášmu spaseniu.

U hriešnikov je to viac pochopiteľné, prečo posíela na nich trápenie, nemoci atď. Nielen preto, aby ich trestal za hriechy, ale aj z tej príčiny, aby týmito údermi spravodlivosti Božej boli napomenutí, aby sa obrátili a tak od večnej smrti boli zachránení. Boh je podobný múdremu otcovi, ktorý prútom upozorňuje neposlušné deti na ich poklesky, — alebo lekárovi, ktorý reže, páli, dáva, nemocnému horké, odporné lieky, aby nemocného od nemoci a smrti zachránil. (Márnotratný syn, Jonáš.) Hriešnik cíti v telesných alebo duševných bolestiach svoju bezmocnosť, svoje previnenia, preto utieka sa v modlitbe k Bohu a tak sa obráti.

Prečo ale bývajú aj spravodliví často pokúšaní a trápení? Na to nám viera naša odpovie: Aby ich Boh skúšal, či mu i v protivenstvách ostanú verní, aby mali príležitosť vernosťou a trpezlivosťou svoje zásluhy si rozmnožovať, aby si tresty za prípadné hriechy už na zemi odkajali, aby sa im pozemské radosti a veci zošklivily a tým viac túžili po Bohu a nebeskej odmene. — Opravdu, v čas búrky ukáže sa, či je strom pevný, či sa nedá sklátiť, — Jób, Tobiáš, Ábraham, Jakub, všetci svätí, nevynímajúc ani Matku Božiu a jej božského Syna Pána Ježiša, boli tu skúšaní, mučení, prenasledovaní — a to je podivné, čím viac boli tupeň a trýznení, tým väčšia je ich sláva tu na zemi a v nebesiach! Hľa, riadenie nekonečne múdreho a láskavého Boha, ktorého „súdy sú nepochopiteľné a cesty navyspytateľné pre hlbokosť bohatstva, múdrosti a vedomosti Božej“¹⁰³⁾ Pravé zlato rýdzejšie vychádza z ohňa, tak spravodlivý z trápenia. Trápenie rozmnožuje v nás silu, zbožnosť dobrých utúži sa a zosilnie v ohni súženia. Zväčšuje v nás i lásku k Bohu, ku ktorému v krížoch viac lipnieme, ako k pozemským radostiam. Preto zvolal sv. Augustín: „Pane, urob mi všetko horkým, aby si jedine ty bol sladký duši mojej.“ „Tým, ktorí milujú Boha, všetko len k dobrému dopomáha.“¹⁰⁴⁾

¹⁰³⁾ Rím, 11, 33.

¹⁰⁴⁾ Rím. 8, 28.

Pri veľkých a častých krížoch má nás posilňovať myšlienka, sv. Pavlom takto vyslovená: „Verný je Boh, že nedopustí pokúšať vás nad vaše sily, ale z pokušenia spraví východ, aby ste mohli zniesť.“¹⁰⁵⁾

Život náš je ustavičným bojom, tak nás učí Písmo sv., a dosvedčuje to aj životná skúsenosť, — preto aj Cirkev na zemi menuje sa Cirkvou bojujúcou. Tento boj je však duchovný a pozostáva vo veľkej miere v premáhaní, pokušení, v znášaní prekážok, protivenstiev, súženia, ktoré Boh na nás pošle, aby nás skúšal a aby sme si zásluhy o nebo zveľadili. — Niet víťazstva bez boja, bez utrpenia a strádania, — to každý vojak dosvedčí. Aj sama práca je vlastne bojom, lebo je zväčša s ťažkosťami spojená, veď preto je písané: V pote tvári budeš svoj chlieb vyhľadávať. — V bohovede je známa zásada: Boh nás bez našich zásluh vykúpil, ale nás bez našej spolupráce nespasí. Žiada od nás, aby sme si večnú odmenu, slávu zaslúžili. No, odmena len tam je možná, kde sú zásluhy, víťazstvo len tam si možno predstaviť, kde bol boj, strádanie, ťažká práca, pre-môženie pokušení, neprijemností. Boh len toho korunuje, kto ten boj víťazne prekonal, ako to sv. Pavol tiež uznáva: „Ten, kto bojuje o závod, nebude korunovaný, jestli len nebojoval zákonite.“¹⁰⁶⁾ Nasledovne bez boja, bez trápenia nemožno podľa spravodlivého zariadenia božskej múdrosti a spravodlivosti večného blahoslavenstva dosiahnuť. Sám Kristus Pán len skrze utrpenie chcel vojsť do svojej slávy, ako to dvom učeníkom na ceste do Emauz jasne vyjadril.¹⁰⁷⁾ On nás napomína: „Kto neprijme svoj kríž a nenasleduje mňa, nie je mňa hoden.“¹⁰⁸⁾ — Keby sme bez boja a utrpenia chceli byť spasení, boli by sme podobní tomu, kto by chcel mať cenný tovar, ale zaň zaplatiť nechce. — Kríže, utrpenia sú vlastne znakom božskej priazne. Odtiaľ je príslovie: Koho Boh miluje, toho navštevuje. Tomu pri-

¹⁰⁵⁾ 1 Kor. 10, 13.

¹⁰⁶⁾ 2. Tím. 2, 5.

¹⁰⁷⁾ Luk. 24, 26.

¹⁰⁸⁾ Mat. 10, 38.

sviedča sv. Pavol: „Koho Pán miluje, karhá ho a šľahá každého syna, ktorého prijíma.“¹⁰⁰) Aj archanjel Rafael tým vysvetľuje utrpenie Tobiášovo: „Že si bol Bohu milý, potrebné bolo, aby ťa pokušenie skúšalo.“¹⁰¹) Matka Božia preto je kráľovnou mučeníkov, lebo najväčšie duševné bôle musela znášať. Teda ani ju, ani Syna svojho, ani apoštolov, ani svätých neušetril Boh od utrpenia, aby zväčšil ich slávu a aby nám ukázal, že i my len cestou utrpenia môžeme byť spasení. Kto je však stále bez nehody, krížov, toho aj mnohí pohanovia považovali za nešťastného. (Polykrates). Sv. Augustín poznamenáva: Niet väčšieho nešťastia, ako šťastie hriešnikov. Nemať kríža, je veľký kríž.

Toto jedine možné a správne vysvetlenie kresť. viery o príčinách a cieľi ľudských bolestí je už samo v sebe potechou pre každého kresťana. Táto potecha sa zvyšuje, keď dodáme, že Boh nikdy neponecháva spravodlivého bez potešenia ani v samom trápení a že ľudom, ako svojim dieťkam, keď mu ostanú verní i v utrpení, večné radosti sľubuje vo svojom kráľovstve. — Boh už na tomto svete pretkáva život svojich svätých zármutkom a radosťou v podivnej rozmanitosti — uisťuje nás sv. Ján Zlat., ktorý tiež mnoho musel trpieť za svoju neohrozenosť v plnení príkazov Božích. Aj život Matky Božej to dokazuje, lebo aj v ňom sa zamieňaly úzkosti s radosťami. (Vid' tajomstvá radostného a bolestného ruženca).

Kresťan teda nemá príčiny byť malomyselným v súžení, keď si pomyslí, že po náreku nasleduje radosť, ale má prejavovať trpezlivosť a oddanosť do vôle Božej podľa príkladu Spasiteľa, ktorý vo svojej úzkosti takto sa modlil: „Otče, ak chceš, odním odo mňa tento kalich; avšak nie moja vôľa, lež tvoja nech sa stane.“¹⁰²)

Aké je to šťastie pre kresťanov, že o tom najťažšom probléme na svete: o príčine a cieľi zla a trápenia znajú to je-

¹⁰⁰) Žid. 12, 6.

¹⁰¹) Tob. 12, 13.

¹⁰²) Luk. 22, 42.

une pravé a najuspokojivejšie učenie Cirkvi sv. Ako hroz-
né je to, keď niekto musí povedať: Trpím, neviem prečo.
Ako šťastlivý je kresťan, ktorý môže povedať: Trpím, ale
viem prečo.

Ak nešťastliví sú teda pohania, ktorí tiež trpia, ale ne-
vedia si udať príčinu utrpenia. Zvlášte v ťažkých nemo-
ciach a pred smrťou ak zúfalé je ich polozenie, keď nevedia,
čo ich očakáva po smrti. Sú to naši bratia a tiež dietky
Božie, ako my, preto povinnosťou našou je podporovať
tých misionárov, ktorí im evanjelium tejto potechy pri-
nášajú.

Cirkev katolícka, ktorá má tak povznášajúce učenie,
súce pre každého človeka, ako sme to pri opise jej náuky
videli, jedine môže byť presvedčená o svojom všeobecnom
svetovom poslaní učiť a spasiť všetky národy. A ona túto
misiu aj koná nepretržite a neohrozene od svojho založenia,
dokiaľ iné náboženstvá len vo svojich kruhoch živoría a ne-
opovažujú sa svetovú činnosť vyvíňovať k šíreniu svojich
náuok.

XVI. „Dobry strom dobre ovocie nesie.“

Spasiteľ takto nás napomína: „Po ich ovocí poznáte ich...
každý dobrý strom nesie dobré ovocie, kdežto zlý strom
nesie zlé ovocie.“¹¹²⁾

To platí v plnej miere o Cirkvi Kristovej, lebo tá hneď
v prvých storočiach po svojom založení také ovocie pri-
niesla svetu, že i z toho musíme uznať jej božský pôvod
a oprávnenosť, aby vo všetkých krajinách sveta bola za-
ložená a ako dobrý strom celému svetu prinášala svoje po-
žehnané ovocie, t. j. previedla tie zázračné zmeny mravné
a spoločenské, ktorými obnovila tvár zeme.

Cirkev na základe Pisma sv.¹¹³⁾ často sa modlí: „Vyšli
svojho Ducha a bude stvorené; a obnovíš tvárnosť zeme.“

¹¹²⁾ Mat. 7, 16. 17.

¹¹³⁾ Žalm 103, 30.

Opravdu, kdekoľvek vkročí Duchom sv. vedená Cirkev, tam sa duševne a mravne obnoví tvárnosť zeme, tam nastanú v živote jednotlivých osôb, celých rodín, celej spoločnosti a krajiny také zmeny, ktoré len náboženstvo Bohom založené a Cirkev Bohom riadená vie previesť; a práve preto len Cirkev katol. má právo a povinnosť túto vieru všade rozniesť, aby ľudia namiesto doterajšieho zvrhlého spôsobu života na celej zemi viedli bohumilý a dôstojný život.

Túto základnú zmenu v duševnom a morálnom živote najprv previedla v ríši rímskej, v dobe najťažšej, keď sa len začala vyvinovať, keď mala najviac nepriateľov a málo ľudských prostriedkov k uplatneniu svojich zásad potrebných a keď mala proti sebe najmocnejšiu svetovú ríšu rímsku so všetkou jej pohanskou kultúrou, mocou a slávou. Podobné úspechy mala Cirkev aj v iných štátoch pohanských.

Skúmajme teda, ako obnovila kresť. viera

- a) jednotlivé osoby,
- b) rodinu a
- c) spoločnosť v pohanských krajinách.

a) **Jednotlivca** oslobodila od hrozných bludov a vôľu jeho od skazenosti. Na celom svete boli ľudia oddaní mnohobožstvu a modlárstvu; ešte i takí vynikajúci filozofi, ako Cícero a Seneka, hoci sa vo svojich dielach vysmievali svojim nespočítateľným bôžkom, predsa aj oni preukazovali im úctu pre zákony a verejnú mienku. Veľký filozof grécky, Sokrates, keď bol na smrť odsúdený, pred samovraždou kohúta obetoval bohom. — Pri tom Rimania nielen svojich, ale aj bohov podmanených národov uctievali a prinášali im obety.

Spasiteľ náš „keď videl zástupy, ľutoval ich, lebo boli utrápení:“¹¹⁴⁾ aj nad týmito miliónmi pohanov utrápenými, zaslepenými a zátvrdivými sa zmiľoval a poslal k nim svojich apoštolov a misionárov, aby im priniesli večné pravdy

¹¹⁴⁾ Mat. 9, 36.

viery kresť. a oslobodili ich od modloslužobníctva, dôstojnosť ľudskú uponižujúceho. Títo poslovia jeho, bohatým tak ako otrokom priniesli dobrú zvesť o jednom Bohu, o opatere Božej, o nesmrteľnosti duše, o vykúpení, o veľkej hodnote detstva Božieho, o konečnom ciele človeka a tak táto vznešená a jedine pravá samospasiteľná náuka stala sa duševným majetkom a pokladom všetkých, aj opovržených otrokov.

Skazenosť mravná v tom čase bola tiež na tom najnižšom stupni ako intelektuálna úbohosť v ponímaní náboženstva. Dokazujú a uznávajú to sami ich spisovatelia, básnici a filozofi. Nemiernosť v jedení a pití, závišť, vraždy, klamstvo, nenávišť, luxusné živobytie, kult tela, nestydatosť, hrabivosť, ba i protiprírodný hriech sodomský¹¹⁵⁾ bol udomácnený tak vo vyšších ako aj nižších vrstvách, takže aj sami ich poprední ľudia sa nad tým zhrozili.

Akú zmenu spôsobilo v tomto ohľade hlásanie evanjelia, to sv. Justin takto opisuje: „Ktorí sme predtým ohavnostiam hovelí, teraz si čistotu vážime; ktorí sme magickému umeniu boli oddaní, včul sme sa dobrému a všemocnému Bohu zasvätili; ktorí sme cesty ku zbohatnutiu a peniazom vždy vyhľadávali, teraz aj to, čo máme, do spoločného snášame a ubiedeným rozdeľujeme; ktorí sme sa nenávideli a vraždili . . . teraz, keď sa Kristus zjavil, spolu nažívame a za nepriateľov sa modlíme.“¹¹⁶⁾ Tak sa udomácnila u nich čistota, ba aj panenstvo, zbožnosť, láska k bližnému, spravodlivosť, skromnosť a pokora.

2. Kresťanstvo aj rodinný život obnovilo a to týmto spôsobom.

A. Dieta u pohanov a u kresťanov.

U pohanov otec ako hlava rodiny mal neobmedzenú moc nad životom a smrťou dieťaťa. Bez obavy trestu mo-

¹¹⁵⁾ Seneca; list sv. Pavla k Rimanom 1, 24—28.

¹¹⁶⁾ Apologia I. a, 14.

hol ho dať zavraždiť, najmä keď bolo slabé, chorľavé. U Grékov zákon Lykurgov to dovolil; aj Aristoteles a iní ich filozofi to schvaľovali. Seneka takto opisuje postoj Rimanov k deťom, ktoré sa s nejakou telesnou vadou narodily: „Ako besných psov vyhubíme, neskrotiteľných býkov zabijame, chorľavé ovce ničíme, práve tak zahrdúsime novonarodené deti znetvorené, akonáhle prídu na svet. Nie hnev, ale rozum nám to káže.“¹¹⁷⁾

V Kartágu podľa Plutarcha len v jeden deň 200 nevinných detí upálili, hodiac ich do žeravého náručia svojej modly. Ešte i niektorí Židia takto obetovali svoje deti Molochovi v doline Himnom.

Chudoba, ziskuchtivosť, lenivosť a ukrutnosť úplne otupily srdcia pohanských rodičov k deťom, ktoré si len tak oceňovali, ako zvieratá.

Najväčšia bezcitnosť k novorodencom panuje v Číne, kde ročne vyše milióna detí býva zavraždené bez milosrdenstva. Na ostatné štáty zemegule tiež toľko môžeme počítať a tak ročne 2 milióny detí zahynie u pohanov násilným, barbarským spôsobom, kde lúče Kristovho evanjelia sa ešte nedostaly.

U Eskimákov pri Schmidtovej úžine rodičia najviac dve deti strpia, ostatné musia zahynúť hladom alebo zamrznutím.

V Bolívii rodičia prvé dievča si obyčajne podržia, druhé zriedka, tretie nikdy. V Paraguay k zavraždeniu dieťaťa stačilo, keď veľký krik robilo, alebo rodičia sa obávali, že ho nebudú mať z čoho vychovať. V Ugande, keď kráľ umrel, jeden syn jeho bol za kráľa zvolený, ostatní vykynožení. Keďže je zakázané kráľovskú krv vylievať, ostatní synovia boli spálení alebo v žalári hladom usmrtení. U Černochoch v Sudane sa udržuje povera, že ochorenie dieťaťa pripisujú pomste duchov zomrelých príbuzných. Aby túto pomstu odstránili, hodia dieťa do ohňa. Novonarodené dievčatá dajú do nádoby, ktorú niečím zapchajú, aby ich

¹¹⁷⁾ Seneca, De Ira II, 14.

takto udusili, alebo ich vynesú do lesa k svojej modle, kde ich divé zvery zožerú.

Tieto ohavné činy nepovažujú za niečo hriešneho, ale za dovolenú, od predkov svojich zdedenú obyčaj, proti ktorej sa vraj nič nedá namietat.“¹¹⁸⁾

Také žalostné bolo a je postavenie dieťaťa u národov, ktoré ešte neznajú to učenie kresťanskej viery, že Boh aj malé dieťky miluje a tak hodnotí ako dospelých, ba že ony sú miláčkovia Spasiteľa pre ich nevinnosť a najmä ich ctnosti. Preto on celý svet napomína: „Ak sa neobráťte a nebudete ako malučkí, nevojдете do kráľovstva nebeského.“¹¹⁹⁾ Aj svojich apoštolov upozorňuje: „Nechajte malučkých a nezabraňujte im ku mne prichádzať, lebo takých je kráľovstvo nebeské.“¹²⁰⁾ — Ako vysoko si vážil Pán Ježiš hodnotu, lesk nevinnnej, čistej detskej duše, vysvitá i z toho, že prísne vystríhal tých, ktorí dieťkam pohoršenie dávajú svojím zlým príkladom: „Kto však pohorší jedného z týchto malučkých, ktorí vo mne veria, lepšie by mu bolo, keby sa mu mlynský kameň zavesil na krk a tak bol pohrúžený do hlbiny morskej.“¹²¹⁾ Náš božský Majster nás teda upozorňuje, aby sme si vážili nesmrteľnú dušu dieťaťa, ktoré má i také cenné vlastnosti, ktorými prevyšuje mravnú úroveň dospelých. Deti sú úprimné, pravdomluvné, pokorné, bez váhania veria pravdám viery, slovám rodičov, viac milujú svojich rodičov, hoci chudobných, ako bohatých, svojím vinníkom hneď odpúšťajú, rady pomáhajú atď. Preto hovorí o nich Spasiteľ: „Ktokoľvek neprijme kráľovstva Božieho, ako malučký, nevojde do neho.“¹²²⁾

Túto duševnú a mravnú veľkosť dieťok takmer objavil Syn Boží ľuďom, ktorí sami od seba nevedeli prísť

¹¹⁸⁾ Srovnej: Dr. L. Berg: Die kath. Heidenmission, als Kulturträger, sv. I. 1.

¹¹⁹⁾ Mat. 18, 3.

¹²⁰⁾ Mat. 19, 14.

¹²¹⁾ Mat. 18, 6.

¹²²⁾ Mar. 10, 15.

k poznaniu tejto pravdy a deti len ako užitočnú alebo neužitočnú vec, zver považovali a podľa toho s nimi zachádzali.

Cirkev dlhé storočia hlásala svetu túto pravdu, až konečne nielen jednotlivci a rodiny si začali vážiť veľkú cenu dieťaťa, ale aj spoločnosť a štáty, ktoré nielen zakázaly zločiny proti deťom, ale samy sa začaly starať o ich záchranu a výchovu a to nielen o zdravé a majetné deti, ale aj o opustené, biedne, telesne alebo duševne zmrzačené. V každom kresťanskom štáte sú už ústavy pre slepé, hluchonemé alebo zmrzačené deti, v ktorých obyčajne pod vedením niektorej kongregácie vyučia ich nejakému remeslu, nevyliciteľných však opatrujú až do smrti. — Tým sa vyplní túžba Spasiteľa: „Kto prijme jedného takého malučkého v mojom mene, mňa prijme.“¹²³⁾ Katolíci nielen k dieťkam svojim prejavujú svoju úctu, lásku a starostlivosť, ale znajúc poľutovaniahodný osud pohanských dieťok, i týmto sa usilujú pomôcť. Aby ich biedny stav bol čím prv zmenený a aj ony požívať mohli požehnaní viery kresťanskej, na to je založený v Cirkvi misijný spolok „Dielo Detinstva Ježišovho“ pre dieťky. Členovia tohto spolku svojimi dennými modlitbami a obetami značne prispievajú ku vykúpeniu a výchove pohanských dieťok.

B. *Žena u pohanov a u kresťanov.*

Každý kresťan má byť vd'ačný Bohu za neoceniteľný dar viery Kristovej, najviac však ženy kresťanské majú ďakovať Bohu za to, že sa v kresťanskom ovzduší narodily, v ňom boly vychované a že môžu celý svoj život požívať dobrodenia Cirkvi katolíckej. Áno, majú si to vysoko ceniť, že nežijú v pohanských krajinách v stave otroctva, ale v kresťanských štátoch v úplnej slobode a rovnoprávnosti s mužmi, ako sa na dieťky Božie svedčí.

¹²³⁾ Mat. 18. 5.

Skúmajme stav ženy najprv u pohanov, potom u kresťanov.

Ako hlboko môže klesnúť človek bez svetla viery tak rozumove ako aj mravne, toho zjavným dôkazom je postavenie ženy u pohanov a to tak pred Kristovým narodením, ako aj po ňom.

Žena u pohanských národov bola považovaná za tvor bez duše, podobný zvieraťu, za otrokyňu.

Najväčší filozof staroveku, Aristoteles uznáva, že Gréci pokladajú ženu za menejcennú bytosť a zachádzajú s ňou ako s otrokyňou. Muž mohol predať svoju ženu za otrokyňu, keď sa mu znechutila. Manželstvo uzavrieť bolo otrokom zakázané. Aj u slobodných a majetných občanov žena žila oddelene od manžela a svoj byt nikdy nesmela opustiť. Keď ovdovela, rozkazoval jej vlastný syn. Ani u Rimanov nemala žena lepšie polozenie. Žena aj s deťmi bola podmanená ľubovôli muža, ktorý mohol s nimi zahádzať ako so svojim majetkom. I bohatí Rimania predávali ženy a dcéry svoje mužom.

U Číňanov žena nemá právo s mužom spolu sedieť alebo jesť; nesmie s ním spolu chodiť, len 6 krokov za ním, ako slúžka. Konfucius, ich najviac ctený mudrc tvrdí, že medzi mužom a ženou je taký rozdiel, ako medzi nebom a zemou. Muž je vraj stelesnená múdrosť, žena však zrodená hlúposť. Budha učil, že žena nemôže vojsť do neba, no keď bola veľmi ctnostná, môže sa znovuzrodiť v mužskej podobe. Na druhom svete niet už žiadnych žien. Číňania a mohamedáni jednotne hlásajú, že nemajú duše. Narodenie dievčaťa znamená u nich hanbu a nešťastie pre rodinu. Dievča po narodení zaplatí to smýšľanie často svojím životom. — Aj u vzdelanejších Japoncov je pokladaná žena a dievča za menejcenné stvorenie pre službu mužov. Sestra musí oslovovať brata svojho: „pán brat“ a poslúchať jeho rozkazy. Misionári a svetskí cestovatelia vyzdvihujú, že dejiny ženského pokolenia u pohanov nie atramentom (černidlom), ale sčami žien by bolo treba napísať.

Istý misionár-františkán opisuje obchodovanie so ženami a dievčatmi v Číne. Obete sú privedené na trh a ponúkané ako hovädá za 200—300 mariiek. Odpredané dievčatá sú od svojich rodičov odlúčené a odvečené do ďalekých krajov, odkiaľ sa viac už nevrátia. S vydatými najmä mladými ženami sa tak kupčí ako s vdovami, najviac z chudobných rodín.¹²⁴⁾

V Novej Kaledónii sa stalo, že jeden ľudozrúť zavraždil svoju druhú manželku, aby vraj mohol byť pripustený ku sv. krstu.¹²⁵⁾

Cestovateľka Izabela Bordová poznamenáva, že na Východe, keď vstúpila do nejakého ženského bytu, hneď pýtaly od nej otravu, aby mohly zničiť svoje sokyne.¹²⁶⁾

V Indi ženy spolu boly pochované s mŕtvolou svojho muža, čo anglická vláda konečne zakázala. Ale aj teraz vdova vždy je považovaná za príčinu smrti svojho manžela a príbuzní podľa toho s ňou kruto zachádzajú. Je hladom a smädом trýznená a za slúžku rodiny pokladaná. Nesmie sa znovu vydať ani vtedy, keď v detskom veku ovdovela, čo sa u Indov často stáva. V Indii podľa Fr. Schwagera S. V. D. je asi 23 miliónov vdov, z toho 2½ milióna v detskom veku, 238.000 medzi 4 a 14 rokmi a 13.000 niže štyroch rokov. Pre tieto neznesiteľné zvyky samovraždy u vdov sú veľmi časté. Väčšina sa tupo oddá fatalizmu, predsa aj u nich sa nájdú jemné duše, ktoré precítia tú hlbokú priepasť, v ktorej sa ako otrokyne od malička nachádzajú a bolestným výkrikom sa obracajú na Europeanov, ktorí ich navštívia, o záchranu a k neznámemu Bohu, ktorý ich jedine môže vyslobodiť z ich žalostného postavenia.¹²⁷⁾

Taká je u pohanov sloboda, rovnoprávnosť a dôstojnosť ženy tiež na obraz Boží stvorenej! Tak vyzerá jednota

124) Kat. Mts. 1909/10. str. 246.

125) Dr. L. Berg. v citov. diele I. str. 45.

126) Steyler Missionsbote 1910. str. 43.

127) Viď taký list vdovy istého brahmína, písaný istej anglickej dáme, pôsobiacej v Indii v „Ročníke“ z r. 1940 str. 49.

a nerozlučnosť sväzku manželakého bez svetla evanjelia! Kto je vstave zmeniť úbohý stav týchto nešťastných dcér Adamových? Je to len Cirkev sv., nevesta Kristova, ktorá hneď v prvom storočí hlásala jednaké právo, rovnosť a dôstojnosť muža a ženy v živote rodinnom a spoločenskom. Jedine katol. viera hlása a uplatňuje, čo Spasiteľ žiada: Čo Boh spojil, človek nerozlučuj!

Pozrime teraz na stav ženy v kresťanských štátoch. Ženské pohlavie je tu úplne rovnoprávne v súkromnom a verejnom živote.

V spoločenskom živote, pred úradmi, súdmi a Cirkvou niet rozdielu medzi mužom a ženou. Učenie Kristovo, pramene milostí sú jednak prístupné tak mužom, ako ženám. Cirkev sv. vrátila hodnosť ľudskú žene, ktorá bola a je u pohanov zotročaná. V cirkvi ženy svätého života môžu byť povýšené aj na oltár Boží a ako jeho vyvolené dcéry a vzory kresť. dokonalosti bývajú uctievané aj od mužov na celom svete pre ich hrdinské ctnosti.¹²⁸⁾ Kresť. pannám a matkám najkrajším vzorom je pre ich život Matka Božia, ktorá i pri svojom materstve panenstvo nestratila a svojimi ctnosťami vysoko vyniká medzi všetkými svätými.

Hľa, ako obnovila kresťanská viera tvárnosť zeme u jednotlivcov a v živote rodinnom.

C. Ľudská sloboda/u pohanov a u kresťanov.

Zánik otroctva jedine kresťanstvu možno pripisovať. — Otroctvo bolo hanbou ľudskej spoločnosti, lebo väčšiu časť ľudí zbavilo všetkých ľudských práv a uponížilo ich na úroveň nerozumných zvierat u všetkých pohanových národov. Otrokom bol pokladaný za vec, predmet, s ktorým jeho pán ľubovoľne mohol zachádzať, ako so svojím hovädom. V starobe alebo keď bol neschopný práce,

¹²⁸⁾ Napr. najnovšie niet takej misijnej stanice na svete, kde by sv. Terezia z Lisieux nemala svoj oltár, alebo i kostol.

bol usmrtený alebo vyložený na púšť, kde hladom zomrel. Panie svoje slúžky pre malý priestupok ihlami alebo trnám dopichaly, otrokov daly často na kríž pribiť. Niektorí boháči ryby svoje mäsom otrokov krmili, neposlušných do jám hadmi preplnených dali pohádzať. U Rimanov, keď pán bol zabitý, podľa zákona všetci otroci v ten čas doma sa zdržujúci boli usmrtení. V rímskej ríši najviac byly obľúbené t. zv. gladiátorské hry, v ktorých desaťtisíce väzňov a otrokov v divokých zápasoch vylievalo krv, aby tým zabávalo bohatých a chudobných. Trhy verejné na otrokov všade byly známe a rozšírené, niekde ešte aj v stredoveku. Na týchto dietky od rodičov, manžel od manželky boli navždy odlúčené. Keď ktorý na ceste nevládal ďalej ísť, bol ponechaný divým zverom alebo smrti hladom.

Tento neľudský stav otrokov kresťanstvo postupne zmierňovalo a konečne úplne odstránilo. Spasiteľ priniesol ľuďom tú pravdu, že sme pred Bohom všetci rovnakí, sme dietkami Otca nebeského, ktoré sa majú navzájom milovať a nie nenávidieť a vraždiť. Sv. Pavol otvoreno učil, že pred Bohom niet rozdielu medzi slobodným a sluhom a od veriacich žiadal, aby svojich na vieru kresť. obrátených otrokov na slobodu prepustili alebo tak s nimi nakladali, ako so svojimi bratmi.¹²⁹⁾

Cirkev podľa toho učenia od prvopočiatku otrokom práve tak udeľovala sviatosti ako slobodným, pripustili ich na sv. omšu, k sv. prijímaniu, dovolila im vstúpiť do manželstva so slobodnými, pochovávala ich spoločne v katakombách; pokrstení otroci mali v Cirkvi prednosť pred slobodnými katechumenmi, boli prijatí aj za kňazov, ba jeden z nich (sv. Kalixt) stal sa aj pápežom. Mnohí kresťania otrokov zvlášte na väčšie sviatky alebo pred svojou smrťou prepustili na slobodu.

Kresťanstvo aj tým prispelo k urovneniu pomerov medzi slobodným a služebným stavom, že telesnú tzv. služobnú

¹²⁹⁾ Gal. 3, 28, Kolos. 3, 11, Eféz. 6, 9, 1. Kor. 12, 13, Filem. 16.

robotu, ktorú dosiaľ len otroci konali a ktorou preto slobodní pohrdali, zošľachtilo, pre každého za dôstojnú vyhlásilo a to na základe príkladu samého Spasiteľa a apoštolov, takže ani slobodní a majetní sa nehanbili pracovať a stali sa aj v tomto ohľade sluhom a chudobným podobní.

D. Pomer poddaných k panovníkom.

Viera Kristova urovnala aj pomer poddaných k panovníkom a naopak, a tak dala nový pevný základ krajinám a spoločenskému životu. Predtým občania podliehali neobmedzenej právomoci a ľubovôli panovníkov, ktorí zväčša boli tyranmi svojich poddaných, z čoho povstali nepokoje, vzbury, revolúcie vnútorné. Cirkve vždy napomínala poddaných k úcte svetských mocností podľa výpovede Spasiteľa: „Dajte cisárovi . . .“¹³⁰⁾ a sv. Pavla: „Každá duša nech je poddaná vyšším vrchnostiam, lebo nieto vrchnosti, iba od Boha, ale ktoré sú, od Boha sú zriadené, — a tak, kto sa protiví vrchnosti, Božiemu zriadeniu sa protiví“¹³¹⁾ ale aj svetské vrchnosti, i samých panovníkov upozorňovala na ich povinnosti ku poddaným, aby ich zákonmi spravodlivosti a dobrotou spravovali.¹³²⁾ Tým je zabezpečená tak nadvážnosť panovníkov ako aj sloboda občanov. Dejiny dokazujú, že v kresťanských štátoch občania dosiahli svojej slobody na základe spravodlivosti a v shode so svetskou vrchnosťou povzniesli svoj národ na vysoký stupeň kultúry, moci a slávy, dokiaľ pohanské národy ostali vo svojej primitívnej kultúre skostnatelé, bez vývinu a utláčané, zvlášte v Ázii a Afrike.

Medzinárodné právo (*ius gentium*), ktoré usmerňuje a upravuje vzájomné vzťahy, práva a povinnosti národov tak v pokoji ako aj vo vojne, tiež len v kresťanských

¹³⁰⁾ Mat. 22, 21.

¹³¹⁾ Rím. 13, 1, 2.

¹³²⁾ Lev XIII. v encyklike „Immortale Dei“ vypočíta tie výhody, ktoré kresťanstvo štátu zabezpečuje.

štátoch povstalo a sa vyvíjalo. Vojny sa síce neodstránili, ale sú zriedkavejšími zjavmi, ako predtým a nie tak kruté a neludské, ako keď panovalo heslo: „Vae victis!“ Premožení a zajatí už nebývajú vyvraždení alebo za otrokov odpredaní, ako je to v pohanských krajoch, ale v zajateckých táboroch sa s nimi podľa predpisov medzinárodného práva ľudsky zachádza a po uzavretí mieru sú prepustení na slobodu do svojej vlasti. Sv. Stolica má neodškriepiteľné zásluby v zmiernení ich biedy, čo sa najnovšie vo svetovej vojne dokázalo. Pápeži uplatňujú svoj medzinárodný vplyv aj pri odstránení konfliktov a uzavieraní mieru medzi bojvedúcimi mocnosťami. Terajší sv. Otec je preto menovaný pápežom pokoja.

Keď pozorujeme tento požehnaný mimoriadny vplyv Cirkvi kat., ktorý v každom veku a v každej krajine vykonáva v živote jednotlivcov, rodín, spoločností, národov a celého ľudstva, musíme uznať, že je to znakom a dôkazom jej božského pôvodu a spolu aj mohutným dôvodom a pohnútkou, aby sa usilovala tieto veľkolepé zmeny previesť aj u tých národov sveta, ktoré žiaru jej božského učenia a všetko zúrodňujúcu teplotu a silu jej božských milostí ešte nepocítili.

Pozoruhodné je, že Cirkev podľa svedectva dejín tento svoj vplyv vie vykonávať u vzdelaných národov tak ako u nekultúrnych, u národov bydliačich v polárnych krajoch tak ako pri rovníku, v monarchistických štátoch tak ako v demokratických, t. j. vie sa svojim opravdivým, každému osožným kozmopolitizmom prispôbiť všetkým pomerom, túžbam a požiadavkám ľudstva, a to preto, že iné nehľadá, ako len nesmrteľné duše. Jej misionári sa o iné nestarajú, napr. o politický vplyv, o štátnu formu, obchod, bohatstvo, svetskú slávu, jedine o to, aby duše mohli získať Kristu.

Boh rozličným národom, ba aj jednotlivým ľudom dal odlišné schopnosti; v tom sa však srovnávajú všetky národy a všetci ľudia, že majú dostatočné schopnosti prísť

vieru kresťanskú, porozumieť jej náuke, plniť jej príkazy a užívať jej sviatosti. Boh, ktorý určil cieľ človeka, dal mu aj prostriedky k dosiahnutiu toho cieľa, aby mohol poznať a plniť jeho vôľu. Tým sa dá vysvetliť, prečo môže byť a je viera Kristova svetovou. Misionári a učenci jednohlasne dokazujú, že každý, i ten najprimitívnejší národ má svoje náboženské zvyky, sviatky a obety. Všade poznajú ľudia rozdiel medzi morálnym zlom a dobrom, že Boh dobré odpláca a hriech tresce. Majú vedomosť o hriešnom páde človeka, povedomie o hriechu a o potrebe vykúpenia. To stačí misionárom, aby na základe týchto ich hoci nejasných vedomostí nadviazali učenie o pravej viere Kristovej a pripravili ich prijať jej nauky a stať sa horlivými kresťanmi.

XVII. Pomer Cirkvi k ostatným náboženstvám.

Okrem Cirkvi katolíckej sú na svete aj iné náboženské spoločnosti, od nej viac-menej odlišné svojou náukou a vnútorným zariadením. Aj pohania majú svoju vieru, hoci je ona od nauky Kristovej najviac odchylná.

Máme príslušníkov St. zákona, židov; je mnoho mohamedánov, ktorí tiež len jedného Boha vyznávajú, ako židia, ale stoja ďaleko od kresťanstva. Rozličné sekty protestantov sú tiež dosť rozšírené. Okrem týchto vo viacerých štátoch žijú t. zv. ortodoxné, orientálne, nesjednotené grécke cirkvi, ktorých prívrženci menujú sa rozkolníkmi (schizmatikmi). Títo poslední najbližšie stoja ku katolíckej Cirkvi svojim učením, len v niektorých článkoch sa od nej odchyľujú a neuznávajú pápeža za hlavu Cirkvi.

Nie je tu našou úlohou rozoberať tie náukové rozdiely, ktoré sa medzi pravým učením katol. Cirkvi a bludmi rôznych náboženských spoločností javia. Tu len s mis. stanoviskom na to chceme poukázať, že len Cirkev katolícka bola si vždy vedomá svojho svetového mis. povolania a že

ostatné náboženské spoločnosti toho povedomia nemajú a preto žiadnu misijnú činnosť v záujme rozšírenia svojej viery po celom svete nepreukazujú, okrem niektorých protestantov v najnovšej dobe, ale v nedostatočnej forme. Okrem toho aj ich číselný pomer porovnáme s počtom katolíkov na svete, aby sme aj tu videli prevahu katolicizmu. Konečne posvietime aj na otázku, prečo mešká tak dlho obrátenie sveta.

I. Jedine katolícka Cirkev bola vždy o tom presvedčená, že ako svetová cirkev má svetové poslanie hlásať a šíriť vieru Kristovu medzi všetkými národmi a to podľa vôle a rozkazu svojho božského zakladateľa, Pána Ježiša. „Učte všetky národy“, „od Východu až po Západ“, „až do konca sveta“, „kto uverí, bude spasený, kto neuverí bude zatratený“ — toto boli jej heslá, prevzaté z Kristovej náuky, ktoré jej nedaly oddychu v žiadnom století, a preto vysielala svojich misionárov „až do končín zeme“, aby oboznámali všetky národy s vykupiteľským dielom Spasiteľa sveta. Konali tú úlohu svoju nenútene, dobrovoľne, radostne, hoci vedeli, čo čaká na nich uprostred divokých národov: bieda, nemoce, prenasledovanie, hlad, samé nedostatky a mnohokrát predčasná, násilná smrť od tých, ktorým len dobré chceli. A predsa s úsmevom na rtoch zomierali v tom sladkom povedomí, že vykonali príkaz lásky k božskému Majstrovi a k najbiednejším svojim spolubratom a že „kto zanechá otca, matku, bratov, sestry... ten obsiahne stokrát toľko a obdrží život večný.“¹²²⁾ — Kto kedy išiel všetkým národom oznamovať učenie a slávu Aristotela, Platóna, Zoroastra, Konfucia, Budhu, Ciceróna, Mohameda, Napoleona, Luthera, Kalvína? Kto išiel zomrieť za ich meno, učenie z oduševnenosti a z lásky k nim? Na tieto otázky s úsmevom odpovie každý: Nikto, to ešte nikomu neprišlo na um. — No a koľko misionárov-mučeníkov za vieru Kristovu má Cirkev katol. až do konca sveta ako svojich najväčších hrdi-

¹²²⁾ Mat. 19, 29.

nov a ich kosti, obrazy položí na oltáre svoje k úcte veriacim, lebo ich „krv stala sa semenom kresťanov“. „A ja, keď budem povýšený od zeme, potiahnem všetko za sebou.“¹³⁴⁾ — predpovedal Spasiteľ sveta pred svojím umučením. Len Syn Boží to mohol povedať práve vtedy, keď od nevďačného a zlostného ľudu izraelského čakalo naňho nesmierne utrpenie a potupná smrť na kríži. On predsa napred vedel, že práve tým svojím najväčším uponúžením nás vykúpi, povznesie a získa pre seba aj ako človek to najslávnejšie povýšenie, že svojou nekonečnou láskou priťiahne všetko k sebe: chudobných a bohatých, múdrych a neučených, slabých a mocných, spravodlivých a hriešnikov, národy východu a západu, severu a juhu, vedu a umenie, — všetko, všade, vždy až do konca sveta. „Nebo a zem pominú, ale moje slová nepominú.“¹³⁵⁾ Prečo? „Daná mi je všetka moc na nebi i na zemi.“¹³⁶⁾ „A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“¹³⁷⁾

Bez tohoto božského uistenia a sľúbenej pomoci mohla by sa Cirkev pustiť do ohromného diela obrátenia celého sveta? Mohla by zotrvať vo svojej misijnej činnosti aj po toľkých protivenstvách a neúspechoch 19 storočí? Zaiste by to bola ľudská, nerozmyslená opovážlivosť: bez božskej podpory, bez božského prisľúbenia a bez rozkazů Syna Božieho na to sa odvážiť. Takto je to však vec samozrejmalá, prirodzená, rozumná a predovšetkým svätá a istá, o ktorej úspechu žiaden, kto verí v Krista, pochybovať nemôže a nesmie.

V tom je aj nepriame vysvetlenie, prečo si ostatné náboženstvá toto svetové misijné právo a mis. povinnosť sebe neprivlastňovali a tento svoj nárok podľa svedectva dejín neuplatňovali. Čo učinily Čína, India, Japonsko, Perzia, Grécko a veľká rímska ríša za šírenie svojho náboženstva? Či išli ich filozofi, kňazi, mandaríni, brahmani

¹³⁴⁾ Ján 12, 32.

¹³⁵⁾ Mat. 24, 35.

¹³⁶⁾ Mat. 28, 18.

¹³⁷⁾ Mat. 28, 20.

do iných svetadielov získať tam svojimi kázňami, svojím životom prívržencov pre svojich bohov? Videli ich kto v európskych štátoch alebo v Amerike? Či sa pokúsili sjednotiť aspoň rôzne pohanské náboženstvá? A predovšetkým kde majú mučeníkov svojej viery, ktorí by pri mis. svojej činnosti život svoj boli položili za svoje náboženské presvedčenie? Darmo ich hľadáme v histórii. Misionárov nemali a nemajú, tým menej mučeníkov. Ich kňazi neprekročili hranice svojho štátu, lebo nemali povedomie pravdy a s tým spojenú horlivosť a lásku k bližným; nemali ani k tomu potrebnú milosť Božiu. Keď boli Rímania na vrchole svojej kultúry, moci a slávy, ani vtedy nepomýšľali svoje náboženské nazieranie odporúčať alebo nanútiť podmaneným národom, — naopak uctievali bohov aj týchto krajín a uspokojili sa podmanením a vykorisťovaním národov; len kresťanov prenasledovali pre ich vieru, ktorá sa zásadne protivila ich pohanským bohom. V týchto bohov svojich síce ani sami neverili, — zvlášte vzdelanejšia trieda — predsa sa obávali, že by zánikom pohanstva aj svetskú moc utratili a museli by zmeniť svoj nemravný, rozpustlý život. Časné veci — hovorí sv. Augustín — nechceli stratiť a o večné veci sa nestarali, preto obidve utratili. Kresťanstvo ich úplne, bez stopy vymazalo s povrchu Európy. Len v školách sa učia o bájkach ich mytológie.

Židia zvlášte v prvých storočiach kresťanstva, roztratení po celom svete, nepriateľsky sa chovali oproti kresťanom, no ani tým nevedeli získať prívržencov pre synagogu. Ostanú zatvrdilí v protive proti Novému zákonu podľa Písma sv. až do konca sveta, ako mizivá náboženská menšina bez nádeje vymaníť sa zo svojho skamenelého partikularizmu.

Mohamedáni krvavým mečom šírili nielen svoju svetskú moc, ale aj svoju vieru, ktorá je miešaninou pohanského, židovského a kresťanského náboženstva. Uznávajú síce len jedného Boha, prevzali z kresťanstva niektoré

mravné predpisy, ale ich náboženské zásady a zvyky sú prevažne pohanské. Krvilačnosť, mnohoženstvo, uponižujúci stav žien, ukrutnosť zvlášte oproti cudzincom, hovenie telesným pôžitkom, ľudským náruživostiam, otroctvo, fatalizmus sú charakteristické ťahy ich mravouky, ktorá nevie povzniesť ani jednotlivca, ani rodinný, ani národný život, ale zotročí dušu ľudskú k vyššiemu cieľu stvorenú. Takými náboženskými a mravnými zásadami samozrejme nemohli nikoho k sebe pritiahnúť, oni sa o to ani nestarali, lebo vieru svoju mečom chceli šíriť, uplatňovať, krvavým vykynožením tých národov, ktoré im v ceste stáli. Vraždy, požiare, pustošenie celých krajín, ničenie kresť. pamiatok označujú cestu ich „kultúry“. Aj európske štáty chceli podmaniť, zotročiť, no v Španielsku a pri Viedni boli zastavení, odrazení a vytisnutí z Európy. Kresťanstvo zvíťazilo nad polmesiacom svojou božskou silou a vyššou kultúrou. Arabi, Mauri, Turci, ktorí boli za istú dobu bičom Božím na niektoré národy, teraz i pri svojom dosť značnom počte sú bezvýznamní činitelia vo vývine nového sveta.

Východná rozkolnícka cirkev tiež sa nedokázala výbojným, dobývačným, slovom: misijným náboženstvom ani vtedy, keď ruský cárizmus držal nad ňou svoju ochrannú ruku. Od toho času, čo sa od Cirkvi katol. odlúčili, teda asi 800 rokov sú neplodnou ratolesťou, odťatou od oživujúceho koreňa. Z toho žije, čo jej pri odlúčení od Cirkvi katol. zostalo, k ďalšiemu vývinu je však neschopná. Na misijnú činnosť mimo svojho územia nikdy neurobila ani pokusy; nemala k tomu sily, oduševnenia, povedomia, božského poslania, ako Cirkev katolícka.

Protestanti, rozdrobení na početné sekty, zpočiatku na misijnú propagandu nemysleli, ba sa ešte vysmievali z mis. činnosti Cirkvi katol. Najnovšie zmiernili svoje záporné stanovisko v tomto ohľade a šírením, rozdávaním biblie v rozličných jazykoch by chceli dohoniť to, čo zmeškali. Je to cesta ľahšia k šíreniu svojich zásad, ale bezvýsledná. Rozdávať bibliu v miliónoch exemplárov je

úloha nákladná, čo bohatí protestanti ľahko ovládajú, ale bez živého slova vierozvestov, bez zriadenia a spravovania cirkevného života je to vec bezvýznamná, neplodná. Ľudia, zvlášte menej vzdelaní čítaním Písma sv., tohoto jediného prameňa viery protestantov, nevedia si ustáliť, čo majú veriť a činiť k dosiahnutiu cieľa večného, alebo každý si rieši hlavné otázky náboženského života podľa svojej ľubovôle samostatne, nejednotne, roztriešteným spôsobom a výsledkom. Vysielajú už aj svojich misionárov do pohanských krajín, ale len tu, kde sa pod ochranou Anglie alebo Ameriky bezpečne cítia, aby boli podporovateľmi kolonizačnej politiky protestantských mocností v pohanských krajinách. Chýba im vnútorné presvedčenie, oduševnenosť, duch obetavosti, vzlet kat. vierozvestov, čo sami pohania hneď zbadajú. ¹⁸⁸⁾ Samu mis. činnosť považujú viac za šírenie eurupskej kultúry, humanity, ako za vnútorné obnovenie ducha prostredníctvom kráľovstva Kristovho. Keď im hrozí nebezpečenstvo od domorodcov, nevytrvajú na svojich mis. stanicích, a tak ani mučeníkov viery nemajú. Preto za svetovú cirkev nemôže byť ani protestantizmus považovaný. Ich pokusy sú len slabé napodobnenie mis. činnosti Cirkvi katol. bez vnútornej hodnoty.

II. Známkou nejakej pravdy nie je vždy počet jej vyznávačov, prívržencov. Môže sa stať, že nejakú pravdu v živote len niekoľko ľudí vyznáva a väčšina sa pridržá bludu, nepravdy. Platí to hlavne pri náboženských pravdách. Jak málo ľudí uverilo večným pravdám, Pánom Ježišom hlásaným za jeho živobytia v Palestíne! Väčšina poslucháčov zavrholo jeho učenie. V prvých rokoch po založení Cirkvi jak malý počet veriacich prijal jej učenie a pravda

¹⁸⁸⁾ Apošt. vikár Petijeau v r. 1865 našiel v Japonsku pravnikov tých katolíkov, ktorí i po vyhnutí kresťanstva v Japonsku už cez celých 200 rokov v tajnosti zachovávali svoju vieru. Keď im prednášal o hlavných článkoch viery, hneď ho za posla pravej viery neuznali a preto mu tri otázky dali: Či sa kňazi jeho náboženstva ženía, či uznávajú Pannu Máriu za Matku Božiu a či sú poslušní pápežovi. Podľa tradície od predkov zdedenej vraj len takto môžu rozoznávať pravých vierozvestov od falošných. Až keď na to kladnú odpoveď dostali, uznali ho za pravého hlásateľa viery.

predsa u nej bola! Aj keby teda Cirkev katol. nemala teraz ešte najväčší počet veriacich medzi náboženskými spoločnosťami, ten vonkajší, prechodný zjav nemohol by sa proti nej použiť. Pravdy kresť. náboženstva len pomaly si kliesnia cestu k ľudským srdciam, Cirkev kat. sa pomaly šíri po svete, ale iste bude z nej jeden ovčinec s jedným pastierom. — No predsa môžeme už teraz tvrdiť, že hoci ešte nemá v lone svojom absolútnu väčšinu ľudí, predsa už teraz relatívne je najväčšou náboženskou spoločnosťou na svete, t. j. počtom svojich veriacich prevyšuje ostatné náboženstvá.

Vezmime do úvahy dáta posledné, r. 1934 uverejnené, zo svetovej štatistiky o rozvrstvení náboženskom. Tieto štatistiky nie sú celkom presné, predsa i pri niektorých odchýlkach v podstate sa srovnávajú.

Podľa najviac spoľahlivého autora štatistiky, belgického profesora M. l'abbé D'Espierres-a r. 1934 počet celého obyvateľstva zeme činí: 2.053,583.000 duší. Z toho katolíkov je spolu: 373,569.000, teda 18.2% všetkého obyvateľstva. Žiadna iná náboženská spoločnosť na svete nedosiahla tento počet! Teda aj v tomto ohľade sme na prvom mieste, hoci táto prevaha, ako sme už poznamenali, nie je rozhodujúcim momentom pri dokazovaní pravdy katol. náboženstva. — Všetkých protestantov na svete je 185,454.000 t. j. 9% celého obyvateľstva, teda ani polovica počtu katolíckych veriacich. Rozkolníci majú 143,625.000 prívržencov, čiže 7%. Nasledovne všetky ostatné kresťanské náboženské spoločnosti spolu počítajú menej veriacich, ako Cirkev katolícka. ^{16%} Židov je: 16,059.000 (0.8%); mohamedánov 260,288.000 (12.6%); budhistov 213,186.000 (10.4%); konfucionistov 357,290.000 (17.4%); hinduistov 257.206.000 (12.5%); šintoistov 16,644.000 (0.8%), iných pohanov 126,442.000 (6.2%), bez náboženstva 102,192.000 (5%).

Všetkých kresťanov je spolu 34.2 percent, teda vyše tretiny obyvateľstva zeme. — Monotheistov (k nim počíta-

júc židov a mohamedánov) skoro polovica (47.6%). Väčšia polovica ľudstva (52.4%) prináleží rôznym odtienkom pohanstva. Jak široké je ešte pole k obrábaniu. Žatva veľká, práce priveľa! „Proste Pána žatvy, aby poslal robotníkov do žatvy.“¹³⁹⁾

Nestačí však poukázať na číselnú prevahu katolíkov oproti nekatolíckym náboženstvám, ale musíme ohľad brať aj na ich rozvetvenie po celom svete a aj s tohoto hľadiska porovnať ich s katol. Cirkvou. Tu tiež musíme uznať popredné, vedúce miesto katolicizmu v šírení svojich zásad.

Jeden pohľad na štatistickú tabuľku rozvetvenia náboženských spoločností po celej zemi nám stačí, aby sme sa presvedčili, že kým iné náboženstvá sú takmer prirastené k jednej krajine alebo jednému dielu sveta, zatiaľ Cirkev katol. je rozšírená po celom svete, zvlášte však v kultúrnych štátoch, ktoré dávajú smer vede, umeniu, hospodárskemu, priemyselnému a obchodnému životu pre celý svet. Konfucionisti majú sídlo v Číne, hinduisti v Indii, budhisti, šintoisti v Číne a Japonsku, iní pohanovia v Afrike, mohamedáni v susedstve pohanov v Ázii, Afrike a v Oceánii. Darmo by sme ich prívržencov hľadali v kultúrnych európskych alebo amerických štátoch; vynímajúc ich cestovateľov alebo niekoľko študentov — iných by sme tu nenašli. Protestanti sú v Európe a v Amerike, ale v ostatných dieloch sveta zväčša len ako obchodníci, úradníci, vojaci.

Katolíci sú však takto rozvrstvení po svete:

V Európe je ich 209,672.000, t. j. 41.1% celého obyvateľstva;

V Amerike: 136,357.000, t. j. 53.3% ;

V Ázii: 19,196.000, t. j. 1.8% ;

V Afrike: 6,256.000, t. j. 4% ;

v Oceánii (Austrália): 2,085.000, t. j. 2.9% ;

Židia sú síce roztrúsení po celom svete, ale všade tvoria len mizivú menšinu obyvateľstva.

Katolicizmus má podľa toho svoje centrá, základy vo

¹³⁹⁾ Mat. 9. 38.

vzdelaných štátoch Európy a Ameriky, odtiaľto rozposiela svojich misionárov do ostatných dielov sveta, aby aj tam boli soľou zeme a svetlom sveta a aby aj v tých krajinách viera Kristova vyrástla v mohutný strom, na ktorom nebeskí vtáci odpočívajú budú, (t. j. všetky národy). Ona ako kvas presiakne a zúrodní aj tamojší život a povznesie tamojšie národy na úroveň kultúry európskych a amerických štátov. Všade už hlboko pustila svoje korene a len čas a trpezlivosti a Božej milosti je treba, aby aj v pohanských krajinách zaujala vedúce miesto. — Treba uvážiť, že dokiaľ Cirkev katolícka v Ázii a v Afrike, v týchto ohromných územiach pohanských má už spolu 25,452.000 veriacich, zatiaľ budhisti, konfucionisti, hinduisti, šintoisti, tieto veľké ázijské pohanské náboženstvá, v celej Európe nemajú žiadnych prívržencov a v Amerike len 150.000, aj to prisťahovalcov, ktorí žiadnu cirkevnú obec netvorí a nijakú propagandu pre svoju vieru nekonajú. Cirkev však v každom diele sveta má svoje misijné stanice, svoje hierarchické zriadenie, od sv. Otca závislé, a svoj intenzívny, náboženský život.

III. Hoci je Cirkev katol. najviac rozšírená náboženská spoločnosť na svete a hoci každoročne najviac ľudí získava obrátením inovercov, (v poslednom čase asi 800.000 ročne), predsa mnohí maloverní a netrpezliví veriaci nadhodia niekedy otázku, prečo tak pomaly napreduje obrátenie sveta, keď Spasiteľ všetkých ľudí chce do jedného ovčínca priviesť? Prešlo vyše 1900 rokov od vykúpenia sveta — hovoria — a predsa ani piata čiastka ľudí nepatrí do jedine pravej a spasiteľnej Cirkvi. Prečo mešká tak dlho úplné obrátenie sveta?

Na túto otázku celkom uspokojivú odpoveď slabým ľudským rozumom dať nemôžeme, lebo plány, cesty, úmysly nekonečne múdreho Boha preskúmať a pochopiť nevládzeme. „Aké nepochopiteľné sú jeho súdy a nevyskúmateľné jeho cesty!“¹⁰⁾

¹⁰⁾ Rím. 11, 33.

Keď je aj zdanlivá protiva medzi nekonečnou láskou božou a veľkým počtom pohanov, predsa — bližšie rozoberajúc túto skutočnosť — môžeme dať nejaké vysvetlenie na túto otázku tým, ktorí z prílišnej horlivosti radi by sa dožiť obrátenia celého sveta.

a) Podľa starodávnej zásady: „v prírode niet skoku“ (in natura non est saltus), t. j. zákonom prírody je, že sa v nej všetko pomaly, postupne vyvinuje, rastie k určitému cieľu — a nie skokom. Boh stvoril a usporiadal svet za šesť dŕob, nie za jeden okamih, hoci aj to mohol urobiť. Po zime nie je razom jar. Príroda sa pomaly prebúdzá, slnce pomaly rozpúšťa ľad a prírodu postupne pobáda k novému životu. Rastliny, zvieratá aj sám človek cez roky sa vyvinujú, dokiaľ svoj určený, dokonalý stav dosiahnu.

Boh zákon postupného vývinu uplatňuje aj v nadprirodzenom svete, takže medzi prirodzeným a nadprirodzeným poriadkom je veľká podobnosť. (Např. obrátenie márnotravného syna). — Výnimky sa považujú za zázraky. (Obrátenie Šavla).

Na toto poukazuje aj Spasiteľ, keď cirkev svoju pripodobňuje zrnú horčičnému, „ktoré je síce najmenšie zpočiatku medzi všetkých semien, ale keď vyrastie, väčšie býva od všetkých zelenín, ba býva stromom, takže vtáctvo nebeské priletuje a prebýva na jeho vetvách.“¹⁴¹⁾ Aj podobenstvo o kvase to isté nám pripomína.¹⁴²⁾ Učenie Kristovo pomaly prenikne celý svet. Kristus Pán teda predpovedal, že jeho Cirkev bude zpočiatku malá, ale zvoľna, postupom času bude sa rozprestierať na všetky národy, ktoré v nej budú hľadať ochranu.

19 storočí je značný čas v živote jedného národa, ale nie v trvaní Cirkvi, ktorá až do konca sveta bude konať svoju úlohu, Bohom jej určenú. Snáď v živote Cirkvi tých 19 storočí len toľko bude znamenať, ako pár týždňov v živote jednotlivých ľudí.

¹⁴¹⁾ Mat. 13, 32.

¹⁴²⁾ Mat. 13, 33.

b) Obrátenie sveta závisí od troch činiteľov (príčin), a to od Boha, od misionárov a od samých pohanov. Od súvislej spolupôsobnosti týchto troch činiteľov je závislý výsledok obrátenia sveta.

1. V prvom rade od milosti Božej závisí spása ľuďí a celých národov. Bez milosti Božej nič dobrého, spasiteľného nemôžeme urobiť a tak ani prijať kresť. vieru. Boh však vo svojej láske k ľuďom každému človekovi dá potrebnú milosť k obráteniu a k dosiahnutiu spasenia. Od jeho vôle závisí aj to, ktorý národ kedy povolá do svojej Cirkvi. (Slovákov povolal v IX. storočí.)

Keďže podľa nekonečnej múdrosti Božej spasenie ľuďstva závisí aj od spolupôsobenia ľuďí, od ich spoločnej vôle a horlivosti, teda aj ľudia majú prispieť k uskutočneniu tohoto veľkolepého diela. Cirkev vysielaním misionárov, títo hlásaním evanjelia, veriaci svojou podporou, poskytnutou misionárom, a pohania (a inoverci) dobrovoľným prijatím viery Kristovej.

Cirkev, hlavne jej predstavení, verne plnili svoju úlohu misijnú a v každom storočí neprestajne starali sa o to, aby vierozvestovia boli posielaní do všetkých krajín sveta, čo dejiny Cirkvi nepodvratne dokazujú.

2. a) Misionári, ako poslovia Cirkvi Kristovej, títo hrdinovia kresťanskej lásky boli v každom veku horlivými nasledovníkmi apoštolov, prvých to misionárov Cirkvi. Nie násilím šírili evanjelium, ale hlásaním slova Božieho, konaním telesných, duševných skutkov milosrdenstva, svojím príkladným životom, utrpením a často obetovaním vlastného života. Prví poslovia evanjelia u každého národa zväčša svojím mučením stali sa semenom kresťanstva u dotyčných národov. Tá skutočnosť, že Cirkev katolícka v každom veku mala mučeníkov viery Kristovej, je jedným dôkazom jej božského pôvodu, ktorým žiadna iná nábožen-ská spoločnosť nemôže sa preukázať. Teraz vyše 20.000 misionárov sa trápí po všetkých častiach zeme, oznamujúc pohanom dobrú zvesť evanjelia Kristovho. Môže tento malý

počet poslov Božích premôcť za krátky čas zlú vôľu, otupe-
losť, povery tisíc miliónov pohanov, keď mnohí katolíci ne-
tečne hľadajú na ich heroický zápas a nepomáhajú im svo-
jimi dobrými skutkami?! Jednému misionárovi pripadá
50—60.000 pohanov obrátiť. Keby sa horlivosťou a obeta-
vosťou veriacich počet misionárov zdesaťnásobil, ne-
urýchlili by sme tým víťazstvo kráľovstva Božieho na
zemi? Sv. Pavol apostol sa pýta: „Akože uveria (totiž
pohania) tomu, o ktorom nepočuli? A akože pučujú bez
kazateľa? No a akože budú kázať, keď ich nepošlú?“¹⁴⁵)
— A akože môžu uveriť učeniu Kristovmu tie stomili-
óny pohanov, keď im nevysielame dostatočný počet mi-
sionárov?

b) Veriaci sú tajomným telom Kristovým, ktorého hla-
vou je Pán Ježiš a údami sme my všetci katolíci. Ako vše-
tky údy tela majú brať účasť na vývine, zdokonalení celého
tela, tak každý veriaci je povinný podľa svojich schopností
starať sa o zosilnenie, povznesenie, zväčšenie tajomného tela
Kristovho, Cirkvi sv. K tomu ho má pobádať aj vďačnosť
za dar viery, láska k Bohu a k bližnému a ostatné už uve-
dené závažné dôvody. Keď skúmame horlivosť veriacich
na mis. poli či v dejinách, či v prítomnosti, musíme uznať,
že napriek stálemu povzbudzovaniu učiacej Cirkvi mnohí
veriaci málo porozumenia prejavujú pre potreby svetových
misií. Namiesto podporovania vznešeného mis. diela Cirkvi
často prednosť dávajú svojim sebeckým záujmom a svo-
pou neznášanlivosťou, nenávisťou, hriešnym životom, voj-
nami márnia svoje sily, majetky, schopnosti telesné i du-
ševné, ktoré im Boh preto daroval, aby z nich jednu čiastku
aj na jeho slávu a na záchranu svojich bližných obetovali.
Podľa primeraného vypočítania jeden kresťan denne oveľa
viac vydá na svoje nezriadené náklonnosti (alkohol, pravo-
ty, luxus, zábavy), ako ročne na sv. misie. Ako sme pozna-
menali, Boh obrátenie sveta závislým učinil aj od spolu-
práce veriacich. No, keď väčšina veriacich nečinne, tupo sa

¹⁴⁵) Rlm. 10, 13—15.

díva na boj misionárov, máme sa tomu diviť, že Cirkev ešte neprivedla všetky národy do ovčince Kristovho?

V poslednom čase ročne blízo 800.000 nových veriacich pribúda Cirkvi v pohanských územiach. Je to veľký, potešiteľný, predtým neslýchaný počet, veď reprezentuje pre Cirkev ročne asi tri veľké diecézy. Keby všetci katolíci, počnúc od 10. roku boli členmi misijných spolkov, vtedy denne 300 miliónov katolíkov by sa modliło za obrátenie sveta, čo by zaiste so značnejšími mis. výsledkami bolo spojené. No ešte malé percento veriacich je začlenené do mis. spolkov a tak málokto z nich pamätá častejšie na misie.

Neposudzujme teda plány, súdy Božie a cesty jeho, ale radšej odsúdme nečinnosť svoju na mis. poli a vtedy uznáme, že aj my nesieme vinu na tom, že väčšina ľudí nachádza sa ešte v tmách pohanstva a v bahne nemravnosti.

3. Tretím činiteľom pri úspechu a neúspechu sv. misií sú sami pohania, t. j. výsledok mis. diela závisí aj od ich slobodnej vôle a spoluprácnosti. Boh ponechal slobodnú vôľu každému človekovi, aj pohanom a nikoho nenúti násilím prijať jeho vieru, plniť jeho príkazy a užívať pramene jeho milosti. Aj pohan má cestu otvorenú, slobodnú: volí si medzi mravne dobrým a zlým, ctnosťou a hriechom, duševným životom alebo duševnou smrťou. On nikoho (aspoň tých, čo už k užívaniu rozumu a vôle došli) neodmeňuje svojím kráľovstvom bez zásluh človeka. Každému dá vnuknutie, milosť k záslužným činom, ale nikoho k tomu proti jeho vôli nenúti. Aj anjeli, ako rozumom a slobodnou vôľou obdarené bytosti, sami museli rozhodnúť nad svojou budúcnosťou. — Spasiteľ židov a pohanov nie násilím chcel priviesť do svojej Cirkvi, ale svojím učením, príkladom a milosťou. Keď pred svojím odchodom z tohoto sveta na základe svojej najvyššej moci, danej mu na nebi a na zemi, rozposielal apoštolov svojich: „Idte a učte všetky národy“, — nesľúbil im svetskú moc, peniaze, vojsko, slávu zemskú na obrátenie sveta, ani to im nerozkázal, aby sa s pohanmi,

nevercami dohadovali, s nimi filozfovali, ale len to žiadal, aby ich učili o pravdách večných ním hlásaných, aby ich, ak jeho učenie prijmú, pokrstili, jeho príkazy im oznámili a tak ich potom ako dietky Božie spravovali. Prisľúbil im k tomu svoju pomoc, až do skončenia sveta. Už predtým ich varoval od každého násilného kroku pri konaní ich apoštolského diela: „Do ktoréhokoľvek mesta vojdete a neprijmú vás: keď vyjdete na jeho ulice, povedzte: I prach z vášho mesta, ktorý sa ulepil, utrieme si o vás.“¹⁴⁴⁾

Syn Boží z lásky k nám prišiel na svet, z lásky nás vykúpil, od nás tiež len našu lásku žiada; láska však nemôže byť nanútená, ale dobrovoľná a preto žiada od každého, aby sa slobodným rozhodnutím svojej vôle pridal do jeho Cirkvi a nasledoval ho. — Apoštoli a misionári skutočne podľa príkladu a rozsahu svojho Majstra si počínali pri šírení viery a len tých prijali do Cirkvi sv., ktorí dobrovoľne a z presvedčenia uverili ich učeniu.

Na túto okolnosť nesmieme zabúdať, keď skúmame príčiny, prečo sa kresťanstvo rýchlejšim tempom nevzmáha. Misionári často cez dlhú dobu kážu pohanom a povzbudzujú ich ku vstupu do Cirkvi. Boh zaiste žiadnemu neodoprie svojej milosti. No často ľudská vôľa, zlé náklonnosti, hriešny život zdržujú pohanov od obrátenia.

Nič istého nevieme, kedy sa splní túžba Spasiteľa a Cirkvi jeho o jednom ovčinci a jednom pastierovi, len to je isté, že v boji medzi hriechom a ctnosťou, medzi nepriateľmi nášho spasenia a Cirkvou, konečne náš Spasiteľ zvíťazí“ — „a jeho kráľovstvu nebude konca“¹⁴⁵⁾ kým všetky bludy ľudské, všetky mocnosti a ich sláva pominie. „Pravda Pánova zostáva na veky.“¹⁴⁶⁾

Túžba Cirkvi sv. v tomto ohľade je vyjadrená v tejto prosbe, vzatej aj do litánii Všetich svätých: Aby si všetkých blúdiacich k jednote s Cirkvou povolal a všetkých never-

¹⁴⁴⁾ Luk. 10, 10. 11.

¹⁴⁵⁾ Luk. 1, 33.

¹⁴⁶⁾ 2. 116, 2.

cov ku svetlu evanjelia priviesť ráčil, prosíme Ťa, uslyš nás.“ (Ako strel'ná modlitba obdarená Piom XI. 300-dňovými odpustkami).

Uviedli sme viaceré teologické a rozumové dôvody, ktoré každého môžu presvedčiť o tom,

1. že Božia vôľa a jeho láska smeruje k tomu, aby každý človek bol spasený (univerzalizmus — všeobecnosť spase-
nia);

2. že Cirkev katolícka podľa svojho božského poslania má všetkých ľudí a všetky národy priviesť do ovčínca Kristovho a že túto úlohu svoju verne koná;

3. že v konaní tejto povinnosti Cirkvi sv. každý veriaci jej má pomáhať.

Týmto sme dokončili prvú časť tohoto diela, ktorá pojednávala o teoretickom základe svetových misií. Dokázali sme z Písma sv., z ústneho podania a teologicko-rozumových dôvodov horeuvedené tri základné pravdy misijnej činnosti Cirkvi.

Teraz prejdeme na praktickú časť misiologie, ktorá nám ukáže, ako prevádzala Cirkev počas svetových dejín túto svoju mis. činnosť, t. j. podáme dejiny svetových misií; ďalej uvedieme tie inštitúcie, ktoré sú na čele mis. činnosti a riadia misie na celom svete. Prebereme aj činnosť pápežov na mis. poli a ich mis. nariadenia, konečne život misionárov a nových kresťanov na mis. stanicích a prehľad terajšieho stavu misií v jednotlivých dieloch sveta.

Diel II.

DEJINY
SVETOVÝCH MISÍÍ.

(Časť praktická.)

Boh už v raji prisľúbil ľuďom Vykupiteľa, ktorý „pošliape hlavu hada“ (Gen. 3, 15.), t. j. vyslobodí ľudstvo z otroctva hriechu a diabla, do ktorého celé pokolenie ľudské upadlo pre neposlušnosť prarodičov. No, ten Vykupiteľ sa po hriešnom páde zaraz nezjavil. Cesty a súdy Božie sú nevyspytateľné, ale predsa i ľudským rozumom, vierou osvieteným, môžeme skúmať príčiny toho oddialenia a aspoň približne ustáliť.

Boh veľkolepé diela svoje, ako i samo stvorenie, nie razom, rýchle uskutočňuje, ale postupne, podľa svojej spravodlivosti, múdrosti a slobodnej vôle.

Keby Boh ľuďom hneď po páde prarodičov bol dal Vykupiteľa, ľudia by si to neboli veľmi cenili a veľkosť hriechu by menej boli uznávali. Preto chcel nekonečne múdry a spravodlivý Boh ľudí na veľké dielo vykúpenia najprv náležite pripraviť a to zvlášte tým, že ich cez tisícročia ponechal v tom stave, do ktorého sa sami svojím hriechom uvrhli, aby sami videli, čo vedia dokázať vo svojej pýche zo svojich vlastných prirodzených síl bez zvláštnej pomoci Božej.

Sv. Pavol ap. pohanom v Aténach takto to vysvetľoval: „(Boh) učinil, aby z jedného¹⁾ všetko ľudské pokolenie prebývalo na celom povrchu zemskom a vymeral určené časy a medze ich prebývaniu, aby hľadali Boha, či ho snád' ohmatajú alebo nájdú, keďže nie je ďaleko od každého z nás“²⁾.

Boh teda chcel, aby ľudia, na svoj rozum a slobodnú vôľu ponechaní, v časoch a medziach pre nich vymeraných

¹⁾ t. j. človeka.

²⁾ Sk. ap. 17, 26. 27.

túžili po ňom, hľadali ho a vo svojej duševnej biede uznali, že ho sami od seba dokonale nevedia nájsť, že seba nevládzu z vlastných svojich síl z toho hriješneho stavu vyslobodiť, vykúpiť.

Táto doba túžby, hľadania Boha ako Osloboditeľa a Spasiteľa ľudstva menuje sa prípravou na príchod Vykupiteľa.

Táto príprava ináč sa javila u pohanov a ináč, a to oveľa intenzívnejšie u Židov, akožto vyvoleného národa v St. zákone.

a) Príprava u pohanov.

Ludia, pre dedičný hriech z trestu na svoje sily ponechaní, hlboko upadli tak intelektuálne ako aj mravne. Keďže rozum ľudský bol zatemnený a vôľa ostala k zlému náchylná, pomaly zabudli na prvotné zjavenie zdedené od prarodičov, oddialili sa od úcty jedného, pravého Boha a hľadali ho inde a to v prírode viditeľnej. Tak smiešali a poplietli Stvoriteľa so stvorením a preniesli aj úctu jednému Bohu podlžnú na všetky možné tvory, na prírodné sily a zjavy. Tak povstal polyteizmus v rozličných formách u rôznych národov, tento najväčší duchovný úpadok pokolenia ľudského. Niekde sa javil v úcte nebeských telies, zeme, ohňa, vody (sabaeizmus, astrolatria, geolatria), inde v preukazovaní božskej úcty (klaňaním sa) zvieratám a rastlinám (zolatria), alebo samým nerastom, kameňom, dreveným sochám v podobe hrubého fetišizmu.

Vzdelanejší Gréci a Rimania vo svojich mytologiách vymysleli si tisíce bohov v ľudskej podobe, presiaknutých ľudskými slabosťami, náruživosťami a hriechami, ktorým sa v rozličných obrazoch a sochách tiež klaňali. Bohov svojich snížili na úroveň hriješných ľudí vyššieho stupňa a s druhej strany povyšovali vynikajúcich svojich hrdinov na bohov, ktorým tiež božskú úctu preukazovali. Nebolo takého ľudského zločinu, ktorý by aj svojim bohom neboli

pripisovali a ktorý by neboli zakrývali príkladom svojich falošných bohov. — Ich bohoslužby boly primerané týmto náboženským predstavám o bohoch. Smyselnosť, ukrutnosť a nemravnosť považovali za činy, ktorými chceli preukazovať úctu svojim bohom. I ľudské obety prinášali často k smiereniu bohov, alebo opilstvom a verejnými nemravnosťami, smilstvom chceli ich uctiť. Takým spôsobom samé ich náboženstvo namiesto pravdy šíriť tie najväčšie bludy, namiesto čistoty mravov a ctností tie najväčšie ohavnosti. Aký hrozný úpadok ľudstva na svoje sily ponechaného bez zvláštneho božského vedenia!

Aká bola náboženská výchova u pohanov, taký bol aj ich mravný život spoločenský, ktorý sa javil v tých najohavnejších hriechoch tak v súkromnom, ako aj rodinnom a verejnom živote. Tento sme už dostatočne opísali v predošlej teoretickej časti tohto diela, kde sme poukázali na hlboký úpadok pohanstva ako jeden dôvod misijného povolania Cirkvi.

Nemožno popierať tú skutočnosť, že aj medzi pohanmi sa našli ľudia lepšieho smýšľania, ktorí neverili v bájky mytológie a odsúdili veľkú nemravnosť svojho veku. No, odpomôcť tejto duševnej a mravnej biede nevládali, lebo nemali k tomu sily a authority; preto sa aj ich najvýtečnejší filozofi oddali skepticizmu a apaticky hľadeli na priepasť, do ktorej sa ľudstvo rútilo. Mnohí, zvlášte vzdelanejší pohanovia pritom, že uznávali svoju neschopnosť vyslobodiť sa vlastnými silami z tejto duševnej a mravnej biedy, na základe nepretržitého ústneho podania, zdedeného od prarodičov, túžili po Vykupiteľovi, ktorý ich jedine môže vyslobodiť z tej priepasti, do ktorej upadli a ukázať im jedine pravú cestu, ako by sa mohli s rozhnevaným božstvom smieriť a podľa jeho vôle život svoj viesť. Gréci a rímski spisovatelia, filozofi a básnici často dali výraz týmto túžbam ľudstva vo svojich dielach, (Sokrates, Plátón, Horác) a netrpezlivo volali po tom božskom prostredníkovi, ktorý s neba má prísť a ktorého národy očakáva-

jú.³⁾ Táto všeobecná túžba národov je už označená v pro-roctve Jakuba, ktorý toho, „ktorý má byť poslaný“, me-nuje „očakávaním národov“.⁴⁾ Prorok Aggeus⁵⁾ o Vy-kupiteľovi toto predpovedá: „A pohnem všetkými národy: a príde Žiadaný všetkým národom.“

Celé pokolenie ľudské pred Kristom podobalo sa ťažko nemocnému, ktorý si nevie pomôcť a žiada pravého leká-ra, — zvädlým rastlinám, ktoré potrebujú osviežujúcej ro-sy alebo dažďa; podobné bolo márnokratnému synovi, kto-rý uznáva svoju biedu, do ktorej z vlastnej viny upadol a chce sa s urazeným otcom smieriť, — alebo človekovi, ktorý upadol medzi lotrov, ktorí ho o všetko olúpili a ne-chali ho polomŕtveho v jame ležať, dokiaľ neprišiel milo-srdný Samaritán vyslobodiť ho zo žalostného položenia.

Túto túžbu ľudstva najvýstižnejšie naznačil prorok Izaiáš týmito slovami: „Rosu dajte nebesá a oblaky pršte spravodlivého; otvor sa zem a vypuč Spasiteľa.“⁶⁾

Boh nechal síce pocítiť ľudom túto veľkú biedu, ktorú si sami zapríčinili, predsa už pred Kristom vzbudil im šľa-chetných mužov, ktorí ich svojím príkladným životom a povzbudzujúcimi rečami poučovali a k dobrému napomí-nali. Taký bol napr. Melchizedek, Jób. Ale aj z vyvoleného národa im posielal mužov, ktorí poblúdeným pohanom jeho vôľu oznamovali a mnohých na dobrú cestu priviedli. Taký bol prorok Jonáš, ktorý hriešnych Ninivitov k poká-niu priviedol, alebo Jozef v Egypte a Dániel v Babylone u kráľa Nabukodonozora. No, to boly výnimočné prípady; podstatné liečenie mohol priniesť len Vykupiteľ.

Duševný a mravný úpadok ľudí, ich neschopnosť vyslo-bodiť sa z nej a ich túžba po Spasiteľovi bola negatívna príprava pohanov na príchod Vykupiteľa. Okrem tohto

¹⁾ Virgil, Eclog. IV, 4—10. — Tacitus, Hist. V, 13. — Suetonius: Via Vespas, c. 4. — Cicero: De republica, III. 16. — Flav. Josephus, De bello Jud. VI. 5.

²⁾ 1. Mojž. 49, 10.

³⁾ Agg. 2, 8.

⁴⁾ Iz. 45, 8.

hľadiska pohani mimovoľne aj pozitívne chystali cestu niektorými svojimi ustanovizňami k ľahšiemu šíreniu ríše Vykupiteľa. Mali napr. povedomie o svojom hriešnom postavení k božstvu, čoho výjavom boly tie časté, i ľudské krvavé obety, ktorými svojich bohov udobriť chceli, mali predpisy očisťovania, sklon ku skutkom milosrdenstva, túžbu po sjednotení s božstvom. To všetko ľahko mohli použiť (a aj teraz použijú) hlásatelia viery kresťanskej ako základ k podaniu náuky Kristovej. — Jemný krasocit v umeení a hlboké filozofické vzdelanie Grékov, vyvinutý smysel Rimanov v právnickej vede dodávaly kresťanským apologetom a spisovateľom cenné pomôcky v obrane kresťanskej náuky proti odporcom viery. Božská Prozreteľnosť dala použiť aj rozsiahlosť svetovej ríše rímskej a svetového vtedy gréckeho jazyka k rýchlemu šíreniu kresťanstva. Apoštoli a iní vierozvestovia pri hlásaní evanjelia mohli bez ťažkostí pochodiť všetky krajiny, patriace do rímskej ríše, bez prekážky mohli použiť dobre vybudované rímske cesty a lode a iné vymoženosti obchodu, priemyslu a prenávk, aby všade zasiali semeno kresťanstva. Obchodníci a vojaci ľahko zanesli „dobrú zvesť“ kresťanskej viery do najodľahlejších častok svetovej ríše. Vtedajšia svetovosť gréčtiny to tiež uľahčila, to každý uznáva, lebo vierozvestovia a kresťanskí veriaci ľahko sa mohli dorozumieť s obyvateľmi celej veľkej dŕžavy. Boh a Cirkev vždy upotrebí aj naturálne prostriedky k ľahšiemu dosiahnutiu nadprirodzeného cieľa, veď Boh je jednako tvorcom poriadku prirodzeného a nadprirodzeného.

b) Príprava prostredníctvom židovského národa.

Táto príprava bola dôležitejšia, lebo bola priama a bezprostredná vyvolením jedného národa s úmyslom, aby prichystal poblúdené ľudstvo na veľkolepé a v dejinách najvýznamnejšie dielo vykúpenia.

Keď potomci Noemovi zabudli na prazjavenie, prvým

ľuďom dané, a všetky národy upadly do modlárstva, Boh vyvolil bohobožného Abraháma, aby jeho potomci udržia-
vali vieru v jedného Boha a v príchod Mesiáša. Boh ne-
chcel tým zavrhnúť pohanské národy, ale práve tým aj
ich chcel zachrániť od duševnej záhuby, veď už Abrahá-
movi trikrát prisľúbil, že v ňom „budú požehnané všetky
pokolenia zeme“.¹⁾)

Vyvolený národ izraelský (alebo židovský) bol však veľ-
mi smyselný a k modlárstvu náklonný. Aby ho Boh udržal
na pravej ceste k určenému cieľu, dal mu na hore Sinai
prísne zákony, ktorými ho oddelil od pohanských národov
a zachránil od skazy modlárstva. Okrem toho činil pred
izraelitmi mnohé zázraky, aby upevnil v nich vieru a po-
sielal k nim prorokov, ktorí ich karhali pre narušenie smlu-
vy s Bohom, predpovedali im tresty za veľké priestupky
a nevernosť a keď boli utláčaní pohanskými národmi, vtedy
ich tešili tým, že im Boh pošle Mesiáša, ktorý založí nové
kráľovstvo, a to duchovné, tak pre nich ako ich prostred-
níctvom pre všetky národy sveta.

Keď sme dokazovali všeobecnosť ľudského spasenia
(univerzalizmus misijnej idey), vtedy sme predniesli dôvo-
dy aj zo St. zákona, mnohé citáty takmer zo všetkých in-
špirovaných kníh, predovšetkým kníh prorockých, ktoré
sú zjavným dôkazom toho, že oddelenie Židov od ostat-
ných národov nebolo cieľom Božskej Prozreteľnosti, ale
malo slúžiť len ako prostriedok, cesta a most k univerzaliz-
mu spasenia. Izraeliti mali šíriť medzi pohanmi pravú vieru
v jedného Boha a vzbudiť v nich túžbu po Vykupiteľovi.

T o b i á š túto myšlienku takto vysvetľuje: „Oslavujte
Pána, synovia izraelskí, a pred tvárou národov chváľte
ho, lebo preto vás rozptýlil medzi národy, ktoré ho nezna-
jú, aby ste rozhlasovali jeho divy a naučili ste ich, že niet
iného Boha všemohúceho okrem neho.“²⁾)

Boh skutočne aj trest, dopustený na izraelitov pre ich

¹⁾ Gen. 12, 3. — Toto prisľúbenie Boh mu opakuje na ceste do
Sodomy a na vrchu Moriah.

²⁾ Tob. 13, 3, 4.

hriechy, použil k dobrému, lebo títo v zajatí asýrskom (r. 734 pr. Kr.) a babylonskom (r. 588 pr. Kr.) oboznámili pohanov s pravou vierou v jedného Boha a vo Vykupiteľa. — Trest zajatia, zvlášte babylonského, veľmi osožil aj Židom, ktorí uznali svoje previnenie, odvrátili sa od modlárstva a prísne sa pridržali viery praotcov. Proroci, keď im predpovedali návrat z toho zajatia, spolu poukázali aj na iné, oveľa významnejšie vyslobodenie, a to skrze príchod Mesiáša, od hriechov a v tomto budú mať účasť aj pohanské národy.

Židia po svojom návrate z babylonského zajatia rozšírili sa po celom svete tak, že v dobe pred Kristom nebolo krajiny alebo mesta v rímskej dŕžave, kde by nebolo bývalo židovskej diaspory (roztratenosť), spojenej obyčajne so synagogou a cirkevnou obcou.⁹⁾ Hoci boli takto po svete roztratení, predsa presne zachovávali Mojžišove predpisy, každý rok zasielali svoj dar jeruzalemskému chrámu, ba mnohí z nich na veľkonočné a iné sviatky tento svoj chrám aj navštevovali.¹⁰⁾ Osvojili si aj vtedy rozšírenú grécku reč, preložili Starý zákon do gréčtiny (Septuagiuta) (v III. storočí pred Kr.). Ich peripatetickí filozofi Aristobulus (nar. r. 150 pred Kr.) a Philo (nar. r. 25 pred Kr.) založili takzv. alexandrijskú náboženskú filozofiu, ktorá sa síce pridržala židovskej viery, ale usilovala sa do súladu uviesť židovské náboženstvo s platónskou a stoickou filozofiou a tak založiť všeobecnú náboženskú sústavu, Židmi ako aj Grékmi prijateľnú. To sa však stalo na úkor židovskej viery, lebo priklonením sa k helénskej filozofii v mnohých veciach sa odklonili od Mojžišovho zákona.

Pohani týmto spôsobom mali príležitosť oboznámiť sa so židovským náboženstvom a s pravdami zjavenia Božieho, čím bola pripravená pre nich cesta k prijatiu kresťanstva. Niektorí z pohanov — hoci neboli vo veľkom počte —

⁹⁾ Vo veľkom meste Alexandrii 1/3 obyvateľstva tvorili Židia.

¹⁰⁾ Napr. „Skutky apošt.“ opisujú, že na Turíce po zmŕtvychvstaní Pána apoštoli zvlášte Židom, sídeným z celej ríše rímskej v Jeruzaleme, hlásali najprv evanjellum.

úplne sa pridružili k Židom prijatím celého Mojžišovho zákona aj s obriezku (proselytae iustitiae), mnohí tzv. „bohobojní“,“) hoci neprijali obriezku, predsa v sobotu chodievali do synagogy, vyznávali jedného Boha a zachovávali takzv. noachské predpisy (napr. zdržovali sa od krvavých pokrmov, lúpežníctva, bohorúhania, sprznenia krvi a detí, vzbury proti židovskej vrchnosti; títo boli proselytae portae). Týmto spôsobom prozelyti zvlášte v diasporách boli mostom medzi židovstvom a pohanstvom a neskôr po nastúpení kresťanstva oni uľahčili šírenie kresťanskej viery aj medzi pohanmi.

Izraeliti po vyslobodení z babylonského zajatia ostali pod nadvládou Peržanov (V. storočie pr. Kr.) a neskôr po zničení veľmoci perskej Alexandrom Veľkým († 323 pr. Kr.) dostali sa pod vládu Ptolomeov, za ktorý čas — asi 300 rokov — užívali akú-takú náboženskú a politickú slobodu. Po nastúpení Seleucidov však — asi 200 rokov pred Kristom — kruté utláčanie museli pretrpieť zvlášte pod ukrutným Antiochom Epiphanesom (okolo r. 166 pr. Kr.), ktorý ich chcel národnej a náboženskej slobody celkom zbaviť, proti ktorému však Židia pod vedením hrdinských Machabeov svoju nezávislosť si zachránili. Keď však rímska ríša aj na Východe neodolateľne začala svoju svetovú moc šíriť, ani židovský národ sa nemohol proti nej postaviť. Ptolomues obsadil Jeruzalem a Judea sa stala rímskou provinciou. Július Caesar Palestínu pripojil k Idumei a v r. 37 pr. Kr. panovníkom izraelitov stal sa cudzinec Herodes. „Plnosť času“ sa blížila, berla od Júdu bola odňatá, mier medzi národmi zavládol — a celý svet čakal na blízky príchod Vykupiteľa, ktorý ako „knieža pokoja“, „očakávanie národov“ a „božský misionár“ konečne sa zjavil medzi synmi ľudskými, aby ich od všetkej duchovnej a mravnej biedy vyslobodil a prijal za dieťky Božie a svojich milovaných bratov.

“) Skutky apošt. napr. spomínajú stotníka Kornela (10, 2), Lýdlu (16, 14).

II.

Prvý a největší Misionár.

Dejiny svetových misií sú apologiou a eposom Cirkvi katolíckej, zvlášte jej misijného poslania. Márne by bolo teoreticky odvolávať sa na jej vznešené, všetkým ľuďom vyhovujúce učenia a na jej božské poslanie: spasiť všetkých ľudí, keby sme nemohli prakticky poukázať na jej misijnú činnosť a tie výsledky, ktoré od počiatku svojho založenia dosiahla za 19 storočí napriek všetkým a stálym prekážkam, ktoré sa jej do cesty stavali.

Tieto veľkolepé úspechy, t. j. prijatie vždy nových národov v každom veku do ovčína Kristovho, sú najmarkantnejším dôkazom jej božského pôvodu. — Preto po teórii misiologie nevyhnutne je potrebné podať aj dejiny misií, aby sme v nich ako v zrkadle videli obraz tejto božskej inštitúcie, utvorenej Synom Božím na spásu všetkých národov.

Z týchto dejín sa presvedčíme, ako chápala Cirkev vždy svoju mis. úlohu, t. j. že si bola vedomá cieľa, pre ktorý bola založená a že podľa toho presvedčenia v každom veku sa usilovala rozprestierať sieť svoju k lovení po-blúdených ale nesmrteľných duší do lode Kristovej.

Pôvod svetových misií musíme hľadať v nebesiach, u Najvyššieho, pretože sa ony vlastne tam začínajú a nie na zemi.

„Ako mňa poslal Otec, tak i ja posielam Vás.“¹²⁾ — Tu poukazuje Pán Ježiš na prvé poslanie (prvú misiu), ktorá sa v nebi odohrala, keď Otec nebeský poslal Syna svojho, „aby nikto, kto v neho uverí, nezahynul, ale mal život

¹²⁾ Ján 20, 21.

večný“.¹³⁾ Tu je hneď aj jasne označená totožnosť cieľa, pre ktorý bol Syn Boží poslaný na zem, s cieľom poslania apoštolov.¹⁴⁾

Spasiteľ vo svojej kňazskej reči, povedanej apoštolom pri poslednej večeri, to isté zdôrazňuje: „Ako si ma ty poslal do sveta, i ja som ich poslal do sveta.“¹⁵⁾ Je teda podobnosť (analogia) medzi vyslaním apoštolov cieľom obrátenia sveta a tými večnými posolstvami, ktoré v Najsvätejšej Trojici nachádzame. Otec vysielal Syna, Syn vysielal Ducha sv. od Otca. Otec od večnosti posielal Syna na tento svet, čo sa uskutočnilo vtelením Syna Božieho, -- Syn v čase posielal učeníkov do sveta, aby prevádzali dielo vykúpenia. Je to napodobnenie večnej činnosti Božej¹⁶⁾ v živote Cirkvi sv. a predobraz šírenia Kráľovstva Božieho na zemi.

Prvým a spolu najväčším misionárom bol teda sám náš Vykupiteľ, Ježiš Kristus, ktorý bol z neba na svet tým cieľom vyslaný, aby svojím vykupiteľským dielom prinavrátil ľudstvu stratený raj, založil na zemi kráľovstvo Božie a tak rozšíril tu slávu Božiu a zabezpečil každému duševné spasenie. „Sláva Bohu na výsostiach a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle“¹⁷⁾ ohlasovali anjeli už pri narodení jeho životný program a cieľ jeho príchodu. Všetko, čo je a čo sa deje na svete, má smerovať v prvom rade k množeniu slávy Božej a v druhom rade k spaseniu každého človeka. To bol ten konečný, najvznešenejší cieľ, pre ktorý Syn Boží stal sa človekom a na ktorý ľudia následkom dedičného hriechu zabudli.

¹³⁾ Ján 3, 15.

¹⁴⁾ „Nisi enim ille fuisset missus, nemo nostrum esset ab iniquitate dimissus“ — poznamenáva sv. Augustín. Hom. Tract. 44 in Joan.

¹⁵⁾ Ján 17, 18.

¹⁶⁾ Mathias a Corona už v XVII. storočí poukazuje na túto analogiu medzi večným poslaním božských Osôb v Najsv. Trojici a poslaním rozširovateľov viery.

¹⁷⁾ Luk. 2, 14.

Ako to chcel Spasiteľ náš dosiahnuť? „Ja som cesta, pravda a život.“¹⁸⁾ vyhlásil celému svetu. Chcel nás naučiť večným pravdám, chcel nám ukázať cestu k životu pravému, nadprirodzenému, aby ho „hojnešie mali.“¹⁹⁾ Znali ľudia pred jeho príchodom tieto pravdy, túto pravú cestu a tento život? Boh národ židovský v Starom zákone vyvolil na to, aby pripravoval cestu k jeho príchodu, ale ten zabudol pre svoje materialistické smýšľanie na svoje poslanie, takže chcel znemožniť jeho vykupiteľské dielo, keď sa medzi nimi zjavil. No a pohanské národy úplne poblúdily, upadly do modlárstva, „sedely vo tmách a v tieni smrti“ — duchovnej, ako sme na to v predošlej časti tohto diela poukázali. — Z tohoto hlbokého duchovného úpadku a veľkej mravnej biedy chcel vyslobodiť Pán Ježiš, tento božský misionár celý svet svojim učením, príkladom a svojou smrťou.

Ako večná pravda naučil nás veriť to, čo je k spaseniu potrebné, i tie pravdy z vnútorného života Najsv. Trojice, ktoré nám len on mohol zjaviť.

O Bohu nás učil, že je on jeden, že je čistý duch, že je svätý, spravodlivý, nekonečne dobrý a milosrdný Otec všetkých ľudí, že má starosť o každého, že bez jeho vôle nič sa nemôže stať. — O sebe zjavil, že je Synom Božím, ktorý preto prišiel na svet, aby všetkých ľudí spasil, lebo „tak miloval Boh svet...“ Tak sa stal našim najvyšším učiteľom.²⁰⁾

Ako jedine pravá cesta ukázal nám smer, spôsob, čo máme robiť a čoho sa máme chrániť, aby sme sa Bohu ľúbili. Dal nám hlavný príkaz lásky k Bohu a k bližnému, doplnil Desatoro, aby sme poznali vôľu Božiu a znali cestu k dosiahnutiu svojho cieľa, blaženosti. Jeho mravouka je tak čistá, vznešená, že ani jeden človek ju nemohol vy-

¹⁸⁾ Ján 14, 6.

¹⁹⁾ Ján 10, 10.

²⁰⁾ „Zástupy sa divily nad jeho učením, lebo vyučoval ich ako majúci moc, a nie ako ich zákonníci a farizeji.“ (Mat. 7, 28, 29.)

myslieť. Tak sa stal našim najvyšším pastierom, vodcom a kráľom na cestách nášho putovania do večnosti.

Ako náš život, dal nám hojné pramene svojich božských milostí, ktoré sú nám potrebné, aby sme pevne verili, čo nám zjavil a verne plnili, čo nám rozkázal. Tieto pramene života otvoril nám všetkým obetovaním seba samého na dreve sv. kríža, ustanovením nekrvavej obety sv. omše a sviatostí. Tak sa stal našim najväčším kňazom a pôvodcom nášho nadprirodzeného života, ktorý nám stratený raj znovu vydobyl. Kto užíva tieto pramene nadprirodzeného života, ten si zachová dušu čistú, živú pre večný život.

Božský pôvod svojho poslania dokázal:

- a) svojím najsvätejším životom a učením;
- b) mnohými zázrakmi a proroctvami;
- c) tým, že proroctvá St. zákona sa v ňom doslovne splnili.

Tento svoj trojaký úrad, učiteľský, pastiersky a kňazský sveril Spasiteľ náš Cirkvi svojej, ktorá pokračuje v jeho vykupiteľskom diele, t. j. koná tú istú božskú misiu, ktorú on započal. Tie isté pravdy hlása po celom svete, to isté rozkazuje ľuďom, čo jej božský zakladateľ a tie isté pramene milosti udeľuje ľuďom, ktoré on ustanovil.

Spasiteľ nielen slovom, ale aj svojím žiariacim príkladom nás učil, čo máme konať v tomto živote, aby sme sa Bohu ľúbili a svoj večný cieľ mohli dosiahnuť. Predovšetkým máme nasledovať jeho nesmiernu lásku k Bohu a k bližnému. „Ja nehľadám vlastnej slávy.“²¹⁾ Netúžil po vlastnej sláve, ale po sláve Otca nebeského, ktorú chcel na zemi rozšíriť. Jeho láska k bližnému javí sa v každom slove, v každom skutku jeho. On „chodil, dobre činiac a všetkých uzdravujúc“²²⁾ hovorí o ňom sv. Peter ap. Kdekoľvek sa zjavil, telesné a duchovné skutky milosrdenstva

²¹⁾ Ján 8, 50.

²²⁾ Sk. ap. 10, 38.

ho sprevádzajú. — („Všetko, čo je na svete, je žiadosť tela a žiadosť očí a pýcha života.“²³⁾ Svet bol v tú dobu hlboko zahrúžený do týchto hriechnych náruživostí, do pýchy, lakomstva a do hriechov telesnosti. On postavil proti tomu pokoru, chudobu a sebazapieranie. Celý život jeho je uskutočnením týchto ctností v Bětleheme, Nazarete, vo verejnom účinkovaní jeho a na kríži.)

Pán Ježiš svoje učenie, hlásané slovom a príkladom nielen pre izraelský národ priniesol, ale pre všetkých ľudí. Tento univerzalizmus, všeobecnosť nauky a misijného poslania Kristovho najnovšie niektorí protestanti, ako H a r n a c k²⁴⁾ chceli by svojou hyperkritikou zoslabiť tým neodôvodneným tvrdením, ako by Spasiteľ nebol mal rozhodný úmysel založiť Cirkev pre všetky národy.

Proti tomuto novému bezzákladnému, povážlivému tvrdeniu stojí celý rad dôkazov z Písma sv., z ústneho podania a z teologie, ktoré sme už v teoretickom pojednávaní tejto otázky uviedli. Tu len niektoré z učenia a činnosti Pána Ježiša vyzdvihneme.

Je pravda, že činnosť Spasiteľa sa len na Palestínu rozprestierala, lebo podľa vôle Otca nebeského „bol poslaný iba k ovciam potrateným z domu Izraelovho“²⁵⁾ a preto aj apoštolov svojich najprv napomína, aby išli radšej k ovciam, ktoré sa potratily z domu Izraelovho.“²⁶⁾ Cirkev jeho mala byť podľa plánov Prozreteľnosti Božej semenom horčičným, ktoré sa pomaly vyvíja vo veľký strom. Pán Ježiš najprv chcel do nej svoj národ pritiahnúť a potom postupne ostatné národy sveta. Ale už v týchto počiatkoch založenia Cirkvi stále dáva na vedomie učeníkom svojim (učením a svojimi skutkami), že ním založená Cirkev má byť a bude Cirkvou svetovou. Jeho alluzie (od-

²³⁾ 1 Ján 2, 16.

²⁴⁾ V diele: „Jesus Christus, die Aussendung der Jünger und die Weltmission.“ — Tento útok Harnacka na základe vedeckom úplne vyvrátil Dr. M. Meinertz v Jmíhe: „Jesus u. die Heidenmission.“

²⁵⁾ Mat. 15, 24.

²⁶⁾ Mat. 10, 6.

volania sa) na Námana sýrskeho, vdovu zo Sarepty, Jonáša, jeho rozhovor s pohanským stotníkom, jeho významné podobenstvá o milosrdnom samaritánovi, o kvase, o zrne horčičnom, o sieti, o pripodobnení apoštolov k soli, a svetlu sveta, čo iné dokazujú, ako jeho vôľu, že jeho vykupiteľské dielo má byť všeobecné a že aj misijná činnosť apoštolov má v sebe zahrnovať celý svt?²⁷⁾

Že sa to tak aj stane, to vo svojej vševedomosti aj predpovedal: „Mnohí prídu od východu a od západu a budú stolovať s Abrahámom a Izákom a Jakubom v kráľovstve nebeskom, kdežto synovia kráľovstva budú vyhodení do zovnútornej tmy.“²⁸⁾ Keď vyprával o skaze Jeruzalema a o konci sveta, vtedy vyriekol aj tieto prorocké slová: „A bude sa kázať toto evanjelium o kráľovstve po celom svete na svedectvo všetkým národom, a vtedy príde skončenie.“²⁹⁾

Veľmi dôležitá je táto jeho výpoveď: „Mám aj iné ovce, ktoré nie sú z tohoto ovčínca, i tie mám priviesť a budú počúvať môj hlas, a bude jeden ovčinec a jeden pastier.“³⁰⁾ -- Sám seba rád menoval „Synom človeka“, čím chcel zdôrazniť, že zastupuje celé ľudstvo.

Bohu v jeho nekonečnej múdrosti a láske tak sa zaľúbilo, aby ľudia, ktorí boli bez svojich zásluh Synom Božím vykúpení, boli skrze ľudí, pomocou, prácou a obetavosťou svojich bližných spasení. Preto ustanovil Pán Ježiš hneď zpočiatku 12 apoštolov a 72 učeníkov, ktorí mu mali pomáhať v šírení kráľovstva Božieho. Týmto za prvé misijné územie (prvé pôsobenie) tiež Palestínu označil („aby išli radšej k ovciam, ktoré sa potratily z domu Izraelovho“), ale už vtedy im predpovedá: „Ba vodení budete pred vládarov a kráľov pre mňa na svedectvo im a pohanom.“³¹⁾ Tým im pripomína, že aj pred pohanský-

²⁷⁾ Vďr' podrobné dôkazy z Nového zákona v I. časti.

²⁸⁾ Mat. 8, 11, 12.

²⁹⁾ Mat. 24, 14.

³⁰⁾ Ján 10, 16.

³¹⁾ Mat. 10, 18.

mi kráľmi budú vydávať svedectvo pre hlásanie evanjelia. Okrem toho menoval ich soľou zeme, svetlom sveta a rybármi ľudí bez všetkého ohraničenia.

Najhlavnejším a najzreteľnejším dôkazom misijného diela Cirkvi je a ostane jasný, kategorický misijný rozkaz Pána Ježiša, ktorý dal svojim apoštolom, ich nástupcom a celej Cirkvi, ako najvyšší Pán celého sveta: „Daná mi je všetka moc na nebi a na zemi; id'te teda, učte všetky národy a krstite ich: v mene Otca i Syna i Ducha svätého; učte ich zachovávať všetko, čokoľvek som vám prikázal. A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“⁸²⁾ Sv. Marek takto podáva rozposlanie apoštolov: „Id'te po celom svete, kážte evanjelium všetkému stvoreniu; kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený; ale kto neuverí, bude zatratený.“⁸³⁾

Výrazy: „všetky národy“, „všetkému stvoreniu“ vylučujú každú pochybnosť o všeobecnej povinnosti apoštolov a Cirkvi konať svetovú misiu evanjelia, a to až do konca sveta.

K tomu cieľu prisľúbil im aj pomoc Ducha sv.: „Dostanete moc Ducha sv., ktorý sostúpi na vás a budete mi svedkami v Jeruzaleme a vo všetkom Judsku i v Samaritánsku a až do končín zeme.“⁸⁴⁾

A tí neučení, jednoduchí, chudobní rybári skutočne bez obavy poslúchli svojho Majstra a „odišli a kázali všade a Pán spoluúčinkoval (s nimi) a potvrdzoval ich kázanie znameniami, ktoré za tým nasledovali.“⁸⁵⁾ Nebáli sa svetovej moci pohanstva, lebo chodili po stopách prvého a najväčšieho misionára, „ktorý premohol svet.“⁸⁶⁾

⁸²⁾ Mat. 28, 18—20.

⁸³⁾ Mar. 16, 15, 16.

⁸⁴⁾ Sk. ap. 1, 8.

⁸⁵⁾ Mar. 16, 20.

⁸⁶⁾ Ján 16, 33.

Dejiny svetových misií najúčelnejšie možno rozdeliť na štyri doby.

Prvá sa začína so založením Cirkvi a trvá po stredovek. (Od r. 33—313.)

Druhá opisuje misijné deje stredoveku. (313—1492.)

Tretia sa zaoberá mis. činnosťou Cirkvi v novom veku (od konca stredoveku do r. 1800).

Štvrtá podáva mis. dejiny najnovšieho veku. (Od roku 1800—.)

Prvá doba.

Starovek svetových misií.

(Od nanebevstúpenia Pána po stredovek.)

Prvé obdobie (perióda.)

Doba apoštolov.

Táto doba začína sa nanebevstúpením Pána.

Opisuje nám ju najhodnovernejšie evanjelista Lukáš pod vedením Ducha sv. vo svojej knihe „Skutky a poštolské“, ktoré sú prvými dejinami misijnými, lebo sa zaoberajú výlučne šírením kresťanstva za časov apoštolských. Apoštoli podľa prisľúbenia svojho Majstra²¹⁾ v Jeruzaleme v modlitbách očakávali s Matkou Božou príchod Potešiteľa, Ducha sv., ktorý desiaty deň po nanebevstúpení zostúpil na nich v podobe ohnivých jazykov a duševne ich celkom preporodil. Bojazliví galilejskí rybári po príchode Ducha sv. stali sa neochvejnými, hrdinskými hlásateľmi evanjelia v Judsku, Samarii, až do končín zeme, až konečne svojou smrťou spečatili lásku svoju k Spasiteľovi.

Tento turíčný deň bol dňom narodenia Cirkvi katol. a dňom založenia prvej obce cirkevnej v Jeruzaleme, počítajúc 3000 duší.

Apoštoli, naplnení milosťou Ducha sv., započali hneď svoju misijnú činnosť medzi veľkým zástupom, tam na turíčne sviatky shromaždeným. Boli tam okrem židov z celého sveta Kréťania, Arabi, Elamíti, Rimania, Gréci, Parti, Medi, Egypťania, obyvatelia z Mezopotamska, Pontu, Frigie, Pamfilie, Lybie, ktorí všetci ustrnuli, keď počuli jednoduchých Galilejčanov vyprávať vo svojich rečiach, takže ich všetci rozumeli a v rozpakoch hovorili: „Čo že to má byť?“²²⁾ Vtedy vstal Peter ako hlava apoštolov a vo svojej prvej mis. kázni vysvetlil im tento zázrak. Poukázal na to,

²¹⁾ „Dostanete moc Ducha sv., ktorý zostúpi na vás a budete mi svedkami v Jeruzaleme a vo všetkom Judsku i v Samarii a až do končín zeme.“ (Sk. ap. 1, 8.)

²²⁾ Sk. ap. 2, 8—12.

ako sa splnily všetky prorocvá St. zákona pri smrti a zmŕtvychvstaní Pána Ježiša. „Preto vedz čo najistejšie, všetok dom izraelský — končil svoju reč sv. Peter — že Boh i Pánom ho učinil i Kristom, toho Ježiša, ktorého ste vy ukrižovali.“³⁰⁾ — „Keď to počuli, skrušili sa v srdci a riekli Petrovi a ostatným apoštolom: „Čo máme robiť, mužovia, bratia? Vtedy riekol im Peter: „Činite pokánie a nech sa každý z vás dá pokrstiť.“³¹⁾ v tomto je už označený všeobecný postup pri šírení viery podľa posledného rozkazu Krista Pána: kázeň, poučenie a pokrstenie tých, čo uveria a činia pokánie. „Tí teda, ktorí prijali jeho reč, boli pokrstení, a pripojili sa v ten deň okolo troch tisíc duší.“³¹⁾

Po smrti prvého mučeníka Kristovho, diakona sv. Štefana, apoštoli zasiali semeno viery Kristovej aj v Samarii, Fenicii, Cypre a Antiochii.³²⁾

Toto prvé hlásanie blahozvesti obmedzovalo sa zpočiatku len na Židov. Sami apoštoli navštevovali vtedy chrám jeruzalemský, zúčastnili sa na obradoch, v čom vynikal prvý biskup jeruzalemský sv. Jakub. Mali pri tom aj svoje osobitné miestnosti, kde sa schádzali k modlitbe, k udeľovaniu sv. krstu, k „lámaniu chleba“, a k udeľovaniu almužny veriacim. Po smrti sv. Štefana rozpor medzi synagogou a kresťanskou obcou začal sa vyostrovať a javil sa v prenasledovaní kresťanov.

K tomu, aby aj pohanov pokrstili a prijali do Cirkvi, hneď nedošlo. Prví židokresťania mali zpočiatku obavy v tomto ohľade. No Boh ďalšími zázrakmi im dal na vedomie, že je to jeho vôľa. Prvý podnet dalo k tomu zázračné pokrstenie istého prozelytu, mocného to komorníka etiópskej kráľovnej Kandaky skrze apoštola Filipa. Tento mu najprv vysvetlil Písmo sv., ktoré dvoranín práve čítal, a keď vyznal svoju vieru v Krista, hneď ho i pokrstil

³⁰⁾ Sk. ap. 2, 36.

³¹⁾ Sk. ap. 2, 37, 38.

³²⁾ Sk. ap. 2, 41.

³³⁾ Sk. ap. 8, 1, 11, 19.

Filip nato zázračným spôsobom bol odtiaľ anjelom unesený.⁴³⁾

No tento prípad nebol ešte považovaný za zrejmy dôkaz prijatia pohanov do Cirkvi, lebo ten komorník ako židovský prozelyta už viac patril k židom, ako k pohanom. Boh sa postaral čoskoro aj o to, aby apoštoli neváhali s rozšírením mis. diela aj na pohanov a to tiež zázračným poučením samého sv. Petra, hlavy apoštolov, ktorý bol v podivnom videní od Boha upozornený, že pohani sú Bohom tiež povolaní do kráľovstva Božieho a preto majú byť do Cirkvi bez váhania prijatí. — Toto videnie ako aj priebeh zázračného obrátenia pohanského stotníka **Kornela** z Cezarey a jeho domu opísali sme podľa „Skutkov apoštolských“⁴⁴⁾ pri uvedení mis. dôvodov z Nového zákona. Tu musíme vyzdvihnúť účinok tejto mimoriadnej udalosti na Petra a na židokresťanov. Peter uznáva otvorene: „Vpravde skusujem, že Boh nehľadí na osoby, ale v každom národe ten, kto sa ho bojí a čini spravodlivosť, je mu príjemný“.⁴⁵⁾ Keď po reči Petrovej „Duch sv. sošlúpil na všetkých, čo počúvali slovo, ustrnuli veriaci z obriezky... že i na pohanov milosť Ducha sv. sa vyliala.“⁴⁶⁾ Nato ich dal Peter pokrstiť. No keď Peter prišiel do Jeruzalema, židokresťania sa s ním dohadovali, prečo prijal i pohanov do Cirkvi. Keď im Peter povyprával celý priebeh tej zázračnej udalosti, „umkli, oslavovali Boha a povedali: Teda i pohanom Boh dal pokánie, aby žili.“⁴⁷⁾

Erad bol teda prelomený; predsa však mohli to „veriaci z obriezky“ ešte považovať za ojedinelý, mimoriadny prípad. Skutočne keď nemohli už zabrániť prístup pohanov do Cirkvi, aspoň toho sa chceli pridržať pri ich prijatí, aby sa podrobili najprv obriezke, nariadenej Mojžišom pre

⁴³⁾ Sk. ap. 8, 26—39. — Aj tu sa uplatnil riadny spôsob šírenia viery: poučenie, viera a krst.

⁴⁴⁾ Sk. ap. hl. 10.

⁴⁵⁾ Sk. ap. 10, 34, 35.

⁴⁶⁾ Sk. ap. 10, 44, 45.

⁴⁷⁾ Sk. ap. 11, 18.

židov, a iných starozákonných obradov a predpisov. Tento spor sa najviac rozvíril v Antiochii, kde sa viera Kristova najviac šírila, takže tamojší veriaci najprv sa menovali „kresťania“. Tu hlásali evanjelium sv. Pavol, Barnabáš, Šimon Čierny, Lucius Cyrenejský a Manahen.“⁴⁸⁾ Títo prijímali pohanov do Cirkvi bez obriezky, čo vyvolalo u židokresťanov nespokojnosť a rozhorčenie. Aby táto roztržka medzi veriacimi bola právoplatne vyriešená, vyslala cirkevná obec z Antiochie Pavla a Barnabáša do Jeruzalema k apoštolom k úradnému rozhodnutiu tejto vážnej otázky.

Apoštoli mali v Jeruzaleme prvý cirkevný snem (asi r. 51. po Kristu), na ktorom po reči Petra a Jakuba bolo uzavreté: „Videlo sa Duchu svätému a nám neklásť na vás viac žiadneho bremena, iba toto potrebné: aby ste sa zdržovali od vecí obetovaných modlám a od krvi a od zaduseného a od smilstva; toho keď sa budete chrániť, dobre urobíte.“⁴⁹⁾ Keď toto rozhodnutie bolo prečítané veriacim v Antiochii, potešili sa, že ťažké bremená Mojžišovho zákona, (zvlášte obriezka) boli odstránené a tak prestala prekážka pokojného spolunažívania medzi obrátenými zo židovstva a z pohanstva. Neskôr aj zákaz jesť mäso obetované modlám, krv a zadusené, ako ináč vec indiferentná a len Mojžišovým zákonom predpísaná, prestal; smilstvo však je navždy zakázané.

Kresťania obrátení zo židovstva tým chceli potom svoju prednosť pred obrátenými z pohanstva ukázať, že nejedli s nimi pri spoločnom stole, v čom ich aj sv. Peter zpočiatku svojím prispôbovaním potvrdzoval. Na rázne vystúpenie sv. Pavla však aj táto neodôvodnená obyčaj prestala a tak duchovné sliatie kresťanov a ich úplná rovnoprávnosť v Cirkvi sa previedla a upevnila. Kresťanstvo takto sa vždy viac a viac oddeľovalo od židovstva a stalo sa novou, samostatnou, nezávislou vierou Nového zákona oproti Starému.

⁴⁸⁾ Sk. ap. 13, 1.

⁴⁹⁾ Sk. ap. 15, 28, 29.

Sv. Pavol, apoštol národov.

O veľkom význame sv. Pavla apoštola pri počiatkoch šírenia viery kresťanskej, zvlášte o jeho misijnom učení, sme už prehovorili pri teoretických základoch misiologie. Tu chceme pri opise mis. dejín doplniť jeho mimoriadnu misijnú činnosť, ktorou si zaslúžil meno „apoštol národov.“

Sám Pán ho nazval „vyvolenou nádobou“, keďže bol Prozreteľnosťou Božou určený „rozniesť jeho meno medzi pohanmi a kráľmi i medzi synmi izraelskými, lebo ja mu ukážem, koľko mu treba trpieť pre moje meno.“⁵⁰⁾

Jeho hlboká učenosť, prenikavý, bystrý rozum, neohrozenosť a vytrvanlivosť v kresť. zásadách, jeho ohnivá horlivosť za kráľovstvo Božie, láskavosť ku všetkým ľuďom, pevnosť vôle a presvedčenia, smelosť a nepoddajnosť v hájení viery, — tieto ozdobné ctnosti spojené s veľkými námahami a utrpeniami za vieru a úspechmi, dosiahnutými pri obrátení pohanov a židov, vyvolávajú aj u protivníkov najväčší obdiv a zaraďujú ho medzi najvýznamnejšie osobnosti ľudských dejín.

To všetko je tým podivuhodnejšie, lebo Pavol bol pôvodne fanatickým farizejom a zúrivým odporcom kresťanov. Po svojom zázračnom obrátení na ceste do Damašku, preniknutý svetlom a silou milosti Božej, stal sa najhorlivejším apoštolom Kristovým a v ten čas sa najviac zaslúžil o Cirkev.

Aj prirodzené prostriedky mu dopomohly k tým veľkým úspechom. Dokonale znal grécku reč a helénsku kultúru, bol rímskym občanom, svoju učenosť o pravdách židovskej viery čerpal od chýrneho Gamaliela. Svoju túžbu a výbojnosť za víťazstvo pravdy zpočiatku síce uplatňoval proti viere Kristovej, len čo sa však presvedčil o pravdivosti jedine pravého náboženstva kresťanského, celý život nemal pokoja, kým tento svoj omyl svojimi heroickými činmi, námahami a utrpením nenapravil, ako to v liste

⁵⁰⁾ Sk. ap. 9, 15, 16.

Korinťanom vyslovil: „Lebo keď kážem evanjelium, nie mi je to na slávu, keďže som to povinný, a beda by mi bolo, keby som nekázal.“⁵¹⁾

Na jednom mieste dlho neostal kázať evanjelium, ale hnaný ustavičnou túžbou založiť nové kresť. obce, pobral sa na iné miesta, kde nebolo ešte zasiate semeno evanjelia.

Všetkým chcel byť všetkým: židom, pohanom, mocným a slabým, učeným, neučeným, aby všetkých priviedol ku Kristu, ako sa o tom sám vyjadroval: „Hoci som slobodný od všetkých, učinil som sa služobníkom všetkých, aby som ich čím viac získal. A zostal som Židom ako Žid, aby som získal Židov . . ., tým, ktorí boli bez zákona, ako by som bol bez zákona, aby som získal tých, ktorí boli bez zákona. Slabým stal som sa slabým, aby som slabých získal. Pre všetkých stal som sa všetkým, aby som všetkých spasil.“⁵²⁾ Vznešenosť povolania apoštolov a utrpenia s tým spojené takto opisuje: „Boh nás apoštolov vykázal za najposlednejších ako na smrť odsúdených, lebo sme za divadlo svetu, i anjelom i ľudom . . . hladujeme i žízňime i nahí sme i pohlavkovaní bývame, namáhavé robíme svojimi rukami; zlorečia nám a dobrorečíme; trpíme prenasledovanie a znášame; preklínajú nás a modlíme sa; sme akoby smeti tohto sveta a povrheť všetkých až doteraz.“⁵³⁾ — Rád vyzdvihuje, že je apoštolom zvlášte pre pohanov ustanoveným: „Ja som apoštolom národov“⁵⁴⁾ — „Uvádzam si vás na pamäť kvôli tej milosti, ktorá mi je daná od Boha, aby som bol služobníkom Krista Ježiša medzi národmi.“⁵⁵⁾ Túto veľkú a ťažkú úlohu považuje za milosť Božiu velebným prejavom v liste Efezanom: „Pohania sú spoludedičmi a spoluprivtelenými a spoluúčastníkmi jeho zaslúbenia v Kristu Ježišovi skrze evanjelium, ktorého služobníkom stal som sa z daru mi-

⁵¹⁾ 1. Kor. 9, 16.

⁵²⁾ 1 Kor. 9, 19—22.

⁵³⁾ 1. Kor. 4, 9—13.

⁵⁴⁾ Rím. 11, 13.

⁵⁵⁾ Rím. 15, 15, 16.

losti Božej... mne najmenšiemu zo všetkých svätých, dostala sa táto milosť, aby som medzi pohanmi zvestoval nevyspytateľné bohatstvo Kristovo a osvecoval všetkých, aké je riadenie tajomstva, od vekov skrytého v Bohu.“⁵⁶⁾

Čo všetko musel pretrpieť sv. Pavol na svojich misijných cestách, o tom on sám vydáva svedectvo: „Od Židov som dostal päťkrát po štyridsiatich bez jednej. Trikrát som bol palicovaný, raz kameňovaný, trikrát som zažil stroskotanie lode, deň a noc bol som na hlbine morskej... v práci a trude, v mnohom bdení, o hlade a smäde, v mnohých pôstoch, v zime a nahote, okrem toho, čo je zvonku, čo každodenne nalieha na mňa, starosť o všetky cirkvi.“⁵⁷⁾

Jeho mis. činnosť a s ňou spojené utrpenie začína sa hneď po jeho obrátení v Damašku, kde v synagoge oznamuje zmŕtvychvstanie Krista a bráni vieru kresťanskú. Židia sa mu s veľkým rozhorčením protivili, takže len útekem z mesta zachránil si život. Nato sa utiahol do Arábie, kde sa dva roky pripravoval na svoje mis. poslanie. Odtiaľ znovu išiel do Damašku a neskôr do Jeruzalema, aby videl Petra, hlavu Cirkvi. Odtiaľto vybral sa do Tarzu, kde dlhší čas hlásal evanjelium svojim rodákom. Barnabáš povolal ho do Antiochie, kde s ním spolupôsoobil na upevnení viery medzi „prvými kresťami.“

Z Antiochie začal svoju rozsiahlu misijnú činnosť po celej svetovej ríši rímskej. Podľa opisu knihy „Skutkov apoštolských“ tri veľké cesty rozoznávame v jeho mis. podnikoch.

Prvú mis. cestu konal v rokoch 46—48, zväčša v spoločnosti Barnabáša a Jána Marka, s ktorými sa dostal najprv do Seleucie, potom na Cyprus, kde aj samého prokonzula Sergia Pavla obrátil na kresťanskú vieru. Nasledovná ich stanica bola Perge v Pamfílii, odkiaľ po mnohých útrapách došli do pizidskej Antiochie. Najviac boli

⁵⁶⁾ Efesz. 3, 6—9.

⁵⁷⁾ 2. Kor. 11, 24—28.

všade prenasledovaní od Židov, ktorí pobúrili proti nim aj pohanov, takže len pomocou veriacich mohli utiecť na iné miesto. Tak museli opustiť Ikonium v Lykaonii a prejsť do Lystry. Tu mali zpočiatku veľké úspechy, zvlášte keď Pavol zázračne uzdravil chromého od narodenia. Pohania ich považovali za bohov a chceli im obety priniesť. Len ťažko ich vedel Pavol utíšiť a presvedčiť, že aj oni sú ľudia, sluhovia Boží, zvestujúci im vôľu Božiu, aby sa obrátili. — Keď však tu prišli židia z Antiochie a Ikonia, naviedli zástupy, aby Pavla zavraždili. Títo ho kameňovali a v tom domnení, že Pavol je už mŕtvy, vytiahli ho von z mesta. Učeníci ho však zachránili a na druhý deň Pavol a Barnabáš odcestovali do mesta Derbe. Potom sa vrátili do Antiochie, cestou všade utvrdzujúc vo viere predtým založené cirkevné obce a zanechajúc im domorodých predstavených, takzv. „starších“ (presbyterov), ktorých vysvätil za kňazov „vkladaním rúk.“

D r u h á jeho mis. cesta trvala od r. 50—53. Jeho spoločníci boli Silas a Timotej. Najprv navštívil cirk. obce, založené na predošlej ceste, a cez Sýriu, Frígiu a Galáciu došiel až do Troasu, kde sa k nemu pripojil Lukáš ev. Tu v nočnom videní akýsi Macedónec sa mu zjavil a prosil ho, aby prešiel k nim do Macedónska. Pavol volaniu vyhovel a najprv sa stavil vo Philippách. Tu pre uzdravenie istej dievky, posadlej zlým duchom, Pavla a Silasa postavili pred súd, dali ich bičovať a uväzniť. Boh ich však z väzenia zázračne vyslobodil, následkom čoho sudcovia ich odprosili a len to žiadali od nich, aby sa odtiaľ vzdialili. Nato prešli do Thessaloniky a do Beroe, kde ich židia tiež prenasledovali; preto Pavol odobral sa do hlavného mesta Grécka, Atén, kde medzi iným aj v Areopage pred pohanskými filozofmi mal veľkú reč. Niektorí sa k nemu pridali, medzi ktorými bol aj Dionýz, neskôr prvý biskup aténsky. Z Atén ho apoštolská neúnavnosť ďalej hnala — do Korintu, kde získal pre Krista najprv Aquilu a jeho manželku Priscillu, židov vyhnaných z Itálie. Títo sa tiež

ako Pavol, vyrábaním šiatrov živil, preto sa u nich usídlil a prácou svojou vyhľadával si živobytie; v sobotu podľa svojej obyčaje navštívil synagogu, kde sa hádal so židmi a Grékmi. Keď mu tamojší židia odporovali, podľa napomenutia Spasiteľa, otriasol si šaty z prachu a riekol im: Vaša krv na vašu hlavu: ja som čistý, odteraz pôjdem k pohanom.“²⁰) — Predsa i tu okrem mnohých pohanov, aj predstaveného synagogy Krispa obrátil s celým jeho domom. Pavol mal tu mnoho práce a úspechov, čo z toho vidieť, že sa poldruha roka zdržoval v tomto meste. Jeho dva listy Korintanom tiež o tom svedčia. — Proti zúreniu tamojších židov zachránil ho miestodržiteľ Gallio, u ktorého ho židia márne obžalovali. Nezádlho Pavol opustil Korint a navštíviac veriacich v Efeze, Cezarei a Jeruzaleme, vrátil sa do svojej odchodnej stanice Antiochie.

Ešte v ten rok (54 po Kr.) vydal sa Pavol na svoju **tretiu** cestu (54—57). Znovu prekonal apoštolskú viziáciu, ním založených kresť. obcí v Galácii a Frígii, a zastavil sa vo významnom maloazijskom meste Efeze, kde strávil dva a štvrt' roka a s veľkým úspechom širil evanjelium. Najviac to pocítil pohanský zlatník Demetrius, ktorý zbohatol vyrábaním sošiek bohyně Diany a teraz na tomto obchode mnoho utratil. Preto so spoločníkmi poštval celé mesto proti Pavlovi a jeho pomocníkom, takže Pavol bol nútený z mesta odísť. Na ceste cez Macedónska v Troase vzkriesil mŕtveho mladíka. V meste Miletos sa odobral od tam shromaždených predstavených s výrazom svojej predtuchy, že sa viac neuvidia, lebo v Jeruzaleme ho vraj útrapy a okovy očakávajú, čoho sa však najmenej bojí.

Keď došiel (r. 58 alebo 59.) do Jeruzalema (už piaty raz ako apoštol), rozzúrení židia ho chceli ako „odpadlíka“ zabiť a len tribún Lysias ho vojakmi zachránil a poslal pod ochranou silnej stráže do Cezarey k prokurátorovi Félixovi. Tento ho 2 roky držal vo väzení v do-

²⁰) Sk. ap. 18, 6.

mnienke, že dostane zaňho veľké výkupné. Za ten čas obhajoval Pavol vieru Kristovu nielen pred Félixom, ale aj pred nástupcom Félixovým, Porciom Festom, ba aj pred kráľom Herodesom Agrippom, ktorý ho dobroprajne vypočul a tak sa vyslovil, že keby sa Pavol ako občan rímsky nebol odvolal na cisára, mohol by byť na slobodu prepustený.

Pavol už dávno túžil hlásať evanjelium aj na Západe, čo vysvitá aj z jeho listu, písaného Rimanom počas svojej tretej cesty. Teraz sa túžba jeho splnila, lebo Festus ho na jeho odvolanie do Ríma poslal. Cestu nastúpil v jeseni r. 59; plavba na mori bola plná útrap, ba loď pri Malte aj stroskotala. Tu 3 mesiace museli čakať na inú loď, za ktorý čas Pavol hlásal evanjelium a uzdravoval chorých. Na jar r. 60 prišiel do Puteoli v Itálii. Odtiaľ pešo sa vybral do Ríma, kde mu veriaci išli v ústrety na ceste Via Appia a v Ríme vykonali mu u vrchnosti dovolenie, aby mohol bývať v súkromnom dome, z čoho vidno, že jeho tunajšie väzenie bolo dosť mierne, takže voľne mohol kázať slovo Božie židom a pohanom. Mnohých obrátil i z vyšších kruhov. Z toho väzenia napísal svoje listy Efezanom, Filipanom, Kolosanom a Filemonovi.

Keď bol na slobodu prepustený, ďalej pokračoval vo svojej veľkolepej mis. činnosti. O tom už nemáme také spoľahlivé dáta, ako sú „Skutky apoštolské“, ktoré sa jeho prvým väzením v Ríme končia.

Sv. Klement Rímsky vo svojom liste Korintanom to tvrdí, že Pavol až „do končín západu“ išiel, iný prameň^{*)} to bližšie označuje, t. j. že aj v Španielsku hlásal evanjelium. Odtiaľ však už koncom r. 64 vrátil sa do Grécka a Malej Ázie.

Na ostrove Kréta ustanovil Tita za biskupa, v Efeze Timotea, ktorým aj v listoch dal napomenutie, ako zastávať svoj úrad a bojovať proti bludárom.

^{*)} Fragmentum Murator. I. 37, 38. Sv. Atanáž ad Drac. 4 — Sv. Hieronym, In Is 2, 10.

Koncom r. 66 bol Pavol znovu uväznený a to pod prísny dozorom. Svoju hrdinskú misijnú dráhu skončil hrdinskou smrťou pod Nerómom r. 67. v Ríme. Ako rímsky občan bol mečom sťatý a pochovaný pri ostijskej ceste. Teraz telesné pozostatky jeho spočívajú v svetochýrnej nádhernej rímskej bazilike San Paolo, na ozdobu ktorej prispely všetky národy sveta s drahocennými svojimi darmi z veľkej úcty k apoštolovi národov.

Jeho veľkorysá, ojedinelá mis. činnosť a nesmierne zásluhy o rozšírenie kresťanstva po celej svetovej ríši rímskej sú opísané v knihe „Skutkov apoštolských“; jeho hlboká učenosť, láska ku Kristu a úprimná túžba každého získať Kristu odzrkadľuje sa v jeho 14 listoch, písaných z vnuknutia Ducha sv. Menujú ich novšie aj misijnou teológiou, lebo v nich sú položené, odôvodnené a vysvetlené základné myšlienky misijnej činnosti Cirkvi a všeobecnosti (univerzalizmu) spásy ľudskej. — Základné idey jeho náuky sú: 1. na miesto St. zákona nastúpil Nový zákon a jedine tento je oprávnený viesť všetkých ľudí k spaseniu; 2. „Boh nehľadí na osoby, ale v každom národe ten, kto sa ho bojí a číní spravodlivosť, je mu príjemný.“⁶⁰⁾ Pohanovia majú také právo vstúpiť do Cirkvi Kristovej, ako židia; títo len v tom mali prednosť, že boli do nej prv povolani. Viera v Krista Ježiša a sv. krst je základom spasenia; 3. nový, vnútorný, mravný život požaduje sa od každého, zvlášte od obrátených pohanov, ktorí boli predtým mnohým hriechom oddaní.

Charakteristický ťah jeho činnosti je jeho neúnavnosť a neohrozenosť pri hlásaní evanjelia. Akási stála vnútorná sila a nadšenie ho hnalo vždy ďalej ísť v neznáme kraje a všade zasiať semeno kresťanstva, či bol preto bičovaný, kameňovaný, či s ním loď stroskotala, či bol uväznený alebo na smrť hľadaný od nepriateľov. Jeho mučenícka smrť v Ríme bola slávnou korunou jeho činnosti.

Veľké, mimoriadne úspechy, ktoré na cestách svojich

⁶⁰⁾ Sk. ap. 10, 34, 35.

všade dosiahol, sú tiež dôkazom toho, že bol „vyvolenou nádobou“ Božou, božským poslom, mnohými zázrakmi osláveným a k tomu ustanoveným, aby meno Pána Ježiša oslávil medzi národmi, zvlášte v prvých počiatkoch cirkevných dejín. Skutočne bol „praedicator veritatis in universo mundo“, ako ho Cirkev na jeho sviatok oslavuje,⁶¹⁾ ktorému sa v horlivosti a v mis. činnosti v šírení viery Kristovej nik nevyrovná.

Mal pri svojom mis. diele aj pomocníkov, ktorých cennú podporu on sám vyzdvihuje. Takí boli: Sv. L u k á š, vzdelaný Grék, autor tretieho evanjelia a Skutkov apoštolských, ktorý mu bol verným sprievodcom až do smrti. Sv. M a r e k, pisateľ druhého evanjelia, ktorý ho na prvej mis. ceste sprevádzal, neskôr sa však pripojil k sv. Petrovi T i m o t e j, ktorý sa stal biskupom v Efeze. T i t u s, ktorého na K r é t e ustanovil za biskupa. S i l a s mu pomáhal zvlášte na druhej apoštolskej ceste v Macedónsku a Grécku. Ďalej A q u i l a, P r i c i l l a, A p o l l o, sv. T h e k l a atď. Títo ho nielen podporovali v jeho ťažkých prácach, ale aj potešovali v častých prenasledovaniach.

Sv. Peter a ostatní apoštoli.

Sv. Lukáš v Skutkoch apoštolských o ostatných apoštoloch nepodáva nám také podrobné dáta, ako o činnosti sv. P a v l a, ktorému bol sprievodcom na apoštolských cestách. Pri životopisoch týchto musíme sa spoľiehať zväčša na ústne podanie.

Apoštoli zdržovali sa v Jeruzaleme do r. 42, keď tam vypuklo druhé prenasledovanie. Do toho času hlásali slovo Božie po Palestíne, ale sa vždy vracali do ústredia, Jeruzalema. Tak prvá cesta sv. P e t r a a sv. J á n a viedla na pozvanie do Samarie, kde pokrsteným vkladáním rúk udelili sviatosť birmovania. V tom roku sa rozišli všetci

⁶¹⁾ Brev. Rom. 30. Junii.

na všetky strany sveta podľa rozkazu Pána hlásať evanjelium každému národu. (Divisio apostolorum).

Sv. Peter bol za hlavu Cirkvi samým Kristom Pánom ustanovený pre jeho pevnú vieru v božstve Spasiteľa, pre horlivosť a lásku k svojmu Majstrovi. Apoštoli a veriaci hneď od počiatku uznávali ho za svojho najvyššieho arcipastiera. Pri založení prvej cirkevnej obce na Turíce v Jeruzaleme, pri voľbe Mateja za apoštola, pred hlavnou židovskou radou, pri prijatí prvých pohanov do Cirkvi, na prvom sneme, všade on zaujíma vedúce miesto a je pokladaný za hlavu apoštolov a Cirkvi. Keď po uzdravení chromého od narodenia svojou kázňou mnohých veriacich získal, bol so sv. Jánom uväznený. Pred synedriom smele oznámil židom: „Boha viac máme poslúchať ako ľudí. My nemôžeme nehovoriť o tom, čo sme videli a počuli.“⁶²⁾ Keď po prepustení znovu kázali proti zákazu, od odsúdenia na smrť zachránil ich len bohabojný Gamaliel svojou múdrou radou: „Odstúpte od týchto ľudí a nechajte ich: lebo jestliže je z ľudí táto rada alebo toto dielo, rozpadne sa; ale jestliže je z Boha, nebudete ho môcť zrušiť, aby ste sa snád' nepreukázali, že sa protivíte ešte aj Bohu. — A prisvedčili mu.“⁶³⁾ Dali ich predsa bičovať a prikázali im, aby už nekázali v mene Ježišovom. „Oni išli z toho shromaždenia radujúc sa, že boli hodní trpieť pohanenie pre meno Ježišovo. A neprestávali každý deň v chráme a po domoch učiť a ohlasovať Krista Ježiša.“⁶⁴⁾ Hľa, trnistá cesta prvých poslov, misionárov Božích: neohrozená horlivosť a láska k Spasiteľovi, smelé kázanie evanjelia, prenasledovanie, žalárovanie, utrpenie — a pri tom vnútorná blaženosť, že môžu byť tupení pre meno Ježišovo! — Nezadlho diakon Štefan zaplatil túto lásku svoju aj životom, a apoštoli — okrem Jána — prv-neskôr tiež sa stali mučeníkmi viery Kristovej.

⁶²⁾ Sk. ap. 4, 19, 20.

⁶³⁾ Sk. ap. 5, 38, 39.

⁶⁴⁾ Sk. ap. 5, 40—42

Keď v r. 41 po Kr. Herodes Agrippa sa stal kráľom Judska, aby si získal priazeň židov, krvavo začal prenasledovať kresťanov. Jakuba staršieho dal usmrtiť a Petra uväzniť, aby ho po veľkonočných sviatkoch dal na radosť židov popraviť. Boh ho však na orodovanie Cirkvi skrze anjela zázračne vyslobodil zo žalára. Peter sa po vyslobodení odobral „na druhé miesto“⁶⁵⁾ — podľa Eusebia a Hieronyma r. 42 do Ríma. Po smrti Agrippu vrátil sa do Jeruzalema, neskôr však usadil sa na dlhší čas v Antiochii, kde mal aj spor so sv. Pavlom, pravdaže nie dogmatický, ale týkajúci sa dočasného prispôsobenia jeho k židovským obradným zvykom. Podľa všeobecného súhlasu tradície Peter bol zakladateľom a prvým biskupom cirkvi v Antiochii. Tu pôsobil 7 rokov. Z jeho I. listu vysvitá, že v mnohých provinciách Malej Ázie konal mis. prácu, menovite v Galácii, Pontsku, Kappadocii a Bitýnii. Pravdepodobne aj v Korinte sa zdržoval. Potom sa znovu odobral do Ríma, kde podľa tvrdenia sv. Ignáca a sv. Ireneja on založil prvú cirkevnú obec kresťanskú a Rím bol hlavným pôsobišťom jeho apoštolovania, keď sa tam nepretržite aj nemohol zdržovať pre prenasledovanie.

Keď aj nie je celkom isté to podanie, že bol práve 25 rokov rímskym biskupom, predsa to je nepodvratná historická pravda, že bol prvým rímskym biskupom a že toto ústredné mesto svojim životom, mis. pôsobením, mučeníckou smrťou, ako prvý pápež on oslávil.

V r. 67 za prenasledovania kresťanov Nerónom na vatikánskom vršku bol ukrižovaný na svoju žiadosť dolu hlavou. Podľa podania sv. Pavol v ten istý deň bol tiež popravený a to ako rímsky občan, sľatý. Teraz dve najkrajšie baziliky sveta v Ríme, kde sú pochovaní, hlásajú ich hrdinské skutky a nepominuteľnú slávu.

Sv. Ján, ktorý s Petrom a Jakubom bol považovaný za „stĺp Cirkvi“⁶⁶⁾ bol najmladším apoštolom a miláčkom

⁶⁵⁾ Sk. ap. 12, 17.

⁶⁶⁾ Gal. 2, 9.

Pána. Pochádzal z Bethsaidy, kde otec jeho Zebedeus bol rybárom. S bratom Jakubom a Petrom patril k naj dôvernejším apoštolom Pána. Do jeho opatery sveril Pán Ježiš s kríža svoju Matku, čo aj verne plnil. Stal sa biskupom v Efeze, odkiaľ spravoval cirkvi Malej Ázie až do smrti. Tu si vychoval učeníkov, z ktorých ako neskorší biskupi vynikali: P a p i a s v Hieropoli, sv. I g n á c v Antiochii a sv. P o l y k a r p v Smyrne. Podľa podania za Domiciána bol v Ríme hodený do horúceho oleja, odkiaľ však zázračne sa zachránil. Nato bol do vyhnanstva poslaný na ostrov Patmos, kde napísal poslednú knihu v kánone Písma sv.: „Zjavenia sv. Jána apoštola“ (apokalypsis), v ktorej opisuje, predpovedá boje a víťazstvá Cirkvi. Za cisára Nervu vrátil sa do Efezu, kde spokojne spravoval svoju cirkev až do vysokého veku. Tam napísal aj svoje evanjelium a 3 listy. Jediný z apoštolov zomrel prirodzenou smrťou, za cisára Trajána.

Sv. J a k u b starší bol bratom sv. Jána ev. Pre ich horlivosť a prudkú povahu menovali ich „synmi hromu“ (Boanerges). Najprv v Judei a Samarii hlásal evanjelium, neskôr zašiel až do Španielska, kde založil viac cirkevných obcí a preto od španielskych veriacich aj teraz je veľmi uctievaný. (Jeho pútnické miesto „Compostella“ v Španielsku najviac navštevované). Odtiaľ sa vrátil do Jeruzalema, kde ho Herodes Agrippa, aby sa zaľúbil Židom, dal sť v r. 41 alebo 42. Bol prvým z apoštolov, ktorý za vieru Kristovu mučenícku smrť podstúpil.

Sv. J a k u b mladší bol synom Alfeja a Márie, sestry Preblah. Panny Márie a brat Judáša Taddea. Pre jeho prisny asketický život bol nazvaný „spravodlivým“. Bol prvým biskupom jeruzalemským a ako taký inde nekonal mis. činnosť. Tu však bol všeobecne obľúbený, ešte aj od židov, ktorí len jemu povolili vstup do chrámu, kde sa tak často a dlho modlieval za svoj ľud, že koža na kolenách jeho bola stvrdnutá ako ľavy. Napísal list k 12 pokoleniam izraelským, ktorý je vzatý do kánona sv. knh.

Sv. Pavol ho menuje „stĺpom Cirkvi.“ Hoci len u židov konal misiu, predsa na prvom sneme jeruzalemskom vo svojej reči zastával pohanov, aby im neboly uložené neznesiteľné tarchy. V r. 62 po Kr. bol na podnet hlavného kňaza Albína ukameňovaný. — Toto fanatické horlenie židov za St. zákon a prenasledovanie kresť. cirkvi dovŕšilo mieru ich hriechov a čoskoro dostavil sa hrozný trest židovského národa, predpovedaný Spasiteľom o záhube Jeruzalema a rozptýlení ich národa po celom svete.

Sv. Andrej, brat sv. Petra, učeník sv. Jána Krstiteľa, keď s bratom svojim rybáril na jazere galilejskom, Pán Ježiš ich povolal: „Podťte za mnou a učiním vás rybármi ľuďí⁶⁷⁾“ Títo hneď zanechajúc svoje zamestnanie, nasledovali ho všade. Po rozoslaní apoštolov najprv v Scythii, neskôr v Epire a v Trácii konal mis. prácu a svojimi kázňami a zázrakmi veľké množstvo pohanov získal viere Kristovej. V achajskom meste Patras prokonzul Aegeas pre jeho smelé vystúpenie dal ho najprv žalárovať a keď ho od viery Kristovej nemohol odkloniť, odsúdil ho na smrť kríža. Krásne sú jeho slová, ktorými pozdravil kríž jemu pripravený: „O dobrý kríž, ktorý si svoju okrasu z údov Pána dosiahnul... vezmi ma od ľuďí a navráť ma môjmu Majstrovi...“

Ešte i na kríži visiac dva dni hlásal vieru Kristovu ľuďom. Jeho kosti spočívajú v Ríme, v bazilike sv. Petra.⁶⁸⁾ Je uctievaný aj ako apoštol Slovanov.

Sv. Matúš evanjelista bol pôvodne mýtnikom. Na pozvanie Pána hneď sa stal jeho verným apoštolom. Pre veriacich v Palestíne napísal svoje evanjelium v jazyku aramejskom. Účinkoval v Etiópii, Perzii, Sýrii a medzi Parthmi. Život svoj skončil tiež ako mučeník za vieru Kristovu.⁶⁹⁾

Sv. Tomáš „apoštol Indie“, zpočiatku pôsobí u Part-

⁶⁷⁾ Mat. 4, 19.

⁶⁸⁾ Origenes, III. t. in Gen.

⁶⁹⁾ Euseb. Hist. e. V. 10.

hov, Medov, Perzov a Hyrkánov, neskôr vydal sa na d'alekú cestu do Indie, kde mal veľké úspchy a samého kráľa Gundafora priviedol do Cirkvi. Kráľ Misdaeus ho však dal usmrtiť. Podľa novších historikov v meste Mylapore podstúpil smrť mučenícku a tu ukazujú aj teraz jeho hrob. Že by aj v Číne bol hlásal evanjelium, nie je dokázané.

Sv. Filip narodený v Bethsaide, je menovaný diakonom, apoštolom a aj evanjelistom. Veľké divy robil v Aténach, v Azate a v Nikatere, konečne vo Frýgii kázal evanjelium a v Hierapoli zomrel smrťou mučeníckou.

Sv. Judáš Tadej, brat sv. Jakuba mladšieho, najprv v Palestíne kázal, kde napísal aj svoj list židokresťanom, potom v Sýrii, Arábii a v Mezopotamii. Arméni ho tiež za svojho apoštola považujú.

Sv. Šimon — Zelotes konal mis. prácu v Egypte, Perzii a Babylonii. V Perzii s Judášom-Taddejom spolupracoval a obrátil veľké množstvo pohanov.

Sv. Matej nastúpil podľa vôle Božej v apoštoláte miesto Judáša Iškariotského. Údaje apoštoloval v Etiópii podľa iného podania v krajoch Čierneho mora so sv. Andrejom.

Sv. Bartolomej pochádzal z Kány Galilejskej a kázal v Južnej Arábii, kde zanechal aj evanjelium sv. Matúša v aramejskom jazyku, ktoré tam našiel po 200 rokoch Pantaeus. V Armenii bola mu na rozkaz kráľa koža za živa stiahnutá a potom hlava sťatá.

Sv. Marek, autor druhého evanjelia najprv bol sprievodcom sv. Pavla na jeho apoštolských cestách, neskôr sa k sv. Petrovi pridružil. Podanie jeho považuje za zakladateľa a biskupa alexandrijskej Cirkvi, kde aj mučenícku smrť podstúpil. Jeho plášť dlhé storočia ako drahú pamiatku zachovávali v Alexandrii a každý nový biskup si ho na seba vzal pri svojom nastolení.

Sv. Lukáš, spisovateľ tretieho evanjelia a „Skutkov apoštolských“ pochádzal z Antiochie a bol lekárom. Pripojil sa k sv. Pavlovi na jeho druhej ceste od Troasu

k Philippám a v tretej od Achaje do Malej Ázie. S ním bol aj vo väzení cezarejskom a sprevádzal ho až do Ríma. Po jeho smrti účinkoval v Achaji a Boeotii.

Sv. Barnabáš je považovaný tiež za apoštola, ktorého Pán pre jeho horlivosť a svätý život bezprostredne povolal za rozširovateľa evanjelia. Keď sa odlúčil od sv. Pavla, zvlášte vo svojom rodisku, na ostrove Cyprus vynikal svojou mis. činnosťou, kde aj život svoj skončil Pravdepodobne kázal aj v Severnej Itálii.¹⁰⁾

Okrem kniežat apoštolských a evanjelistov v tejto dobe apoštolskej boli aj putujúci rozširovatelia evanjelia, ktorí, Duchom sv. povolaní a apoštolmi ustanovení, boli pomocníkmi pri šírení viery. Títo podľa Origena¹¹⁾ a Didaché (Učenie apoštolov)¹²⁾ nemali nijakého majetku, len z toho žili, čo im veriaci na ich cestách poskytli. Menovali ich učiteľmi, apoštolmi alebo evanjelistami. Niektorých apoštoli ustanovili za „presbyterov“, kňazov ba aj za svojich zástupcov v biskupskom úrade (Timotej, Titus). Aj ženy majú zásluhy pri ohlasovaní viery, vyučovaním katechizmu, opatrovaním chorých a chudobných. Kresť. obchodníci, vojaci, väzni, otroci mali mnoho príležitostí na svojich cestách a v rodinách, u ktorých slúžili, oboznámiť pohanov s kresť. vierou.

„Kresťania — tak píše Origenes¹³⁾ — všetko obetujú, čo len môžu, aby vieru na celej zemi rozšírili a Pánu nových veriacich získali.“

Môžeme teda smelo tvrdiť, že v tých časoch každý veriaci vo svojom prostredí bol misionárom evanjelia, a to tak svojím príkladným, bezúhonným životom ako aj slo-

¹⁰⁾ O týchto všetkých okrem Skutkov apoštolských podávajú nám hodnotné zprávy: Eusebius, Origenes, sv. Hieronym, sv. Ján Zlatoústý a iní.

¹¹⁾ Origenes: *Contra Celsum* III. 9.

¹²⁾ *Doctr. Apost.* XI. nota ad 6.

¹³⁾ *Contra Celsum* III. 9.

vom a obetovaním seba za kráľovstvo Kristovo, aby čím viac spolubližných vytrhol z nevery a nemravnosti pohanskej.

• • •

Smrťou sv. Jána ev. (okolo 100 r. po Kr.) končí sa prvé a to apoštolské obdobie mis. dejín. Je ono najvýznamnejšie, lebo vtedy začala konať Cirkev svoje mis. poslanie a napriek nesmiernym prekážkam podarilo sa jej na celom svete zasiať semeno evanjelia, schopné k ďalšiemu vývinu.

Jedna z príčin šírenia kresťanstva podľa Tertuliána bola krv kresťanov. „Keď nás kosíte, vždy je nás viacej. Krv mučeníkov je smeno kresťanov.“¹⁴⁾ Toto ukrutné prenasledovanie kresťanov, ktoré takmer 300 rokov trvalo, začalo sa už v prvom storočí, keď väčšina apoštolov ešte žila, — veď i sv. Peter a sv. Pavol boli tiež obeťou tejto borby medzi kresťanstvom a pohanstvom.

Aby obraz prenasledovania bol jednoliaty, tento heroický boj Cirkvi s pohanským svetom prejednáme pod jednotným záhlavím v nasledovnom, druhom období misijných dejín.

¹⁴⁾ Apol. 50. — „Plures efficiuntur, quoties metuntur a vobis; semen est sanguis christianorum.“

Druhé misijné obdobie.

Od časov apoštolských až po
milánsky edikt.

(101 - 313)

Boj Cirkvi s pohanstvom.

Zakladateľ Cirkvi, Pán Ježiš, predpovedal apoštolom a veriacim: „Keď mňa prenasledovali, aj vás budú prenasledovať.“¹⁵⁾ — „Vo svete budete mať utiskovanie, ale dúfajte, ja som premohol svet.“¹⁶⁾ — Prenasledovanie predpovedané Pánom Ježišom najviac sa splnilo v prvých 3 storočiach, ale aj víťazstvo sv. kríža nad zlobou sveta sa uskutočnilo. Svetová moc mohutnej rímskej ríše, meče katov, hranice, divé zvery, to všetko pominulo; Spasiteľ sveta zvíťazil nad nimi a jeho učenie upevnilo sa vo všetkých krajinách stroskotanej pohanskej rímskej ríše.

Tento boj, ktorý mal podľa úmyslu pohanov vyhladiť kresťanstvo s povrchu zeme a skončil sa s úplným víťazstvom Cirkvi, začal sa za cisára Neróna (54—68). Tento keď vo svojom šílenstve dal r. 64 podpáliť Rím, aby odvrátil od seba zaslúžný hnev rozzúreného ľudu pre sputošenie mesta, svoj zločin zvalil na nevinných kresťanov, ktorí ako „pokolenie novej a zločinnej povery“¹⁷⁾ boli u pohanov i tak dosť nenávidení. Na rozkaz cisára ohromné množstvo (*multitudo ingens*) kresťanov bolo najvyberanejším spôsobom mučené a popravené a to „nie tak pre podpaľáčstvo, ako pre nenávisť ľudského pokolenia,“ — ako to Tacitus poznamenáva.

Pod panovaním Neróna r. 67. podstúpili smrť aj sv. Peter a sv. Pavol so svojimi väzenskými strážcami, Pro-

¹⁵⁾ Ján 15, 20.

¹⁶⁾ Ján 16, 33.

¹⁷⁾ Suetonius: *Vita Neron*, c. 6. „Genus hominum superstitionis novae et maleficae.“

cessom a Martiniánom. — Nerónovo prenasledovanie neobmedzovalo sa len na mesto Rím, ale aj na Itáliu a provinciú⁷⁸⁾ a vzťahovalo sa len na kresťanov a nie aj na židov, ktorí už vtedy tvorili od kresťanov odlišné náboženstvo a nechceli sa s kresťanmi stotožňovať. — Nerónom vydaný zvláštny zákon (institutum Neronianum)⁷⁹⁾ bol namierny len proti kresťanstvu, ako proti viere nedovolennej (religio illicita.).

Dvaja nástupcovia Neróna, Vespazián (69—79) a Titus (79—81) sami neutískovali kresťanov, predsa aj za ich panovania viacerí podstúpili smrť mučenícku, ako sv. Apolinár, biskup v Ravenne. Domitián (81—96) však bol ukrutný proti kresťanom, preto ho Tertulián menuje „portio Neronis in crudelitate.“ Dal zavraždiť mnoho vznešených osôb i z rodiny cisárskej. Hegesip vypráva, že obávajúc sa príbuzných Pána Ježiša, dal ich zavolať do Ríma. Vidiac však ich chudobu a možoňnaté ruky, dal ich prepustiť na slobodu. Tertulián tvrdí, že za jeho panovania sv. Ján evanj. bol v Ríme do horúceho oleja hodený, odkiaľ však neporušený bol vyťahnutý a na ostrov Patmos do vyhnanstva poslaný. Jeho nástupca Nerva (96—98) dal senátom zrušiť nariadenia Domitiána proti kresťanom. Sv. Ján bol tiež prepustený na slobodu.

Tu nastane otázka, pre aké príčiny boli pohania tak rozzúrení proti kresťanstvu natoľko, že ich chceli úplne vykoreniť, hoci títo hlásali lásku a uskutočňovali proti každému, aj proti svojim nepriateľom. Príčiny sú rozličné, najhlavnejšia väzí predsa v tom, že sa kresťanská viera a jej mravouka protivila nielen polyteizmu, ale aj praktickému životu pohanov a tak podľa ich domnienky ohrožovala ich voľné nazeranie na mravy, ba aj ich štátny život. Kresťanské ctnosti a príkazy o láske k bližnému, o čistote, pokore, miernosti boly v plnej protive s pý-

⁷⁸⁾ Orosius, Hist. VII. — V MLáne sv. Gerváz a Protáz boli umučení.

⁷⁹⁾ Tertul. Ad nat. 17.

chou, nestydatosťou, nemiernosťou a ukrutnosťou pohanskou. Kresťanstvo teda hlásalo nový život v každom smere, obnovu mravov v súkromnom, rodinnom a verejnom živote, čo požadovalo veľké sebazapieranie, pre pohany neznesiteľné. Pohanskí kňazi, obchodníci s obetnými darmi, zlatníci, vyhotovujúci sošky bohov a amulety, obávali sa, že stratia pramene svojho živobytia. Ich filozofi a spisovatelia videli ohrozenú svoju slávu a dôchodky. Preto vymýšľali proti kresťanom tie najhanobnejšie bájky, pomlavy a obviňovali ich pred verejnosťou najväčšími zločínmi. Menovali ich ateistami, ktorí na svojich nočných schôdkach páchajú najohavnejšie protiprírodné hriechy, ako krvosmilstvo alebo že nemluvniatka zabíjajú a ich mäso a krv používajú na svojich hostinách.⁸⁰⁾ Okrem toho preto, že kresťania nezúčastňovali sa na pohanských bohoslužbách a ani bohom ani zbožneným cisárom obety prinášať nechceli, vyhlásili ich za vlastizradcov a urážateľov veličenstva. Aby pobúrili davy ľudu proti nim, za pôvodcov každého nešťastia, živej nehody (hlad, mor, povodeň, požiar) vyhlásili kresťanov, pretože nechceli obetovať bohom a tým vyvolali ich hnev a trest. „Treba smieriť rozhnevaných bohov“ kričali, keď v cirkusoch kresťanov hnali pred divé zvery.⁸¹⁾

Aby aspoň zdanlive zachovali aj zákonitú formu, uplatňovali proti kresťanom aj rôzne štátne zákony. *Crimen laesae maiestatis*, *sacrilegium*, *superstitio malefica* (magia), *religio illicita* boli tie zákonmi stíhané zločiny, ktoré sudcovia ľubovoľne mohli aplikovať na tisíce obžalovaných kresťanov a podľa ktorých ich obyčajne na smrť odsúdili.

Vládrenie Traján a (98—117) preto bolo pre kresťanov pamätihodné, lebo on začal neúprosne uplatňovať proti nim aj zákony proti zakázaným spoločnostiam (he-

⁸⁰⁾ Znetvorenie ohýru o prijímaní Sviatosti Oltárnej. — To boli tzv. „*epulae thyestae*“, ako sa o nich Minutius Felix zmlieva.

⁸¹⁾ Tertulian, apologet. č. 40. — *Ad Scapulam* c. 3. — Origenes cont. Cels III, 15.

taeriae) vynesené. Plinius, miestodržiteľ Bithýnie, sa pri prenasledovaní kresťanov vo svojom významnom liste na tento zákaz cisárov odvolával.⁸²⁾ Podobne pokračovali aj ostatní miestodržiteľia. Z toho vidíme, že k odsúdeniu na smrť stačilo byť kresťanom bez akéhokoľvek iného obžalovania, ak dotyčný kresťan nechcel obetovať bohom. Podľa Eusebia⁸³⁾ „za Trajána veľmi mnohí z veriacich podstúpili smrť mučenícku.“ Medzi nimi najvýznamnejší bol sv. Ignác, biskup antiochejský, ktorého keď ani sám cisár nemohol k odpadu od viery naviesť, dal v rímskom Koloseu divými zvermi roztrhať. Sv. Simeon, biskup jeruzalemský, bol ukrižovaný, Sv. Klement pápež, bol na Krym odvedený a tam hodený do mora. Relikvie tohto sv. pápeža boli sv. Cyrilom a Metodom v 9. storočí do Ríma prinesené a uložené v chráme, vystavenom na jeho pamiatku.

Hadrián (117—138), sám nezúril tak proti kresťanom, ako ľud poštvaný rôznymi pomluvami a vymysleniami, šírenými proti kresťanom, o ktorých sme sa už zmienili. Sfanatizovaného ľudu heslom bolo: *Christianos ad leones*. Cisár, pohnutý snád' apologiami Quadrata a Aristida, ktoré mu títo v Aténach oddali, vydal rozkaz miestodržiteľom, aby bez riadneho súdneho pokračovania nikoho nedovolili usmrtiť.

Za jeho panovania židia znovu povstali proti Rimanom pod vodcovstvom Bar-Kochbu, boli však premožení, pričom aj kresťania mnoho trpeli. Hadrián dal aj sväté miesta kresťanov v Jeruzaleme zneuctiť.

Pod Antoniom Piom (138—161) bolo postavenie kresťanov miernejšie, lebo cisár odmietol žaloby podané proti nim len preto, že sú kresťania a tak znemožnil hromadné ich popravy od rozzúreného davu. Predsa Cirkev aj vtedy mala svojich mučeníkov za vieru, ako pápežov tej doby sv. Telesfora, Hygina a Pia I.

⁸²⁾ *Epist. lib. X, 97. U Hurtera, Ss. Patr. t. 19.*

⁸³⁾ *Hist. cul. III, 33.*

M a r k A u r e l (161—180) bol urputným nepriateľom kresťanov, ktorých považoval za fanatických a nebezpečných protivníkov štátu. Kázal ich rovno vystopovať a bez milosrdenstva odsúdiť. V Ríme sv. **J u s t i n**, v Malej Ázii sv. **P o l y k a r p**, posledný učeník apoštolov, sa stali tiež obeťou tohto prenasledovania. Márne boly obhajobné spisy kresť. apolgetov (**Melito**, **Athenagoras**, **Justin**, **Hernias**, **Tatián**), ktorí v majstrovských dielach dokazovali nevinnosť kresťanov. Ani tá zázračná udalosť nezmenila jeho nenávisť oproti kresťanstvu, keď on so svojim vojskom (*legio fulminatrix*) v r. 174 v boji proti **Quádom** a **Markomanom** (na území terajšieho Slovenska v Honte alebo Zvolene) len na vrúcne modlitby kresťanských vojakov vyviazol z istej záhuby. Túto udalosť dokazujú spisovatelia tak kresťanskí, ako aj pohanskí.⁶⁴) Rímsky senát na pamiatku tejto udalosti dal vystaviť sochu (podnes zachovanú) a razil peniaze. V Galii o 3 roky neskôr vypuklo veľké prenasledovanie, zvlášte v Lyone a Vienne, v ktorom zahynul aj biskup **P h o t i n**.

C o r m o d u s (180—193) údajne pod vplyvom svojej kresťanskej manželky bol zhovievavým ku kresťanom, hoci aj za jeho panovania nachádzame mučeníkov.

S e p t i m i u s S e v e r u s (193—211), ktorého istý kresťanský otrok (**Proculus**) z ťažkej nemoce uzdravil, zpočiatku bol oproti kresťanom znášavivý, v r. 202 však zakázal poddaným prijať kresť. vieru, čo stačilo pohanom vyvolať také krvavé prenasledovanie v celej ríši, že niektorí kresťania očakávali koniec sveta. Významnejší mučeníci boli: **L e o n i d a s**, otec **O r i g e n o v**, v Kartágu sv. **P e r p e t u a** a **F e l i c i t a s**, v Galii sv. **I r e n e j a** tzv. 12 sicílskych mučeníkov.

Po smrti **Septimia Severa** nasledovalo niekoľko cisárov oproti kresťanom zhovievavých. Taki boli: **C a r a c a l l a**

⁶⁴) **Tertulián**, *Apol.* c. 5., *ad Scap.* c. 4. **Eusebius** V, 5. **Gregor Nyes.** or. 11. *In martyr.* — **Jul. Capit** viťa **M. Aurelli**, c. 24. — **Dio Cassius** *epist.* **Xiphil**, 1, 71. — Keď jeho vojsko obkľúčené malo zahynúť od smádu, kresť. vojaci vyprosili hojný dážď od Boha.

(211—217), Makrinus, Heliogabal (218—222), a Alexander Severus (222—235). Posledný ich nielen neprenasledoval, ale často aj dobrú vôľu preukazoval k nim, čo pripisovať možno vplyvu jeho matky Júlie Mammey. Vo svojej modlitebni (lararium) okrem pohanských bohov mal aj obraz Kristov a na priechle svojho palácu dal vyryť tieto slová Krista Pána: „Čo chcete, aby ľudia činili vám, i vy čiňte im.“⁵⁵⁾ V istej spornej veci vyniesol rozsudok v prospech kresťanov oproti pohanom. Predsa aj za jeho vlády mala Cirkev martýrov.

Maximinus Thrax (235—238) svoju nenávisť oproti predchodcovi, ktorý bol ku kresťanom zhovievavý, preniesol aj na nich. Zvlášte biskupov a kňazov dal usmrcovať. Za jeho panovania boli umučení pápeži: Pontián a Anterus, v Nikodemii sv. Barbora.

Gordián nechal kresťanov na pokoji. Jeho nástupcu, Júlia Filipa (244—249) mnohí považujú za kresťana. Aj so svojou manželkou Severou dopisoval si s Origenesom.

Cirkev po smrti Septima Severa, teda asi 40 rokov — odhliadnuc od prenasledovania pod Maximinom — žila pomerne v pokoji, za ktorý čas počet veriacich vzrástol, a viac verejných kostolov bolo vystavené. Mnohí kresťania, i niektorí kňazi zatiaľ zhliveli a ostali ľahostajní vo viere a zanechajúc predošlé prisne mravy upadli do mnohých neprávostí. Sv. Cyprián tak súdi,⁵⁶⁾ že Boh dopustil na nich nové prenasledovanie ako trest za ich hriechy (coelestis censura).

Tento útisk pod cisárom Deciom Trajánom (249—251) hoci len rok trval, v krutosti prevyšoval všetky predošlé, lebo kresťania po celej rímskej ríši neboli hneď usmrtení, ale dlhým a najvyberanejším mučením donucovaní, aby odpadli od viery a obetovali pohanským bohom. „Ale istivý nepriateľ žiadal duše zákernícky zabiť,

⁵⁵⁾ Luk. 6, 31. — Mat. 7, 12.

⁵⁶⁾ De lapsis.

nie telá“ hovorí sv. Hieronym. (Vita s. Pauli Erem.) Hneď po nastúpení trónu nariadil úradom trýzniť kresťanov. Cieľ cisárov bol vykynožiť kresťanov, ktorí nechceli odpadnúť od viery. Mnohí nastrašení kresťania utiekli do hôr alebo pustatín, čo Cirkev na základe Písma sv. dovolila. Väčšia časť pretrpela zmužile i tieto krutosti až do mučeníckej smrti, mnohí slabej viery však odpadli.⁹¹⁾ — Významnejší mučeníci tejto doby boli: pápež Fabián, Abdon a Sennen, Babylos, Agatha. Origenes bol uväznený.

Po Gallusovi a Volusiánovi, pod ktorými pápeži Kornel a Lucius boli umučení, nová skúška nastala pre kresťanov.

Valerián (253—260) bol ôsmym hlavným prenasledovateľom kresťanov. V prvých 5 rokoch priateľsky sa choval k nim, neskôr však k vôli svojmu vojvodcovi Makriánovi, zmenil svoje presvedčenie. Najprv (r. 257) zakázal im pod trestom smrti schôdze, zvlášte v katakombách. Nasledovný rok rozkázal biskupov, kňazov a diakonov popraviť, senátorov a popredných mešťanov pozbaviť hodnosti a majetku, cisárskych úradníkov do otroctva vrhnúť. Kresťania s malými výnimkami zmužile dokázali svoju oddanosť k Cirkvi. V tejto dobe ako mučeníci život svoj položili za vieru: pápeži: Štefan I., Sixtus II., ktorého o 3 dni neskôr nasledoval slávny diakon Vavrinec. Sv. Cyprián, biskup v Kartágu tiež bol sľatý. V Utike naraz 153 kresťanov bolo hodených do vápennej jamy (Massa candida). — Pravdepodobne vtedy bol ukameňovaný sv. Tarzicius v obrane Eucharistie.

Syn Valeriánov, Gallienus (260—268) blahovoľne sa choval ku kresťanom, priznal im práva „collegia fra-

⁹¹⁾ Medzi týmito odpadlými (lapsi) tí, čo obetovali bchom, menovali sa sacrificati, tí čo ku oti bohom temjan pálili, thurificati, tni si za peniaze zaopatřili vysvedčenie, ako by boli predpis zachovali (libellatici) niektorí sa dali len zapisať do soznamu tých, čo zákonu vyhoveľi (acta facientes).

trum a collegia tenuiorum“, a nariadil im vydat' odňaté chrámy a cmitery.

Od r. 268—284 cisári boli s odrážaním útokov barbarských národov natoľko zaujatí, že náboženským otázkam nemali času väčšiu pozornosť venovať, takže počet kresťanov potešiteľne rástol a začali sa aj u vojska, v úradoch, ba aj v cisárskom dvore uplatňovať. Následkom tohto dlhšieho mieru znovu u mnohých ochabla viera, zavládol svetársky duch, túžba po bohatstve a radovánkach. Nato prišlo posledné a to najkrvavejšie prenasledovanie pod Diokleciánom (284—305). Tento, aby ohromnú ríšu úspešnejšie mohol spravovať, najprv si pribral Maximiána Herkulesa za spolupracovníka, neskôr Galeria a Konstancia Chlora. Zpočiatku aj on preukazoval priazeň ku kresťanom, akiste k vôli manželke a dcére, ktoré boli kresťanky. I vysokopostaveným úradníkom svojim dal úplnú slobodu vyznávať kresť. vieru, ba aj to trpel, aby v Nikodemii, jeho sídelnom meste, naproti cisárskemu palácu bol postavený nádherný kresťanský chrám. Neskôr však na presviedčanie urputného nepriateľa kresťanov, Galeria, aj on stal sa ich najkrvavejším nepriateľom, prevyšujúc ukrutnosť všetkých svojich predchodcov. Najprv rozkázal očistiť vojsko od kresťanov. Kresť. vojaci museli si vyvoliť alebo obetovať bohom alebo opustiť vojenský stav. Veľká väčšina radšej si volila chudobu, potupenie alebo i smrť, ako zradiť vieru. (Sv. Sebastián, celá tebejská légia.)

Všeobecné prenasledovanie kresťanov každého stavu a veku po celej ríši započalo sa zborením kresť. chrámu v Nikodemii. S malými prestávkami vydané boli štyri cisárske edikty, stupňujúce a prevyšujúce sa navzájom. Tak cisár nariadil zrúcať všetky kresť. chrámy, zbaviť kresťanov všetkých práv občianskych a vojenských, spáliť všetky ich posvätné knihy, zničiť cirk. nádoby, uväzniť všetkých duchovných, konečne obetovať pohanským bohom pod trestom smrti. „Celý svet bol mučený, —

píše Lactantius, — a vyjmúc Galie od východu až po západ tri ukrutné divé zvery zúrily“. Dioklecián v Ázii a Egypte, Galerius v Grécku a Trácii, Maximián v Itálii, Španielsku a Afrike, bezohľadne dali umučiť a zabíjať každého, ktorý vytrval vo viere.⁸⁶⁾ Len Constantius Chlorus v Galii, hoci podľa nariadenia kresť. chrámy aj on dal zboriť, predsa samých kresťanov ušetril od prenasledovania.

Napriek týmto ukrutnostiam len málo odpadlých (lapsí) sa našlo. Tých, čo sv. knihy a nádoby vydali pohanom, menovali: traditores. Premnohí však smelo, hrdinsky, ba veselo znášali každý spôsob trýznenia, a uprostred najväčších útrap s nábožným spevom išli v ústrety smrti. — K slávnejším mučeníkom tejto doby pripočítaní sú: Sv. Kozma a Damián, sv. Dorota, Pantaleon, pápež Marcellin, sv. Pankrác, sv. Agneša, sv. Lucia, sv. Január, sv. Afra.

V r. 304 Dioklecián zrušil síce trest smrti, ale nariadil, aby každému kresťanovi jedno oko bolo vylúpené alebo noha zmrzačená a tak bol poslaný do baní k ďalšiemu mučeniu od dozorcov.

V r. 305 Dioklecián zriekol sa cisárstva, to tiež učinil aj Maximián. Namiesto nich Galerius a Constantius Chlorus prevzali vrchnú moc. Prvý pribral si za cisára Maxima Daja, divokého nepriateľa kresťanov, a s ním pokračoval v kynození kresťanov, dokiaľ Constantius ponechal ich v pokoji. Keď tento v r. 306 zomrel, jeho syn, kresťanom naklonený Konštantín, prevzal jeho hodnosť. — Galerius v r. 311 upadol do strašnej nemoci, čo

⁸⁶⁾ Aké vyberané spôsoby vynašli pri trýznení nepoddajných kresťanov, o tom Lactantius podáva tieto zprávy: V Mezopotámii ich hlavou dole vešali a pod nich ohň zapálili, v Ponte rozpustené olovo im liali na chrbát, nohy im priviazali na stromy k sebe naklonené a tak ich roztrhali. Jednu obec vo Frýgii, kde boli len sami kresťanskí obyvatelia, dali podpáliť so všetkých strán a tak zničili celú obec aj so všetkými obyvateľmi. Niekde okolo miest bolo pokryté mŕtvolami celé roky. „Tormentorum genera inaudita excogitabantur.“

považujúc za trest svojich zločinov, vydal tolerančný edikt v prospech kresťanov, po jeho smrti však Maximin ďalej pokračoval vo svojich ukrutnostiach, v čom ho nasledoval na západe nemravný Maxencius.

Víťazstvo kríža nad pohanstvom.

Konštantín, hoci bol pohanom, ale ku kresťanom blahovoľný v r. 312 tiahol so svojim vojskom do Itálie, aby tam zničil moc všeobecne nenávideného Maxencia. Spolu s cisárom Liciniusom dovolil kresťanom slobodne vykonávať ich náboženstvo, pri čom však zakázal pohanom prestúpiť na kresť. vieru. Keď tiahol proti Maxenciovi k Rímu, stala sa mimoriadna, zázračná udalosť, ktorá bola počiatkom úplného zlomenia moci pohanskej a vydobytia slobody Cirkvi v celej ríši.

Historik Eusebius takto ju podáva podľa samého Konštantína, ktorý slová svoje prisahou potvrdil.⁸⁹⁾ Keď sa cisár chystal k boju proti Maxenciovi, ktorý mal silnejšie vojsko, nad zapádajúcim slnkom zazrel skvejúci sa kríž s nápisom: týmto zvíťazíš. V noci sa mu zjavil Kristus s tým istým znakom a rozkázal mu, aby so zástavou podľa toho znaku vyhotovenou tiahol do boja. Cisár podľa videnia dal zhotoviť drahocenné „labarum“ (vojenský prápor) a s tým znakom sa dal do boja 12. okt. 312 proti Maxenciovi, ktorého pri Milvijskom moste v blízkosti Ríma úplne porazil. V bitke aj sám Maxencius stratil život a Konštantín víťazoslávne vtiahol do Ríma, nadšene vítaný celým obyvateľstvom. Senát víťazovi dal postaviť sochu s krížom a s týmto nápisom: „Hoc salutari signo liberavi mundum a tyranno.“⁹⁰⁾ Cisár dal tento znak (monogram Kristov) pripevniť na štíty vojakov.

Konštantín po slávnostiach odcestoval z Ríma do Mi-

⁸⁹⁾ Euseb: De vita imper. Const. I, 28.

⁹⁰⁾ „Týmto spásunosným znakom oslobodil som svet od tyрана“. Lactant. De morte persec. c. 44.

lána, kde spoločne s Liciniusom v r. 313 vydal tzv. milánsky edikt, v ktorom zabezpečuje úplnú náboženskú slobodu každému a dovoľuje prestúpiť na kresť. vieru, taktiež nariaďuje vrátiť kresťanom zhabané kostoly a majetky. Keď Licinius ešte v ten rok Maximiána Dajana Východe premohol, kresťanstvo v celej rímskej ríši bolo uznané.

Týmto sa skončil veľkolepý, takmer 300 rokov trvajúci zápas medzi vierou Kristovou a pohanským rímskym štátom svetovým. Hoci bojoval proti Cirkvi všetkou svojou svetskou mocou, pohanskou kultúrou, nesmiernym bohatstvom, predsa tento boj na život a na smrť ukončil sa pomocou Božou a hrdinskou vytrvanlivosťou veriacich úplným víťazstvom sv. kríža. Cirkev ani brány pekelné nepremohly. Tým sa začína v Europe nová, kresťanská éra.

Keď pozorujeme tento neočakávaný, epochálny obrat v dejinách, musíme uznať, že bol zázračný, práve tak ako podklad tejto veľkej zmeny, (heroická, vytrvanlivosť, odhodlanosť, neohrozenosť a trpezlivosť mučeníkov) bol pravým zázrakom mravného poriadku v živote Cirkvi. V tejto pravde väzí veľký apologetický význam martýria ako zjavný dôkaz pre božský pôvod kresť. viery a Cirkvi.

Aby sme presvedčivú silu tohoto dôkazu jasnejšie pochopili, potrebné je uvážiť veľký počet mučeníkov, ich rozličný stav, muky a trpezlivosť v trýznení.

•

I. Že počet martýrov bol nesmierny, to dosvedčujú nielen kresťanskí spisovatelia, ale aj pohanskí. Tacitus¹⁾ vypráva o ich ohromnom počte počas Nerónovho prenasledovania, Bruttius o veľmi mnohých zavraždených kresťanoch pod Domitiánom, Eusebius o nesčíselných martýroch po celom svete pod Markom Aurelom.²⁾ Pod

¹⁾ Annal. XV, 44.

²⁾ Hist. eccl. I, V, P. G. XX. 407.

Diokleciánom a Maximiánom byly hromadné popravy kresťanov.⁸³⁾ To dokazujú aj nápisy v katakombách, napr.: „Marcella a mučeníci Kristovi 550“. Sv. Cyprián priznáva, že počet martýrov sa nedá spočítať.⁸⁴⁾ Podľa rímskeho martyrologia len v Ríme ich bolo 13.825 zavraždených. Za Diokleciána „meče katov otupely a musely sa (kati) vystriedať, ale kresťania spievali chválu Bohu svojmu.“⁸⁵⁾ Vo Švajčiarsku v kantóne Wallis bola légia thebaiská po dvojnásobnom decimovaní úplne vyvraždená.

Novšie H. Dodwell pokúsil sa popierať tento veľký počet mučeníkov, no bezzákladne. Jeho opovážlivé tvrdenie učený Ruinart vo svojej knihe: *Acta martyrum*, vedecky celkom vyvrátil.

II. V tomto nesmiernom počte mučeníkov nachádzame každý stav ľudskej spoločnosti zastúpený, ako šľachticov (sv. Klement, Apollonius, Chromatius); učencov (Justin, Irenej, Cyprián); plebejov (Theodot, Serenus); vojakov (Sebastián, Mauritius a spol., štyridsať sebastenských mučeníkov); žien urodzených (Perpetua, Caecilia, Agata) a služobných (Blandina, Potamiana); starcov (Polycarp, Simeon); chlapcov (Tharzicius, Quiricus); dievčat (Agneša, Eulalia). Správne poznamenáva Lactantius: „Dokiaľ zbojníci a siláci také muky nevládzu znieť, kričia a stonú pod bolesťami, zatiaľ chlapci a slabé ženy svoje mučenia mlčky znášajú a ani oheň ich nevie donútiť k náreku.“

III. Pri skúmaní tohto zázračného javu mučeníctva dôležité je poukázať aj na divoko vyberané muky a mučidlá martýrov.

Vo vyšetrojúcej väzbe mnohí zostali až do smrti. Do žalárov, ktoré byly obyčajne pod zemou, slnečné lúče sa nedostaly a preto byly vlhké a neznesiteľné; pripustili niekedy aj ich príbuzných, ktorí im prinášali duševnú útechu, často tajne aj Eucharistiu. Niekedy im väzbu tým

⁸³⁾ Lactant. *De mort. persec.* XV.

⁸⁴⁾ *De exhort. mart.* c. XI.

⁸⁵⁾ Euseb. *H. E.* 8, 9.

priostrovali, že ich priviazali k stĺpom, s okovami ich sviazali a dávali ich medzi zvieratá. Aby ich prinútili k apostázii, použili k tomu rozličné ukrutné mučidlá, ako pálenie žeravým železom, fackami, železné kliešte, ktorými im vytrhovali mäso, nalievanie octu a soli do rán, rozťahovanie, zmrzačenie údov, natiahnutie na kolo s klincami opatrené, trhanie koňmi, ponorenie do vody s kameňom na krku, biče rôznych foriem. Niektorí celý svoj život museli potom chodiť s vylúpenými očami, vypálenými a zmrzačenými údami.

Trest smrti bol tiež rozličný. Otroci boli ukrižovaní, slobodní hádzaní v cirkusoch pred divú zver alebo na hranicu; rímski občania boli sťatí.

Iní, ktorí telesne neboli mučení, duševné muky museli znášať pre vyznanie viery, ako zbavenie úradov, hodnosti, celého majetku, zotročenie celej rodiny. Kresť. panny aj do hanobných miestností boli poslané, čo za väčší trest považovali, ako samu smrť. Apostatom boli ponúkané najväčšie hodnosti, rozkoše, majetky, priazeň cisára. Mnohí museli bojovať s vyhrážkami, slzami, prehováraním svojich rodičov a príbuzných.

IV. Napriek tomu prevážna časť kresťanov všetky tieto ukrutné trýznenia hrdinsky, vytrvale, ba veselo pretrpela, hoci medzi nimi bolo mnoho starcov, detí, slabých žien, bohatých a chudobných. Pred sudcami chovali sa smelo, nežiadali od nich milosť, neobrátili sa na cisára o zmiernenie trestu, ba často prosili sudcov, aby čím prv mohli trpieť za vieru.

Sv. Ignác, biskup antiochenský († 109), keď ho viezli do Ríma na popravu, napísal rímskym veriacim, aby neorodovali za jeho oslobodenie. Krásne sú slová jeho listu: „Dovoľte, aby som sa stal pokrmom zveri. Obilím Božím som a zubami divých zverov budem zomletý, aby som sa stal čistým chlebom Kristovým.“⁸⁸⁾

Sv. Polykarp, biskup v Smyrne († 155), keď ho

⁸⁸⁾ Epist. ad Róm. n. 4.

na aréne vyzvali, aby zaprel Krista, odpovedal: „86 rokov mu slúžim, a nikdy nič zlého mi neurobil. Ako by som mohol potupiť svojho kráľa, ktorý ma vykúpil?“⁹⁷⁾

Sv. Cyprián, pri svojom odsúdení na smrť zvolal: „Deo gratias!“ († 258)⁹⁸⁾

Sv. Cecília takto odpovedala tým, čo jej hrozili smrťou, ak nezaprie Krista: „Za Krista zomrieť neznamená obetovať svoju mladosť, ale ju obnoviť. To znamená obetovať niečo pominuteľného a dostať za to najvyššie dobro, čo nemá konca.“ († koncom II. stor.)⁹⁹⁾

Sv. Vavrinec, diakon, keď videl pápeža Sixta ísť na popravné miesto, rozžialený sa ho pýtal, prečo ho nevezme so sebou. Načo ho pápež uspokojil tým, že ho bude v martýriu o 3 dni nasledovať a to slávnejším spôsobom, čo sa aj uskutočnilo, lebo bol na mreži pomaly upálený.

V týchto niekoľko uvedených prípadoch sa odzrkadlí povaha ostatných nespočetných mučeníkov, ich hrdinská oddanosť, trpezlivosť a láska ku Kristu.

Zvlášte ich vynikajúce čnosti, neohrozenú vieru a lásku ku Kristu musíme vyzdvihnúť ako hlavnú príčinu ich bezpríkladnej hrdinskosti v utrpení. Oni zomierali výlučne za vieru kresťanskú, z pevného presvedčenia, že Ježiš Kristus skutočne nás svojou smrťou vykúpil, že vstal zmŕtvych, že je Synom Božím, že založil Cirkev sv. k spaseniu všetkých ľudí.

Pán Ježiš predpovedal apoštolom svojim: „Budete mi svedkami v Jeruzaleme a vo všetkom Judsku i v Samariánsku a až do končín zeme.“¹⁰⁰⁾ Apoštoli a učeníci Pána opravdu boli svedkami toho, čo videli a počuli od Spasiteľa a to hlásali a dosvedčovali svojou misijnou činnosťou temer po celom svete. Ale aj mučeníci, hoci nevideli Pána, predsa za jeho učenie a vieru trpeli a zomierali a tak boli

⁹⁷⁾ Euseb. H. E. 8, 19. I.

⁹⁸⁾ Rubart: Acta martyrum.

⁹⁹⁾ Bozio, Passie S. Caeciliae.

¹⁰⁰⁾ Sk. ap. 1, 8.

svedkami toho, čo Pán Ježiš a jeho apoštoli hlásali. Grécke slovo „martýr“ znamená: svedok. Martýri (mučeníci) boli teda skutočnými svedkami božského pôvodu Cirkvi Kristovej a ako Pán Ježiš svojim utrpením a svojou smrťou nás vykúpil, tak aj oni svojou krvou rozšiali semeno kresťanstva¹⁰¹⁾ po celom svete a boli podobní v živote i v smrti najväčšiemu Martýrovi sveta, Pánu Ježišovi a jeho apoštolom.

Ich neohrozenosť a vytrvanlivosť nemožno vysvetľovať fanatizmom, ako by to nepriatelia našej viery chceli. U mučeníkov nenachádzame ani stopy fanatizmu: blúznenie, nenávisť, hnev, vzdorovitosť, zaťatosť, túžbu po sláve. Veď nachádzame medzi nimi veľký počet starcov, slabých žien, detí, učencov. Ostatní bez rozdielu veku, stavu a pohlavia prejavovali pri mučení a pred smrťou miernosť, tichosť, pokoru, múdrosť. Boli medzi nimi i mnohí vojaci, ktorí — keby boli bývali fanatici — zaiste boli by sa zbraňou bránili proti nepravostiam, no oni chceli za Krista a s Kristom trpieť.

Oduševnenosť, entuziazmus mučeníkov možno vysvetľovať hlavne božskou pomocou a milosťou, ktorú od Boha hojne dostali práve v najhroznejších chvíľach mučenia a bez ktorej by boli pokušeniam a trýzneniu iste podľahli ako to oni často sami uznávali. Tak sv. Cyprián smelo odpovedal svojmu sudcovi: „Martýrium nie je v tvojej moci, ale je milosťou Božou.“¹⁰²⁾ Sv. Felicitas, keď sa jej strážca vo väznici pýtal, ako bude znášať hryzenie od divých zverov, keď ťažko vie zniesť bolesti s pôrodom spojené, takto odpovedala: „Teraz ja trpím, čo trpím; tam však iný bude vo mne, ktorý bude trpieť za mňa, lebo aj ja preňho budem trpieť.“¹⁰³⁾

Boh i mnohými zázrakmi dokázal, že mučeníci zaňho a za pravdy kresť. viery trpia a že ich mučiteľov ľahko

101) Tertull. Apolog. c. 50.

102) Ruinart, Acta martyrum.

103) Ruinart, Acta mart. str. 99.

by mohol zničiť, ako to konečne po 300ročnom prenasledovaní po víťazstve Konštantína Veľkého razom dokázal, keď sa to jeho nekonečnej múdrosti tak ľúbilo. Často sa stávalo, že divé zvery neublížili kresťanom, ale ich mučiteľom, oheň im neškodil, niekedy ani najväčšie muky nečítali, inokedy ich rany sa razom zázračne zacelily, atď., takže po takom zázraku obyčajne veľký počet pohanov sa obrátil a prijal kresť. vieru, vidiac v týchto zázrakoch „prst Boží“ na dôkaz pravdivej viery.

Doba mučeníkov zostane vždy najslávnejšou epochou dejín Cirkvi katol., spolu jedným dôkazom jej božského pôvodu a podivuhodným spôsobom jej rozšírenia a víťazstva nad pohanským svetom. Tým sa dá vysvetliť, že už súveki kresťania s najväčšou úctivosťou spomínali slávnych martýrov, posbierali pozostatky ich tela, zvlášte ich mučeníckej krvi, ich hroby ozdobovali a často navštevovali a že Cirkev natoľko si ctí ich pamiatku, že len nad ich relikviami dovoľuje sv. omšu slúžiť.

Nakoľko oni boli nielen slávnymi svedkami pravdy Kristovej, ale spolu aj významnými rozširovateľmi kresťanstva, preto sme sa s ich dobou obširnejšie zaoberali.

Výsledky misijnej činnosti v prvých troch storočiach.

„Čo je svetu sprostým, vyvolil si Boh, aby zahanbil múdrych, a čo je svetu slabým, vyvolil si Boh, aby zahanbil, čo je silné.“¹⁰⁴⁾

Tieto slová sv. Pavla sa uskutočnily už v prvom storočí po Kr., keď dvanásť neučených rybárov-apoštolov so svojimi tiež zväčša jednoduchými spolupracovníkmi napriek všetkým útokom, namiereným proti nim, rozniesli semeno Kristovej náuky po celej svetovej ríši rímskej, ba aj za jej hranice. Celá štátna moc, svetská múdrosť ich učencov, ich bohatstvo a kruté prenasledovanie kresťanov

¹⁰⁴⁾ 1. Kor. 1, 27, 28.

nevedelo zadržat víťazoslávny postup prvých bojovníkov Kristových za rozšírenie kráľovstva Kristovho po celej zemi.

Čo bolo v prvom storočí so skvelým úspechom začaté, v tom sa podobným výsledkom pokračovalo, takže sv. Justin už v druhej polovici druhého storočia tvrdí, že „niet medzi Grékmi a barbarmi národa, u ktorého by sa nekonaly modlitby a vd'akyčinenia Bohu Stvoriteľovi všetkých vecí v mene ukrižovaného Krista.“¹⁰⁵⁾ Tertulián v II. storočí s istou hrdosťou mohol napísať pohanom: „Sme včerajší a všetko, čo je vaše, naplňujeme, mestá, ostrovy... cisársky palác, senát, súdy.“¹⁰⁶⁾ Uznávajú to aj pohanskí spisovatelia ako Plinius,¹⁰⁷⁾ Celsus,¹⁰⁸⁾ Lucián,¹⁰⁹⁾ — dosvedčuje to aj veľký počet biskupov v tom veku žijúcich a zvlášte ohromný počet mučeníkov. Tertulián aj na to sa odvoláva, že kresťanstvo aj také mestá a krajiny dobylo svojím učením, ktoré boly dosiaľ samým Rimanom neznáme alebo neprístupné.¹¹⁰⁾

Preberme jednotlivé krajiny a mestá v Európe, Ázii a v Afrike, kde kresťanstvo v tejto periode bolo už zakotvené.

EUROPA.

V Itálii najstaršia a najväčšia cirkevná obec bola v Ríme, ktorú sám sv. Peter založil a dlhé roky spravoval až do svojej mučeníckej smrti. Cirkev našla svojich

105) Dial. cum Tryphone c. 117.

106) Tertull. apolog. c. 37.

107) Ep. lib. X, 97.

108) Origines c. Celsum III, 10.

109) De morte Peregr. c. 12, 13.

110) Adv. Judaeos c. 7. píše: „In quem enim alium universae gentes crediderunt, nisi in Christum?... Etiam Britannorum inaccessa Romanis loca, Christo vero subdita et Sarmatarum et Dacorum et Germanorum et Scytharum et abditarum multarum gentium et provinciarum et insularum multarum nobis ignotarum et quae enumerare minus possumus. — In quibus omnibus locis Christi nomen, qui iam venit, regnat.“

verných prívržencov v samom cisárskom dvore. Za panovania Neróna tisíce mučeníkov posvätilo svojou krvou pôdu hlavného mesta. Za pápeža Kornela († 253) 46 kňazov so 100 inými klerikmi spravovalo veriacich. Za tohoto pápeža na rímskej synode proti novaciánom zúčastnilo sa 60 italských biskupov. V polovici III. storočia v Ríme bývalo už okolo 50.000 veriacich. Optatus z Mileva tvrdí, že v Ríme bolo v ten čas vyše 40 kostolov. Okolo r. 250 už asi 100 biskupov bolo v Itálii. Významnejšie biskupské sídla boli: Ravenna, kde sv. Apolinár, mučeník a učeník sv. Petra bol prvým biskupom, ďalej Miláno, Lucca, Bologna, Neapol, Benevent, Verona, Palermo, Pádua.

V Grécku už v dobe apoštolov kvetúce cirk. obce boli v Aténach, Korinte a Cenchreách a niekoľko v Achaji. V II. storočí stretávame sa už s cirk. obcami v Lacedemone, na Kréte v Gortyne a na ostrovoch: Rhodus, Patmos, Lemnos, Korfu a Chius; v Macedónii: Thessaloniki, Philippi, Berea, Scupi (Skoplje); v Thessalii: Nikopolis, Larissa; v Trácii: Debeltus, Philippopolis. Koncom II. storočia aj v Byzantsku bolo už založené biskupstvo. V Moezii: Singidinum (Belehrad), Naissus (Niš), Ilýria a Dalmácia, kde žiak sv. Pavla, Titus účinkoval, tiež mala už cirkevné zriadenie.

V Španielsku bolo kresťanstvo už za časov apoštolských zakorenené, hoci o účinkovaní sv. Pavla a sv. Jakuba apoštola v tejto krajine nič istého sa nedá dokázať. Za cisára Valeriána Fructuosus tarraconský biskup so svojimi dvoma diakonmi postúpil tu mučenícku smrť. Na elviránskej synode v r. 306 19 španielskych biskupov bolo prítomných.

V Galii prvým hlásateľom viery kresť. mal byť Crescens, sv. Pavlom ta vyslaný.¹¹¹⁾ Podľa ústneho po-

¹¹¹⁾ Slová sv. Pavla: „Crescens ablit in Galatiam“ (2 Tim. 4, 10) sinaitský codex uvádza: ... in Galliam. To isté tvrdia Euseb a sv. Hieronym.

dania medzi prvými rozširovateľmi kresťanstva nachádzame tam Lazara, jeho sestry a sv. Dionýza Areopagitu. V II. storočí v Lyone a Vienne boli už kvitnúce cirk. obce, čo dokazuje mučenícka smrť sv. Photina, biskupa lyonského a mnohých kresťanov, taktiež aj martýrium jeho nástupcu sv. Ireneja († 202). Na arelatskej synode v r. 314 bolo 16 galských biskupov a viac zástupcov rôznych cirkví.

V Británii na počiatku III. storočia sa zdržoval už veľký počet kresťanov i na takých miestach, ktoré podľa Tertuliána samým Rimanom boli neprístupné. Pápež Eleutér koncom II. storočia poslal misionárov do Británie, ktorí celý ostrov pochodili a mnohých pokrstili. Počas prenasledovania pod Diokleciánom mnohí mučeníckou krvou spečatili vernosť svoju ku Kristovi, ako verulámsky sv. Albán. Na arelatenskej synode (r. 314) aj traja britskí biskupi boli zastúpení a to yorský, londýnsky a lincolnský.

V Germánii rímske osady: Metz, Köln a Trier pri Rýne zavčasu sa oboznámily s kresťanstvom, taktiež Mainz, Speyer, Konstanc a Bregenz (Brigantium). Biskup kölnsky a triersky boli aj na synode v Arles (r. 314). V kolóniách podunajských provincií, v Noricu, Rhetii a Vindelicii prví vierozvestovia boli kresťanskí legionári. Významnejšia cirkevná obec bola v Laureacume (Lorch), ktorej biskup Maximilián r. 285 zomrel mučeníckou smrťou, — ďalej v Augsburgu, kde za Diokleciána sv. Afra, — a Pettau v Štajersku, kde sv. Viktorín, biskup, zomreli ako mučeníci (r. 303). — V Zadnej Panónii Sirmiu (Mitrovica) bolo sídlo biskupské. Sv. Quirin, biskup v Sciscii (Sisek) tiež vylial krv za Krista. V Lorchu (Laurencum) sv. Floriána ctia ako svojho mučeníka. Na nicejskom sneme arcibiskup sirmiumsky ako „Domnus provinciae Pannoniae Episcopus“ tiež podpísal uzavretia snemu.

Á Z I A.

V Ázii bolo kresťanstvo v tejto perióde najviac rozšírené v týchto krajinách:

V Palestíne, v kolíske to kresťanstva sotva bolo mesto, kde by kresťanské obce neboly bývaly upevnené. Také boly: Jeruzalem, Samaria, Damaskus, Joppe, Lydda. Názaret, Betlehem a pri brehu morskom biskupské mesto Cezarea, kde bola založená aj katechetická škola. Na nicejskom sneme bolo prítomných z Palestíny 18 biskupov.

V Arábii najprv sv. Pavol pôsobil ako misionár. Významnejšie biskupské sídlo bolo v Bostre. Hlavné mesto Sýrie a Orientu Antiochia, bolo spolu strediskom kresť. života v tejto provincii. Do 318. r. malo 20 biskupov. Väčšie cirk. obce boly v Beroee, Seleucii, Samosate a v Hieropoli. V Osroene tak sa zakorenila Cirkev, že okolo r. 170 sám panovník Abgar Bar Maanu so svojou rodinou a poddanými prestúpil na kresť. vieru a v Edesse vystavili veľký chrám na miesto zboreného. Z Edessy sa dostalo slovo Božie aj do Perzie.

V Mezopotámii bolo asi 20 cirk. obcí, medzi ktorými vynikaly Amida, Kaskar a Nisibis. Stredisko chaldejských kresťanov bolo Selemia-Ktesiphont pri Tigre.

Malá Ázia pred Konštatínom Veľkým bola takmer celá kresťanská, zvlášte mestá. V jej provinciách nasledovné cirkvi nachádzame v tejto dobe:

Pontus mal 8 biskupstiev. Thaedimus, biskup Amazie vymenoval sv. Gregora Divotvorného, žiaka Origena, do Novej Cezarey za biskupa (okolo r. 240). Sebastopol, Sinope a Trapezunt boly biskupské sídla.

Centrálne biskupské sídlo Kappadocie bolo v Cezarei, kde okolo r. 233 Firmilián bol biskupom.

V Malej Arménii Melitene chýrne bolo pre svoju „legiu fulminatrix“, a Sebaste sa preslávilo svojimi 40 mučeníkmi-vojakmi, odsúdenými na smrť zmrznutím pre neohrozenú vytrvanlivosť vo viere.

V provincii „Ázia“ chýrne centrum rímske: Ephesus bolo strediskom aj cirk. života. Významnejšie cirkvi byly tu ešte: Smyrna, Pergamos, Thyatira a Philadelphia.

V Bythinii už počiatkom II. storočia tak veľký bol počet kresťanov, že miestodržiteľ tejto provincie Plinius pýtal radu od cisára, aký postup má zachovať v ich prenasledovaní. Pamätihodné cirkvi byly v Nikodemii, Nicei, Kalcedonea v Cezarei.

V Cilicii tak sa cirkev rozmáhala, že okrem rodiska sv. Pavla, Tarsu, mala viac biskupiev. Na nicejskom sneme zúčastnilo sa z Cilicie 10 biskupov.

Na ostrove Cyprus mis. činnosť bola sústredená v Salamis.

Cirkevná hierarchia už v tej dobe bola utvorená aj v týchto provinciách: Galatia, Paphlagonia, Frygia, Lycia, Pisidia, Lykaonia, Isauria. V obchodných strediskách Fenicie, (Tyros, Sidon, Ptolomais, Berytus) tiež sa rozmáhala kresťanstvo, takže na nicejský snem mohli vyslať 11 biskupov.

AFRIKA.

V hlavnom meste Egypta, v Alexandrii zakladateľom cirk. obce bol sv. Marek ev. Toto starodávne veľké obchodné mesto stalo sa aj strediskom kresť. kultúry v celom Egypte. Malo aj chýrnu katechetickú školu, ktorá čelila židovským a gnostickým náporom. Odtiaľto čoskoro rozšírilo sa kresťanstvo aj do Thebaidy a Lybie, takže počet kresťanov počiatkom IV. storočia v týchto krajinách vzrástol na 1 milión. Na synode v r. 235 bolo 20 biskupov z týchto provincií prítomných a na alexandrijskom sneme v r. 320 bolo ich už vyše 100 shromaždených.

V takzv. prokonzulárnej Afrike, v Numidii a Mauretanii prví poslovia viery boli Rimania, ktorí mali stále obchodné styky s týmito krajinami. Podľa Tertuliana kresťanstvo tu tak zosilnelo, že tvorilo všade väč-

šiu časť obyvateľstva.¹¹²⁾ V hlavnom meste Kartágu v polovici III. storočia sa zúčastnilo na synodách 70—90 biskupov.

V IV. storočí k týmto cirk. provinciam pridružily sa nové: Tripolis, Bizacenum a Mauretania Sitifensis.

Z toho historického prehľadu vidíme, že kresťanstvo napriek všetkým prekážkam a prenasledovaniám už v prvých troch storočiach po svojom založení podivuhodným spôsobom a zázračnou rýchlosťou rozšírilo sa po celom takmer svete, čo je tiež jedným dôkazom jeho božského pôvodu.

Príčiny zázračného rozšírenia kresťanstva.

Keď s obdivom skúmame zázračné rozšírenie kresťanskej viery za primerane tak krátky čas po celom svete, mimovoľne vynorí sa nám otázka, ktoré boly hlavné príčiny, ktorým tieto epochálne úspechy možno d'akovať.

I. **Za hlavnú príčinu musíme uznať vôľu Božiu a jeho nadprirodzenú pomoc, ktorou on svoje dielo na zemi upevniť a pre všetky národy prístupným chcel učiniť. Božská Prozreteľnosť k dosiahnutiu svojich zámerov obyčajne použije aj druhotriedne, prirodzené, výpomocné prostriedky, keďže i tieto z rúk Božích vyšly. Aj v tomto diele sa to tiež stalo, lebo bezpochyby riadením Božím práve v dobe založenia Cirkvi jednotná rímska ríša svetová spojovala v sebe hospodársky, rečové, spoločensky a politicky veľmi mnohé národy a tak usnadnila rozširovateľom kresťanstva ľahký prístup k týmto národom. Aj túžba národov po Vykupiteľovi bola u mnohých cestou k prijatiu nového náboženstva, ktoré to vykúpenie hlásalo. Toto by však ani zďaleka nebolo stačilo k rýchlemu rozšíreniu kresťanstva bez zázračnej pomoci a vôle Božej pri toľkých prekážkach, ktoré sa Cirkvi do cesty stavaly.**

¹¹²⁾ Ad. Scapul. c. 2. „Pars paene maior civitatis cuiusque (christiana)“.

Prečo sa kresťanstvo tak rýchle rozšírilo znamená vlastne pýtať sa: Prečo sa uskutočnily plány Božie s jeho dielom?¹¹⁸⁾

Boh podľa svedectva cirk. dejín v žiadnej inej dobe toľko zázrakov nečinil k potvrdeniu božského pôvodu Cirkvi, ako v časoch apoštolských a v prvých troch storočiach, keď ju celá štátna moc rímskej ríše prenasledovala. Pohanovia vidiac tieto veľké divy, uznali, že kresť. viera toľkými zázrakmi potvrdená musí byť dielom Božím a hromadne sa k nej prihlásili.

II. Božská vznešenosť náuky Kristovej tiež prispela k jej rýchlemu rozšíreniu. Viera v ukrižovaného Spasiteľa bola síce židom pohoršením a nemravným pohanom hlúposťou, ale nepredpojatí pohanovia, učení i jednoduchí, keď porovnali ničomnosť polyteizmu a s ním spojenú nemravnosť s božským učením kresťanského náboženstva, hneď poznali podstatný rozdiel medzi poblúdením pohanstva a vznešenosťou kresť. viery. Zvlášte zachytilo ich duše učenie o všeobecnosti vykupiteľského diela, o rovnocennosti všetkých ľudí pred Bohom a rovnoprávnosti veriacich v Cirkvi. Mohutne spôsobil na ich duše hlavný príkaz lásky k Bohu a k bližnému a rozličné čtnosti kresť. mravouky. Dokázalo sa, o čom sme už predtým pojednávali, že kresť. viera a mravouka je všetkým náklonnostiam a túžbam ľudským prispôsobená, (anima naturaliter christiana) a preto sa im stala oným skrytým pokladom, ktorý keď človek nájde, všetko odpredá, aby si ho získal.

III. Príkladný život kresťanov tiež premnohých pritiahol k poznaniu tých právd, ktorého ovocím boli čtnosti, skvejúce sa výlučne v živote kresťanov. Ich pokora, miernosť, čistota, opatrnosť, vytrvanlivosť a zvlášte telesné a duševné skutky milosrdnej lásky, ktorú svojim priateľom i nepriateľom preukazovali, vzbudila u nich najprv obdiv, neskôr túžbu stať sa im podobnými prijatím

¹¹⁸⁾ Möhler, Kirchengeschichte I. str. 179.

kresť. viery, ktorá také divné zmeny vie previesť v živote ľudskom.

Už v II. storočí pôvodca listu k Diognetovi¹¹⁴⁾ takto charakterizuje život prvých kresťanov: „Kresťania neobývajú osobitné mestá, nehovoria osobitnou rečou v spoločnosti ich života nie je nič nápadného. Vo všetkom sú takí, ako iní občania a všetko tak znášajú ako cudzinci. V každej cudzej krajine cítia sa ako doma a každý domov je im cudzí. Uzavierajú manželstvá, ako iní, majú deti, ale ich nevyhadzujú. Stravu majú spoločnú, ale ženy nemajú spoločné. Majú telo, ale nie podľa tela žijú. Po zemi chodia, ale v nebi sa zdržujú. Každého milujú, hoci ich každý prenasleduje a nesprávne posudzuje a potupuje. Na smrť ich odsúdia a oni život nadobudnú. Sú chudobní a predsa iných obohacujú. Nenávidia ich a oni požehnaním odpovedajú za nenávisť. Ich mravy sú bezúhonné a predsa ako zločincov ich trescú; keď ich potrescú, ako by život znovu nadobudli. Židia ako proti vyhnancom bojujú proti nim, a Gréci ich prenasledujú, ale sami nevedia, prečo sa na nich hnevajú. Slovom: Čo je duša v tele, to sú kresťania na svete.“

Skutočne ako nebešťania žili oni na zemi. Mnohí ich nepochopili, ale mnohí ľudia dobrej vôle zadivení hľadeli na tento nový spôsob života ľudského a s nadšením sa k nim pripojili, aby obnovením svojho života aj oni pomáhali obnoviť tvár hrišnej zeme.

IV. Veľká oduševnenosť a horlivosť kresťanov v šírení viery tiež mnoho prispela k veľkým úspechom, ktorými sa na mis. poli v ten čas všade stretáme.

Bonum est diffusivum sui — láska seba rozlieva, t. j. usiluje sa svoje dobro, šťastie aj iným sdeliť. Kresťania neuspokojili sa s tým povedomím, že poklad viery získali pre seba, ale chceli ním obohatiť aj svojich spolubratov, aby sa aj oni stali dietkami Božími. Ohceli byť podľa sv. Pavla všetko všetkým. Vojak, remeselník, obchodník,

¹¹⁴⁾ Funk: *Patres ap.* str. 390.

učenec, lekár a robotník, každý vo svojom zamestnaní hľadal a našiel cestu, ako obznámiť s novou vierou tých, s ktorými mal bližšie styky. Oduševňovala ich túžba, čím viac duší získať pre kráľovstvo Kristovo a tak každý kresťan bol aj misionárom Cirkvi Kristovej.

V. Ako sme už obsírne objasnili, mučeníctvo kresťanov nezmenšovalo ich počet, ale ho zázračným spôsobom zväčšovalo. Hrdinská vytrvanlivosť kresťanov i v najväčších mukách, ich nepoddajnosť a vernosť k viere našly živú ozvenu v srdciach pohanov, ktorí boli svedkami ich utrpenia a smrti. Ich sympatia javila sa obyčajne v tom, že sa hromadne prihlásili k novej viere a boli hotoví nasledovať mučeníkov, zvlášte keď vidali časté zázraky pri ich trýznení. Tak sa stala podľa Tertuliána „krv mučeníkov semenom kresťanov.“¹¹⁵⁾

Keď sme rozobrali hlavné príčiny mimoriadne rýchleho rozšírenia kresťanstva, musíme poukázať aj na prekážky, ktoré sa mu do cesty stavaly, aby sa tým vypuklejšie dokázalo, že sa to bez pričinenia a zásahu Božieho nemohlo stať a práve preto rýchle a zázračné rozšírenie je tiež jedným dôkazom božského pôvodu kresť. viery.

Prekážky šírenia kresťanstva.

Niektorí racionalisti ako Gibbon, Lecky, Harnack, pripisujú rýchle rozšírenie kresť. viery príčinám prirodzeným, aké vraj boli: sľubovanie večného života veriacim, fanatizmus prvých kresťanov pri šírení viery, bezúhonnosť ich života, prísna disciplína, očakávanie veľkej obnovy mravnej a náboženskej, hlásanej od židov, hellenizmus, všestranný úpadok paganizmu a filozofických systémov atď.

Ako sme už poznamenali, Boh aj naturálne prostriedky použil k prevedeniu svojich plánov, keďže on je pôvodcom rádu tak prirodzeného ako aj nadprirodzeného. Proti takému vysvetleniu každý nestranný pozorovateľ musí

¹¹⁵⁾ Apóleg. c. 50.

uznať, že uvedené príčiny ani zďaleka nestačia k objasneniu toho veľkého nábožensko-mravného prevratu, ktorý vo vtedajšom svete po vystúpení kresťanstva v prvých storočiach pozorujeme, takže nútení sme to pripisovať nadprirodzenému zásahu Božiemu do vývinu ľudských dejín.

K dokazovaniu tejto pravdy vidíme prekážky šírenia kresť. viery a tú okolnosť, že Cirkev nemala nijakých ľudských prostriedkov, ktoré by jej boly toto šírenie umožnily.

Tieto prekážky boly dvojaké: vonkajšie a vnútorné.

A. Vonkajšie boly so strany židovstva a pohanstva, proti ktorým bolo kresťanstvo namierené.

a) Židia boli zarytí, urputní nepriatelia kresťanstva a podľa Tertuliána mali účasť v prenasledovaní kresťanov. Mesiáša síce očakávali, ale ako zemského mocnára, ktorý podmaní ostatné národy pod svrchovanú moc izraelitov. Preto nechceli uznať pokorného a chudobného Spasiteľa za svojho Pána a hanebne ho usmrtili. Ukrižovaný Vykupiteľ bol im podľa sv. Pavla „pohoršením“¹¹⁶⁾ ktoré prejavovali v prenasledovaní jeho prívržencov.

b) Čo bolo židom pohoršením, to bolo pre pohanov „hlúposťou“, ako to sv. Pavol poznamenáva, lebo nechceli a nevedeli pochopiť, ako by sa mohol stať Syn Boží človekom a to chudobným, poníženým a ako sa mohol dať za ľudské hriechy na križ pribiť. Kult orientálnych bohov prijali, nakoľko sa srovnával s ich polyteistickým názieraním, taká viera však, ktorá zavrhovala všetky ostatné náboženstvá, sa im protivila, tým viac, že žiadala od nich odhodiť hriešny život, mať lásku ku každému a uznať rovnoprávnosť ľudí. — Ich kňazi, remeselníci, obchodníci a filozofi, ktorí z kultu pohanských bohov bohatli, obávali sa o svoje pohodlné živobytie, tie najhnusnejšie pomlavy (thyesteské hostiny pri kresť. bohoslužbách, na ktorých vraj mäso zavraždených detí jedia) šírili o kresťanoch

¹¹⁶⁾ 1. Kor. 1, 23.

ako o ateistoch a nepriateľoch štátu a ľudského pokolenia a vyhlásili ich za príčinu všetkých nešťastí, ktoré sa v ten čas v ríši prihodily. Nie je div, že rozzúrený ľud často hromadne ich kynožil alebo žiadal ich vrhnúť pred divé zvery v amfiteátroch. — Tá zásada kresťanov, že viac máme poslúchať Boha ako ľudí, protivila sa u nich vtedy rozšírenej caesarolatrie a práve preto cisári videli v tom ohrožovanie svojej verejnej úcty a svojej štátnej moci.

B. Aj vnútornými prekážkami muselo kresťanstvo zápasiť pri svojom rozširovaní. Hoci kresť. viera najlepšie zodpovie všetkým ašpiráciám ľudskej prírody, predsa mnohé jej pravdy a príkazy protivia sa pyšným a nemravným ľuďom, akí zväčša aj pohania boli. Tak jej učenie a zvlášte tajomstvá, ktoré pokorný a rozumný človek ochotne uznáva za večné pravdy, pyšní a smyselní pohania zavrhlí. Apoštoli a ich nástupcovia hlásali vieru „Ježiša a to ukrižovaného.“¹¹⁷⁾ Nič potupnejšie nebolo u pohanov, ako poprava na križi, a hľa márnomyseľní pohania tohto Ukrižovaného mali za svojho Boha uznať a jemu sa klaňať. Mnohí z nich s hrôzou a posmechom sa odvrátili od tej myšlienky.

Nielen učenie kresťanské, ale aj kresť. mravouka bola u pohanov nenávidená, lebo hlásala boj proti všetkým ich hriešnym náklonnostiam. Tak podľa sv. Augustína¹¹⁸⁾ v tejto náuke hovorí sa skúpy: „Neshromažďujte si poklady na zemi,“¹¹⁹⁾ hovorí sa smilníkom: „Kto rozsieva vo svojom tele, z tela i žať bude porušenie; kdežto kto seje v duchu, i žať bude z ducha život večný...“¹²⁰⁾ hovorí sa pyšným: „Každý, kto sa povyšuje, bude ponížený a kto sa ponízuje, bude povýšený,“¹²¹⁾ — hovorí sa hnevliwym: „Tomu, ktorý ťa bije po líci, nadstav i dru-

117) 1. Kor. 1, 23; 2, 2.

118) De vera relig. c. III.

119) Mat. 6, 19.

120) Galat. 6, 8.

121) Luk. 14, 11; 18, 14.

hé...¹²²⁾ hovorí sa svárlivým: „Milujte nepriateľov svojich, dobre číňte tým, ktorí vás nenávidia;¹²³⁾ hovorí sa ustarosteným: „Ktorí nehľadíme na viditeľné, ale na neviditeľné, lebo čo sa vidí, je časné, kdežto čo sa nevidí, je večné;¹²⁴⁾ konečne hovorí sa všetkým: „Nemilujte svet, ani čo je na svete... lebo všetko, čo je na svete, je žiadosť tela a žiadosť očí a pýcha života.“¹²⁵⁾ — Toto všetko protivilo sa tomu, čo pohanskí filozofi hlásali a po čom ľud túžil. Ako mohol tento pyšný, skúpy, nemravný, len o zemskej rozkoši sa starajúci pohanský svet nastúpiť cestu Ukrižovaného, ktorý žiadal od svojich prívržencov sebazapieranie, pokoru, chudobu a čistotu. Zaiste bez vyššieho zakročenia Božieho, bez jeho milosti to bolo nemožné a práve v tom sa prejavuje ten zázrak Boží, že sa to predsa stalo, že pohanský svet sa úplne zmenil a kráľovstvo Božie nastúpilo miesto neho, čím sa znovu dokázalo, že u Boha nič nie je nemožného.

Okrem týchto prekážok musíme vyzdvihnúť a do povahy vziať, že Cirkev nemala nijakých takých prostriedkov a pomôcok, ktorými sa každá spoločnosť obyčajne rozširuje alebo rozširovať môže. Nemala bohatstvá, veď prví veriaci pochádzali prevažne z chudobnej triedy; nedisponovala zbraňami, vojskom ako mohamedanizmus, a tak násilne nikoho nenútila k prijatiu viery, ba naopak vojenská moc svetovej ríše proti nej bola postavená. Jej mravouka nehovela ľudským náklonnostiam, ba ako sme uviedli, protivila sa im. Nemala vysokoškolených filozofov, rétorov, učencov, ktorými by mohla vzdelané triedy získať. Jej vierozvestovia odvolávali sa jednoduchým spôsobom na život, zázraky a vzkriesenie Spasiteľa a na základe toho získali prívržencov. K tomu musíme dodať, že pohanskí filozofi a spisovatelia aj na literárnom poli stále napádali kresťanstvo, aby sa nenávideným stalo pred

¹²²⁾ Luk. 6, 29.

¹²³⁾ Luk. 6, 27.

¹²⁴⁾ 2. Kor. 4, 18.

¹²⁵⁾ 1. Ján 2, 15, 16.

vzdelanou triedou. Takí boli: Celsus, Lucián, Fronto, Crescens, Philostratus, Hierokles, Porphyrius, Plutarkos, Numenius. — Z týchto dôvodov správne uzaviera sv. Augustín, že alebo sa staly zreteľné zázraky cieľom obrátenia sveta a vtedy kresťanstvo je dielom samým Bohom potvrdeným; alebo žiaden zázrak nebol konaný a vtedy obrátenie sveta bez zázrakov je najväčším zázrakom sveta, nakoľko by sa to protivilo zákonom morálneho poriadku; nasledovne v oboch prípadoch rozšírenie kresťanstva je zázračné a dokazuje jeho božský pôvod.¹²⁰⁾

Teda ako z veľkého počtu a vytrvanlivosti mučeníkov, tak aj z rýchleho rozšírenie Cirkvi po svete musíme uzatvárať, že je to „prst Boží“, znak božskej moci, ktorým Najvyšší chcel ukázať svetu, že kresť. viera od neho pochádza a za jeho dielo má byť od každého prijatá.

Mravný život prvých kresťanov.

Príkladný život prvých kresťanov bol príťažlivou silou pre pohanov k prijatiu kresť. viery. Aj teraz často sa odvolávame na tento zvláštny zjav, preto je odôvodnené prebrať tie čnosti, ktorými prví kresťania vynikali a ktoré sú vzorom a povzbudením k nasledovaniu pre všetky ľudské pokolenia; bývajú spolu aj stálym motívom pre inovercov k ľahšiemu prijatiu kresť. viery.

Hlavnou smernicou ich života bol príkaz lásky k Bohu a k bližnému, z ktorého plynuly ostatné kresť. čnosti. Že Boha ako svojho najväčšieho dobrodyncu a Pána máme nadovšetko milovať a podľa výroku sv. Petra ap. máme ho viac poslúchať, ako ľudí, to dokazovali oni skvelými skutkami, zvlášte keď pre toto svoje presvedčenie boli aj žalárovaní a usmrtení. Pre Boha opustili všetko, majetok, rodinu, slávu zemskú, ktorú im pohania núkali a volili si radšej smrť ako opustiť Boha a jeho Cirkev. — Táto ich láska k Bohu v ich vnútornom živote javila sa

¹²⁰⁾ De Civit. Del. 1. XXII. c. 5.

v úprimnej zbožnosti, častých modlitbách a pristupovaní k sv. sviatostiam. Pri vstávaní a pred spaním, pri práci a odpočinku, pri a po jedení, ba aj medzi jedením a často i v noci to bolo ich potechou a silou v tých krutých časoch prenasledovania, byť v stálom duchovnom spojení s Najvyšším a pozdvihnúť myseľ a srdce k nebeskému Otcovi.¹²⁷⁾ Okrem rannej a večernej modlitby zasvätili aj 9., 12. a popoludňajšiu 3. hodinu modlitbou, z čoho neskôr povstaly takzv. kanonické hodiny, kedy sa schádzali na spoločné modlitby v kostoloch. Často sa cez deň prežehnávali sv. krížom pri každej príležitosti.

Ale nielen ústami, lež aj skutkami preukazovali svoju hlbokú zbožnosť a oddanosť k Bohu. Tak prejavovali v jedení a pití prísnu miernosť a zdržanlivosť (pôsty), v šatení a zariadení domov jednoduchosť, v stykoch s ľuďmi skromnosť a pokoru, zdržovali sa gladiátorských a divadelných hier, tanečných a iných zábav, na ktorých sa stydlivosť urážala. Milovali čistotu, panenstvo; mnohé devy doživotné panenstvo zachovali. Čistota, nerozlučiteľnosť a vernosť manželská bola u nich príkladná. Muž bol síce hlavou rodiny, ale žena mala s mužom rovnaké manželské práva a nebola jeho otrokyňou ako u pohanov. Miešané manželstvá uzavierať nebolo dovolené, ale manželstvo uzavreté v pohanstve bolo za platné uznané, i keď jedna stránka prijala sv. krst. (Privilegium Paulinum). Manželstvo medzi slobodným a otrokom pápež Kalixt za platné vyhlásil i proti stanovisku rímskeho práva.

Stav dobrovoľného panenstva si vysoko vážili, už vtedy považujúc za „kvietyku sadu Kristovho.“ Také panny skladali sľub do rúk biskupa a nosily závoj na hlave.

Najviac však vynikali svojou láskou k priateľom a nepriateľom. Považovali sa za dietky Otca nebeského, pomáhali zvlášte ubiedeným, ale aj nepriateľom svojim v čas núdze. Túto obetavosť prvých kresťanov už sv. Pa-

¹²⁷⁾ Epist. ad Diogn. c. 5. — Sv. Cyprián, De orat. domin. — Tertullian, apolog. c. 39. — Clemens Alex. paedag. II, 9.

vol spomína vo svojich listoch, keď kresťania pre svojich bližných aj v ďalekých krajinách bydliačich sbierky konali. — Táto ich činná, u pohanov nevídaná láska, budila u pohanov veľký obdiv, takže podľa Tertuliána¹²⁰⁾ títo ináč bezcitní ľudia neraz poznamenali: „Dívajte sa, ako sa vospolok milujú, ako sú hotoví jeden za druhého zomrieť!“

Hlavne sa starali o opustené vdovy, siroty a nemocných, ktorých často navštevovali, tešili a podporovali, zvlášte sbierkami, usporiadanými po bohoslužbách. Od pôžičiek úroky brať bolo zakázané. — Preukazovali starostlivosť aj oproti mŕtvym. Tento život považujúc za prípravu na večnosť, „tešili sa, keď niektorý spravodlivý medzi nimi opustil tento život, ďakovali Bohu a odprevádzali mŕtve telo k hrobu, ako by sa len presťahoval s jedného miesta na druhé.“ Za dušu zomrelého hneď obetovali sv. omšu. Cintorín menovali „coemeterium“, t. j. miestom spánku, alebo „katakomby“.

Ako občania plnili svoje štátne povinnosti, platili predpísané dane, verne konali vojenskú službu, za svojich predstavených a dobro štátu sa modlievali a len tie rozkazy svetských vrchností nezachovali, ktoré sa zrejme protivily vôli Božej.

Boli medzi nimi aj tzv. askéti, ktorí si prísnejší život vyvolili a aj evanjeliumové rady zachovávali, zvlášte čistotu; ináč nevzdialili sa od sveta, ale vo svojej domácnosti žili. Niektorí zvlášte z tých, čo pod prenasledovaním Deciovým utiekli do pustatín, aby si zachránili život, zostali aj naďalej v pustatinách a celý život svoj strávili v modlitbách, rozjímaniach, sebazapieraniach. Týchto menovali anachorétmi — pustovníkmi. Najchýrnejší bol sv. Pavol pustovník z Théb, ktorý 92 rokov žil takým spôsobom v Hornom Egypte. Jeho najvýznamnejším nasledovníkom stal sa sv. Anton, pustovník.

Boli medzi prvými kresťanmi ako výnimky aj takí, kto-

¹²⁰⁾ Tertull. apol. c. 39.

ri svojim ľahostajným životom boli iným k pohoršenu, takých bolo však málo. Títo počas prenasledovania obyčajne odpadli od viery — lapsi, a museli konať dlhé pokánie, keď chceli byť do Cirkvi znova prijatí.

Týmto svojim novým, nadprirodzeným životom stali sa kresťania „soľou zeme a svetlom sveta“, odstránili tmu, hnilobu a nemravnosť pohanstva a utvorili na jeho rumoch v rímskej ríši nový svet, celkom odlišný od pohanstva, nad ktorým víťazoslávne sa skvel znak sv. križa.

Tretie obdobie.

Od milánskeho ediktu po stredovek.

Edikt milánsky, vydaný r. 313 Konštantínom Veľkým zabezpečil Cirkvi v celej ríši úplnú slobodu vo vykonávaní všetkých jej náboženských práv. Hoci taká sloboda bola zaistená aj pohanom, títo bez svetskej ochrany s roka na rok utrácali pôdu všade a pomaly stali sa len trpeným náboženstvom bez vlivu a nádeje udržať sa i naďalej.

Bol to prielom svetového významu v dejinách ľudstva, lebo prvý raz sa dokázalo, že kresťanstvo len čo vyšlo z katakomb, pri slobode bez zvláštného vlivu zemských mocností vie sa nielen udržať ale aj rýchlym spôsobom vyvinovať a zachycovať do svojej sféry všetky vrstvy ľudstva svetlom svojho učenia a čistotou svojej mravouky.

Konštantín Veľký, ináč v pohanstve vychovaný a ešte ani nepokrstený bol až veľmi obozretným panovníkom, preto i po svojom víťazstve chcel sa ukázať spravodlivým k obidvom náboženským smerom; ku kresťanom bol však viac naklonený, čo postupne svojimi skutkami a zákonmi, vyneseními v záujme Cirkvi, vždy viac a viac dokazoval. Také boli: oslobodenie kresť. kňazov od vojenskej služby a iných verejných bremien, zasvätenie nedele v celej ríši, uznanie Cirkvi aj ako právnej osoby s právom nadobúdať majetok a dedič. Pritom, že výhody dával len kresťanom, odnímal pohanom ich predpráva. Tak zakázal haruspícia, kúzelníctvo, nedovolil postaviť nové modly, pohanské chrámy, ani ich opraviť, ba mnohé dal zatvoriť alebo zboriť.

Ešte horlivejším priaznivcom a podporovateľom kresťanov sa stal, keď svojho protivníka Licinia, ktorý na Východe kresťanov pernasledoval, pri Adrianopoli porazil

a stal sa samovládcom celej ríši v r. 323. — Prvým ediktom prepustil na slobodu kresťanov, Licíniom do žalára alebo vyhnanstva odsúdených, a zasa uviedol do úradu a vojska tých, čo boli odtiaľ prepustení. V druhom vyhlásil svoje želanie, aby všetci jeho poddaní dobrovoľne prijali kresťanskú vieru; násilie pri tom však odsudzoval. Zakázal miestodržiteľom zúčastniť sa na modloslužbách. Zrušil trest ukrižovania z úcty k Spasiteľovi. Dovoľil prepustiť otrokov na slobodu „pred Cirkvou“.

R. 330 preložil svoje sídlo z Ríma na Východ do Byzancu (Nový Rím), pod menom Konstantinopol. Hoci titul „pontifex maximus“ si podržal a chcel byť dozorcom v niektorých vonkajších veciach Cirkvi, do vnútornej správy tejže sa nemiešal a ponechal to biskupom. Svoje kresť. smýšľanie dokázal i tým, že dal zboriť chrám Vesty, postavený na Golgote, a pomáhal svojej matke, sv. Helene pri vybudovaní skvelých chrámov v Jeruzaleme (nad hrobom Spasiteľa, na vrchu Olivovom), v Betleheme, v Ríme, Antiochii atď. a obdaril ich majetkami. Hoci pri svojich veľkých koncepciách podľahol niekedy aj svojej prudkosti a z opatrnosti len na smrteľnej posteli sa dal pokrstiť, predsa musíme ho uznať pre jeho veľké cirkevné zásluhy za muža Prozreteľnosti Božej, ktorého história ako „Veľkého“ spomína.

Konštantín Veľký ríšu svoju rozdelil medzi troch synov. Konstancius obdržal Východ, Konstans Itáliu, Afriku, Konštantín Západ (Galiu, Hispániu a Britaniu). Všetci traja súc vychovaní v duchu kresťanskom pokračovali v stopách otca, lenže s väčšou energiou proti pohanstvu, ktoré sa chýlilo k zániku. Konstancius po smrti svojich bratov ako samovládca celej ríše v r. 353 pod trestom smrti rozkázal zatvoriť všetky pohanské chrámy a zakázal obety konať pohanským bohom. Pritom však naďržal ariánom, čím Cirkev len trpela.

Po jeho smrti (361) musela Cirkev ešte jeden úder zniesť od cisára Juliána Apostatu. Tohoto následky však

pre jeho krátke vladárenie neboly dlhotrvajúce a pominuly podľa predpovede sv. Atanáza, ako rýchlo letiaci oblak.

Julián (prímenom apostata, odpadlík) poznal kresťanstvo len z arianizmu, v ktorom bol vychovaný, neskôr spisy pohanského Libána a vplyv čarodejníka Maxima natoľko pôsobily naňho, že sa stal otvoreným nepriateľom kresťanstva a prívržencom pohanstva, ktoré chcel v prijateľnejšej, novoplatónskej forme pretvoriť a prístupnejším urobiť aj pre kresťansky smýšľajúce obyvateľstvo a tak pomaly vyhladením kresťanstva znovu do verejného života uviesť. Nevydal priamo zákony proti kresťanom, ale nepriamo chcel dosiahnuť ich zánik a to tým, že ich znevažoval, vysmieval (len „galilejčanmi“ ich menoval), pozbavil ich úradov, hodností a podpôr, ktoré ich ustanovizne predtým od štátu dostávaly; zakázal im prístup na vysoké školy, podporoval kacírov, sám napísal niekoľko satirických spisov proti kresťanstvu, z ktorých vyniká dielo: „Adversus Christianos“.

Julián uznajúc, že pohanstvo v predošlej forme udržať nemožno, usiloval sa doň presadiť niektoré kresť. ustanovizne a kultové úkony. Tak požadoval zvlášte od kňazov bezúhonný mravný život, zavedenie istých hierarchických stupňov, kázní, spevu pri bohoslužbách, pokánie, exkomunikáciu nehodných. Vidiac, že kresť. charita má príťažlivú moc, nariadil stavať humánne ústavy (nemocnice, sirotince).

Aby dokázal nepravdivosť proroctva Kristovho o spustošení jeruzalemského chrámu, rozkázal Židom znovu ho vystaviť, lenže pri stavaní vybuchujúce otravné plyny a zemetrasenie úplne znemožnily uskutočniť i tento jeho plán.¹⁾

Ruka Božia sa ho však náhle dotkla, prv, než by bol mohol pokračovať vo svojej skazonosnej práci. Padol v bitke proti Peržanom pri rieke Tigris po 20-mesačnom panovaní a ako niektorí spisovatelia²⁾ poznamenávajú, tý-

1) Ammianus Marcell., Hist. XXIII, 1.

2) Sozomenus, Theodoretus.

mito slovami skončil život: „Zvířazil si, Galilejský!“
(† 363.)

Po smrti Juliána nástupcovi jeho, Jovián, Valentinián I. a Vá lens vrátili Cirkvi jej predošlé predpráva, hoci proti pohanom prísne nevystupovali. Tým ráznejšie vystupoval proti nim Gracián (375—83). Tento už nechcel nosiť oblek hlavného kňaza (pontifex maximus), majetky pohanských kostolov dal zabrať a sochu bohyne Viktórie zo senátu odstránil.

Po Valentiniánovi II. a Eugeniovi nastúpil na trón Theodóz Veľký, ktorý odstránil pozostatky pohanstva v ríši († 395). Pohania sa uchýlili do vzdialených dedín, odkiaľ pochádza aj ich pomenovanie (pagani). Po Arkádovi (395—408) nasledoval Theodóz II., za ktorého panovania sa proti pohanom kde-tu pokračovalo aj násilienstvom. Valentinián III. dal spáliť všetky knihy a spisy protikresťanské. S panovaním Romula Augustula r. 476. pod vpádmi barbarských národov končí sa história niekedy tak silnej a slávnej svetovej rímskej ríše.

Týmto cudzím národom nevedela odolať rímska ríša, ale ich získala a obrátila k novému životu Cirkvev katólícka.

Na Západe v politických zmätkoch pohanstvo sa kde-tu ešte udržalo, ako na Sardínií a Korzike, kde ešte sv. Gregor Veľký v r. 594 niekoľko kňazov poslal aby ich obrátili. — Cirkvev však napriek vnútorným bojom proti kacírstvu sa stále vzťahala, upevňovala a šírla, aj za hranicami bývalej rímskej ríše.

Horlitolia za misie.

V období po milánskom edikte vynikajú títo horlitolia na misijnom poli.

Sv. Philastrius, biskup v Brescii († 387) bol apoštolským mužom a ako taký pochodil takmer celú rím-

sku ríšu, aby slovo Božie hlásal pohanom, židom a bludárom.

Sv. Martin, biskup tourský, bol apoštolom Galie. Svojím asketickým životom, kázňami a mnohými zázrakmi vo veľkej miere prispel k tomu, že v Galii aj pozostatky pohanstva zmizly a kresť. viera sa upevnila. († 400). (Na Slovensku je tiež uctievaný ako patrón mnohých farských chrámov.)

Sv. Vigilius, mučeník, je misionárom Tírolska.

Sv. Šimon Stylita svojím podivuhodným spôsobom asketického života mnohých obdivovateľov pritiahol k sebe a obrátil celé pohanské kmene, ktoré k nemu putovaly a pred ním zlámaly svoje modly. (Arabi, Peržania, Tiberi) († 459).

Abrames, ako preoblečený obchodník šírili kresťanstvo na okolí Libanonu.

Sv. Ján Zlatoustý šírili mis. myšlienku medzi kňazmi a veriacimi, vysielal misionárov k pohanským národom, dával im úpravy na mis. cesty a žiadal od nich zprávy o vykonanej činnosti. Zariadil mis. stanice na brehoch Čierneho mora, v Perzii, Fenícii, Cilícii, na polostrove krymskom a medzi Gótmi pri Dunaji. († 407.)

Sv. Augustín vo svojich geniálnych dielach nielen proti súvekým bludárom dokazoval pravdivosť kresť. viery, ale sa zaoberal aj so všeobecnými základnými misijnými myšlienkami (De catechisandis rudibus). Pochvalne spomína významnú prácu misionárov, ktorí po celej zemi šíria pravú vieru Kristovu († 430).

Sv. Severín apoštolské dielo konal od r. 454 v Noricum (Južná Austria), v Panónii a Rhetii, kde len pozostatky kresťanstva našiel medzi novými obyvateľmi Gepidmi, Herulmi a Rugijci. Jeho misijná činnosť bola rozsiahla a pestrá: charitatívne skutky, uzdravovanie nemocných, vzkriesenie mŕtvych, hlásanie slova Božieho pohanom a výchova nových misionárov (vo Fabiáne, neďaleko od terajšej Viedne).

Ďalšie šírenie viery medzi pohanstvom.

Keď sa kresťanstvo v ríši rímskej konsolidovalo, začalo púšťať korene aj za jej hranicami, zvlášte v Ázii a Afrike.

1. V **A r m é n i i** podľa tradície sv. Judáš **T a d e á š** bol prvým misionárom. Tertulián spomína už niekoľko cirkevných obcí aj v Arménii. V III. storočí mala aj mučeníkov (legio fulminatrix). Zásluhou apoštola Arménov, Gregora **I l l u m i n á t o r a** celý národ prijal kresť. vieru. Tomuto veľkému mužovi podarilo sa kresťanstvu získať aj arménskeho kráľa **T i r i d a t a I I I .**, ktorého príklad nasledoval takmer celý národ. (IV. storočie). Jeho potomci úspešne pokračovali v započatom diele a priviedli tamojšiu cirk. život k rozkvetu, v čom sa vyznamenali sv. **N e r s e s a I z á k V e ľ k ý** (390—440). Jeho nástupca sv. **M e s r o p** vynášiel arménsku abecedu a preložil Písmo sv. do arménskej reči. Chorenejský Mojzes a Agathangelos stali sa prvými historikmi národnými. Márne sa usilovali nestoriáni vniknúť svojím bludom do arménskej cirkvi, biskupi ich hneď odmietli.

Keď sa Arménia dostala pod nadvládu Peržanov a tieto svoju pohanskú vieru im násilne natískali, Arméni verne vytrvali pri viere Kristovej a vybojovali si aj slobodu náboženskú. No keď sa blud eutychieizmu až k nim dostal, podľahli monofyzitizmu a r. 596 arménska cirkev úplne sa odtrhla od Ríma. V r. 651 Arméniu podmanili arabskí kalifovia.

2. V **P e r z i i** sa kresťanstvo v III. storočí zakorenilo a rýchlo sa začalo rozširovať. Čoskoro však aj perská Cirkev dožila sa veľkého útisku, ktorý čo do ukrutnosti vyrovná sa Déciovým hrôzám. Židia a perskí ohňoctelia stále podnecovali panovníkov proti vzťahajúcim sa kresťanom, ktorých podozrievali, že sa v čas vojny ľahko pridajú k rímskej ríši, Peržanom nepriateľskej. Prvé prenasledovanie vypuklo v r. 343 pod kráľom Šapúrom II.

a trvalo 35 rokov. V tejto dobe mučeníckou smrťou zomreli sv. Simeon, metropolita v Seleucii, asi 100 biskupov, kňazov a diakonov a 16.000 veriacich, medzi ktorými boli aj vysokopostavení úradníci. Ukrutný panovník len 2 roky pred smrťou zastavil prenasledovania. Pod kráľom Isdegerdesom kresťania asi 40 rokov žili v pokoji, ba im dovolili aj kostoly stavať.³⁾ Keď však biskup susanský Abdas, z prílišnej horlivosti jeden kostol ohňoctiteľov dal zboriť, kráľ ho dal hneď popraviť, všetky kresť. chrámy dal zrúcať a nariadil najkrvavejšiu pomstu proti kresťanom, v čom pokračoval aj jeho nástupca Bahram. Medzi mnohými mučeníkmi vyniká sv. Jakub, ktorého údy po jednom dali odpáliť. Hrozovláda za čas utíchla, keď amídsky biskup Akác za cenu zlatých a strieborných pokladov svojho chrámu 7000 zajatých Peržanov vykúpil z rímskeho zajatia, čo aj nepriateľov hlboko dojalo. Neskôr aj do Perzie sa prisťahujúci nestoriáni brali účasť v utiskovaní katolíkov, čo sa im natoľko darilo, že svoj blud rozšírili po celej krajine a v Nisibisi založili aj svoju školu, ktorá i misijnú činnosť konala v Indii a Číne. — V r. 651 zanikla moc perských kráľov, lebo Arabi sa zmocnili aj tejto ríše.

3. Do Georgie a Iberie kresťanstvo dostalo sa z Arménie a Perzie. Podľa ústneho podania istá kresť. otrokyňa, menom Nunia (Nino) uzdravila kráľovnú, načo aj sám kráľ Miraus sa dal pokrstiť okolo r. 325 a od Konštantína Veľkého si žiadal kňazov. Bol ta poslaný z Antiochie biskup Ján s niekoľkými misionármi. Odtiaľto prešli vierozvestovia aj do Kolchisu k Lazianom a k susedným Abasgom.

4. V Abesínii (Etiopia) kresťanstvo už v III. storočí si prerazilo cestu. V r. 316 Meropius, kresť. filozof z Týru, prišiel do akéhosi prístavu Abesínie, kde ho i so spoločníkmi usmrtili a dvoch jeho vnukov, Frumentia a Aedesia priviedli ku kráľovi do Axumy, ktorý ich dal vychovať a poveril ich vedením vyšších úradov. Po smrti

³⁾ Sozomenos, Hist. eccl. II., 14.

kráľa Frumentius stal sa vychovávateľom následníka trónu, ktorý úrad on použil k šíreniu kresťanstva v celej krajine. Neskôr obidvaja opustili krajinu, Aedesius bol v Týre vysvätený za kňaza, Frumentius v Alexandrii oznámil sv. Atanážovi, aké výhodné pole je v Abesíni pre mis. činnosť. Sv. Atanáž vysvätil Frumentia za biskupa a poslal ho ta s viacerými kňazmi. Úspech týchto misiónárov javil sa v tom, že nielen mladý kráľ Aizana, ale aj väčšia časť národa bola pokrstená. Úsilie cisára Konstancia zaviesť ta arianizmus úplne stroskotal. Cirkev etiopská bola považovaná za dcéru alexandrijskej a od nej dostávala aj metropolitov. Táto závislosť mala zlý následok, lebo keď v Alexandrii prevládal monofyzitizmus, aj Abesínia podľahla tomuto bludu. Časom kresťanstvo prijatím niektorých židovských obradov a predpisov (obriezka, zasvätenie soboty vedľa nedele) ešte viac bolo znetvorené, pričom mnohí aj do mnohoženstva upadli.

Do Nubie kresťanstvo sa len v znetvorenej forme monofyzitizmu dostalo a len za krátku dobu sa vedelo udržať.

5. V Južnej Arábii už Origenes hlásal evanjelium († 254). V IV. storočí Teofil, ariánsky biskup, v Južnej Arábii u homeritov získal mnohých kresťanstvu. Homeriti neskôr zanechali blud ariánsky a v VI. storočí už ako katolíci sú spomínaní. V tom čase istý žid menom Dunaan sa stal kráľom Homeritov, ktorý začal kresťanov kruto utiskovať. V r. 523 viac tisíc dal z nich sťat alebo spáliť. Kráľ abesínsky na prosbu alexandrijského patriarchu išiel kresťanom na pomoc, Dunaan porazil a dal sťat, čím učinil koniec židovskému panovaniu. V r. 616 prišli Homeriti pod vládu Peržanov a boli nútení prijať nestorianizmus.

Iné kočujúce arabské kmene rehoľnými pustovníkmi boli oboznámené s kresťanskou vierou. Euthymus v V. storočí jedného ich pohlavára aj za biskupa vysvätil. To sme už pripomenuli, že na kázne Šimona Stylitu celé nomádske kmene sa obrátili. V VII. storočí tieto kresťanské sídla mohamedanizmus spustošil.

6. Vo Východnej Indii údajne sv. Tomáš apoštol konal prvú misijnú prácu. Teofil aj do Východnej Indie zanesol arianizmus. Kosmos, rehoľník, v VI. storočí v Malabare, Kalikute a Ceylone, našiel nestoriánske obce. Podľa nápisu istej pamätnej tabule z r. 781 v Singanfui, ktorý jezuiti v r. 1625 objavili, kresťanstvo aj do Číny sa dostalo pôsobením istého nestoriánskeho kňaza, Jaballu (Olapuen), ktorého aj čínski cisári podporovali.

Druhá doba.

Misijná činnosť v stredoveku.

Slnko na jar nie razom rozpustí sneh a ľad, ale len postupne; každý deň nové a nové čiastky zeme odkrýva, vysuší a svojou teplotou zúrodňuje. Pravdaže, čím viac sa zem od svojej zimnej dráhy odkloňuje a priklonuje sa bližšie k slnku, tento účinok je tým ľahší a rýchlejší. (Ba bez toho odklonu a sklonu zeme zima by stále trvala.) Nadprirodzené slnko „cesta, pravda a život“, Ježiš Kristus, tiež nie naraz obmäkčí a obráti tvrdé a chladné srdcia pohanov, ale pomaly preniká ku všetkým národom sveta svojou zúrodňujúcou milosťou a privedie ich do svojho ovčínca, aby „život mali a hojnejšie ho mali.“⁴⁾ Čím viac dobrej vôle preukazujú pohania pri tomto volaní Cirkvi, tým rýchlejšie sa prevedie ich obrátenie; u niektorých prv u iných neskôr.

Pozorovali sme, s akými ťažkosťami sa Cirkev sv. v prvých storočiach v krajinách okolo stredozemného mora zakladala a rozšírila u rôznych národov, ba aj za hranice rímskej ríše, kam ani rímske légie vniknúť nevládaly. Márne boli všetky námahy pohanského sveta, jej víťazný postup zastaviť nevedely, ba splnilo sa, čo Spasiteľ náš predpovedal: „Kto padne na ten kameň, doláme sa a na koho padne, toho rozdrví“;⁵⁾ — svetová moc pohanská sa dolámala pri prenasledovaní kresťanstva a sv. kríž stal sa základným kameňom nového života obrátených národov.

Niet takého storočia v dejinách ľudských, v ktorých by Pán Ježiš nové a nové národy nebol pritiahol k sebe a časom — ako sám povedal — „všetko potiahne za sebou.“⁶⁾

⁴⁾ Ján 10, 10.

⁵⁾ Mat. 21, 44.

⁶⁾ Ján 12, 32.

Teraz budeme skúmať tú božskú silu „Slnka spravodlivosti“ a jeho účinky v dobe, ktorá je v histórii pod menom „stredovek“ známa. Prebereme misijnú činnosť Cirkvi v tejto významnej dobe, ktoré národy získala vtedy, akým spôsobom sa jej to darilo a zásluhou ktorých misiónárov sa to previedlo.

Charakteristický (svojrázny) ťah stredoveku je sťahovanie národov. Dejiny toho času točili sa okolo tohoto zvláštneho javu, keď mladé, bujné, mohutné, takzvané barbarské národy dorážaly na svetovú ríšu rímsku, ktorú, — hoci mala vysokú kultúru — pre vnútornú jej hnilobu a skazenosť pomaly premohly a zničily, aby na jej rumoch utvorily nový život schopnejších národov.

Ludským okom hľadiac na tento dejinný náraz dvoch svetov, mohlo by sa očakávať, že Cirkev v oných veľkých búrkach pri zániku rímskej ríše tiež utrpí neznesiteľné otrasy a snáď v tejto čiastke sveta, hoci len dočasne, zahynie. No stalo sa naopak! Cirkev zvíťazila aj nad barbarskými národmi, podmanila ich — nie pod svoju svetiskú moc, po ktorej netúži — ale pod sladké jarmo Kristovo; ponúkla im do daru drahý poklad kresťanskej viery, a ktoré ho prijaly, staly sa slávnymi kresťanskými národmi, — ktoré ho odmietly, pomaly zanikly vo víre svetových dejín.

Zaiste Cirkev toto víťazstvo razom nedosiahla a zpočiatku vo vojnách, spojených so sťahovaním národov, utrpela i veľké straty. Keď pod údermi barbarských národov zborené boly mestá a spustošené celé krajiny, tým aj Cirkev mnoho trpela na svojich kostoloch, kláštoroch, ústavoch a majetkoch. Góti, Vandali, Suevi, Longobardi, Huni nešetřili ani cirkevné ustanovizne, dokiaľ sa neobrátili alebo neboli premožení. Ale predsa — vďaka neprestajnej, húževnatej misijnej činnosti Cirkvi a božskej pomoci — na konci stredoveku vidíme už celú Európou utvorenú na kresťanskom základe. Cirkev v staroveku doká-

zala svoju nepremožitelnú, vnútornú, božskú silu, v stredoveku zas ukázala svoj podivuhodný vliv, obnovujúci a zárodňujúci život nových národov.

Spôsob misijnej činnosti Cirkvi bol čiastočne odlišný od apoštolovania prvých troch storočí.

a) V staroveku len zriedka boli vysielaní vierozvestovia z nejakého ústredia, ale v tom čase každý kresťan sa považoval za misionára a v kruhu svojho pôsobenia usiloval sa získať nových členov pre Cirkev, — či to bol slobodný alebo otrok, obchodník, roľník, remeselník a či vojak. V stredoveku z nejakého centra, z Rima alebo obyčajne z niektorého kláštora boli misionári úradne poverení úlohou ísť k určitému pohanskému národu.

b) Predmetom mis. činnosti boli predtým pohania, žijúci zväčša v rímskej ríši so svojou rímsko-gréckou kultúrou, teraz (v stredoveku) sťahujúce sa barbarské, bezkultúrne národy (pôvodu germánskeho a slovanského).

c) Spôsob mis. práce bol tiež odlišný. V staroveku, zvlášte za prenasledovania, nedalo sa myslieť na hromadné pokresťančenie celých národov, ale pohania bývali získaní takmer po jednom alebo po rodine. V stredoveku misionári snažia sa najprv získať panovníkov, ktorí potom svojím príkladom za sebou pritiahli celý národ, pričom — nedovoleným a Cirkvou nikdy neschváleným spôsobom — niekedy použili aj násilia. Predtým sa šírilo kresťanstvo bez pomoci štátu, ba proti vôle štátnej moci. Teraz štát pomáha misionárom v ich diele.

d) Za časov apoštolských v dobe prenasledovania Boh použil mnohé zázraky k šíreniu svojho diela, aby sa pohania účinnejšie presvedčili o božskom pôvode a pravdivosti kresť. viery. Neskôr, keď to už menej bolo potrebné, stávajú sa zázraky zriedkavejšie a viera sa šíri obyčajne kázaním slova Božieho, horlivosťou a svätosťou misionárov.

Šírenie kresťanstva u germánskych kmeňov.

Ku Gótom prenikalo kresťanstvo už vtedy, keď bývali na sever od Čierneho mora a dolného Dunaja a to najmä prostredníctvom zajatých kresťanov z Malej Ázie. Na nicejskom sneme (325) mali už svojho zástupcu, jedného biskupa, menom Teofila. Hlavným ich vierozvestom bol biskup Ulfilas, ktorý však upadnúc do bludu arianizmu, v tomto duchu účinkoval. Jeho zásluhou je, že zostavil gótsku abecedu, čím dal základ ich kultúry. († 383.)

Keď boli porazení od Hunov a začali sa sťahovať do iných krajín, rozdelení boli na dve vetvy: na Visigotov (západných) a na Ostrogotov (východných).

1. Západní Góti prešli najprv do Trácie a Macedónie, kde zásluhou sv. Jána Zlatoústeho malá ich časť opustila arianizmus a prijala nicejské vierovyznanie.

Za výbojného kráľa Alaricha r. 401 vpadli do Itálie, všetko pustošiac. R. 410 aj Rím zaujali, kde 3 dni rabovali. Jeho nástupca Athaulf ich zaviedol do Galie, kde založili svoju ríšu s hlavným mestom Toulouse. Najväčšiu moc dosiahli za kráľa Euricha (466—484), keď sa aj celého Španielska zmocnili. Visigóti však boli ariáni a ako takí zvlášte pod Eurichom nepriateľsky sa chovali oproti katolíkom. Kráľ Leovigild (569—586) natoľko nenávidel katolicizmus, že keď syn jeho Hermenegild prestúpil do katol. Cirkvi, dal ho sť a rozkázal všetkým poddaným prijať arianizmus. Nato však čoskoro zomrel a syn jeho Rekkared (586—601) podľa príkladu brata svojho opustiť arianizmus, zásluhou sevilskeho arcibiskupa sv. Leandra, stal sa horlivým katolíkom. Na slávnostnej synode v Toledě r. 589 so všetkými západo-gótskymi biskupmi, kňazmi a veľkou časťou národa, anatematizujúc arianizmus, vstúpil do katol. Cirkvi. Arianizmus počiatkom VII. storočia úplne zmizol aj v tejto krajine a Cirkev

katolícka začala rozkvitať pod vedením slávnych biskupov ako sv. Leandra, sv. Izidora, Eugena, sv. Ildefonza, o čom svedčia aj časté synody, konané v Tolede. Cirkev a štát v najväčšej shode spolupracovali a tým povzniesli celý národ k veľkému blahobytu.

Keď však pre nesvornosť kráľovskej rodiny Mauri (Saraceni) sa dostali do Španielska, títo r. 711 kráľa Rodericha v bitke pri Xeres de la Frontera premohli a celú krajinu Gótot si podmanili, čím aj predtým kvitnúcí katolicizmus nesmierne škody utrpel. Jedna čiastka Gótot utiahla sa na sever, kde sa ubránila od nápadov Maurov.

2. Suévi počiatkom V. storočia ako pohanovia sa presťahovali do severo-západného Španielska, kde pod vlivom domorodého obyvateľstva stali sa katolíkami. Za kráľa Remismunda na nátlak Gótot prijali arianizmus a zotrvali v ňom 90 rokov. Kráľ Karrarik, keď syn jeho na prímluvu sv. Martina tourského zázračne bol uzdravený, prijal katolícku vieru s mnohými poddanými. Kráľ Theodenúr celý národ priviedol do katol. Cirkvi. Kráľ Gótot Leovigild v r. 585 pripojil Suévod do svojej ríše.

3. Vandali ako surový a divoký národ svojou ukrutnosťou za svojho sťahovania mnoho škody a spustošenia spôsobili nielen krajinám, kade sa sťahovali, ale aj katolíckej Cirkvi, súc oddaní bludu Arioemu. Z panónie v spoločnosti Suévod prešli do Južnej Galie a v r. 409 osadili sa v Španielsku. Pod tlakom Gótot v r. 429 pod vedením kráľa Genzericha vpadli do Severnej Afriky, ktorú úplne zaujali a zmocnili sa aj Sardínie a Korziky. Genzerich (427—477) za svojho dlhého panovania chcel katolíkov vo svojej ríši vyhubiť a arianizmus ako štátne náboženstvo uviesť. Chrámy katolíckeho zabral, biskupov vyhnal alebo za otrokov dal predať, ba aj usmrtil. V r. 455 aj Rím zaujal a vyplienil; životy občanov len na prímluvu pápeža sv. Leva Veľkého ušetril. Nástupca jeho Hunerich, sa ku katolíkom zhovievavo choval, dovolil biskupom vrátiť sa z vyhnanstva, ale to dlho

netrvalo, lebo neskôr na popud ariánskych biskupov ešte ukrutnejším sa ukázal oproti katolíkom, ako jeho otec. Kňazov a veriacich uvrhol do ťažkých žalárov, kde zväčša zahynuli; vyše 300 biskupov poslal do vyhnanstva na ťažké práce. Kostoly a majetok cirkevný ariánom oddal a knihy cirkevné dal spáliť. Z premnohých mučeníkov vynikali martýri typaskí, ktorí keď im vytrhli jazyky, i potom tak hovorili ako predtým a spievali Kristovi chválospevy.⁷⁾

Po Hunerichovi Guntamund šetrne zachádzal s katolíkmi, nástupca jeho Thrazamund bol však k nim nemilosrdný. Za vládenia Hildericha, ktorý bol priateľom cisára Justiána I., katol. biskupi mohli sa vrátiť a v r. 525 v Kartágu aj synodu konali. Po jeho zavraždení ujal sa trónu Gelimér, ktorého zlé úmysly oproti katolíkom prekazil vojvodca cisára Justiniána Belizár; úplne ho porazil a tým navždy koniec učinil panstvu Vandalov.

Cirkev katolícka, hoci dostala slobodu aj v Afrike, pre bludy a rozkolníctvo nevedela dosiahnuť predošlý stupeň rozkvetu. Asi o 150 rokov neskôr Arabi takmer úplne vykorenili kresťanstvo v Severnej Afrike.

4. Burgudovia v r. 406 presťahovali sa z okolia Vistuly do Galie a tu založili svoju ríšu s hlavným mestom v Lyone.

Podľa dejepiscov Sokrata a Orosia boli vtedy už katolíci a len tu sa stali ariánmi pod tlakom Visigótov. Zásluhou horlivých biskupov, sv. Pátienisa, Štefana a sv. Avita katolicizmus sa u nich upevnil, k čomu prispela aj dobroprajnosť kráľa Gundobalda ku katolíkom.

Syn jeho ešte za panovania svojho otca slávnostne sa pridol ku katolíckej viere a ako panovník väčšiu časťku národa tiež priviedol do Cirkvi (v r. 516). — Neskôr (536) ich krajina bola pričlenená do ríše Frankov a tak arianizmus aj u nich celkom zmizol.

⁷⁾ Túto zázračnú udalosť zaznamenali viacerí spisovatelia: Victor Vitensis: *Hist. persec. Vandal.*, Procop: *De bello Vand.*, Evagrius: *Hist. eccl.*, Aeneas Gazensis in *Dial. Theophrastus*.

5. V **Noriku** (neskôr: **Dohé Rakúsko**) osadili sa **Rugiovia** a **Heruli**, kde čiastočne ako pohania čiastočne ako ariáni nepriateľsky sa chovali ku katolíckej Cirkvi, ktorá tam predtým od III. storočia kvitla. Ničivo pôsobili v týchto krajoch aj divoké vpády Hunov, ktorí vtedy boli postrachom celej Európy a počnúc od Škandinávie po Rím všetky krajiny barbarským spôsobom pustošili. Apoštol **Norika** bol sv. **Severín**, ktorého misijné zásluhy sme už opísali. Aj barbarskí panovníci si ho vysoko vážili ako **Gibuld**, kráľ **Alemanov**, a **Odoaker**, kráľ **Herulov** a iných germánskych kmeňov, ktorému predvolal budúcu jeho slávu. († 482).^{*)}

6. V **Rhaetii** a **Videlicii** (**Augsburg**, **Trient**, **Bozen**, **Passau**, **Chur**) sv. **Valentín**, biskup konal s veľkým úspechom apoštolskú prácu, neskôr však na výzvu pápeža sv. **Leva Veľkého** prešiel do **Tirolska** kázať slovo **Božie**. Tu a podobne aj v **Bavorsku** a **Švajčiarsku** aj teraz je vo veľkej úcte ako patrón týchto krajov.

7. **Východných Gótov** z **Ruska** **Huni** zahnali do iných krajín alebo ich prinútili s nimi ďalej bojovať a pustošiť kresť. krajiny. (Aj vo veľkej bitke pri **Catalaunume** brali účasť po boku Hunov.) Po smrti **Atilu** († 453) znovu sa osamostatnili medzi **Vindobonou** a **Sirmiumom** (**Viedeň** — **Mitrovica**). Boli vždy ariáni. Za kráľa **Theodoricha** na pozvanie gréckeho cisára **Zena** vtrhli do **Itálie**, kde nedávno **Odoaker** po vyvrátení západno-rímskeho impéria stal sa pánom **Itálie** a dosť znášateľne sa choval ku katolíkom. **Theodorich Odoakra** po trojročnej vojne premohol a raz pri hostine dal ho usmrtiť, na čo **Ostrogóti** zmocnili sa celej **Itálie**. **Theodorich** v prvých rokoch svojho vladárenia bol dobroprajný ku katolíkom, v čom nemalú zásluhu mal jeho minister **Kassiodor**, neskorší opát **vivariumský**. Neskôr sa choval k nim nepriateľsky, aj pápeža **Jána I.** dal uväzniť; chýrneho kresťanského filozofa **Boëthiusa** dal popraviť. Po jeho smrti (526) moc **Gótov** začala

^{*)} Život jeho opísal jeho žiak **Eugippius**: **Vita S. Severini**.

upádať pre vnútorné rozbroje, až konečne vojvodcovia cisára Justiniána, Belizár a Narzes úplne zničili nadvládu Gótov, načo Itália bola pripojená ku gréckemu cisárstvu a bola spravovaná exarchami z Ravenny. Góti sa časom smiešali s domorodým obyvateľstvom a prestali byť osobitným národom.

8. **L o n g b a r d i** ako ariáni alebo pohania z Panónie pod vedením panovníka Alboina vtrhli do severnej Itálie, ktorej keď sa zmocnili, po celej krajine robili krvavé výpady. Pre ich surovosť a bezcitnosť najviac trpela katolícka Cirkve. Kostoly a kláštory boli zrúcané, biskupi, kňazi a veriaci pozabijaní alebo povyhánaní. Isté uľahčenie nastalo, keď kráľ Autharis r. 585 vzal si bavorskú katolícku kňažnu Theodolindu za ženu, ktorá miernila nenávisť manžela oproti katolíkom. Keď ako vdova druhé manželstvo uzavrela s turínskym kniežaťom Agilulfom, tak tohoto ako aj jeho syna získala pre katolícku vieru. Sv. Gregor Veľký († 604) ju v šľachetných snahách úspešne podporoval. Celý národ však len v druhej polovici VII. storočia, za kráľa Grimoalda sa stal katolíckym. Keďže Longobardi ani potom neprestali svojimi lúpežnými výpravami Itáliu znepokojovať a aj Rím ohrožovali, sv. Stolica povolala proti nim Frankov, ktorí za Karola Veľkého r. 774 moc Longobardov zlomili.

Obrátenie Frankov.

Frankovia neboli medzi prvými germánskymi kmeňmi, ktorí prijali kresťanstvo, ale po jeho prijatí tým pevnejšie sa ho pridržali a boli ozdobou Cirkvi katol. dlhé storočia, pri čom aj svoj štát priviedli k veľkému rozkvetu. Ich obrátenie je spojené s menom veľkého ich kráľa Chlodvika (481—511), ktorý bol zakladateľom tejto významnej ríše kresťanskej. V r. 486 premožením Syagriusa povalil moc rímskej ríše v Galii a pripojením salijských a ripuarských kmeňov ku Frankom stal sa mocným panovníkom v zá-

padnej Europe. V r. 493 do manželského sväzku vstúpiať s burgundskou katol. kňaznou, dovolil pokrstiť aj dvoch svojich synov, on však aj naďalej zostal pohanom. Keď však v bitke pri Tolbiaku (Zülpich) proti presile Alemanov a Bojov vojsko jeho začalo už ustupovať, učinil sľub Bohu kresťanov, že sa stane kresťanom, ak zvíťazí. Čo keď sa neočakávaným víťazstvom aj stalo, sľub svoj splnil a na Vianoce r. 496 prijal krst z rúk remešského (Rheims) biskupa, sv. Remigia spolu s 3000 veľmožmi. Podľa sv. Gregora tourského⁹⁾ sv. Remig týmito slovami prijal kráľa pri krstiteľnici: „Pokorne skloň hlavu, klaňaj sa tomu, čo si podpaľoval a podpaľuj, čomu si sa klaňal.“

Chlodvik sám vnútorne sa celkom nezmenil, ba i potom mnohé ukrutnosti popáchal, ale navonok bol rozhodným ochrancom a rozširovateľom katol. Cirkvi, v čom mu veľkú pomoc poskytli mnohí horliví galskí biskupi. Arianizmus z Galie úplne zmizol a Galia stala sa neskôr i pri svojich mnohých prechodných mravných úpadkoch „prvorođenou dcérou Cirkvi.“

Sv. Gregor tourský zaslúžene menuje Chlodvika „novým Konštantínom“, lebo ako ten poznajúc vekový význam kresťanstva utvoril novú dobu v histórii rímskej ríše, tak aj Chlodvik to učinil na Západe svojím podobným obrátením v nebezpečenstve a veľkými zásluhami svojimi pri šírení kresťanstva.

Zásluhy a epochálny význam jeho panovania uznali aj galskí biskupi a pápež Anastáz II. vo svojom liste ku Chlodvikovi.

Po jeho smrti Galia podľa jeho vôle bola rozdelená medzi jeho štyrmi synmi. Moc Galie pod dynastiou Merovingov navonok stále rástla, ale vnútorné pomery pre svárivosť a rozbroje panovníkov, ako aj pre nemravnosť ľudu boly často dosť rôzvírené, proti čomu arcipastieri na častých synodách neúnavne bojovali. — Pipin Malý posled-

⁹⁾ Hist. eccl. II, 31.

ného merovinga, kráľa Childerika r. 752 dal do kláštora zatvoriť a sám založil novú dynastiu.

Kresťanstvo v Británii.

Vo Veľkej Británii už za časov rímskej nadvlády boli kresťania, o čom svedčí aj výpoveď Tertuliána: „Britannorum inaccessa Romanis loca, Christo vero subdita.“¹⁰⁾ Toto semeno kresťanov ostalo v 3 čiastkach tejto ríše aj po odchode Rimanov.

V Írsku (Hibernia, Erin) medzi tamojším keltským obyvateľstvom najprv pápežom Celestinom I. ta vyslaný Palladius (431) začal riadnu misijnú činnosť, ale námahy jeho boly bezúspešné, lebo neznal dostatočne tamojšie pomery a tak bol prinútený Írsko opustiť.

Božská prozreteľnosť za apoštolského misionára Írov vyvolila si sv. Patrika. Tento veľký muž pochádzajúci z Pikardie ako 16-ročný mladík dostal sa do rúk škótskych pirátov a bol predaný za otroka do Írska, kde šesť rokov bol pastierom a tak mal príležitosť oboznámiť sa s rečou a zvykmi domorodcov. Keď sa odtiaľ vyslobodil a domov navrátil, nemal pokoja a túžil kresť. vieru hlásať tým, ktorých ako otrok poznal. Pobádal ho k tomu aj zvláštny sen, v ktorom ho Íri prosili, aby k nim prišiel. Keď bol u biskupa sv. Germána vyučený za misionára, od pápeža Coelestína I. bol poverený mis. prácou v Írsku. V r. 432 ako vysvätený biskup ta prišiel a hneď s veľkou oduševnenosťou, húževnatosťou, opatrnosťou a skromnosťou a láskou sa dal do mis. roboty. Celý ostrov viackrát pochodil, bubnovaním okolo seba shromaždil ľud a pod holým nebom jednoduchým spôsobom kázal o živote, umučení a láske Kristovej. Pohanskí kňazi (druidi) a pohlavári mu robili veľké prekážky, on však svojou trpezlivosťou, láskavosťou a vytrvanlivosťou všetkých získal. Za krátky čas takmer celý národ obrátil; kostoly, mužské i ženské

¹⁰⁾ Adv. Judaeus s. 7.

kláštory sa budovaly na všetkých krajoch. Svojou zvláštnou mis. metódou, prispôbením sa (akomodácia k zvykom ľudu) bez zadania náboženských zásad odstránil tie prekážky, ktoré sa obyčajne stavajú do cesty mis. činnosti. — Vďační Íri, ktorí ho aj teraz vo veľkej úcte majú, na deň sv. Patrika (17. marca) aj teraz ďatelinový trojlístok si pripínajú na šaty na pamiatku toho, že ich apoštol pred poldruhatisíc rokmi pomocou trojlístku vysvetľoval ich praotcom tajomstvo Najsvätejšej Trojice.¹¹⁾

Kláštory tohoto ostrova vchovaly i z vysokopostavených a panovníckych rodín mnoho svätých, učencov a misionárov, ktorí sa rozišli do všetkých takmer krajín hlásať evanjelium. Aj v novšej dobe Írsko dodáva Cirkvi priemerne najviac vierozvestov.¹²⁾ — Írsko zaslúžene bolo pomenované „ostrovom svätých“, a „smaragdom mora“.

Sv. Patrik bol zakladateľom aj írskej hierarchie. V okrese machajskom mal svoj byt, kde čoskoro mesto Armagh povstalo, ktoré bolo sídlom arcibiskupstva. — Zomrel vo vysokom veku r. 465 po 33-ročnej neúnavnej apoštol-skej práci. (Podľa iných prameňov až v r. 493.) Úplné obrátenie všetkých Írov bolo dokončené za hlavného kráľa Muchertacha (513—33).

Š k ó t s k o (Caledonia) obývali Piktovia, pochádzajúci z Nórska, ktorým evanjelium hlásal britský biskup, sv. N i n i á n (v r. 412). V jeho diele pokračoval sv. G i l d a s, vyšlý zo školy auxerujského biskupa, sv. G e r m á n a. Dielo týchto dokončil írsky mních, sv. C o l u m b a, ktorý na ostrove Hy (ináč Jona) so svojimi 12 spoločníkmi vystavil veľký kláštor, odkiaľ celý cirkevný život spravoval tak v Škótsku, ako aj na okolitých ostrovoch. Glasgovský biskup, sv. K e n t i g e r n aj do iných krajín vysielal misionárov.

V samej Británii (na strednej a južnej časti dneš-

¹¹⁾ Huouder: Der Europäismus im Missionsbetrieb.

¹²⁾ Na svetovom eucharist. sjazde v Dubline (1932) Íri usporiadali veľkú národnú misijnú výstavu, na ktorej boli znázornené zásluhy írskych misionárov.

ného Anglicka) kresťanstvo už za časov rímskeho panovania bolo známe. Po ich odchode z Británie (409) domorodci mnoho trpeli v lúpežných vpádoch Piktov a Škótov, preto proti nim povolali na pomoc Anglosasov zo severného Nemecka. Títo r. 449 na pozvanie síce prišli, ale nie ako výpomocní priatelia, lež ako bezohľadní dobývateľia novej zeme, ktorí sa zvlášte proti kresťanom nemilosrdne chovali. Praobyvatelia po dlhotrvajúcej vojne boli zväčša zatlačení do západnej časti krajiny alebo utiekli do Armoriky (Bretagne).

Anglosasi novú svoju vlasť rozdelili na sedem provincií (kniežatstiev) a kresťanstvo skoro celkom vykorenili. Na to sa nedalo myslieť, aby novú vieru od podmanených prijali. Stalo sa to prostredníctvom svätej Stolice.

Sv. Gregor Veľký keď ešte ako mních zazrel anglických (britských) mladíkov na trhu otrokov v Ríme, zamieril si do Anglicka ísť za misionára. Na prosbu Rimánov úmysel odložil, ale keď medzitým bol vyvolený za pápeža, mal príležitosť svoj plán iným spôsobom uskutočniť. Keď sa dozvedel, že kentský kráľ, Ethelbert vzal si za ženu Berthu, kresťanskú kňažnú franskú, vyslal do Anglicka rímskeho opáta Augustína s 39 mníchmi-benediktínmi ako misionárov s odporúčajúcou listinou pre kráľa. Títo ta r. 596 došli a pod ochranou kráľa hneď započali svoje mis. dielo. Nasledujúci rok Ethelbert sa dal pokrstiť a jeho príklad nasledovalo 10.000 poddaných. Pápež, keď sa o týchto úspechoch dozvedel, vyslal ta nových misionárov s relikviami a cirkevným zariadením. Spolu dal úpravu Augustínovi, podľa ktorej pohanské chrámy po odstránení modiel mohli byť pretvorené na kresťanské a obetné hostiny mohli byť ponechané pod iným určením (hostiny vďaky a lásky). V r. 601 aj metropolitické pallium poslal Augustínovi, ktorý si za sídlo arcibiskupské Dorovernum (Canterbury) vyvolil († 605).

V kniežatstve Essex sv. Gregorom Veľkým vyslaný biskup Mellitus konal úspešne mis. prácu. Pokrstil kráľa

Sabaretha, ktorého príklad aj ľud nasledoval. Mellitus bol prvým londýnskym biskupom.

Po smrti Ethelberta a Sabaretha ich nástupcovia znovu chceli do života uviesť pohanstvo, takže Mellitus s rochesterským biskupom, Justom boli nútení utiecť do Galie a novej britskej Cirkvi hrozilo veľké nebezpečenstvo. Na šťastie kentský kráľ Eadbald neočakávane sa obrátil, načo spomenutí dvaja biskupi mohli sa vrátiť do Anglicka a pokračovať vo svojej mis. činnosti.

Do Northumberlandu pápež Bonifác V. vyslal Paulina biskupa za misionára, ktorý sa stal yorským arcibiskupom. Kráľ Edwin tiež prijal krst a svolal r. 627 krajské shromaždenie, na ktorom krajskí veľmoži slávnostne sa zriekli pohanstva. Ľud nato hromadne sa hrnul ku krstiteľnici, takže Paulin vyše mesiaca vysluhoval sviatosť krstu.

Kráľa Estanglie, Corpwalda Edwin získal pre kresťanstvo, ktoré sa neskôr zásluhou burgundského biskupa Félixu v celom kniežatstve ujalo. Potom na krátky čas zlé pomery nastaly pre kresťanstvo. Pohanský kráľ kniežatstva Mercie (Middlesex), Penda (r. 633) premohol a zabil Edwina, zaujal Northumberland i Estangliu. Nasledovný rok však kráľ Oswald, vnuk Edwinov, ktorý bol v kláštore sv. Aidina a iných mníchov obnovil kresťanstvo.

Apoštolom Wessexu bol biskup sv. Birinus, vyslaný Honoriom I.

Južní Anglosasi v Sussexu zásluhou sv. Wilfrieda, arcibiskupa yorského, boli získaní Cirkvi, čím bolo pokresťančenie Británie skončené. — Prvým prímasom Anglicka sa stal v r. 668 Teodor, z Tarzu pochádzajúci mních, ktorý staval školy, svolával synody a vizitácie cirkví konal. Z týchto škôl vyrástli horliví duchovní, biskupi a misionári, ktorí boli ozdobou Cirkvi. V VII. a VIII. storočí vyše 30 anglosaských kráľov a kráľovien skončilo svoj zbožný život v rozličných kláštoroch. Kráľovské ro-

diny v tých časoch mnoho svätcov, svätíc a blahoslavených dali Cirkvi sv. — Cirkev v Anglicku bola rozdelená na 24 biskupstiev s dvoma arcibiskupstvami.

Tento skvelý výsledok docielil sa hlavne zásluhou pápeža sv. Gregora Veľkého a sv. Augustína apoštola Anglosasov.

V cirkevnom živote v Anglicku boli aj isté odchýlky a roztržky, napr. o čase slávenia Veľkej noci, tonzúre kňazov, tieto však neboly dogmatického rázu a časom byly urovnané.

Vývin kresťanstva v Nemecku.

Pred sťahovaním národov byly na území terajšieho Nemecka už kvitnúce kresť. obce. (Metz, Köln, Trier); pri Dunaji v Noricu, Rhaetii, Vindelicii, kde najprv rímski legionári priniesli kresťanskú vieru. Za sťahovania národov tieto však takmer úplne byly zničené. Obrátenie týchto divokých kmeňov bolo treba začať na novom základe, čo skutočne previedli mnísi írski, škótski a anglosaskí, ku ktorým sa aj niektorí vierozvestovia z Galie pripojili. Nové zvestovanie kresť. viery začalo sa koncom VI. storočia a dokončené bolo obrátením Sasov po 200 rokoch.

Alemaní, bývajúci v dnešnom Elsassku, Württembergu a na severnej časti Švajčiarska, premožení od Chlodvika dostali sa koncom V. storočia pod panstvo Frankov. V prvej polovici VI. storočia zostaly tam z rímskych časov niektoré biskupské sídelné mestá (ako Strassbourgh, Chur, Windisch), ale ľud sa pridŕžoval ešte pohanstva. Obrátenie Alemanov je zásluhou dvoch írskych mníchov, sv. Fridolina, ktorý založil säckingenský kláštor pri Básele, a sv. Kolumbána, ktorý r. 610 prišiel v kraje Zürichu, Tuggenu a Bregenzu. Hoci Kolumbán len krátko tu pôsobil, výsledok jeho námah bol značný; pomocou iných mníchov stavali kostoly, kláštory a ľud priučal roľníctvu, rybárstvu, a záhradníctvu. Pre ustavičné

prenasledovanie so strany pohanov odišiel do Talianska, kde pomocou longobardského kráľa Agilulfa v Bobbio založil veľký kláštor. — Jeho znamenitý učeník sv. Gallus založil chýrny st. gallenský kláštor. — Asi o 50 rokov sv. Pirminus tiež konal medzi Alemanmi mis. prácu a bol zakladateľom kláštora v Reichenau, v Mürbachu a Hornbachu, kde ho aj sv. Bonifác navštívil a kde aj život svoj skončil. — Sv. Bonifác u Alemanov našiel už zriadené cirkevné pomery.

V dnešnom Bavorsku kresťanstvo bolo tiež už za Rimanov známe. Bavoráci sa na toto územie presťahovali okolo r. 500. z Čiech a obznámení boli s kresť. vierou domorodým obyvateľstvom. Ich hlavným misionárom bol sv. Rupert, hoci čas jeho apoštolovania nie je presne známy. Jeho biskupským sídlom bolo Worms. Bavorský knieža Theodor zavolať ho do Regensburgu a bol od neho pokrstený s početnými veľmožami. Druhý apoštol Bavorska bol sv. Emmerám, ktorý tam 3 roky úspešne šíril vieru, ale od Lamberta, syna panovníka, bol falošne obžalovaný a zavraždený. Neskôr nevinnosť jeho bola dokázaná a slávnostne bol pochovaný.¹³⁾ Sv. Korbinián, pôvodom Gal, založil vo Freisingu biskupstvo, kde r. 730 zomrel. Hierarchiu bavorskú zriadil pápež Gregor II. Koncom VIII. storočia Bavorsko už bolo kresť. zemou.

U východných Frankov poverením sv. Stolice sv. Kilián irsky biskup šíril a upevňoval kresťanstvo s dobrým výsledkom, takže aj knieža Gosbert sa dal pokrstiť. Tento však, keď ho pokarhal pre hriešny pomer s manželkou jeho brata, dal Kiliána aj so spoločníkmi zavraždiť. Misijné dielo v tomto kraji ako aj v Durínsku dokončil sv. Bonifác.

U Frankov bývajúcich pri riekach Rýn, Maas a Mosel panovníci-merovingovia obnovili staré biskupstvá v mestách Köln, Mainz, Trier, Worms, Metz a Verdun. Medzi

¹³⁾ Podľa legendy aj v západnom Uhoraku konal mis. prácu. Patrónom nitrianskej katedrály je sv. Emmerám.

biskupmi vynikali sv. Nicetius a sv. Knibert. Ako misionár pôsobil tu v VI. storočí aj pustovník sv. Goár.

V Belgicku u Frízov sv. Amand apoštoloval, kde r. 647 stal sa mastrichtským biskupom. Tu pôsobil aj sv. Eligius.

V dnešnom Holandsku u Frízov okrem sv. Eligia, z Anglicka vyhnaný yorský arcibiskup Wilfrid kázal evanjelium, pri čom viac tisíc pohanov aj s ich kráľom Aldgildom pokrstil. Nástupca kráľa Radbod pre svoje vojny s Frankmi nenávidel kresťanstvo, ako vieru svojich nepriateľov. Keď však bol od Pipina premožený (689) Willibrord, anglosaský kňaz pod ochranou Pipina a z poverenia pápeža, Sergia I. so svojimi 12 spoločníkmi veľkú časť obyvateľov priviedol na kresť. vieru a v Utrechte založil biskupstvo. Sv. Willibrard, veľký apoštol Frízov aj v Helgolande a Dánsku šíril kresť. vieru a skoro 50 rokov strávil v hlásaní evanjelia. Zomrel v r. 739 v kláštore Echternach, ním založenom. Pomocníkom jeho bol sv. Suidbert.

Sv. Bonifác, apoštol Nemecka.

Doterajšia mis. činnosť v Nemecku bola rozdrobená, osihotená, nemajúc jednotného vedenia. Tento nedostatok s neobyčajným úspechom zdolal anglosaský mních, sv. Bonifác svojou organizačnou schopnosťou, zakladaním kláštorov a biskupstiev, častými synodami, oddanosťou k rímskej sv. Stolice a svätosťou svojho života.

Sv. Bonifác, pôvodným menom Winfrid, narodil sa r. 680 v Anglicku (v Kirtone, v krajine Wessex) zo šľachtického rodu. Vychovaný bol v kláštore, kde vynikal svojou zbožnosťou a úspechom v štúdiách. Hoci ho vo vlasti očakávala skvelá budúcnosť, on podľa príkladu mnohých mníchov túžil po hlásaní evanjelia medzi pohanmi, preto s dovolením predstavených odobral sa s tromi spoločníkmi najprv do Frízie. Tu však práve vojna zúrila medzi pohan-

ským panovníkom Radbodom a Karolom Martellom, preto bez výsledku musel sa vrátiť do svojho kláštora, kde bol vyvolený za opáta. Prvý neúspech ho neznechutil a o dva roky znovu zanechal vlasť a odcestoval do Ríma, aby tam od pápeža dostal splnomocnenie k svojmu mis. dielu do Nemecka, čo mu Gregor II. v r. 719 s radosťou udelil. Svoju apoštolskú prácu začal v Durínsku, odkiaľ — keď sa dozvedel o smrti Radboda — zašiel k Frízom, aby tam pokračoval v pretrhnutej činnosti. Cez tri roky pomáhal sv. Willibrodovi v misiách, ktorý mu aj utrechtské biskupstvo ponúkol. On však hnaný mis. túžbou, presťahoval sa do Hessenu, kde viac tisíc pohanov pokrstil. Keď pápež o týchto úspechoch sa dozvedel, povolal ho do Ríma a r. 723 vysvätil ho za biskupa a meno jeho zmenil na Bonifáca.

Bonifác s odporúčajúcimi listinami pápeža k biskupom a Karolovi Martellovi cez Galiu, — kde aj od K. Martella dostal odporúčanie — vrátil sa do Hessenu. Tu svojím smelým vystúpením razom si získal úctu a dôveru celého obyvateľstva. Na radu kresťanov pri Geismare pred veľkým množstvom pohanov sekerou niekoľkými údermi svalil ich veľký posvätný dub, zasvätený pohanskému bohu Donarovi. Keď pohania videli, že sa ich boh za to nepomstí, hromadne sa pridali ku kresťanstvu a obrátenie Hessenu za rok bolo skončené. Bonifác z trosiek vyfatého duba vystavil kaplnku ku cti sv. Petra. R. 725 prešiel do Durínska, kde uvoľnenú cirkevnú disciplínu obnovil pomocou z Anglicka povolaných mníchov a mníšiek a založil viac kláštorov.

Po smrti Gregora II. novozvolenému pápežovi Gregorovi III. poslal holdujúci list. Pápež ho vyznamenal arcibiskupským palliom a splnomocnil ho zakladať biskupské sídla a svätiť biskupov.

Bonifác r. 738 tretíkrát cestoval do Ríma, kde žiadal nové úpravy k ďalšej mis. organizačnej činnosti. Navštívením posvätných miest Ríma posilnil sa v duchu odhod-

lanosti s celým svojím sprievodom. Po jednom roku na pozvanie kniežata Odilu odcestoval do Bavorska. Túto krajinu rozdelil na štyri biskupstvá, ktorých sídla boli v Regensburgu, v Salzburgu, Freisingene a Passaue. V strednom Nemecku založil tiež štyri diecézy (Würzburg, Eichstätt, Buraburg a Erfurt).

Okrem zorganizovania hierarchie jeho veľkou zásluhou boli aj syncky, ktorými upevnil cirkevný život v Nemecku a Galii. R. 742 konal prvý nemecký národný snem, na ktorom nové biskupstvá boli potvrdené, nehodní kňazi úradu zbavení a 7 disciplinárnych kánonov vynesené proti pohanským zvykom. Tieto kánony boli rozšírené na listinskej synode a bol zostavený výkaz pohanských povier a zvykov, ktoré mali byť vykorenené (*indculus superstitionum et paganiarum*).

Bonifác so súhlasom Pipina aj v Galii vydržiaval synody, na ktorých ako pápežský legát bral účasť. Taký snem bol r. 744 v Soissone a 745 bol konaný generálny snem galský. — Na týchto synodách bol vydaný zákaz vojenskej služby pre kňazov a biskupov, spaľovania mŕtvych, spoluspaľovania pozostalej ženy a otrokov, veštenie.

Z generálnej synody poslali biskupi pápežovi prehlásenie vernosti ku katol. Cirkvi a oddanosti k apoštolskej stolici.

Za arcibiskupské sídlo Bonifác vyvolil si Mainz s odobrením sv. Stolice. Jeho právomoci podliehaly všetky biskupstvá v Nemecku. Najradšej však zdržoval sa v kláštore ním vo Fulde založenom, kde bolo ústredie celej mis. organizácie. Hoci už prekročil 70. rok veku svojho, neuchýlil sa do zaslúženého odpočinku, ale ustanoviac svojho obľúbeného učeníka za nástupcu v arcibiskupstve, v spoločnosti 52 kňazov a laikov odobral sa k Frízom, aby tam dokončil svoje mis. dielo obrátením pozostatkov pohanstva. Neúnavná práca sa mu i tu darila a so svojimi spoločníkmi pokrstil niekoľko tisíc pohanov. Keď však v Dockume chystal sa novopokrsteným udeliť sviatosť birmovania, bol prepadnutý tlupou pohanov, ktorá ho i so

sprievodom zavraždila 5. júna r. 754. Hrdinskou mučeníckou smrťou korunoval svoje veľké zásluby misijné. Telesné pozostatky jeho pochované boly na vlastnú žiadosť vo fuldskom kláštore, kde aj teraz spočívajú a od povd'ačných potomkov často sú navštevované a uctievané. Biskupi Nemecka každoročne 5. júna tu odbavujú svoje exercície a konferencie, vďaka činiac Bohu za daného im veľkého apoštola a reformátora svojho národa, ktorý svojim zriedkavým apoštolským dielom položil základy vysokej kultúry a jednoty Nemecka. „Všetko, čo Nemecko neskôr na poli cirkevnom, politickom a duchovnom veľkého preukázalo, tomu základu možno ďakovať, ktorý položil Bonifác“ — tak píše protestantský historik Leo.¹⁴⁾

Sv. Bonifác patri k najväčším misionárom Cirkvi katolíckej.

Sasi — Avari.

Najdlhšie a najtvrdošíjnejšie odporovali prijatiu viery kresťanskej Sasi. Boli zarytí nepriatelia Frankov, s ktorými viedli dlhé boje a tak nenávideli aj ich vieru. Aj sv. Bonifác sa chcel k nim dostať za hlásaním evanjelia, ale márne. Dvaja Ewaldovia ako misionári životom zaplatili svoj pokus získať ich Cirkvi Kristovej. Sv. Lebuin, Suitbert, Willehad a iní anglosaskí vierozvestovia bez výsledku sa museli z ich zeme vrátiť. Ani Pipin Malý po svojom víťazstve nič nedocielil u nich v tomto ohľade. Konečne Karolovi Veľkému po dlhoročných krvavých bojoch podarilo sa zlomiť ich odpor a nakloniť ich k prijatiu kresťanstva. Tento urputný boj 32 rokov trval (772—804) až konečne divokí pohania sa poddali. Po prvej víťaznej vojne premožení Sasi museli prisľúbiť, že kresť. vierozvestom nebudú klásť odpor. Keď sľub svoj nezadržali, boli znovu porazení a na krajinskom shromaž-

¹⁴⁾ Vorlesungen über die Geschichte d. deutschen Volkes. I. str. 488.

dení (777) každý pokrstený Sas musel sa prisahou zaviazat, že bude verný kresťanstvu, ináč majetok svoj stratí. Keď však hlavný vodca Sasov Wittekind pri vrchu Surutal zničil vojsko Frankov, ľud kresť. kňazov pozabíjal a kostoly zrúcal. Karol Veľký hrozne sa vypomstil za to a len jeden deň 4500 zajatých dal sťat a znovu porazil ich vojská. Nato vodcovia Sasov, Wittekind a Alboin nahliadli beznádejnosť ďalšieho odporu a dali sa r. 785 tiež pokrstiť. Keď neskôr Sasi znovu povstali, Karol Veľký ich opätovne premohol, 10.000 saských rodín presídlil do ďalekých krajov a ich územie daroval svojim spojencom obotritským Slovanom. Tým sa boje skončili a Sasi sa podrobili náuke kresťanskej. Karol aj cirk. hierarchiu zriadil v ich krajine, založiac 8 biskupstiev (Brema, Münster, Paderborn, Osnabrück, Minden, Verden, Halberstadt a Hildesheim). V 9. storočí aj stopy pohanstva zmizly u Sasov.

A v a r i po odsťahovaní Longobardov zaujali Panóniu a ako mocný a divoký národ ustavične bojovali so susedmi. Karol Veľký ich premohol, načo mu khán Tudum vernosť prisahal a prijal sv. krst. Napriek tomu však ďalej viedol boje s Frankmi ale bezúspešne. Karol Veľký r. 798 ich územie podriadil cirkevnej právomoci salzburského arcibiskupa, ktorý pomocou passovského a aquilejského biskupa širil medzi nimi kresť. vieru pokojne, bez násillia. Ich námahy nemaly trvalého výsledku. Avari už v 9. storočí zmizli z dejín pre stále vojny, ktoré viedli so Slovanmi a Maďarmi.

Obrátenie Slovanov.

Kde bolo prasadlo sjednotených ešte Slovanov, ťažko ustáliť pre nedostatok spoľahlivých historických prameňov. Isté je, že ako árijský, indogermánsky kmeň pochádzajúci z Ázie už v prvých storočiach osadil sa v území medzi Vislou a Dnjeprom, odkiaľ po odsťahovaní Germánov z Podunajska (r. 375) obsadili ich miesto. Po r. 450

zaujali aj územie, obývané predtým Kvádmi, Markomanmi a Avarmi.

Hoci boli pohania, predsa uznávali jedného najvyššieho Boha, ktorému boli iní, menší bohovia podriadení. Boly to zosobnené zjavy a sily prírodné. Boh blesku bol menovaný Perúnom (Parom), ktorému obetovali zvieratá. Okrem toho bol uctievaný boh Svantovít, Triglava, Radogost. Svojim bohom prinášali obety na výšinách, v lesoch, alebo v drevených chrámoch a to zvieratá, zemské plodiny, ba aj vo vojne zajatých. Kňazi sa menovali žreci. Mŕtvych spaľovali alebo pochovávali. Nad hrobom nasypaý rov volali mohylou (homola). Po pohrebe odbavovala sa trýzna, smútočná pamiatka na česť zosnulého, spojená so spevmi, zápasmi a hostinou. — Jednotlivé osady maly svojich vladykov (starostov), ale pre nesvornosť boli vystavení stálym útokom okolitých národov. Proti nepriateľom v 6. storočí začínajú stavať takzv. hradištia (kruhové pevnosti s priekopami a valmi). Slovania, keď behom dejm mali už svoje krajiny, boli rozdelení (a menovaní) na južných Slovanov (Chorváti, Srbi, Slovinci, Bulhari), na východných (Rusi) a severných (Poliaci, Slováci a Česi).

Zo slovanských kmeňov prví prijali kresťanstvo Chorváti. Títo na pozvanie cisára Heráklija zo severu od Odry a Vistuly v r. 625 sa presídlili do Dalmácie a do krajov medzi Dunajom a Sávou. Pápež Ján IV. poslal k nim opáta Martina s misijným poverením. Jeho námahy sa s úspechom skončily, takže väčšia čiastka obyvateľstva i so svojím panovníkom Porgom boli pokrstení. Ján, split-ský arcibiskup pochodil celú Slavóniu a Dalmáciu, staval kostoly a ustanovil im biskupov. Chorváti pri pokrstení prisahou uistili pápeža o svojej vernosti a pokojamilovnosti; pápež ich nato prijal pod ochranu sv. Petra. Celý národ sa však len po r. 867 stal kresťanským.

Srbi v tom istom čase zaujali svoju novú vlasť ako Chorváti a rozprestrelí svoju moc aj nad Bosnou, Hercegovinou a Čiernou Horou. Čiastočne latinskí, čiastočne gréc-

ki misionári prišli k nim hlásať evanjelium. Keď sa od gréckeho nadpanstva r. 827 oslobodili, aj kresťanstvo zavrhli. Cisár Bazil r. 868 ich znovu podmanil a tak východní Srbi pripojili sa aj cirkevne ku Carihradu, dokiaľ západní zväčša Rímu ostali verní ako Chorváti a Slovinci.

Slovania v Karinthii (Sloveni, Slovinci), keď sa dostali pod vládu Frankov, biskupi zo Salzburgu a Passau sa starali o ich pokresťančenie. Ich panovník Boruth dal svojho syna a vnuka v Bavorsku v kresť. viere vychovávať. Za panovníka Chotumíra Virgilius arcibiskup salzburský poslal k nim jedného biskupa s viacerými kňazmi upevňovať kresť. vieru. Neskôr boli cirkevne pripojení k arcibiskupstvu v Salzburgu.

A Bulhari, tento kmeň pôvodu ugorsko-tatarského, neskôr na Balkáne poslovančený, čiastočne presídlil z krajov pri rieke Volge (odtiaľ Volgari-Bulhari) koncom 7. storočia na pravú stranu nižného Dunaja, kde sa smiešal s tamojšími Slávmi. Koncom 8. storočia dosiahli Bulhari takej moci, že aj Grékov prinútili k plateniu dane. Keď ich panovník Krem (Kuvrat) zaujal Drinapol (813), mnoho kresťanov zajal, medzi ktorými bol aj drinapolský arcibiskup Mánuel. Títo konali v Bulharsku misijnú prácu, ale len s prechodným úspechom, lebo nástupca Krémov Omortag prvotiny kresťanstva vyhubil, ba aj Mánuela dal zavraždiť. — Mis. práca sa musela takmer znovu začať, keď Bogoris (Boris) zaujal trón. Tento panovník na povzbudenie svojej sestry a sv. Metoda prijal krst s mnohými bojarmi (veľmožmi). Nato povstalú vzburu pohanov potlačil a aj násilím nútil protivníkov prijať kresť. vieru. Keď v cirkevnom živote povstali isté zmätky, obrátil sa r. 866 na pápeža Mikuláša I., žiadajúc od neho kňazov a vysvetlenie na 106 náboženských otázok. Pápež poslal k nemu biskupov Pavla a Formoza a spolu odpoveď na dané mu otázky.¹⁵⁾ Panovníka táto odpoveď natoľko uspo-

¹⁵⁾ Responsa Nicolai I. ad consulta Bulgarorum. Vzťahujú sa hlavne na mylné predpisy patriarchu a gréckych mníchov.

kojila, že gréckych kňazov dal odstrániť a z Ríma prijal misionárov. Jeho dobroprajnosť však netrvala dlho, lebo keď mu pápež nechcel povoliť za arcibiskupa ani Formoza ani Marina, r. 870 pripojil sa k Byzancu a odtiaľ prijal poslaného mu arcibiskupa a rímskych kňazov prepustil. Od toho času Bulhari cirkevne boli pričlenení do caribradského patriarchátu, napriek všetkým protestom sv. Stolice.

Keď po smrti sv. **M e t o d a** jeho spoločníci, počtom asi 200, zo Slovenska a Moravy boli vyhnaní, utiahli sa do Bulharska, tam úspešne pokračovali vo svojom misijnom diele a povzniesli zvlášte literatúru. Za panovania syna Bogorisovho, Simeona (888—927) stalo sa Bulharsko mocnou ríšou, po jeho vladárení však začalo upadať a stalo sa provinciou gréckou (1019) až konečne v roku 1453 spolu s Byzancom stalo sa korisťou Turkov.

C h a z a r i, ktorí obývali kraje medzi Donom a Dnjeprom a polostrov Krym, poznali kresť. učenie pri obchodovaní s Grékmi. Sami si žiadali vierozvestov od gréckeho cisára Michala III., ktorý im poslal **K o n š t a n t í n a**, neskôr slávneho apoštola Slovanov.

Tento vybral sa do Chersona, kde sa naučil ich jazyk. Na svojich mis. cestách r. 861 našiel na istom ostrove Čierneho mora pozostatky mučeníka sv. **K l i m e n t a**, tretieho nástupcu sv. Petra, ktoré vzali so sebou a neskôr zanesli ich slávnostne do Ríma, odovzdajúc ich pápežovi, ako drahocenný poklad. — Keď prišli k chánovi Chazarov, tam čakali na nich židovskí a mohamedánski kňazi, aby sa s ním hádali o viere. V dišpute Cyril zvíťazil, načo 200 popredných Chazarov sa dalo pokrstiť. Chán ho chcel bohato odmeniť, on si však žiadal ako odmenu prepustiť na slobodu 200 otrokov.

Kresťanstvo sa u Chazarov pre nedostatok ďalších misionárov dlho neudržalo a podľahlo židovstvu a islamu.

SLOVÁCI

O praveku Slovákov a o čase ich osídlenia v terajšom Slovensku nič určitého nemožno dokázať. Niektorí dejepisci na základe kroniky Nestorovej sa domnievajú, že Slováci sú tu autochtoni, iní, že sa tu osadili ešte pred nar. Krista Pána. Podľa mienky iných až v dobe sťahovania národov v V.—VII. storočí obsadili severné kraje terajšieho Slovenska. Toto sú viac-menej len domnienky bez historického základu hodnovernosti. Niektorí ich považujú za bulharsko-slovinský kmeň. Isté je však to, že ich v VI. storočí tu nachádzame po odsťahovaní Herulov a Longobardov z územia terajšieho Slovenska.

Po obsadení týchto krajov mnoho trpeli pri vpádoch Avarov, divého, kočovníckeho tatárskeho národa. Slováci museli s nimi chodiť aj na vojnu (proti Germánom a Grékom). Franský kupec Samo, ktorému sa podarilo r. 624 so slovanským vojskom poraziť Avarov, dočasne oslobodil Slovákov od avarskeho jarma, ale po jeho smrti (658) znovu upadli pod ich moc. Konečne Karol Veľký (768—814) r. 799 zničil vojská Avarov a tým aj ich ríšu navždy. Nato aj Slováci sa začali voľnejšie vyvíňať, hoci prišli do styku s germánsko-franskou veľkou ríšou Karola Veľkého, ktorá súc na kresť. základe spravovaná, nebola pre vývin západných Slovanov tak nebezpečná, ako Huni, Avari alebo iné pohanské národy.

Slováci boli dosiaľ pohania, boli však prví medzi západnými, severnými a východnými Slovanmi, ktorí sa s kresťanstvom nielen obznámili, ale kresť. vieru aj prijali. To možno najviac tomu pripisovať, že súc v bezprostrednom susedstve s franskou ríšou najprv počuli z úst germánskych misionárov hlásať evanjelium a že novej, pravej viere nekládli odpor, ako iné pohanské národy, kresť. misionárov nevyháňali, nezabíjali, ale srdcia svoje zväčša ochotne otvárali učeniu Kristovmu. Je to nepopierateľné, že dokiaľ mocné pohanské národy (Huni, Avari, Góti, Van-

dali), ktoré sa protivily kresťanstvu, bez stopy zahynuly vo víre dejín, dotiaľ malé národy, ako aj slovenský, zachovaly si svoj národný svojráz až dosiaľ.

Obrátenie Slovákov zpočiatku sa pomaly darilo, lebo prví vierozvestovia u nich boli Nemci, ktorých jazyku nerozumeli, ba ich podozrievali, že sú vlastne predvojmi a širitel'mi politickej moci Germánov. Neskôr však, keď miesto nich prišli slovanskí misionári, ich pokresťančenie sa značne urýchlilo.

Staré latinské historické pramene menujú Slovákov žijúcich v tých časoch na území Slovenska a za riekou Moravou, Moravanmi, lebo bývali na obidvoch brehoch rieky Moravy. V súčasných prameňoch východných sú nazývaní Slovenmi. Názov „Slováci“ sa začína ujímať až v 15. storočí.

Prvým slovenským kniežaťom, ktorý začal na svojom území kresťanstvo podporovať, bol P R I B I N A so sídlom v N i t r e. Hoci len neskôr prijal sv. krst, predsa už ako katechumen všemožne sa usiloval na Slovensku šíriť kresťanstvo, čoho dôkazom je, že v Nitre dal vystaviť kresť. chrám, ktorý okolo r. 830 soľnohradský arcibiskup Adalráam vysvätil ku cti mučeníka a biskupa sv. Emmeráma.¹⁶⁾ Bol to prvý chrám kresťanský nielen na Slovensku, ale aj na území západných a severných Slovanov a preto ako kolíska kresť. kultúry Slovákov zasluhuje si našu úctu a vďačnú spomienku. Vtedy vstúpili Slováci do radu kultúrnych národov a tým položili si základ a prameň pravej vzdelanosti a pevnej budúcnosti.

P r i b i n a však onedlho musel N i t r u opustiť. Mojmír, knieža moravsko-slovenské ho napadol, premohol a prinútil odísť do vyhnanstva do Zadunajskej Panónie, kde od kráľa Ľudovíta Nemca dostal do léna územie okolo jazera

¹⁶⁾ Slováci 1100-ročnú pamiatku tejto významnej udalosti oslávili od 13—15. augusta 1933 v Nitre. — Vtedy bol reštaurovaný aj starobylý kostol Pribinov a vedľa neho stavaná katedrála. — K tisícštedému výročiu tejto udalosti napísal Dr. Juraj Hodál knihu: Kostol kniežaťa Pribinu v Nitre, 1930.

Biatného a stal sa vladárom toho kraja r. 847 so sídlom Mózaburg (Zalavár). Po svojom krste v meste Treisma (St. Pölten), stal sa ešte horlivejším širitel'om kresťanstva. Vo svojom sídle dal vystaviť 3 chrámy a na iných krajoch svojho územia 12. Často sa radil so salzburskými arcibiskupmi, ktorí ho na jeho dvore navštevovali. — Po jeho smrti (861) syn Kocel bol horlivým nasledovníkom svojho otca v upevnení kresť. viery vo svojom kniežatstve.

Mojmír (830—846) po vyhnaní Pribinu z Nitry sjednotil slovenské kmene bývajúce na Slovensku a okolo rieky Moravy a utvoril samostatnú, rozsiahlu ríšu, ktorú grécki spisovatelia menujú „veľkomoravskou“. Chcel zachrániť svoju ríšu nezávislú od nadpanstva Nemcov, ale kráľ Ľudovít Nemec r. 846, keď so svojím vojskom vtiahol na Moravu, Mojmíra sosadil a na jeho miesto ustanovil jeho synovca Rastislava (846—870). V Nitre vládol v ten čas Svätopluk.

Rastislav aj preto má pre kresťanstvo na Slovensku veľký význam, lebo za jeho panovania prišli k nám slovanskí apoštoli, sv. Cyril a Metod, aby širili vieru u našich praotcov a to hlásaním slova Božieho v ich jazyku národnom, a nie ako dosiaľ cudzom.

Zásluha Rastislavova je v tom, že spomenutý rozdiel správne pochopil a dôsledne aj previedol. Najprv sa obrátil do Ríma k pápežovi Mikulášovi I. a prosil od neho slovanských misionárov. Keď pápež pre nedostatok takých kňazov jeho žiadosť splniť nemohol, Rastislav r. 863 vypravil posolstvo do Carihradu k cisárovi Michalovi III., aby poslal do jeho krajiny učiteľa takého, „ktorý by nám v našom jazyku pravú vieru kresťanskú vysvetlil, aby sa aj iné strany, to vidiac nám pripodobnily.“

Michal III. podľa žiadosti ochotne vyslal do veľkomoravskej ríše pre tú úlohu najschopnejších dvoch mužov, bratov Konštantína a Metoda. Obidvaja s radosťou prijali toto poverenie.

Otec týchto dvoch bratov Lev, bol vysokým vojenským

hodnosťarom a postaral sa o vedecké vzdelanie svojich nadaných synov.

Konštantín (nar. r. 827) a Metod (nar. r. 825) keď aj boli gréckeho pôvodu, mali príležitosť osvojiť si slovanský jazyk vo svojom rodisku Solúne, lebo okolie Solúna bolo Slovanmi obývané. Študovali na vysokej škole v Carihrade. Konštantín už tu vynikal svojimi veľkými vlohami, preto bol menovaný „filozofom“ a po skončení štúdií vyučoval filozofiu na dvorskej škole. Bol v stykoch aj s povestným Fotiusom, ale jeho bludné názory si nikdy neosvojoval. Hoci mu núkali vysoké hodnosti, on vo svojej hlbokkej zbožnosti utiahol sa do kláštora na horu Olymp. Sem ho nasledoval aj brat jeho Metod, ktorý bol cisárskym správcom v istej slovanskej provincii.

O tom sme sa už zmienili, že keď Chazari pýtali od gréckeho cisára kresť. vierozvestov, vyslal im Cyrila, ktorý svoju úlohu verne vykonal. Keď Rastislav to isté žiadal od cisára, tento hneď si pomyslel na dvoch horlivých bratov, lebo vyhovovali aj tej požiadavke posolstva, že boli zbehlí v reči slovanskej. Za šírenie kráľovstva Božieho oduševnení bratia hneď sa ochotne vybrali na ďalekú cestu, aby nové a to slovanské národy získali Kristu. — Cyril, ktorý mal aj neobyčajne veľký talent k rečiam, aby ich mis. práca bola obľahčená a hlboké korene zapustila v kultúrnom živote Slovanov, zostavil slovanskú abecedu, takzv. glagoliku a preložil do slovanského jazyka dôležitejšie bohoslužobné texty, čítanie a evanjeliá. Ostatnú časť Písma sv. preložil po jeho smrti sv. Metod. Týmto krokom dvaja slovanskí apoštoli položili prvý základ slovanskej literatúry a kultúry.

Ich cesta z Carihradu viedla cez Bulharsko, kde za krátky čas v záujme kresť. viery mnoho dobrého urobili. Keď prišli r. 863 do hlavného mesta Rastislavovho, boli panovníkom a ľuďom nadšene uvítaní a započali hneď svoju apoštolskú prácu. Ľud ich všade s radosťou vítal a počúval, ved' mohol rozumieť ich kázňam, nariadeniam, keďže vy-

právali jeho rečou. Aj bohoslužby a liturgické úkony boli odbavované v slovanskej reči. Pohanské modly boli zbo-rené, zvyky a mravy pohanské zmenené na kresťanské a kultúra kresťanská a národná zabezpečená.

Keď sa o ich úspešnej mis. práci pápež Mikuláš I. dozvedel, povolal ich r. 867 do Ríma. Svätci hneď sa vybrali na cestu, nesúc so sebou pozostatky pápeža sv. Klementa I. Cestou zastavili sa na dvore kniežata Kocela na Blatnohrade, ktorý ich láskave prijal a zdržoval ich, aby aj v jeho krajine v slovanskom jazyku širili slovo Božie a vchovali z mladíkov jeho krajiny slovanských kňazov. Keď prišli do večného mesta, pápež Hadrián II. išiel im s veľkým sprievodom v ústrety a slávnostne ich prijal pod svoju ochranu. Prinesené pozostatky sv. Klementa boli s veľkou úctou uložené v bazilike, zasvätenej sv. Klementovi. Keď sa pápež z ich podanej zprávy presvedčil o ich pravovernosti, horlivosti a mis. úspechoch dosiahnutých práve tým, že pri bohoslužbách užívali slovanský jazyk, schválil ich postup a preklad posvätných kníh dal položiť na oltár v kostole P. Márie. Metoda potom vysvätil za kňaza.

Konštantín, vyčerpaný úmornou mis. prácou, ktorú na Východe a u Slovákov konal, nemohol už myslieť na návrat do veľkomoravskej ríše, preto utiahol sa do kláštora, kde prijal nové meno Cyril. Pred smrťou takto sa lúčil so svojím bratom: „Hľa, brat môj, dosiaľ sme boli oba spriahnutí, jednu brázdou sme orali, — teraz ja padám, skončím svoj deň. Ty však pre horu (kláštor) neopúšťaj moravský ľud.“ Zomrel v Ríme 14. februára r. 869 a bol pochovaný slávnostne v kostole sv. Klementa.

Dokiaľ sa Metod ešte v Ríme zdržoval, prišli poslovovia Kocela k pápežovi so žiadosťou, aby Metod k nim bol ustanovený na čelo Cirkvi. Pápež udelil k tomu svoj súhlas a Metod odobral sa do krajiny Kocelovej, kde v tom duchu a tak pracoval, ako s Cyrilom vo Veľkomoravskej ríši. Aby Slovania mali svojho samostatného biskupa, ne-

závislého od soľnohradského, Kocel vyslal Metoda do Ríma vyjednávať o veci so sv. Stolicou. Pápež vyhovel prosbe, vysvätil Metoda r. 870 za biskupa a vyznačil mu za sídlo Sirmium, kde bol prvým biskupom sv. Andronikus, jeden z učeníkov Pána a priateľ sv. Pavla. Toto biskupské sídlo r. 582 následkom vpádu Avarov zaniklo a teraz bolo obnovené menovaním Metoda. Keďže biskup v Sirmiu bol predtým aj arcibiskupom Panónie, tým sa stal teraz aj Metod s právomocou pre všetkých západných Slovanov. Metod stáleho biskupského sídla nemal, ale ako sv. Bonifác u Nemcov, na svojich apoštolských cestách navštevoval významnejšie mestá Slovanov menovite v Panónii u Kocela, na Veľkej Morave (Devín) a na Slovensku u Svätopluka (Nitra). K tomu cieľu dostal od pápeža odporúčajúce listy ku Kocelovi, Rastislavovi a Svätoplukovi. Účinkovanie Metoda bolo veľkolepé. Neúnavne hlásal slovo Božie, vysvätil nových slovenských kňazov, staval kostoly, podľa povolenia pápežovho odbavoval bohoslužby v slovanskom jazyku a pritom usilovne prekladal Písmo sv. do slovanského jazyka.

Nemeckí biskupi nevedeli to dlho bez slova zniesť, aby Metod vykonával na tom území biskupskú právomoc, kde ju dosiaľ oni mali, preto r. 870 svolali synodu do Regensburgu, na ktorú pozvali aj Metoda. Tento, keď ho na zodpovednosť brali, pokojne a smelo odvolával sa na ustanovenia najvyššej hlavy Cirkvi, pápeža. Napriek tomu bol odsúdený na poltreňa roka väzenia, pri čom musel mnoho trpieť. Pápež sa ho však otvorene zastal a cirkevnými trestmi hrozil, ak ho z väzenia neprepustia, čo sa i stalo. Pápež, aby ustavičným treniciam medzi slovenským a nemeckým duchovenstvom učinil koniec, súčasne zakázal slovenské bohoslužby. Metod po svojom prepustení odišiel duchovne nezlomený do Panónie, kde pokračoval vo svojom diele.

Medzitým Rastislav, ktorý má nehynúce zásluhy o Cirkev a národ, zradou Svätopluka bol Nemcom vydaný,

oslepený a do žalára uvrhnutý, kde aj zahynul. — Svätopluk bol síce tiež uväznený, ale ľstive sa vyslobodil, porazil Nemcov pri Devíne a stal sa mocným kráľom veľkomoravskej ríše, ktorá dosiahla pod ním najväčšieho rozsahu. Po víťazných bojoch, vedených proti Nemcom a susedným Slovanom, vymohol u pápeža, aby Metod bol ustanovený na čelo Cirkvi v jeho ríši. Metod takto dostal pod cirkevnú správu veľké územie; jeho právomoci boli podrobení všetci kňazi. Viera kresť. sa utešene rozvíjala po celej ríši, kláštory a kostoly sa stavali a pohanstvo úplne stratilo pôdu. Nemeckí kňazi však i naďalej uhájili svoj vplyv zvlášte na dvore Svätoplukovom, ktorý chcel použiť ich služby v stykoch s Nemcami a u sv. Stolice. Okrem toho Metod často ho karhal pre jeho rozmarný život, tým si ho znepriatelil, čo sa aj v tom prejavovalo, že Svätopluk sa stal odporcom slovanských bohoslužieb a vo svojom dvore pridŕžal sa latinskej liturgie. — Aby roztržky medzi slovenským a nemeckým kňazstvom odstránil, vyslal istého kňaza, Jána do Ríma. Tento však obžaloval Metoda u pápeža, že je naklonený bludným učeniam východnej cirkvi a že nezachováva predpisy sv. Stolice. Metod na výzvu pápeža dostavil sa opätovne do Ríma a skvele dokázal svoju ortodoxiu a nevinnosť. Nato ho pápež potvrdil v úrade a povolil ďalšie užívanie slovanskej liturgie; pre tých, však, ktorí sa pridŕžovali latinskej liturgie, na naháňanie Svätoplukovo vysvätili za biskupa Nemca Wichinga a za sídlo mu určil Nitru, podriaďujúc ho právomoci arcibiskupa Metoda. Nemcom naklonená strana však ani týmto nebola uspokojená, ale pod vedením Wichinga ďalej kládla vo všetkom odpor Metodovi a jeho kňazom, čím bol ich život veľmi strpčovaný a účinkovanie sťažované. Metod bol konečne nútený Wichinga z cirkvi vyobcovať. Ale ani to neosožilo, lebo keď jeho ochranca, pápež Ján VIII. r. 882 zomrel, Wiching zdvojnásobil svoje útoky a úklady proti Metodovi. Svätec cítiac blízkosť smrti, tešil sa tým, že si odchoval už asi 200 verných slovenských

žiakov schopných pokračovať v jeho diele a že dokončil slovanský preklad Písma sv. Za svojho nástupcu ustanovil Gorazda, muža horlivého, pravoverného a učeného. Zomrel 6. apríla r. 885 a pochovaný bol na Velehrade v chráme Panny Márie.

Po jeho smrti Nemci a Wiching nechceli prijať Gorazda za nástupcu Metodovho, tak spravovania cirkvi ujal sa so súhlasom Svätopluka sám Wiching. Pápež Štefan V. potvrdil Wichinga v úrade, za arcibiskupa ho však nemeňoval. Súčasne aby zamedzil ďalšie liturgické spory medzi slovanskými a nemeckými kňazmi, slovanskú liturgiu na celom území zakázal. Wiching nato hneď začal vyháňať z krajiny tých slovenských kňazov, ktorí sa jeho vôli nechceli podrobiť. Väčšina týchto kňazov odišla do Bulharska, iní do Česka, kde v záujme kresťanstva cennú prácu konali. Wiching, keď vypukla vojna medzi Svätoplukom a nemeckým kráľom Arnulfom, bol nútený opustiť dvor Svätopluka a utiecť k Arnulfovi, kde stal sa kancelárom. Neskôr obdržal biskupstvo passovské, ale časom aj tam stratil dôveru kráľa a hodnosti svojej bol pozbavený.

Nástupca Svätopluka, ktorý zomrel r. 894, stal sa jeho najstarší syn Mojmir II. (894—906). Mladší syn, Svätopluk II. ako údelné knieža bol podriadený moci Mojmirovej.

Mojmir II. bol múdрым a udatným panovníkom. Dlhé časy odrážal silné útoky susedov, ktorí napádali jeho ríšu so všetkých strán (Maďari, Nemci, Česi, Poliaci). Pritom aj kresťanstvo chcel upevniť zabezpečením hierarchie. Tým cieľom pápež Ján IX. vyslal do jeho ríše jedného arcibiskupa a dvoch biskupov, to im však bavorskí biskupi znemožnili. — Veľkomoravská ríša pod Mojmirom napriek jeho šľachetným snahám pomaly začala pod veľkými údermi upádať. České kniežatá sa odtrhly od ríše (895) a radšej sa podrobily nemeckému kráľovi, odpadli i lužickí Srbi, Svätopluk II., nitrianske údelné knieža, r. 899 povstal proti

bratovi Mojmirovi, Nemci neprestali útočiť na ríšu Mojmirovu, Maďari tiež. Mojmír hrdinsky bránil svoju krajinu hodne už zmenšenú proti týmto vpádom; ale konečne vojsko jeho r. 906 proti presile Maďarov pri Bratislave utrpelo veľkú porážku, čoho následok bol, že Mojmirova ríša sa rozpadla a slovenský národ stratil svoju nezávislosť. Kresťanstvo a cirkevný život však nezanikol na území Slovenska, ani po podrobení Slovákov iným štátom, ba kresť. kultúrou obohatení Slováci mali veľkú účasť aj v pokresťančení pohanských Maďarov. Kresť. viera cez tisíc rokov bola posilou, potechou a oporou slovenského národa vo veľkých búrkach a pohromách a nedala mu zahynúť, až konečne r. 1918 znovu začal vládnuť samostatným životom.

Č E S L

ktorí obývajú terajšie svoje územie od 6. storočia, dostali prvých misionárov v 9. storočí z Nemecka. Týchto činnosť natoľko sa darila, že r. 845 štrnásť veľmožov (náčelníkov) odišlo do Regensburgu, kde boli na kráľovskom dvore pokrstení. Neskôr knieža Bořivoj na dvore Svätopluka prijal sv. krst, pravdepodobne od sv. Metoda. Pri návrate do vlasti viac kňazov si vzal so sebou, ktorí úspešne šírili kresťanstvo. Dvaja synovia jeho, Spitiheev a Vratislav kráčali po stopách otca. Drahomíra, manželka Vratislava, hoci pokrstená chovala sa fanatickou nenávisťou oproti kresťanom a po smrti manžela, keď sama vládla za svojho mladoletého syna Václava, misionárov vyhнала, mnoho kňazov dala usmrtiť, i sv. Ľudmilu, starú matku Václava. Keď Václav, vychovaný sv. Ľudmilou prevzal vládu, svojou opatrnosťou, miernym panovaním a zvlášte príkladným, svätým životom mnohých získal pre cirkev Kristovu. Svojou mierumilovnosťou a opatrnosťou oproti Nemcom zabránil bezvýhľadným vojnám. Brat jeho Boleslav z nenávisťi proti kresťanstvu a na pobádanie zlostnej mat-

ky dal ho r. 938 úkladne zavraždiť a začal kresťanov utláčať. Keď však bol od nemeckého cisára, Otu I. premožený, i sám prijal krst a blahovoľne sa choval k Cirkvi. Nástupca jeho, Boleslav II. (967—999) ešte viac upevňoval vieru a r. 973 so súhlasom pápeža Jána XIII. založil biskupstvo v Prahe, ktoré bolo podriadené arcibiskupstvu v Mainzi. Prvým biskupom pražským bol Thietmar (Detmar), druhým sv. Vojtech, ktorý dlhé boje viedol proti zvykom veľmožov, ešte k pohanstvu naklonených (mnohoženstvo, obchody s otrokmi).

POLIACI

Do Poľska priniesli kresťanskú vieru najprv z veľkomoravskej ríše vypudení slovanskí kňazi. Cirkvevný život začal sa však vo väčšej miere až po r. 965 rozvíjať, keď poľské knieža Mieczyslav I. uzavrel manželstvo s Dubravkou, kresť. dcérou českého kráľa Boleslava I. a kvôli nej dal sa pokrstiť, v čom ho mnohí poddaní nasledovali. R. 968 jeho zásluhou bolo založené biskupstvo v Poznani. Pohanské zvyky a mravy však hneď nevymizly, proti čomu bezohľadne bojoval kráľ Boleslav I. Chrabrý (992—1025), ktorý k upevneniu kresťanstva povolal benediktínskych a kamaldulských rehoľníkov a v Hnezde (Gnesen) založil arcibiskupstvo, ktorému boli podriadené biskupstvá vo Vratislave, Krakove a Kolbergu. Mieczyslav II. utvorením nových biskupstiev prispel k zriadeniu cirkevnej hierarchie. Po jeho smrti krajina upadla do osemročnej anarchie, z ktorej ju vyviedol posledný potomok dynastie, z kláštora clugnyjského na trón povolaný Kazimír († 1058).

Rozvíjajúcemu sa cirk. životu mnoho škodil Boleslav II. zlým príkladom svojho nemravného života. Keď ho preto biskup sv. Stanislav po márnom pokarhaní z Cirkvi vyobcoval, kráľ ho r. 1079 pri oltári sám zavraždil. Pre tento zločin ľud ho vyhnal z krajiny. Po jeho odchode Poľsko znovu bolo spravované v duchu kresťanskom.

RUSI.

Prvé kroky k pokresťančeniu Rusov urobili schizmatickí patriarchovia, Fotius a Ignác v 9. storočí, ale bez značných výsledkov. Za panovania veľkokniežata Igora bol v Kijeve kresť. chrám vystavený (okolo r. 945). Po jeho smrti vdova Oľga v Carihrade slávnostne bola pokrstená a prijala meno Helena, ale syna Svjatoslava nevedela k tomu nakloniť. Údajne aj sv. Vojtech pokúsil sa v Rusku evanjelium hlásať, ale bezvýsledne.

Veľké úspechy na mis. poli sú spojené s panovaním veľkokniežata Vladimíra (980—1014), ktorý dcéru gréckeho cisára Bazila II., Annu s tou podmienkou dostal za ženu, že sa dá pokrstiť, čo aj učinil. Modly všade dal zručať a došli grécki kňazi poddaných bez väčšej prípravy hromadne krstili. Jaroslav, jeho syn (1019—1054), ktorého ruským Justiniánom menujú, nasledujúc príklad predkov, svojimi múdrymi zákonmi a horlivosťou veľmi pozdvihol nábožensko-mravnú a kultúrnu úroveň zaostalého ruského národa. Kijev ustanovil za metropolitné sídlo s viacerými sufragánmi. Medzi početnými kláštorami najchýrečnejší bol v Kijeve (pečera), v ktorom sa mnoho ruských kňazov, mníchov a spisovateľov vychovalo. Tu žil aj chýrny historik ruský. Nestor (1056—1111). Ruská cirkev bola závislá od carihradského patriarchátu a tak bola obeťou východného neplodného rozkolníctva, ktorý nevládal ruský národ povzniesť na tú výšku kultúry, ako katolicizmus západné národy. Ruská cirkev stala sa hračkou v rukách štátneho absolutizmu, s ktorým najnovšie spoločne aj padla. Ľud ňou povrchno vychovaný v náboženských veciach, nevedel odolať náporu rozvratných živlov, čoho smutné následky cíti aj teraz.

Obrátenie Maďarov.

Maďari, národ pôvodu ural-altajského, zaujali terajšiu svoju vlasť koncom 9. storočia, bez toho, že by boli ukázali

náklonnosť prijať aj západnú kultúru kresťanskú, ba túto svojimi lúpežníckymi výpravami na Západ stále ohrožovali a nivočili. Prvých vierozvestov dostali z Grécka, títo však nič pozoruhodného nevedeli dosiahnuť. Až keď boli r. 955 od Nemcov porazení, podľa dohody medzi panovníkom Gejom a cisárom Otom I. dovolili prístup misionárom do krajiny a voľné šírenie kresťanstva. Sv. Wolfgang, neskôr biskup regensburský, bol prvý k nim vyslaný, nezdĺho po ňom Pilgrim, biskup passovský prevzal úlohu šírenia viery u Maďarov vysielaním kňazov a rehoľníkov, ktorí s dobrým úspechom pracovali. R. 944 sv. Vojtech, biskup pražský i samého panovníka Geju s jeho synom Vajkom a celým dvorom pokrstil a viac mníchov benediktínskych poslal do Uhorska, ktorí pokračovali v mis. diele.

Sv. Štefan, syn Gejov (997—1038), ktorý si vzal za ženu Gizelu, sestru Henricha II. (Svätého), cisára nemeckého, po smrti svojho otca zriedkavou horlivosťou a múdrosťou dokončil dielo obrátenia svojho národa a stal sa jeho opravdivým apoštolom. Hneď na počiatku panovania porazil vojsko pohanov, vzbúrených pod vodcovstvom Koppánya, pri čom mu aj Slováci poskytli značnú pomoc a začal povolaných misionárov všemožne podporovať v odstránení pohanstva. Sám osobne vyučoval ľud v kresť. náukách, staval kostoly, školy, kláštory a nemocnice po celej krajine; v Ríme, Carihrade, Ravenne a Jeruzaleme dal vybudovať aj pútnické domy. Postaral sa aj o zriadenie hierarchie; Ostrihom ustanovil za arcibiskupské sídlo a založil 10 biskupstiev. R. 1000 vyslal do Ríma posolstvo, aby hlave Cirkvi preukázal svoj hold, požiadal potvrdenie svojich ustanovizní a kráľovský titul. Pápež Silvester II. uznajúc jeho veľké zásluhy s radosťou vyhovel jeho žiadostiam. Udelil mu titul apoštolského kráľa s mnohými privilégiami. Sv. Štefan nato ešte s väčšou horlivosťou pokračoval v upevnení kráľovstva Božieho medzi svojimi. Dôkazom jeho veľkého ducha sú zákony

ktoré v prospech Cirkvi a krajiny vyniesol a napomenutia, plné múdrosti kresťanskej, ktoré svojmu synovi, sv. Imrichovi zanechal. Tento však na veľký zármutok svojho otca a krajiny už r. 1033 umrel.

Po smrti sv. Štefana (1038) pohania niekoľkokrát sa pokúsili vyhubiť kresťanstvo a pohanstvo uviesť aj do verejného života. Tak za kráľa Andreja ničili chrámy, kláštory, pozabíjali mnoho kňazov a mníchov.

Vodca pohanských Maďarov bol Vatha, ktorý r. 1047 vtrhol aj na Slovensko a ohrožoval Nitru. Biskup nitriansky Bystrik (Bestertus) a župan Salamier so svojím vojskom zahnali Vathovcov za Dunaj. No pohania zmocnili sa Budína a tábora kráľovského, biskupa sv. Gerharda shodili s budínskeho vrchu do Dunaja a sv. Bystrika so Salamierom, utekajúcich na člnku cez Dunaj, dochytili a tiež zavraždili. — Kráľ Andrej len veľmi ťažko vedel zaviesť poriadok a bezpečnosť v krajine. Za kráľa Béhu r. 1061 znovu sa chceli pohania zmocniť krajinskej vlády, ale boli pri Stolnom Belehrade rozprášení. — Prísne zákony sv. Ladislava a Kolomana vykorenily i pozostatky pohanstva.

Kumáni (Kúni) pôvodu aziatsko-tureckého osadili sa v Uhorsku pod kráľom sv. Ladislavom, ktorý ich aj pokresťančil. Tých, čo v Moldave zostali, dominikánski mnísi obrátili pričinením ostrihomského arcibiskupa Róberta, počiatočkom 13. storočia. Za kráľa Bélu IV. mnoho tisíc pohanských Kumanov sa osadilo v Uhorsku, ktorí boli dlhý čas svojou divokosťou postrachom kresť. obyvateľstva a len v 14. storočí za kráľa Ľudovíta Veľkého prijali kresťanstvo.

Vendovia, lužickí Srbi a Pomorani.

Germáni pod Vendami rozumeli tých Slovanov, čo na severných častiach Nemecka žili. Boli divými pohanmi a neskôr, ako aj Pomorani vliali sa do nemeckého národa.

K týmto slovanským kmeňom patrili: Obotriti (Bodrci) na území terajšieho Holsteinu a Mecklenburgu, lužickí Srbi v terajšom Sasku, Lutici (Vilzovia) medzi Labom a Odrou. — Keď ich Oto I. podmanil, viac biskupstiev zriadil na ich krajoch a Magdeburg povýšil na arcibiskupstvo. Kresťanstvo sa len pomaly vedelo u nich zakoreniť, lebo sa naň dívali ako na vieru svojich podmaniteľov.

Obotriti r. 983 sa vzbúrili proti Nemcom, pri čom aj kresťanstvo skoro celkom vyhubili. Pod ich mocným panovníkom Gottschalkom, ktorý zpočiatku utláčal kresťanov, viera kresť. začala sa neskôr potešiteľne vzmáhať, ale pohanská strana znovu sa dostala na povrch a r. 1066 Gottschalka zavraždiac, Cirkvi takmer nezahojiteľné rany spôsobila. Saské knieža Henrich (Lev) jednu časťku ich krajiny pripojil k Sasku a osadil tu Nemcov. Medzi biskupmi Obotritov vynikal sv. Vicelin, biskup oldenburský.

Lahšie pokračovala mis. práca u Lužických Srbov, keď ich Henrich Vtáčnik premohol. Medzi nimi zdarne pôsobil sv. B e n n o, biskup meissenský.

P o m o r a n i, národ tiež slovanského pôvodu bývali medzi Odrou a Vistulou. Keď ich panovník poľský Boleslav III. vo vojne premohol, aj kresťanstvo malo prístup do ich ríše. R. 1122 istý španielsky mních, menom Bernard prišiel k nim v chudobe, ale ho vyhnali. „Nemôže vraj byť pravý ten Boh, ktorý má tak biedneho sluhu.“ O dva roky sa dostavil k nim Oto, bamberský biskup, s veľkým sprievodom a nádherou, čo malo ten následok, že jeho kázne pozorne vypočuli a za rok väčšia časťka sa dala pokrstiť. Mnohých získal svojou láskavosťou, skromnosťou a zážračnou činnosťou.

Pohanstvo medzi Vendmi už len jedno hniezdo malo a to na ostrove R ü g e n (Rujana). Keď však Valdemár I., kráľ dánsky, i tento ostrov podmanil (1168), dal ich modly rozhádzať a šírením viery kresť. poveril Absolona, biskupa roeskildského.

Kresťanstvo u severných národov.

V Dánsku prví misionári boli Willibrord, Wilfried a Ludger. Títo však veľa výsledkov nevedeli dosiahnuť. Keď poverením pápeža Paschála I. a kráľa Ľudovíta Zbožného remešský arcibiskup Ebbo podujal tu mis. cestu, pre odpor pohanov dlho tam nemohol ostať a utiekol odtiaľ s ich kráľom Haraldom a mnohými jeho poddanými. Títo v Mohuči (Mainz) prijali sv. krst. Keď sa kráľ vrátil do vlasti, vzal si so sebou istého Ansgára, mnicha apoštolským duchom obdareného, ktorého „apoštolom Severu“ alebo „Bonifácom severným“ menujú pre jeho zriedkavú mis. horlivosť a veľké úspechy mis. v severných krajinách. Pre vnútorné nepokoje odišiel do Švédska, kde ho kráľ srdečne prijal a dovolil mu šíriť kresťanstvo. Keď tu kresťanstvo pustilo hlboké korene, zanechal tam biskupa Gauzberta a vrátil sa do Galie. Pápež Gregor II. vymenoval ho za arcibiskupa v Hamburgu a apoštolského legáta pre severné krajiny. Nato Ansgár so zvýšenou horlivosťou sa dal do mis. práce, ktorej ovocie i so samým arcibiskupským sídlom v Hamburgu však úplne spustošili diví Normani. On za istý čas ako žobrák musel hľadať prístrešie, v duchu však neklesol a znovu hľadal príležitosť pokračovať v mis. poslaní. Pochodil so svojimi spoločníkmi, anglickými mníchmi Švédsko, Dánsko, Jütland, Schleswig a Holstein. Staval kostoly, školy, kláštory, sirotince, nemocnice, vykupoval zajatých. Umrel r. 865 v Brémach, len to ľutujúc do poslednej chvíle života, že nebol hodný zomrieť mučeníckou smrťou.

Po jeho smrti Rembert a Unni, arcibiskupi pre vpády Normanov a severných Slovanov len s ťažkosťami mohli konať svoju úlohu, čo Henrich Vtáčnik a Oto I. svojimi víťazstvami konečne zmenili. Henrich prinútil porazeného kráľa Gormu povoliť slobodné hlásenie evanjelia v Dánsku (934). Nástupca Gormov, Blaatand Harald (belasozubý) bol ku kresťanom náklonnejší, takže mohly byť za-

ložené nové biskupstvá. Harald I., keď bol Otom I. premožený, prijal krst i so synom Swenom. Swen však pripojil sa neskôr k pohanom a otca svojho aj s kresť. kňazmi vyhnal z krajiny. O dva roky aj on musel z krajiny utiecť pred švédskym kráľom Erichom. Po smrti Ericha Swen znovu zaujal trón a stal sa najväčším ochrancom kresť. viery. Jeho dielo dovърšil syn Kanut Veľký (1014—1035), ktorý povolal anglických misionárov do krajiny, dal vystaviť mnoho kostolov a kláštorov a r. 1026 aj do Ríma putoval. Arcibiskupské sídlo pápež Paschal II. ustanovil v Lunde. Kráľ dánsky, sv. K a n u t II. za vieru kresť. podstúpil mučenicu smrť.

Vo Š v é d s k u sv. A n s g á r dvakrát konal mis. cestu, započaté dielo však pre nedostatok nových vierozvestov sa nevyvíjalo. V 11. storočí kráľ Olaf III. dal sa pokrstiť a z Anglicka povolal misionárov do krajiny, ktorí mnohých obrátili, ale jej severná časť kládla stály odpor kresťanstvu. Keď kráľ Inge r. 1075 celej krajine chcel nanútiť novú vieru, stratil trón pre svoje energické vystúpenie. Úplné obrátenie Švédov bolo dovърšené len v 12. storočí, za kráľa sv. E r i c h a IX., ktorý modloslužobné predtým hniezdo pohanské, Upsalu ustanovil za sídlo biskupské. Pápež Alexander III. povýšil Upsalu na arcibiskupstvo so štyrmi sufragánmi.

N ó r i ako chýrni námorníci na svojich lúpežných výpadoch mali príležitosť obznámiť sa s kresťanstvom v cudzine, okrem toho aj domov privedení zajatci im k tomu dopomohli. Prvým ich kresť. kráľom bol Hakon („Dobrý“) († 961), ktorý v Anglicku v kresť. duchu vychovaný, anglických misionárov povolal do krajiny. Títo však pre zátvrdlivosť pohanov málo úspechov mali. Kráľ Olaf Trygvassen aj dary a násilie upotrebil pri šírení viery, ale bez značnejšieho výsledku. Sv. Oláf (1019—1033) keď oslobodil krajinu od nadpanstva Švédov a Dánov, pokračoval v mis. horlivosti svojho predchodcu, čo vyvolalo vzburu pohanských poddaných. Títo svojich nepriateľov, Dánov

povolali na pomoc proti kráľovi, ktorý vo vojne aj život stratil. Nóri pod ťažkým jarmom dánskym oľutovali svoj zradný čin a sv. Olafa začali ctiť ako mučeníka a hrdinu svojej vlasti. Táto duchovná zmena prispela kresťanstvu k víťazstvu, takže syn sv. Olafa, Magnus („Veľký“) už na biskupstvá mohol rozdeliť krajinu. R. 1148 založené bolo arcibiskupské sídlo v Drontheime, kdežto v Bergene, Hammere a Stavangere sufragánne biskupstvá.

Island v 11. storočí prijal kresť. vieru. Prvým ich vierozvestom bol Thorwald, pôvodom Island'an, ktorého však jeho krajanovia čoskoro vyhnali (985). Olaf Trygvassen v r. 995 poslal k nim dvoch misionárov (Stefner a Thangbrand), ktorí mnohých priviedli ku Kristu. To vyvolalo reakciu u pohanov, ktorí povstaním chceli znemožniť šírenie kresťanstva. Vnútoraná vojna sa skončila dohodou, že verejne len kresť. bohoslužby boli povolené, súkromne i modloslužobníctvo. Pohanstvo nato čoskoro vymrelo a v 12. storočí už mohly byť utvorené dve biskupstvá (Skalholt a Hórlum).

Normani bývajúci na ostrovoch Farö, Orkney, Hebrida, Shetland boli pokresťančení zásluhou nórskeho kráľa Olafa Trygvassena. V 12. storočí i tu boli zriadené biskupské sídla.

Grönland (Grónsko), r. 982 Izland'an, Erich Červený objavil a jeho syn, Leif uviedol tam kresťanstvo, odkiaľ bolo prenesené aj do východných krajov Severnej Ameriky. Obyvatelia týchto drsných krajov neskôr pre nedostatok misionárov upadli znovu do pohanstva.

Normani, títo smelí a dobrodružní námorníci v ktorejkoľvek krajine sa osadili, všade sa smiešali s domorodým obyvateľstvom. Tak v Rusku sa stali Rusmi, v Galii Francúzmi, v Taliansku Taliami. Pritom všade prijali aj kresť. vieru. Tí, čo v 9. storočí Galiu spustošili a kniežatstvo Normandiu založili, so svojim vodcom Rollom i z politických príčin prijali kresťanstvo.

Švédsky kráľ, sv. Erich IX., keď Fínov vo vojne r. 1156 premohol, aj k prijatiu kresťanstva ich donútil.

Fíni prvého svojho misionára, biskupa upsalského zavraždili (1158) a nenávisťou sa chovali nielen k svojim dobyvateľom, ale aj k viere nimi prinesenej. K potlačeniu vzbúrencov tri križiacke výpravy boli vedené, dokiaľ sa úplne nepodrobili. Keďže s nimi šetrne a láskave zachádzali, aj k prijatiu kresťanstva boli náklonnejší.

Laponci, keď boli Švédom podrobení, aj kresť. viera stala sa im prístupná. Prvý kostol posvätil u nich r. 1335 v Tornei biskup upsalský Hemming. Stopy pohanstva u Laponcov však ani doteraz úplne nevymizly.

U baltických národov v 12. storočí začali hlásať evanjelium.

V Livonsku (terajšie Lotyšsko) prvým vierozvestom bol Meinhard, Augustinián, ktorý tu v spoločnosti obchodníkov prišiel a pre novopokrstených aj kostol vybudoval. Výsledok jeho námah však nebol trvalý ako ani jeho nástupcu, opáta-cisterciána Bertholda, ktorý bol aj zavraždený. Veľkých úspechov dosiahol Albert z Buchövdenu, kanonik brémsky, ktorý s križiackym vojskom chránil výsledky svojej mis. práce proti pohanom a biskupské sídlo preložil do mesta Riga, ním r. 1200 založeného. Založil aj bojovný rytiersky rád „Fratres militiae Christi“, ktorý mu bol pri šírení a obrane viery stálou oporou. Títo križiaci (gladiferi) zaujali aj jednu časť Estónska, kde bolo aj biskupstvo založené v Revale. Kurlandsko tiež prijalo kresťanstvo. Pápež Inocent IV. r. 1253 povýšil Rigu na arcibiskupstvo, ktorému boli podriadené biskupstvá v Dorpate, Peselc, Kurlande a Revale.

Prusko patrí k tým krajinám, ktoré najdlhšie vzdorovali pravdám evanjelia. Prvý, ktorý sa pokúsil priniesť im svetlo evanjelia, bol sv. Vojtech, biskup pražský, toho však pohania už pri prvom vystúpení zavraždili (997). Podobne mučeníckou korunou bol u nich oslávený mních Bruno i so svojimi 18 spoločníkmi (1009). Až o 200 rokov

neskôr urobil nový pokus poľský opát, Gottfried — tiež bez výsledku. Po ňom cistercián Christián s veľkou horlivosťou a energiou sa podujal prelomiť ľad zátvrdlivých srdiec pohanov. Zpočiatku, čo s veľkou námahou vybudoval, to mu diví pohanovia zničili. Konečne r. 1226 zavolať si na pomoc nemecký križiacky rád, ktorý po dlhých bojoch celú krajinu zaujal a tým uvoľnil cestu aj k úspešnejšiemu šíreniu kresťanstva, pri čom si veľké zásluhy získal poľský dominikán sv. H y a c i n t. Inocent IV. r. 1243 založil tu 3 biskupstvá (Kulm, Pomerania, Ermland), ku ktorým r. 1255 pristúpilo biskupstvo v Samlande. Tieto bisk. sídla boli podriadené arcibiskupstvu v Rige.

Litv ani, kmeň to Prusom príbuzný, boli poslední medzi európskymi národmi, prijavšími vieru kresťanskú. Veľkoknieža Mindowe premožený od nemeckých križiackych rytierov, bol nútený prispôbiť sa podmaniteľom aj v náboženstve, ale len naoko. Hoci pápež Inocent IV. aj titul kráľa mu udelil a biskupa Vitusa, dominikána do Litvy poslal, on znovu pohanstvu začal nadržať a susedné krajiny napádať. Kresťanstvo aj pod jeho nástupcami len živorilo, až dokiaľ Jagello nezaujal trón. Tento panovník aby mohol manželstvo uzavrieť s poľskou kráľovnou Hedvigou a Poľsko s Litvou v jeden štát spojiť, r. 1386 dal sa pokrstiť i so svojimi veľmožmi a na vilenskom sneme kresťanstvo vyhlásil za štátne náboženstvo. Poddaní hromadne nasledovali jeho príklad a vo Vilne bolo zriadené biskupstvo. Kráľ na svojich okružných cestách sám kázal, vyučoval a povzbudzoval poddaných k prijatiu viery kresťanskej. Niektoré pohanské zvyky však až do 15. storočia sa udržali.

Misijská činnosť v Ázii a Afrike.

Do konca 14. storočia všetky národy európske boli už obrátené na kresť. vieru. Trvalo to mnoho storočí, dokiaľ svetlo viery Kristovej preniklo do každého kúta Európy.

Stálo to mnoho námah, vytrvanlivosti, hrdinských obetí, ba aj mučenickej krvi misionárov, dokiaľ všetky tieto pohanské národy sklonily hlavu pred sv. krížom a prijaly novú, jedine spasiteľnú vieru Kristovu, ktorá im priniesla opravdivú kultúru a tým pevný základ k šťastnému vývinu. Cirkev sa nikde nedala odstrašiť dočasnými neúspechmi u niektorých národov, ale keď bola pôda krvou mučeníkov zúrodnená, nových vierozvestov k nim vysielala, dokiaľ milosť Božia nezvíťazila nad surovosťou hriechnej ľudskej prírody. — Europa bola teda prvá, ktorá prijala vieru a kultúru kresťanskú a od toho času v dejinách ľudstva zaujíma prvé a vedúce miesto a touto kultúrou dáva smer celému svetu.

Cirkev — aby sme sa tak vyslovili — keď už bola s Európou hotová, zrak svoj intenzívnejšie obracia na iné diely sveta, aby podľa svojho poslania aj u ostatných národov zažala jasné svetlo evanjelia a aj tie priviedla do ovčínca Kristovho. Aké široké pole účinkovania čakalo na našich misionárov na Východe, v obrovskej Ázii! Skutočne žatva veľká a hoci bolo robotníkov málo, títo sa nedali znechutiť ani svojim malým počtom ani preveľkými ťažkosťami, ktoré na nich na ďalekom a veľmi nebezpečnom mis. poli čakaly. K týmto ťažkostiam a prekážkam treba pripočítať i divú inváziu Mongolov a napredovanie fanatických mohamedánov.

V týchto storočiach organizované križiacke výpravy boly vhodnou príležitosťou šíriť záujem o misijnú myšlienku doma u veriacich a spolu aj vieru kresťanskú medzi pohanmi a mohamedánmi. Je pravda, že cieľ križiackych rytierov bol predovšetkým vymaniť sv. Hrob Spasiteľa a sväté mestá z rúk mohamedánov, ale pritom Cirkev nezabúdala na svoje hlavné poslanie: získať nevercov pre Krista. Tak napr. dominikán Viliam z Tripolise v strede 13. storočia pokrstil vyše 1000 mohamedánov v Palestíne a františkáni vo svojich palestínskych kláštoroch tiež obrátili mnoho nevercov. — Cirkev usilo-

vala sa hojiť ranu, utrpenú východným rozkolníctvom, a pracovala s menším-väčším úspechom, aby opäť získala Arménov, Etiopov, Maronitov a Jakobitov. Pápež Ján XXII. v Sultanich (Kurdistan) založil arcibiskupstvo so 6 sufragánmi (1318). V Perzii a Arménii v 13. a 14. storočí mnoho františkánov konalo mis. prácu a viacerí vyliali krv pre svoju neohrozenosť.

Islam už vtedy bol najväčšou prekážkou šírenia viery v Afrike a Malej Ázii. Keď Karol Martell zastavil postup mohamedánov v Španielsku pri Poitiers, títo sa vrhli na Carhrad a po jeho vydobytí (1453) na Balkán. Pápeži (Inocent III., Honorius III.) mali styky so sultánmi, vysielali k nim posolstvá so žiadosťou o slobodu šírenia kresťanstva v krajinách nimi podmanených. Apologéti svojimi vedeckými knihami vyvrátili blud islamu. (Raymundus Lullus, Petrus Venerabilis, Alanus ab Insulis, sv. Tomáš Aquinský, Martini).

Dokiaľ vo východných a severných krajinách Európy pri šírení kresťanstva cisterciáni, premonštráti, karmelitáni a augustiniáni si získali nehynúce zásluhy, zatiaľ v Ázii a Afrike dominikáni a františkáni konali obdivuhodnú prácu na mis. poli.

Sv. Dominik († 1221) nariaďuje členom svojej rehole, aby vyhľadali pohanov na celom svete a priniesli im svetlo evanjelia (Generálny konvent v Bologni r. 1221). Ich štvrtý generálny predstavený Humbertus de Romanis žiada, aby rád meno Ježiša oznamoval pohanom, židom a Saracénom až do končín zeme. — Sv. František Assiský († 1226) vo svojich rehol'ných pravidlách uvádza povinnosť členov ísť do pohanských misií. On sám odišiel s 12 spoločníkmi do Egypta, vyhľadal samého sultána a kázal pred ním o kresť. viere. Po návrate domov vyslal do Maroka päť františkánov, ktorí pri hlásaní viery aj mučenícku smrť podstúpili. Ten istý osud stihol mnoho dominikánov a františkánov r. 1232 a 1261. Už vtedy sa dokázalo; že fanatizmus, nevedomosť a zátvrdivosť moha-

medánov ani kázňami, ani obetavou prácou misionárov nedá sa premôcť.

Zriedkavú horlivosť a húževnatosť dokázal pri získávaní mohamedánov, františkán R a y m u n d u s L u l l u s († 1316), ktorý si dokonale osvojil aj arabskú reč a na sneme viennejskom docielil, že pápež nariadil vyučovanie orientálnych jazykov na univerzitách v Paríži, Oxforde a v Salamanke. On sám trikrát odcestoval do Afriky a tam v dišputách chcel presvedčiť mohamedánov o ich blude, ale bez výsledku. Konečne ho Saracéni pre jeho neohrozené vystupovanie za vieru ukameňovali.

Obidvom reholiam pomáhala počiatkom 14. stor. založená „Spoločnosť pútnikov pre Krista“. Misijné kolégiá založili: dominikán Rajmund de Pennafort a františkán Raymundus Lullus. Čo do národnosti, boli medzi nimi: Taliani, Španieli, Nemci, Slovania, Angličania a Francúzi. Teda takmer každý európsky národ mal podiel i v tejto dobe v mis. diele Cirkvi.

V M o n g o l s k u, v tejto rozsiahlej vtedy ríši najprv nestoriáni hlásali kresťanstvo. Na južnom území bajkalského jazera údajne obrátili aj istý tatársky kmeň i s panovníkom. Mongoli však v 13. storočí za Džingischána celú Áziu zaujali, spustošili a pod jeho nástupcom Oktai-chánom vtrhli do Európy, znivočiac svojím divým útokom Rusko, Poľsko, Maďarsko a časť Nemecka. Týmto bola Európa upozornená, čo čaká na kresť. civilizáciu so strany barbarských národov azijských. Preto od toho času viackrát boly vyslané posolstvá k Mongolom (Tatárom) od pápežov, ako aj od kráľa sv. Ludovíta IX., za ktorými išli misionári z rádu františkánskeho a dominikánskeho, aby ich pripravili k prijatiu kresťanstva. Ludovít IX. vyslal františkána P. Ruysbrocka (Rubruk) s posolstvom ku Batu-chánovi a neskôr Mangu-chánovi a jeho synovi Sertakovi, ktorí ho ochotne vypočuli, ale kresť. vieru hlásať mu nedovolili. Aj Inocent IV. r. 1245 dvakrát učinil pokusy získať chána Gajuka, vnuka Džin-

gischánovho, ktorý sa ku kresťanstvu dobroprajne choval. Tieto posolstvá a námahy misionárov boli však takmer bezvýsledné pre otupenosť a ľahostajnosť panovníkov a ľudu ako aj pre úklady nestoriánov a mohamedánov. Tá mienka, že sa chán Mangu i so svojím dvorom dal pokrstiť, je neistá.

Misionári docielili aspoň to, že na svojich dlhých cestách všade zakladali mis. stanice, na ktorých sa zastavovali a kázali slovo Božie. Taká stanica bola aj v Turkestáne, kde Ján XXII. založil meshedské biskupstvo (1329). Odhliadnúc od získania cenných vedeckých výskumov a nových geografických a etnografických znalostí, vtedajší misionári na tých ďalekých a nebezpečných cestách, spojených s veľkými útrapami, dokázali svoju neohrozenú vieru, obetavosť a lásku k Cirkvi, čím dali príklad i budúcim pokoleniam.

Po smrti chána Mangu (1257) ohromná ríša mongolská rozdelená bola na dve časti, na Čínu a Perziu. Cháni perskí udržali svoje diplomatické spojenie s pápežmi, francúzskymi kráľmi, ba cháni Baidu a Gazan prijali aj sv. krst; v Sultinich bolo aj biskupstvo založené. Keď však s Timurlenkou (Tamerlán) († 1405) mohamedanizmus sa dostal k moci, ovocie misionárskej práce bolo zničené.

V Č í n e sa docieľili väčšie úspechy. Chán Kublai vedľa štátneho náboženstva budhizmu trpel aj kresťanstvo a srdečne prijal misionárov-dominikánov, v sprievode ktorých bol aj chýrny benátsky cestovateľ Marco Polo († 1323) i s otcom svojím. Skrze tohto poslal pozdrav pápežovi a žiadal 100 vierozvestov k šíreniu kresťanstva u svojho ľudu. Nato Mikuláš IV. vyslal do Kambalu (Peking) veľkého misionára, františkána Jána z Montecorvino, neskôr sedem františkánskych biskupov. Z nich len traja došli do Číny, kde vysvätili J. Montecorvina za biskupa. Tento v Pekingu vystavil katedrálu a ešte iný chrám pri kráľovskom paláci, obrátil 6000 pohánov a preložil do mongolskej reči žalmy a Nový zákon.

Nato pápež Klement. V. vymenoval ho za arcibiskupa a zriadil 6 biskupstiev. Na konci života tohoto významného misionára († 1328) v Pekingu (Kambalu) a v Číne bolo už viacej kostolov vystavených a okolo 30.000 katolíkov.¹⁷⁾ Františkán, blahoslavený Oderich Pordone v Číne od r. 1325 získal Cirkvi 20.000 Číňanov. Poslaní mu boli na pomoc viacerí františkáni, ktorí tiež mnohých obrátili. Bohužiaľ, keď na miesto mongolskej dynastie začala vládnuť národná dynastia Minga, kresťanstvo v nepriaznivých nových pomeroch nevedelo sa ďalej udržať.

MAURI

Arabských mohamedánov, ktorí sa osadili v Španielsku, menovali *M a u r a m i* (špan. moros). Títo mali svoju dosť vysokú kultúru, preto misionári (dominikáni) aj na vedec-kom kultúrnom poli bojovali proti islamu. Tým cieľom v dominikánskych kláštoroch v Marcii a Tunise boli zvláštne školy založené. Vodcom týchto snáh bol sv. R a y m u n d de Pennafort, ktorého zásluhou dominikáni a františkáni pokrstili 10.000 Saracénov. Keď Mauri v Španielsku stratili poslednú svoju baštu, Granadu (1492), museli si vybrať medzi pokrstením alebo vysťahovaním sa zo Španielska. Mnohí prijali síce krst, ale len z nútenosti, bez prevedenia; títo sa menovali: moriskovia.

ŽIDIA.

Podobne muselo opustiť Španielsko asi 160.000 židovských rodín, ktoré sa presťahovali do Portugalska, ale aj odtiaľ boli vypudené. Všetky pokusy získať židov pre kresť. vieru, zostaly — s malou výnimkou — bezvýsledné.

¹⁷⁾ Pápež Plus XI. 20. mája 1928 v liste na generála rádu sv. Františka upravenom vyzdvihol veľké zásluhy Montecorvina z príležitosti 600. výročia jeho smrti.

Ani výzvy pápežov, ani apologetické a polemické spisy¹⁸⁾ ani vyjednávania s nimi neúčinkovali na ich zátvrdlivé srdcia a nevedeli odstrániť ten duchovný závoj, ktorý podľa sv. Pavla „leží na ich srdci.“¹⁹⁾ IV. lateránsky snem (1215) vydal kánony proti ich zhubnému pôsobeniu na kresť. život.

Cirkev sa vždy stavala proti ich násilnému pokrsteniu a prenasledovaniu. Okrem výtečných spisovateľov (napr. sv. Bernard) aj pápeži zatracovali každé násilie proti nim. (Kallixt II, Eugen III.) — Inocent III. pod tarchou vyobcovania zakázal také násilie alebo rušenie ich bohoslužieb a poškrvnenie ich cintorínov.

AFRIKA.

Na konci stredoveku aj na Západnú Afriku zasiahly lúče evanjelia, k čomu príležitosť poskytlo objavenie niektorých častok tejto zeme. R. 1341 objavené Kanárske ostrovy pápež Klement VI. pririekol Španielsku s povinnosťou, že tam aj kresťanstvo bude šíriť. Prvým biskupom týchto ostrovov bol karmelitán Bernard. Na ostatných ostrovoch františkáni — sv. Didakus a Alfonz Bolano — sa vyznačili svojou mis. horlivosťou.

S portugalskými výpravami vždy išli aj rehoľníci, ktorí na objavených územiach hneď začali mis. prácu (Madeira, Azorské ostrovy, Cap Verde).

Portugalci r. 1484 vnikli až do Konga. Bartolomej Diaz r. 1486 dostal sa až po výbrežie Dobrej nádeje, Vasco di Gama r. 1497 po Východnú Indiu. Po stopách objaviteľov vždy sa zjavili aj misionári, aby nové mis. pole získali pre Kristovo kráľovstvo.

Pius II. za apošt. prefekta Guiney vymenoval Alfonza Bolanu. Niektorí pohlavári v Senegambii boli pokrstení.

¹⁸⁾ Najvýznamnejšie dielo o tejto otázke: „Puglio fidel adversus Mauros et Judaeos“ vydal Martin Raymund r. 1687.

¹⁹⁾ 2 Kor. 3, 15.

Najväčšie úspechy boli badateľné v Kongu, kde zásluhou Bartol. Diegu mnohí sa obrátili aj s kráľom. Portugalský kráľ, Ján III. o 40 rokov podal pápežovi Klementovi VII. prehnanú zprávu, že celé Kongo je katolícke.

•

Koncom stredoveku otvára sa nové pole, nový svet pre mis. činnosť Cirkvi, ktorá hneď poznala veľký význam objavenia nových, dosiaľ Europanom neznámych krajín a národov, a podľa toho rozprestrela svoje siete aj v týchto územiach, aby mohla nesmrteľné duše loviť pre Kráľovstvo Kristovo.

Tretia doba

Novovek svetových misií.

(1492 - 1800)

N o v o v e k svetových misií začína sa s objavením Ameriky (1492) a trvá cez tri storočia až do r. 1800. Rozdelený je na dve doby a to na obdobie **r o z k v e t u** misií (1492—1650) a na obdobie úpadku (1650—1800)

Prvé obdobie je významné pre dejiny misií. Čo Cirkev utrpela v tom čase v Europe odpadnutím niektorých krajín do bludu protestantizmu, to získala prostredníctvom námorských misií v Ázii, Amerike a Afrike.

Misijná činnosť Cirkvi v tejto dobe má aj iný význam v cirk. dejinách. V staroveku šírenie evanjelia bolo obmedzené na rímsku ríšu; v stredoveku boly obrátené germánske a slovanské národy Europe, v novom veku však stávajú sa misie námorskými, opravdu svetovými a výrazne katolíckymi oproti rozličným protestantským (kresťanským) sektám. — Ako sme to uviedli, už aj koncom stredoveku sa staly pokusy šíriť kresťanstvo v niektorých krajinách Ázie a Afriky, to sa však nedá porovnať s misijnými námahami a výsledkami novoveku po oboplavení Afriky a objavení Ameriky.

Čo do pôvodu vierozvestov, v stredoveku Anglia, Germánia a Galia daly Cirkvi najviac misionárov, v tejto dobe Portugalsko a Španielsko sa delia o prvenstvo, lebo tieto dva štáty boly prvými koloniálnymi ríšami sveta a pri svojich expanzívnych kolonizačných snahách podporovaly aj misijné hnutie. V II. perióde pripojilo sa k nim aj Francúzsko.

Cirkev v tejto dobe, keď musela zápasíť v Europe s protestantizmom, dokázala svoju životaschopnosť aj na mis. poli, chránila národy od vykorisťovania objaviteľov a utvorením ústredného ústavu pre mis. hnutie zriadila centrálné vedenie všetkých mis. pohybov.

Veľké zmeny, ktoré sa v Európe v tom čase objavily, mali čiastočne nepriaznivý (negatívny), čiastočne priaznivý vplyv na mis. činnosť Cirkvi.

I. Nepriaznive pôsobila na šírenie viery tzv. reformácia, ktorá rozdvajila Európu na dve strany nielen v náboženstvom, ale aj politickom ohľade a hatila pokojný vývin mis. hnutia.

Zakladatelia rôznych odtienkov protestantizmu (Luther, Kalvín, Melancton, Zwingli) nielen že nemysleli na šírenie kresťanstva medzi pohanmi, ale sa postavili na protivné stanovisko voči misiám. Je to dôkazom, ako málo kresť. ducha zostalo v ich reformovaných sektách, keď si ani to hlavné poslanie kresťanstva, odôvodnené hlavne Písomom sv., ktoré považujú za jediný prameň viery, nevedeli osvojiť a podľa toho účasť brať v pokresťančení pohanských národov.

Tento mýlny postoj protestantizmu k mis. myšlienke možno vysvetľovať iba tak, že aj tu chceli protestovať proti tomu, čo Cirkev katolícka hlása, t. j. že všetkých ľudí treba priviesť do ovčince Kristovho.

No, keď sa oni sami z toho ovčince vylúčili, ťažko im bolo hľadať dôvody, aby preň iných získali. Tá ich mienka, že sa mis. doba smrťou apoštolov skončila, je bez všetkého podkladu, ako aj náuka Kalvína o krajnej predestinácii, ktorá sa najmenej srovnáva s univerzálnym spasením všetkých ľudí.

Protestanti okrem toho zavedením subjektivismu a popieraním najvyššej autority v cirkevných veciach odmietli aj vieru univerzálnej cirkvi a namiesto všeobecnej cirkvi uspokojujú sa utvorením partikulárnych, národných náboženských spoločností bez jednotného učenia, vedenia a jednej hlavy. Niet divu, že pri takom nazeraní zpočiatku zavrhnú každú mis. ideu, ba keď J. E. von Welz nastolil návrh založiť mis. spoločnosť podľa vzoru „Spoločnosti Ježišovej“, protestanti z toho len posmech robili. Keď jednotlivci sa aj pokúsili svoju sektu inde presadiť, ako

holandskí námorníci v Južnej Indii a Brazílii, ich práca bola ojedinelá a takmer bezvýsledná pre nedostatok organizácie a vytrvanlivosti.

II. Isteže reformačné hnutie v Európe zapríčinilo katolíckej Cirkvi mnohé škody a celé krajiny odtrhlo z jej mystického tela (Nemecko, Anglicko, Škandinávia, Holandsko) a protireformácia zavedená na obnovenie cirk. života upútala mnohé sily katolicizmu v každej krajine, predsa môžeme tvrdiť, že Cirkev práve v týchto bojovných časoch vydobyla veľké víťazstvá v zámorských krajinách. Okrem pomoci Božej, čomu to môžeme pripisovať?

a) Zvýšená apoštolská horlivosť pápežov v tomto čase za misie, ktorá sa javila nielen vo vysielaní vierozvestov do zámorských misií a povzbudzovaní panovníkov k podporovaniu misií, ale aj v založení a zveladení ústredného mis. orgánu k tomu cieľu založeného: „Kongregácie de Propaganda fide.“ (1622.) Pavol III. (1534—49) zastáva sa ľudských práv domorodcov proti ich utláčaniu, vykorisťovaniu a hrabivosti so strany štátnych úradníkov a dobrodruhov a stará sa o zriadenie nových mis. pomerov. V tomto duchu pokračovali: sv. Pius V. a Gregor XIII. Najvýznamnejšie dielo vykonal Gregor XV., keď r. 1622 založil spomenutú kongregáciu na šírenie viery, ktorá pozostáva z viacerých kardinálov, prelátov a úradníkov, pod vedením prefekta-kardinála a ktorá aj teraz je najvyšším fórom mis. záležitostí Cirkvi.

Za pápeža Urbana VIII. kardinál G. Vives (na popud židovského konvertitu M. Ghislieriho) daroval na ciele tejto kongregácie svoj palác, ktorý sa stal r. 1627 aj veľkým seminárom (Collegium Urbanum), kde sa synovia všetkých národov sveta pripravujú na misijnú dráhu.

Kongregácia má bohatú bibliotéku a prvotriednu knižnicu pre všetky jazyky mis. území. Podobné semináre boli aj inde postavené, medzi ktorými vynikal parížsky, založený r. 1663 od karmelitána Bernarda pre misie v Siame, Tonkingu a Kočínčine.

b) Predošlé rehole sa intenzívnejšie venovali mis. poslaniu. Tieto prevýšila svojou veľkou horlivosťou a skvelými mis. výsledkami sv. Ignácom založená „Spoločnosť Ježišova“, ktorá nielen v europskom protireformačnom hnutí má nehnúce zásluhy, ale aj na mis. poli. Sv. Ignác je považovaný za muža božskou Prozreteľnosťou vyvoleného proti protestantizmu a jeho rád za nástroj k šíreniu viery medzi pohanmi. Ako sv. František Ass. v stredoveku bol rytierom evanj. chudoby, tak sv. Ignác z Loyoly stal sa v novoveku rytierom dokonalej poslušnosti a horlivosti v šírení slávy Božej. Sv. Ignác sa dožil toho (zomr. 1556), že jeho duchovní synovia vo všetkých svetadieloch hlásali evanjelium. Jezuita J. Acosta bol prvým, ktorý vo svojej vedeckej knihe dal základy misijnej teórie a metodiky.¹⁾

c) K veľkým výsledkom mis. činnosti tejto periódy prispeli aj štáty koloniálne, Španielsko a Portugalsko poverením pápežov. Alexander VI. r. 1493 ustanovil medzi nimi tzv. demarkačnú čiaru, podľa ktorej od Azorských ostrovov západne na 100 morských míľ ležiace objavené územia patria Španielsku a na Východ sa nachádzajúce Portugalsku. Tieto mocnosti v objavených a podmanených krajinách podporovali misionárov v ich činnosti, hoci to často v prospech svojich štátnych záujmov konaly a zneužily. — Od polovice 17. storočia aj Francúzsko sa pripojilo k tomuto mis. dielu, zvlášte od r. 1658, keď v Paríži založená bola mis. spoločnosť „Société des Missions Etrangères.“

•

Výsledky mis. rozkvetu tejto doby sú veľkolepé. Stredná a Južná Amerika, taktiež aj Filipínske ostrovy staly sa skoro celé katolíckymi, v Severnej Amerike kristianizácia napredovala, Japonsko, Čína a India boly už na ceste rýchleho obrátenia, keď neočakávane povstali kruté

¹⁾ De promulgatione evangelii apud Barbaros sive De procuranda Indorum salute libri sex. 1588.

prenasledovania oddialily túto nádej na dlhú dobu. V Afrike ziskuchtivosť, ukrutnosť portugalských podmaniteľov, obchodovanie s otrokmi veľmi prekážaly práci misionárov.

V II. perióde tejto doby je menej potešiteľných výsledkov, ako v prvej, ba na mnohých miestach zjavuje sa aj úpadok. — Úlohy, starostlivosť a podporovanie misií prešli v tomto čase od Španielov a Portugalcov na Francúzsko, ktoré sa vtedy stalo najmocnejšou ríšou Európy. Francúzski králi boli štedrými mecenášmi mis. činnosti. Misijná kongregácia lazaristov, založená sv. Vincentom z Pauly (1624), začala dodávať nových, horlivých robotníkov do vinice Pánovej. Utvorila sa spoločnosť svetských kňazov pre námorské misie (1658) so seminárom pre výchovu vierozvestov (1663). Nová spoločnosť Otcov Ducha sv. venovala sa výlučne svetovým misiám (1703).

Predsa boly badateľné aj smutné zjavy úpadku, ktoré zapríčinil nový duch osvietenstva, nevery a nábožensko-mravná skaza tej doby, ktorá vyvrcholila vo francúzskej revolúcii. To všetko malo svoj skazonosný vplyv aj na mis. povolania a mis. činnosť. Okrem toho na miesto dosávaných koloniálnych štátov, ktoré kat. misie podporovali, nastúpily iné, protestantské mocnosti, Anglicko a Holandsko, ktoré kat. misionárom len ťažkosti robily. — Galikanizmus, febronianizmus a jozefinizmus mali zhubný vplyv aj na rehoľnícky život, zvlášte čo sa mis. ducha týka. Namiesto vzájomnej spolupráce medzi rádmí nastala revnivost.

Najväčším úderom pre misie bolo, že Francúzsko, Španielsko a Portugalsko vyhnyly jezuitov zo svojho územia a že i sama Spoločnosť Ježišova bola na čas zrušená (1773). Vyše 3200 jezuitov muselo opustiť svoju mis. prácu a nemal ich kto hneď nahradiť. Boli síce poslaní na ich miesta kapucíni, lazaristi a parížski svetskí kňazi, to však nevedelo vyvážiť ani počet ani kvalitu vyhnaných jezuitov.

Ďalšiemu priaznivému vývinu misií v Ázii prekážala aj nesvornosť rehoľníckych misionárov, ktorá sa javila

v otázke akomodácie (prispôsobenia) vierozvestov k zvykom domorodých, ďalej vo veci cudzích obradov a kompetencie právomoci.

Tieto nedostatky a ťažkosti ešte zvýšila francúzska revolúcia, zvlášte vo Francúzsku. Kláštory boli na mnohých miestach zrušené, kňazi vyhnaní, mis. spolky a ustanovizne zastavené, majetky cirkevné sekularizované. Mis. kňazská spoločnosť v Paríži i so svojím ústavom bola tiež zrušená. Talianska revolúcia a Napoleonov vpád do Talianska zapríčinili zánik (dočasný) Propagandy a zabranie jej majetkov (1808). Bol to smutný obraz pre misie, ale ako sa dokázalo, len prechodný, dočasný, po ktorom nasledoval v 19. storočí znovu rozkvet mis. hnutia. Boh dopúšťa mnohé skúšky na Cirkev aj pri jej mis. poslaní, no postará sa pritom o nových mis. apoštolov, ktorí dodajú nový vzlet, elán mis. dielu.

Po všeobecnom charakterizovaní tejto mis. doby prejdeme na podrobné výsledky mis. činnosti v jednotlivých svetadieloch a krajinách.

EUROPA.

Táto časť zeme koncom stredoveku prestala byť mis. územím v užšom smysle slova, nakoľko pohanstvo v nej zmizlo a katolícka Cirkev viedla tu boje len s protestantmi, ktorí i pri svojich bludoch sú považovaní za kresťanov. Nakoľko my sa zaoberáme misiami pohanskými (zámorskými), nebudeme tu opisovať dejiny protireformačného hnutia, ale pripomenieme len mis. činnosť Cirkvi medzi židmi, Saracénmi a schizmatikmi žijúcimi v Europe. — Musíme poznamenať, že cieľom obrátenia týchto štátna moc už nepoužívala nijakých násilných prostriedkov, Cirkev vždy zatracovala. Thomas a Jesu († 1627) vo svojej chýrnej knihe: „De procuranda salute omnium gentium“ zatracuje každý násilný spôsob, predtým používaný na ich obrátenie a odporúča miesto toho vyučovanie

o kresť. pravdách, dobrý príklad a modlitbu. Kardinál Janseverino a jezuita A. Possevino napísali aj katechizmy pre tých, ktorí boli naklonení prijať kresť. vieru. V Taliansku, menovite v Ríme snažila sa Cirkev rôznym spôsobom usnadniť obrátenie židov. Pápež Pavol III. r. 1543 na odporúčanie sv. Ignáca z Loyoly dal vybudovať zvláštny ústav pre katechumenov, Pavol IV. pre ženy obrátené zo židovstva, Gregor XIII. misijný ústav pre tých, čo po obrátení chceli sa stať misionármi. Židom bolo zakázané čítať talmud a museli sa zúčastniť na vyučovaní kresť. náboženstva. Napriek týmto opatreniam len za Pavla IV. bol zaznačený väčší počet konvertitov zo židovstva, medzi ktorými bol aj hlava synagogy, Eliáš so svojimi synmi, lekár Medici a Míchal Ghislieri, ktorý naviedol kardinála Vivesa, aby daroval svoj palác na ciele Propagandy. V Poľsku a Litve tiež bolo niekoľko židovských konvertitov.

Snahy získať v Európe ešte žijúcich Maurov (mohamedánov) boly takmer bezvýsledné.

Zo schizmatikov na gréckych ostrovoch žijúcich dominikáni, jezuiti a kapucíni priviedli niektorých späť do Cirkvi. — Rusínski rozkolníci, žijúci v Poľsku, a neskôr v severozápadnom Uhorsku zásluhou jezuitov prijali úniu s Rímom.

V Carihrade dominikáni a františkáni starali sa zväčša o tam žijúcich Europeanov, jezuiti však aj o obrátenie mohamedánov, zvlášte prostredníctvom svojich škôl. Mier viedenský, uzavretý so sultánom (1615), zabezpečil katolíkom náboženskú slobodu a mis. činnosť na území celej tureckej ríše.

Á Z I A

V tomto najrozsiahlejšom svetadiele dosiahla Cirkev v novom veku značné úspechy vo všetkých krajinách zvlášte v Indii, Číne a Japonsku.

INDIA.

a) Predná India.

V tom čase, keď Vasco di Gama, Afriku oboplaviac v Kalkute pristál (1498) v Prednej Indii žilo asi 200 miliónov pohanov, okrem týchto boli tam mohamedáni, židia a blízko 200.000 sýrskych nestoriánov. Vasco di Gama a tamojší zástupcovia portugalskej vlády žiadali ta rehoľníkov vyslať za vierozvestov, z ktorých väčšina bola z rádu sv. Františka Ass. Títo konali svoju mis. úlohu, mnoho však nedosiahli pre nedostatok jednotného vedenia a domorodého kňazstva. Okrem toho roztriedenie obyvateľstva na rôzne kasty, hrabivosť a nemravnosť Portugalcov boli veľkou prekážkou šírenia kresťanstva.

Za takýchto nepriaznivých pomerov prišiel do Indie r. 1542 veľký „apoštol Indov“, sv. František Xavérsky, ktorého pre jeho apoštolskú horlivosť a zázračnú mis. činnosť právom prirovnávajú k sv. Pavlovi.

Vyučil sa v škole sv. Ignáca a bol jeho verným nasledovníkom; k jeho heslu: „Omnia ad maiorem Dei gloriam“ dodal aj svoje: „Domine da mihi animas, cetera tolle“. 7. apríla 1541 s dvoma jezuitmi nastúpil na loď v Lisabone a po 13-mesačnej plavbe 6. mája 1542 dostal sa do mesta prednej (východnej) Indie, menom Goa. Ako apoštolský nuncius miestnemu biskupovi kľáčiac predstrel svoje poverujúce doklady s odporúčajúcimi listinami pápeža a portugalského kráľa a hneď začal svoju činnosť. Vidiac tam mravnú spustlosť Europeanov, niekoľko mesiacov použil k ich náprave, pričom ako niekedy sv. Patrik na ulici cengáčom svolával ľudí na kázne. Nato medzi rybármi na pobreží žijúcimi, takzv. paravmi (malobármi) začal svoju veľkolepú, častými zázrakmi sprevádzanú mis. činnosť. Jeden rok zotrval medzi nimi a s takým úspechom kázal evanjélium, že často mu ruky od vysluhovania sv. krstu klesaly. Keď sa vrátil do Goy, rozšíril tamojší kňazský seminár a medzitým z Európy došlých jezuitov rozposlal

na rôzne mis. stanice. On sám odcestoval do kráľovstva Travankov, kde za krátky čas pre veľké množstvo obrátených viac kaplniek vystavil a ako sám v listoch priznáva, za jeden mesiac 10.000 pohanom udelil krst. Na jeho kázne a časté zázraky pohania so všetkých strán hromadne prichádzali k nemu a žiadali sa pokrstiť. V meste Kulán i mŕtveho vzkriesil k životu. Vo svojich zprávach zaslaných do Európy svätec spomína obrátenie tisíc pohanov, ale zo skromnosti o zázrakoch svojich mlčí.

Po navštívení hrobu sv. Tomáša apoštola v Meliapore, r. 1545 vybral sa do Malakky, o rok na ostrovy molucké (Amboina, Ternaté, Morotai), do Kandy (Ceylon) a Cochim, na ktorých miestach vyše 50.000 pohanov pokrstil a kde dostal od Boha aj zázračný dar jazykov. Na jednom mieste dlho neostal, ale keď kde mnohých už pokrstil, ďalšiu prácu ponechal iným a ponáhlal sa podľa spôsobu sv. Pavla na iné, kresťanom neznáme miesta. Občas sa vrátil do Goy a Malakky usporiadať centrálné záležitosti mis. hnutia.

Jeho mis. spôsoby (metóda), a prostriedky apoštolovania boli jednoduché. Kázal v reči domorodcov, ktorú si osvojil; niekde však dostal dar jazykov. Do malabarskej (indskej) reči preložil vyznanie viery, modlitby, desatoro, katechizmus, evanjeliá. Keď si katechumeni hlavné pravdy a modlitby osvojili, pokrstil ich, ďalšie vyučovanie ponechajúc na spoločníkov. V každom meste ponavštevoval chorých v nemocniciach. Výchova dietok a mládeže mu všade na srdci ležala. Na ostrovoch Molukki naučil veriacich náboženským piesňam, ktoré deti po uliciach a rybári na pobreží a mori veselo spievali.

Neuspokojil sa s dosavadnými veľkými výsledkami v Indii, neukojiteľná túžba po nesmrteľných dušiach hnala ho ďalej. R. 1549 s tromi Japoncami a dvoma jezuitmi odcestoval do Japonska, kde 2 roky a 3 mesiace konal apoštolskú prácu. Hoci mu bonzovia veľké prekážky robili, predsa i týchto vo verejnej dišpute premohol a podarilo

sa mu viac tisíc pohanov pokrstiť, medzi ktorými boli aj kniežatá. — Japonci mu však často vytýkali, že keď je kresť. viera pravá, prečo ju nevyznávajú múdri Číňania, preto odhodlal sa ísť aj do tejto „nebeskej“ ríše. Podarilo sa mu však len na ostrov Sancián dôjsť (San-chov, od Kantonu na 6 míľ), kde ho prudká horúčka zastihla a veľký svätec 2. dec. 1552 vo veľkej biede, zrakom k Číne obráteným, týmito slovami oddal dušu Stvoriteľovi: V Tebe som dúfal, Pane, nebudem zahanbený na veky. — Jeho meno aj neverci s úctivosťou spomínajú. Bol pochovaný v katedrále v Goe 15. marca 1553. Za svätého bol vyhlásený spolu so sv. Ignácom v r. 1622. — Sv. Františka Xav. Pius X. ustanovil za nebeského patróna sv. misií. Členovia pápežského diela šírenia viery majú k dennej modlitbe (1 Otčenáš, 1 Zdravas) pridať: Sv. František Xav. oroduj za nás.²⁾

Po smrti veľkého „apoštola Indov“ jezuiti s inými rehoľníkmi (dominikáni, františkáni, augustiniáni, kapucíni) pokračovali v jeho stopách s veľkou vytrvanlivosťou, korunovanou ďalšími úspechmi. Počet kresťanov v II. polovici 16. storočia vzrástol v okolí Goa na 300.000. R. 1557 v Goe bolo utvorené arcibiskupstvo s dvoma sufragánatmi, ku ktorým sa pridružily ešte tri biskupstvá. Právo vymenovať biskupov prislúchalo portugalskému kráľovi. Na sneme diamperskom boli prijatí do lona Cirkvi nestoriáni (kresťania Tomášovi), z ktorých značná časť však neskôr znovu upadla do bludu.

Okrem nemravného života portugalských kolonizátorov najväčšou prekážkou šírenia kresťanstva v Indii bolo roz-

²⁾ Keď protestantskí Holanďania po sto rokoch vyhнали katol. kňazov z juhozápadného pobrežia Indie a ich kazateľ ohcel obrátiť kmeň Paravov na kalvínsku vieru, títo katol. Indovia túto odpoveď mu dali: „Tvrдите, že vaša viera je lepšia, ako tá, ktorej nás učil náš veľký apoštol. Ale vtedy musíte robiť aj väčšie zázraky ako on. Vzkrieste aspoň tucet mŕtvych, lebo Xavér ich vzkriesil päť alebo šesť, uzdravte všetkých našich nemocných, rozmnožite naše ryby v mori a potom uvidíme, akú odpoveď vám dáme.“ — zostali katolíckmi až do dnešného dňa. — G. Schurhammer. Der Franz Xaver.

triedenie obyvateľstva na rozličné kasty, ktoré nedovolilo nijaký styk a spolužitie prívržencov jednej kasty s ostatnými triedami. Prví kresťania v Indii patrili zväčša do triedy najnižšej a najviac opovrhutej, tzv. páriov. Vyššie triedy preto s opovržením hľadeli na kresťanstvo ako na vieru páriov.

Tejto prekážke chcel čeliť misionár-jezuita, Róbert Nobili († 1656), z vysokého rodu pochádzajúci Talian, bratanec kardinála Bellarina svojou zvláštnou misijnou metódou, akomodáciou zvanou (prispôbenie). Jeho zásadou bolo osvojiť si dokonale nielen reč domorodcov, ale aj ich literatúru, zvyky, národné tradície, prispôbiť sa ich sociálnym a politickým ustanovizniam, nakoľko nie sú v protive s kresť. vierou. Týmto spôsobom sa chceli dostať viacerí vierozvestovia k srdciam domorodcov a tak pripraviť im cestu k prijatiu kresťanstva. — Sv. František Xav., ktorý tiež chcel byť podľa sv. Pavla „všetkým všetko, aby všetkých získal“, to takto vyjadril: „Vojdem k nim ich bránou, aby oni vyšli mojou“.

P. Nobili chcel aj vyšším triedam Indov dokázať, že kresťanstvo nie je vierou páriov, ale aj brahmanov. Aby aj týchto získal, keď r. 1606 ako misionár prišiel do kráľovstva madurského, so súhlasom biskupa krauganorského pridružil sa k brahmanom, nosil ich šaty, žil podľa ich zvykov, zachovával ich prísne pôsty a cvičenia kajúcnosti a prerušil styky s páriami. Na zemi, sediac na rohožke prijímal návštevy brahmanov, ktorí k nemu prichádzali pre poučenie o náboženských otázkach. S týmito v dlhých dišputách sa dohadoval najprv vo všeobecnosti o Bohu, o Stvoriteľovi, o nesmrteľnosti duše, o márnosti tohoto sveta, potom ich začal vyučovať o kresťanských pravdách podľa katechizmu Bellarminovho, ktorý do ich reči preložil. Pritom sa chránil takých zvykov a odznakov, ktoré boly v úzkom spojení s pohanským náboženstvom. Týmto svojím prispôbením mnohých brahmanov získal pre vieru Kristovu. Už r. 1609 sedemdesiat brahmanov obrá-

til, neskôr každý rok asi 600 popredných Indov mohol pokrstiť. Nobili svojím akomodačným spôsobom získal si aj mnoho protivníkov a to nielen v kruhu františkánov, ale aj u niektorých jezuitov. Nobili sa úspešne bránil; inkvizitor v Goe schvaľoval jeho postup, a keď bol aj v Ríme obžalovaný, ako by chcel kresťanstvo s pohanstvom smiešať, Gregor XV. po vyšetovaní sporu r. 1623 svojím dekrétom dovolil brahmanom a iným obyvateľom Prednej Indie nosiť odznaky svojej kasty, konať svoje obvyklé denné umývanie, len žiadal tieto zvyky očistiť od rázu pohansko-náboženského a povery. — Od toho času Nobili pokojne mohol pokračovať vo svojom mis. diele až do smrti (r. 1658).

Nobiliho usilovali sa napodobňovať aj iní jezuiti, ale s menšími úspechmi.

Jezuiti r. 1580 pod vedením R. Aquavivu pokúsili sa vniknúť do ríše veľkomogulskej (Severná India),³⁾ ale boli prinútení toto územie opustiť. Neskôr veľký mogul Ekber sám žiadal vierozvestov do svojej krajiny, načo sa ta r. 1595 vybrali jezuiti pod vedením Hieronyma Xavéra, bratanca sv. Františka a čoskoro pekné výsledky korunovaly ich prácu. Veľký mogul, hoci sa neobrátil, išiel misionárom poruke pri ich diele. Po jeho smrti traja z kniežat slávnostne boli pokrstení. R. 1621 bolo založené v Agre jezuitské kolégium a v Patne mis. stanica. Neskôr však veľmogul, Orengsip z politických príčin islam vyhlásil za štátne náboženstvo a tak mladé, nádejné výhony kresťanstva zvädly.

Na Ceylone františkáni boli na čele mis. činnosti. Vystavili mnoho kostolov pre výchovu domorodých kňazov založili kolégium a okrem veľkého počtu z ľudu aj panovníkov pokrstili. Počiatkom 17. storočia na východnej časti ostrova aj jezuiti sa osadili. V r. 1658 ich však spolu s františkánmi protestantskí Holanďania vyhнали a mnohých katolíkov povraždili. Veriaci ľud napriek tomu vy-

³⁾ Dnešné Punjab a Rajputana.

trval v pravej viere, v ktorej ho ta prístahovavší oratoriáni a svetskí kňazi utvrdili. Katolicizmus v Prednej Indii sa vzráhal aj v dobe všeobecného mis. úpadku napriek krutému prenasledovaniu so strany holandských kalvínov a obradovej roztržky medzi mis. rehoľami. K ďalšiemu vývinu misií na tomto území boly mnohé predpoklady a nádeje, keď razom zrušenie Spoločnosti Ježišovej aj tu spôsobilo veľké rany mis. hnutiu. Svetské vrchnosti mnohých jezuitov uväznili, iných deportovali a neľudsky s nimi zachádzali. Uprázdnené mis. stanice zpočiatku nemal kto zaplniť, čo protestanti v svoj prospech využili, vydávajúc sa za jezuitov a nástupcov Nobíliho. Svetskí kňazi a parížski misionári usilovali sa medzery zaplniť zvlášte v Madure a na pobreží malabárskom, následkom prenasledovania však museli ustúpiť.

b) Z a d n á I n d i a a Indonézia.

Viďme, ako bolo rozsiate slovo Božie v jednotlivých krajinách Zadnej Indie a po južných ostrovoch prináležiacich do sféry Indie.

1. V B i r m e najprv františkáni, neskôr aj jezuiti a dominikáni boli priekopníkmi mis. diela a to s dobrým výsledkom, takže r. 1648 v Pegu, v centrálnej stanici františkánov mohlo byť založené biskupské sídlo.

2. Do kráľovstva S i a m od r. 1566—1610 dominikáni chceli vniknúť, pričom viacerí mučenícku smrť podstúpili. Keď Siam nadviazal obchodné styky s Portugalskom, aj dominikáni mohli voľnejšie pokračovať vo svojich mis. prácach. Na žiadosť kráľa aj františkáni došli z Malakky pomáhať dominikánom. — V druhej polovici 17. storočia biskup berythuský si získal veľké zásluhy pri organizácii a upevnení cirk. života. — Od Siamu závislý susedný L a o s tiež sa stal prístupným kresť. viere.

3. Do A n n a m u, ktorého severná časť sa menuje T o n k i n g a južná K o č i n č í n a, najprv františkáni prišli z Manily (hlavné mesto filipínskych ostrovov) hlásať evanjelium, ku ktorým sa neskôr aj jezuiti a do-

minikáni pridružili. Najväčšie úspechy mal vynikajúci jezuita Ab. de R h o d e s, pod vedením ktorého jezuiti v Tonkingu od r. 1627 vyše 80.000 domorodcov pokrstili a 200 chrámov postavili.

Rhodes pritom mal starosť aj o správu 30.000 veriacich v Kočinčine. Následkom prenasledovania, vypuklého r. 1645 bol však nútený opustiť Annam. V jeho diele pokračovali parížski misionári.

R. 1666 východnú časť Tonkingu prepustili dominikánom. Pri nových prenasledovaniach mnoho kňazov a veriacich stratilo život. Koncom 18. storočia predsa počet katolíkov už na 300.000 vzrástol, ktorých väčšia čiastka (%) pripadá na Tonking.

4. K a m b o d ž a bola v tej dobe vojnovým dejišťom pre aspirácie Siamu a Kočinčiny, preto len v polovici 16. storočia sa tu mohla započatť mis. práca a to zásluhou dominikánov, došlých tu z Manily, ktorí tam dostali slobodu hlásať evanjelium a stavať kostoly. Pre ustavičné válčenie však väčšie výsledky nevedeli preukázať. Koncom 17. storočia značnejších úspechov tu dosiahli parížski misionári.

5. M a l a k k a (polostrov malajský) mala sa stať podľa plánov Portugalčanov mis. a cirkevným ústredím katolicizmu a portugalskej moci, keď r. 1511 bola od mohamedánov vydobytá. Takmer všetky mis. rehole začaly v meste Malakke stavať kostoly, kláštory a mis. ústavy. Aj sv. František Xav. tu kázal a divy robil. Pápež Pavol IV. r. 1557 v Malakke založil biskupstvo. Tieto nádeje sa však pre skazenosť portugalských utlačovateľov nespĺnily. R. 1641 holandskí protestanti vyhнали odtiaľ Portugalcov, čo malo zhubný následok na tamojší katolicizmus. Malajský biskup i s kapitulou musel zanechať svoje miesto a noví podmanitelia chceli tam katolicizmus vykoreniť, čo sa im však nepodarilo.

6. Na ostrovoch V e l k é S u n d y mis. iniciatívu treba pripisovať františkánom, ktorí na ostrovoch Sumatra,

Borneo, Jáva a Celebes pod ochranou svetskej vrchnosti veľké úspechy docielili a aj viacej kráľov pokrstili.

Na ostrovoch Molukky (Malé Sundy) najprv Ternate, Amboina a Banda obdržaly svetlo evanjelia. Na ostrove Djilolo Sv. Vaz (mučeník, zabitý od mohamedánov) a Alvarez založili viac cirkevných obcí. Na tomto ostrove aj sv. František Xav. tri mesiace konal mis. prácu za veľkých ťažkostí a utrpení.

Po ňom prišli jezuiti Nunez, (ktorý tam aj mučeníckou smrťou skončil život), A. Castro a Beyra. Prenasledovaniu katolíkov koniec učinil miestodržiteľ Anton Galvano, ktorý sám bral účasť v upevnení viery a zriadení cirk. pomerov a okrem toho Jána Fogaca vyslal do Novej Guiney apoštolovať k divým Pápuom. Na týchto ostrovoch r. 1569 bolo už 80.000 katolíkov.

Dominikáni sa vyznamenali svojou horlivosťou na ostrovoch Flores, Solor a Timor, kde v druhej polovici 16. storočia 82.000 veriacich spravovali.

V tejto dobe sa začala mis. práca aj v Oceánii (na početných ostrovoch Južného mora). Františkánski misionári sa dostali až na ostrovy Šalamonské.

7. Na Filipínskych ostrovoch, ktoré r. 1521 Španielčan Ferdinand Magellán objavil, prvá sv. omša už v tomže roku bola slúžená (na ostrove Mindanao). Magellán bol praktickým katolíkom, sám kázal a presviedčal, — bohužiaľ v boji proti domorodcom padol ešte r. 1521.

Španielsky kráľ Filip II. vyslal ta r. 1559 na podmanenie týchto ostrovov Valasca a cieľom šírenia viery z augustiniánskej rehole Andreja Urdanetu s piatimi pomocníkmi, ktorí na ostrove Cebu postavili kláštor a katedrálu. Ostrovy Luzon a Panay prijaly kresťanstvo a augustiniáni, keď nových pomocníkov dostali, až po Manilu hlásali evanjelium.

Za augustiniánmi r. 1577 prišli tam františkáni pod vedením Petra Alfaro. Ich mis. práca sa natoľko darila, že už r. 1586 mohli si zriadiť svoju provinciu pod ochranou

sv. Gregora Naz. Počet veriacich vzrástol na štvrt' milióna s 230 kostolmi. Ich provinciál Ján Plasencia staral sa nielen o duchovné, ale aj o sociálne a hospodárske potreby domorodcov. Cesty, mosty, nové obce, upravenie (regulovanie) riek, obrábanie zeme, plantáže, priemyselné podniky, školy, nemocnice a pestovanie literatúry dokazujú veľké úspechy jeho všestrannej činnosti.

Dominikáni osadili sa na filipínskych ostrovoch r. 1579 a čoskoro mohli aj oni založiť provinciu sv. Ruženca. Mali tu aj biskupov a mučeníkov.

Jezuiti r. 1581 v Manile začali svoju mis. činnosť a čoskoro ju rozšírili na mnohé ostrovy. Zaoberali sa zvlášte s utláčanými domorodcami a sdružili ich do tzv. redukcií, chránili ich proti vykorisťovaniu a priučili ich stálemu životu, rôznym zamestnaniam, čím ich zachránili tak od časnej, ako aj večnej záhuby. R. 1600 mali už 39 takých usadlostí (redukcií) s 55.000 obyvateľmi, medzi ktorými bolo vyše 10.000 katolíkov. Provincia jezuitov r. 1622 počítala 118 členov.

Mis. rehole v tej dobe nikde nepracovali s takým veľkým a trvalým úspechom ako na Filipínach. Za 60 rokov bolo tu 400.000 veriacich, o 70 rokov neskôr 700.000 a tento počet za 100 rokov vzrástol na dva milióny.⁴⁾ Hlavné príčiny tohto potešiteľného vzrastu sú: horlivosť a veľký počet misionárov, podporovanie so strany svetskej vrchnosti španielskej, ktorá im zvlášte pri stavbách cirk. budov išla poruke, bránila ich proti Holanďanom a mohamedánom, konečne, že sa misionári aj o časný blahobyť domorodcov nezištne starali a proti každému prechmatu a utlačovaniu ich bránili.

Aj hierarchické zriadenie bolo čoskoro prevedené. Manila sa stala arcibiskupským sídlom s týmito sufragánatmi: Nueva Segovia, Nueva Caceres a Cebu (1595). V dru-

⁴⁾ Aj dnes z obyvateľstva Filipínskych ostrovov (približne 10 miliónov) asi 90% je katolícke.

hej polovici 18. storočia takmer celé obyvateľstvo tohoto ostrovia bolo už katolícke.³⁾

V tejto dobe sa započalo mis. dielo aj na ostrovi Karolínskom a Mariánskom a to obetavosťou jezuitov a podporou španielskeho kráľa Filipa IV. a jeho syna Karola II. Vodcom tohoto mis. hnutia bol Lud. Salvatores, ktorý sám na 13 ostrovoch konal mis. prácu; postavil 8 kostolov a semináre. Zomrel ako mučeník. Po jeho smrti jezuiti pokračovali v jeho stopách napriek mnohým prekážkam a do konca 17. storočia tieto ostrovia takmer celé získali pre Krista.

ČÍNA.

Kresť. misie, ako sme to videli, už v 13. a 14. storočí začaly sa v Číne potešiteľne vyvíjať, ale v r. 1369 vypuklé prenasledovania tieto útle kvety kresťanstva skoro úplne zničily. — Sv. František Xav. tiež si umienil vyhľadať tento veľký národ, ale len z ostrova Sancján ako umierajúci misionár mohol hľadiť na brehy čínske. Jeho túžbu iní jezuiti uskutočnili.

Keď Portugalci r. 1556 zaujali ostrov Gozan (naproti Číne a tam založili mesto Makao, misionári odtiaľto sa snažili vniknúť do Číny. Prvý, ktorému sa to r. 1582 podarilo, bol jezuita M. Roger, ktorý tam aj mis. stanicu založil. Na jeho miesto nezadlho bol vyslaný jezuita Matúš Ricci, ktorého mis. činnosť v Číne možno nazvať priamo epochálnou. Narodil sa r. 1533 v Macerate (Taliansko), r. 1571 vstúpil do Spoločnosti Ježišovej. Vynikal bystrým umom, zbožnosťou a túžbou po šírení kráľovstva Božieho. R. 1577 ho vyslali do Indie a v Makao započal svoju činnosť, odkiaľ sa dostal do Číny. Jeho mis. metóda, ako Nobiliho, zakladá sa na prispôbení (akomodácii) k zvykom a tradíciám domorodcov vo všetkom, čo sa zásadám kresťanstva neprotiví. V tomto ohľade snáď i No-

³⁾ Keď rád jezuitov bol zrušený, minoriti nastúpili na ich miesto.

bilho prekonal, hoci čo sa dočasného výsledku jeho mis. činnosti týka, za ním stojí. Aj on, aby sa k srdciam Číňanov dostal, teda kvôli evanjeliu, prijal čínske meno, nosil oblek bonzov, vystupoval ako mandarin (čínsky hodnostár) zo štedrosti iných rozdával hodiny, šaty, farbisté sklenené prizmy. Presne si osvojil čínsku reč a literatúru, študoval diela čínskych mudrcov, zvlášte Konfucia. Okrem katechizmu napísal v čínskej reči 15 kníh o pôvode človeka, nesmrteľnosti duše, priateľstve, praktickej aritmetike a geometrii atď. Jeho kniha o Pánovi nebies viackrát bola vydaná a zaradená do klasických diel čínskej literatúry. Pritom zostavoval kalendáre, mapy, hodiny a iné prístroje. Takto si získal neobyčajnú vážnosť a popularitu i v najvyšších čínskych kruhoch a v samom cisárskom dvore. Bol poverený vyhotovením mapy Číny, opravou čínskeho kalendára, dostal zvláštnu vežu pre hodiny.

V záujme misií precestoval mnohé provincie čínske, najviac mis. stanic však založil medzi Kantonom a Pekingom, ktoré sa staly základňami neskoršieho šírenia viery. R. 1605 založil noviciát, mariánsku kongregáciu a tri kniežatá pokrstil. Jeho hlavnou túžbou bolo dostať sa do hlavného mesta Pekingu. Po viacerých pokusoch aj to sa mu podarilo r. 1601 a dostal sa aj do cisárskeho dvora. Dvorania cisára mu robili mnohé prekážky, cisár Vanglie však získaný hodinami a mapami mu darovanými, dovolil mu pobyt v Pekingu, ba aj mesačný plat mu ustálil zo štátnej pokladnice. — V jeho mis. snahách boli mu na pomoci zvlášte dvaja pokrstení vysokí mandaríni, Pavol Siu a Pavol Li.

Ricci na poli prispôsobenia ešte ďalej išiel ako Nobili. Dovolil obráteným uctievať predkov, ako aj sviečky zažíhať a tymián páliť pred ich obrazmi. Aj Konfucia mohli ctíť, len klaňať sa mu a obety mu prinášať zakazoval. Tieto jeho ústupky boli prípravou ku kresťanstvu, spolu však aj prameňom neskorších mnohých smutných nedorozumení a počiatkom tzv. obradových roztržiek.

Ricci sám mnohých neobrátil, avšak svojou neúnavnou prácou, akomodáciou a geniálnosťou pripravil cestu svojim nástupcom k ďalším zdarom. Zomrel r. 1610 v Pekingu; bol pochovaný s povolením cisára veľmi slávnostne za účasti celého mesta.

Po smrti tohto veľkého misionára jezuiti pokračovali v mis. diele podľa jeho spôsobu pri čom im výdatne pomáhali aj ich vedecké znalosti. Keď raz proti čínskym učencom presne predpovedali zatmenie mesiaca, ich vážnosť stúpila a cisár im daroval veľkú pagodu pre stály byt. R. 1616 mali už viacej kostolov v 5 provinciách čínskych. Po krátkom prenasledovaní pod cisárom Hitsogom zas sa zlepšil stav misií. Medzi novými misionármi vynikal nemecký jezuita Adam Schall z Kölnu, ktorý aj ako veľký matematik a prírodospytec získal si značný vplyv v cisárskom dvore. Po páde dynastie Ming nastúpil panovnícky dom Mandžu; no aj nový cisár Schungti choval sa k Schallovi s veľkou dôverou a vymenoval ho za predsedu matematickej a hviezdárskej rady a za hlavného mandarína s titulom kniežata; často ho navštívil, volal ho „miao-fu“, t. j. velebným otcom a hocikedy prijal jeho návštevy. Túto priazeň využil Schall v prospech šírenia viery. Počet veriacich r. 1650 bol už dosť značný (150 tisíc) a neskôr vstúpil na 250.000.

Po smrti Schungtiovej sa však pomery zmenily v neprospech Cirkvi. R. 1664 vypuklo prenasledovanie, v ktorom aj P. Schall bol odsúdený na smrť. Dostal síce milosť, ale pre mnohé útrapy ešte v tomže r. 1669 zomrel ako 75-ročný starec. Ostatných jezuitov z Pekingu vyhnali. — Táto skúška netrvala dlho. Nastúpivší mladý cisár Kanghi pôvodcov prenasledovania potrestal, Schallovi dal vystaviť pomník a za predsedu matematickej rady ustanovil belgického jezuitu, Ferdinanda Verbiesta, ktorý bol prvým nasledovníkom Schallovým vo všetkom. Vyhnanci jezuiti mohli sa znovu vrátiť k svojim kostolom a hoci šírenie kresťanstva nebolo ešte dovolené, v Pekingu v ro-

koch 1670—72 prestúpilo na kresť vieru 3000, v Číne 20.000 pohanov, medzi ktorými bol i strýc cisárov s mnohými poprednými rodinami.

Keď kresťania r. 1692 dostali úplnú voľnosť hlásať evanjelium, aj iné rehole vyslaly do Číny vierozvestov ako dominikáni, augustiniáni, františkáni, parížski misionári a r. 1711 lazaristi. — P. Verbiest až do konca svojho života (1688) bol dôverníkom cisára, ktorý ho dal na svoje trovy slávnostne pochovať a hrob jeho dal označiť pamätnou tabuľou.

Jeho hodným nástupcom v mis. diele stal sa Francúz, P. Gerbillon, ktorý bol tiež poradcom cisárovým i v štátnych veciach. Keď jezuiti chorého cisára vylicili z ťažkej nemoci, cisár ako odmenu ponúkol im 200.000 frankov, čo keď neprijali, cisár nariadil to obrátiť na mis. ciele. R. 1699 P. Gerbillon dostal dovolenie v blízkosti cisárskeho paláca kostol vystaviť, ktorý bol r. 1703 slávnostne posvätený.

V Číne už bolo do 300.000 katolíkov a pápež Alexander VIII. r. 1690 v Pekingu a Nankingu založil biskupstvá, prináležiace pod právomoc arcibiskupovi v Goe. Makao už r. 1575 bolo biskupským sídlom. Okrem toho bolo zriadené viac apoštolských vikariátov.

Nádejná budúcnosť očakávala čínsku cirkev (niektorí sa úfali, že i sám cisár prijme sv. krst), keď následkom obradných sporov, povstalých medzi rehoľníkmi r. 1722 začali kresťanov prenasledovať. Kostoly byly zrúcané, hlásanie kresť. viery zákonmi zakázané, mnohí katolíci uväznení alebo zavraždení a misionári-rehoľníci z krajiny vyhnaní. Kresťanstvo utrpelo nesmierne škody.

Tibet pre svoju vzdialenosť, uzatvorenosť a zaostalosť dlho bol misionárom neprístupný. B. Goes, A. Andrade a E. Marchez, jezuiti, počiatkom 17. storočia pokúsili sa tam založiť mis. stanice, ale bez výsledku. Aj ďalšie úsilia jezuitov byly márne. Propaganda r. 1704 vyslala ta talianskych kapucínov, ktorí si získali priazeň kráľa, takže im

bolo dovolené kláštor si vystaviť v hlavnom meste Lhasse. Klement XII. vyslal ta nových rehoľníkov, z ktorých najvýznamnejší bol Horácus Della Penna. Tento aj kníhtlačiareň tam založil a v tibetskej reči vydal katechizmus i modlitbové knihy. Keď Čína zaujala Tibet, protikresťanské zákony aj tu boly uplatnené a kapucíni museli svoju mis. stanicu opustiť.

JAPONSKO.

Sv. František Xav., ktorého mnohí nielen apoštolom Indie, ale aj Japonska menujú, 15. aug. r. 1549 prišiel do Japonska v spoločnosti P. Torresa, brata Fernandeza a domorodého Japonca Angera, ktorého ešte v Indii pokrstil a ktorý ho povolal do svojej vlasti. Najprv v Kagoshime kázal a založil tu aj cirkevnú obec. Aj jedného mŕtveho tu vzkriesil. Odtiaľ sa pešky vybral do hlavného mesta Miyako; na ceste konanej v zime medzi bojujúcim vojskom ohromné útrapy znášal. K cisárovi však nebol pripustený a preto na iných miestach šíril vieru a to úspešne. Mnohých bonzov a učených mužov obrátil. V krajine Bungo päť dní sa dohadoval s bonzmi o náboženských otázkach so skvelým víťazstvom. Na viacerých miestach založil cirk. obce. R. 1551 však vrátil sa do Indie, aby si tam povolenie zadovážil vstúpiť na územie Číny. Ako sme už uviedli pred uskutočnením svojho plánu zomrel na ostrove Sancían.

Jeho nástupcovia v Japonsku docielili akomodáciou rýchle výsledky. P. Torres v hlavnom meste krajiny Bungo, vo Funai okrem zemepána (Daimyos) 1500 Japoncov získal Cirkvi. V Miyako P. Vilela vystavil 7 kostolov. R. 1563 panovník v Omure pričinením P. Almeidu nielen veľký počet svojich poddaných priviedol do Cirkvi, ale pohanské chrámy dal spáliť a bonzov vyhnať. R. 1571 bolo už 40 kostolov s 30.000 katolíkmi, ktorý počet sa r. 1582 zvýšil na 150.000 veriacich s 200 kostolmi a r. 1601 na

štvrtmilióna. Jezuiti mali už viacej kláštorov, do ktorých aj domorodci vstupovali. R. 1582 traja katolícki panovníci vyslali posolstvo do Ríma, aby tam pápežovi hold prejavili. Príklad panovníka v Omure nasledovali viaceré kniežatá a vysokí hodnostári ako veliteľ pevnosti, Dario, jeho syn, generál Ukondono a hlavný admirál Tsukamidonno; mnohé vojenské zástavy boli križom označené. Tak sa zdalo, že celé Japonsko bude získané pre vieru Kristovu.

Tu sa však stal náhly, neočakávaný obrat. Rozpútal sa dlhotrvajúci víchor prenasledovania, ktorý navnivoč obrátil doterajšie výsledky.

Prvé prenasledovanie sa začalo r. 1587 za cisára Tayko-sama, ktorý z politických príčin a preto, že kresť. panny sa jeho chlipným žiadostiam protivily, mnohých kresťanov dal zavraždiť, 70 kostolov zrúcať a jezuitov z krajiny vyhnať. Títo však odišli, ale pod ochranou popredných kresťanov ďalej šíрили kresť. vieru, ba aj iné rehole prišli im na pomoc z Filipínskych ostrovov, hoci boli upozornené na hroziace im nebezpečenstvo. Takí boli františkáni, dominikáni a augustiniáni.

Medzitým na Tayko-sama vždy viac a viac vplývali holandskí a anglickí obchodníci, ktorí zo ziskuchtivosti a nenávisťi oproti katolicizmu ľstive mu nahovorili, že portugalskí a španielski misionári pripravujú cestu svojim štátom, aby sa tie zmocnily Japonska. Ani to nezmenilo jeho nenávisť oproti katolíkom, keď jeho kresť. generáli, vyslaní do Kórey, tam podľa jeho plánu nezahynuli, ale jednu čiastku tejto krajiny svojím víťazstvom vydobyli pre Japonsko. 137 kresť. chrámov a mis. staníc spustošil a 5. febr. 1597 v Nagasaki 26 kresťanov dal popraviť, medzi ktorými bolo 6 františkánov, 3 jezuiti a 17 laikov (aj tri deti 13—15-ročné). Týchto Pius IX. slávnostne kanonizoval. Napriek tomu počet kresťanov neubúdala, ale sa množil. Jezuiti založili spolok mučeníkov, ktorého členovia sa navzájom povzbudzovali, že i v tom najkrutejšom mučení vytrvajú vo viere. Pod jeho nástupcami Daifu-

sama a Sogun-sama prenasledovanie sa ešte zostrilo, keď cisár uveril tej pomluve Holanďanov, že kresťania sa prisahali proti jeho životu. Cisár nato nariadil, že do krajiny žiadcn European pod trestom smrti nesmie vstúpiť okrem Holanďanov a že všetci misionári majú byť vyvraždení, veriaci však ukrutne trýznení, ak nezanechajú kresťanskú vieru. Mnoho tisíc kresťanov krvou spečatilo svoju vernosť ku Kristu. V septembri r. 1622 mnoho misionárov, veriacich (starcov i detí) bolo vyvraždené v prítomnosti 30.000 divákov, medzi ktorými boli aj holandskí a anglickí námorníci. Viac stotisíc kresťanov zostalo úplne bez vodcov-kňazov, len na seba odkázaní. Pokúsili sa povstaním zlepšiť si svoje utrpenie, ale boli premožení, pri čom ich 35.000 zahynulo (1638). Vláda nariadila, že každý je povinný pošliapať kríž alebo obraz P. Márie. To žiadali aj od holandských obchodníkov, vstúpivších na japonskú pôdu, čo tí kvôli obchodu vykonali.

Kresťanstvo sa v mnohých rodinách predsa tajne udržalo, hoci Japonsko bolo od r. 1650 do polovice 19. storočia od Európy uzavrené a zvlášte katol. kňaz nesmel tam vstúpiť pod trestom smrti. Počet týchto tajných kresťanov, ktorí za 200 rokov v skrytosti konali svoje náboženské povinnosti (krstili, modlili sa, vyučovali atď.) odhaduje sa na mnoho tisíc.

R. 1858 Japonsko na nátlak európskych mocností bolo prinútené otvoriť bránu aj misionárom a r. 1889 uznať náboženskú slobodu cisárskym ediktom. Ešte r. 1865 boli objavení kresťania v údolí Urakami (Nagasaki). Najprv sa to podarilo parížskemu misionárovi B. Petitjeanovi a jeho spoločníkovi Lancaigneovi. Je zaujímavé, že v Kaminošime títo pozostali kresťania dopytovali sa na meno pápeža a tieto tri otázky im kládli, aby sa mohli presvedčiť, či sú praví vierozvestovia:

I. Veľký náčelník rímskej ríše (Cirkvi) vás sem poslal?

II. Či sa vaši kňazi ženia?

III. Ctíte vy Pannu Máriu?

Keď na tieto otázky uspokojivú odpoveď dostali, vtedy sa im tvár vyjasnila a radostne volali: „Teraz Vám už uveríme.“⁶⁾

Na polostrov K ó r e a víťazné vojsko japonských kresť. generálov prinieslo kresť. vieru koncom 16. storočia. V 18. storočí bolo tam už okolo 4000 kresťanov pričinením horlivého Petra Ly, syna istého kráľovského posla (mandarina). R. 1794 čínsky kňaz Tsiu tak horlive pôsobil medzi Kórejcami, že počet kresťanov sa zvýšil na 10.000. Po jeho mučenickej smrti (1801) kresťanstvo sa tam udržalo.

Spory o mis. patronát a východné obrady.

K príčinám, ktoré hatily úspešný vývin katol. misií na Východe, patrí patronátna otázka a spory (hádky), povstale pre užívanie niektorých zvykov a obradov domorodcov.

I. Portugalsko malo v 16. storočí bezpochybné veľké zásluhy, že pri zveľaďovaní svojej svetskej moci aj misijné hnutie podporovalo všade, kde jeho moc zasiahla, zvlášte v Indii. Pápeži ako odmenu za tieto zásluhy dali portugalským kráľom veľkú právomoc, že mohli v Indii a Číne prezentovať (menovať) biskupov, ktorých sv. Stolica potvrdila. Aj to im povolili, že bez ich súhlasu žiaden misionár nemohol v spomenutých územiach pôsobiť. Táto výsada zapríčinila mnohé trenice a roztržky. Keď Portugalsko časom pre úpadok svojej moci nevedelo plniť svoje patronátne povinnosti, kongregácia Propagandy r. 1658 vymenovala dvoch apoštolských vikárov v Tonkingu, Kočincine a v Číne bez vedomia portugalskej vlády. Táto sa natoľko urazenou cítila, že ich chcela dať do Lisabonu odviecť, čo keď sa jej nepodarilo, dala ich od svojich biskupov v Indii vyobcovať. Nato Klement X. prehlásil, že právomoc indických biskupov siaha len na tie

⁶⁾ Vid' celú udalosť opísanú v mis. Ročenke mis. spolku na Slovensku z r. 1937 na str. 66—70.

územia, ktoré sú pod nadvládou portugalskou. Načas zavládol pokoj v tejto otázke a Alexander VIII. so súhlasom portugalského kráľa v Pekingu a Nankingu založil biskupstvá. Keď však Inocent XII. z ohromného územia týchto diecéz odlúčil niekoľko okresov a prideliť ich k spravovaniu apoštolským vikárom, boj sa obnovil a portugalské vrchnosti každého misionára, ktorý im nezodpovedal, dali chytiť a odviecť do Európy. Portugalci týmto sa chceli brániť proti rastúcemu vplyvu Francúzska na Východe. Arcibiskup v Goe a biskup v Makao vo svojom odpore a neposlušnosti tak ďaleko zašli, že sa opovážili vyobcovať pápežského legáta, patriarchu Tournona, ktorého Klement XI. r. 1707 na urovnanie rôznych roztržiek do Indie vyslal. Roztržky a hádky viedly, bohužiaľ v 19. storočí až k rozkolu medzi sv. Stolicou, biskupmi v Indii a portugalskou vládou, pri čom zvlášte mis. činnosť bola ochromená.

II. Pri veľkých mis. úspechoch na Východe vypukol medzi misionármi dlhotrvajúci, misiám škodlivý spor o tom, či môžu novokresťania užívať isté pohanské zvyky a obrady ako predtým. Číňania najprv z veľkej úctivosti k svojmu náboženskému a mravnému reformátorovi Konfuciovi pred jeho obrazom sa pokloňovali, sviečky a tymián pálili. To isté konali v určitých dňoch i k cti svojich predkov, pred ich pamätnými tabuľami, pred ktoré kládli aj obetné dary, potraviny a kvety. Okrem toho nebolo objasnené ani zodpovedné označenie mena Božieho v čínskej reči, ktorá nemala na to primeraný pojem a výraz. Jezuiti užívali na označenie mena „Boh“ „Tienču“, t. j. pán nebies a dovoľovali aj meno Tien (nebo) alebo Šang-ti (najvyšší pán). Spomenuté zvyky nepovažovali za náboženské, ale len za čisto občianske a národné, ktoré aj kresťania môžu zachovávať. Iní misionári ako františkáni, dominikáni a lazaristi videli v nich istý druh modloslužobníctva, protiviaceho sa zásadám kresťanským. Nedovolili ani meno Tien a Šang-ti užívať, lebo prvé vraj

neznamená kresťanské nebo, ale materiálnu oblohu nebeskú a druhé nie Boha, ale vysokého panovníka. Preto sa ostro postavili tak proti tým zvykom ako aj užívaniu tých mien. Každá strana mala akiste čistý úmysel: slúžiť Cirkvi. Jezuiti kvôli hlavnému cieľu (obráteniu pohanov) chceli sa prispôbiť národným zvykom vo všetkom, keď tým netrpí kresť. viera; ich protivníci zasa chceli svojím prísnyim stanoviskom čistotu viery chrániť. Keď sa nevedeli v hádkach dohodnúť, dominikán Ján Moralez proti jezuitom verejne vystúpil a celú vec predostrel sv. Stolicy. Kongregácia de Propaganda čínske zvyky pre kresťanov zakázala, čo aj pápež Inocent X. r. 1645 schválil, ale len dočasne, dokiaľ sv. Stolica ináč nerozhodne. Jezuiti tiež vyslali do Ríma svojho zástupcu v osobe M. Martiniho, ktorý u Alexandra VII. roku 1656 vymohol, že otázne obrady, ktoré sú len občianskeho rázu a u ktorých nie je nič poverčivého, s istými kautélami, môžu byť trpené.

Týmto však pokoj medzi misionármi nenastal, ba spor sa rozvíril, keď lazarista Karol Maigrot, apošt. vikár vo Fokienu, tak otázne obrady ako aj užívanie spomenutých mien zakázal, čo veľký rozruch spôsobilo medzi misionármi. Maigrot predostrel svoje nariadenie do Ríma k potvrdeniu. Jezuiti sa však tiež bránili u sv. Stolice.

Nový zmätok spôsobila aj sporná otázka o tzv. mala-bárske obrady. Niektorí misionári v Prednej Indii totiž vynechávali pri vysluhovaní sv. krstu určité obrady, pre ktoré sa Indovia pohoršovali, ako pomazanie slinou a popolom, dotknutie úst soľou, dýchnutie na krstencu. Okrem toho dovolili udeľovať pohanské mená krstencom, pripúšťali 6—7-ročné deti k manželstvu, pri sobášoch trpeli niektoré pohanské zvyky a oddeľovanie brahmanov od páriov aj v cirkevnom živote. Toto prispôsobenie a tolerancia vyvolaly nemalý odpor u mnohých misionárov, ktorí preto od sv. Stolice žiadali zakázať ich.

Pápež Klement XI. vyslal na Východ k urovnaniu týchto

roztržiek antiochejského patriarchu, Karola Tournona, ako svojho splnomocneného posla a vizitátora. Tento keď prišiel do Indie, hneď zakázal malabárske zvyky, potom sa vybral do Číny, kde bol od cisára Kanghiho slávnostne prijatý (1705). Keď sa však cisár dozvedel, že Tournon zazlieva čínske zvyky a obrady, vykázal ho z Pekingu. Medzitým pápež r. 1704 potvrdil rozhodnutie kongregácie o zákaze všetkých čínskych zvykov. Cisár, ktorý sa v tejto veci podľa Ricciho chcel riadiť, dal vyhnať pápežského legáta z Kantonu do Makao, kde tenže r. 1710 po vymenovaní za kardinála náhle zomrel. — Klement XI., aby ustavičným hádkam a nepokojom koniec urobil, r. 1715 svojou bulou „Ex illa die“ potvrdil predošlé zákazy orientálnych zvykov a naložil všetkým misionárom, aby sa toho pridržali, spolu aj prísahu predpísal, podľa ktorej všetci misionári sa majú podrobiť nariadeniam sv. Stolicy. Cisár Kanghi pre vyhlásenie buly v Číne hnev svoj dal pocítiť kresťanom. Márne ho chcel k nemu vyslaný pápežský legát A. Mezzabarba utíšiť. Cisár vyhlásenie a uskutočnenie buly prísne zakázal a stal sa nepriateľom kresťanstva až do smrti. Dlhotrvajúcim sporom koniec učinil pápež Benedikt XIV., r. 1742 pre Čínu (zákaz akomodačných zvykov) r.1744 pre Indiu (zákaz malabárskych obradov), čomu sa misionári úplne podrobili. Roztržky samé narobily však mis. hnutiu veľké škody.

Pápež Pius XII. 8. dec. r. 1939 o čínskych ceremóniách a prísaha misionárov vydal túto inštrukciu:

1. Keďže čínska vláda prehlásila, že obrady, konané ku cti Konfucia verejnými úradmi, nie sú náboženského rázu, ale sa nimi len vhodná úcta preukazuje tomuto výtečnému mužovi, dovolené je katolíkom prítomnými byť pri obradoch, ktoré sa pred obrazom alebo pomníkom Konfúcia vykonávajú.

2. Nie je zakázané vyvesiť obraz, alebo tabuľu Konfucia v školách a pred nimi hlavou sa pokloniť.

3. Možno trpieť, aby katol. úrady a chovanci boli prí-

tomní (na úradný rozkaz) pri ceremóniách zdanlive poverčivých, ak sa pri nich pasívne chovajú.

4. Dovoľené je hlavou sa pokloniť pred mŕtvymi alebo ich obrazmi.

5. Prísaha, predpísaná pre misionárov pápežom Benediktom XIV. o čínskych obradoch, ako terajším pomerom nezodpovedná, nie je viac povinná.

V Číne po smrti Kanghiho, jeho syn Jungtčing, rozkázal kostoly zrúcať alebo zrekvirovať, kresťanov do Makao vyhnať, okrem tých, ktorých čínska vláda ešte potrebuje. 300.000 čínskych kresťanov ostalo bez kňaza. Jeho nástupca Kien-long, keď sa dozvedel o bulc Benedikta XIV., tieto nariadenia proti kresťanom ešte sprísnil. Dominikáni, biskup Peter Sanz so štyrmi spoločníkmi r. 1747 podstúpili mučenícku smrť. Nasledujúceho roku aj dvaja jezuiti. R. 1773 sprostredkovaním portugalského kráľa nastalo isté uľavenie. R. 1768 a 1784 sa prenasledovanie znovu rozvírilo. Kresťanov sa usilovali vyberaným mučením prinútiť k odpadu od viery. Zrušením rádu jezuitov a parížskeho mis. seminára v dobe francúzskej revolúcie mis. činnosť znovu mnoho utrpela a počet kresťanov stále klesal.

Misijná činnosť u inovercov v Ázii.

Pôsobenie Cirkvi medzi rozkolníkmi nepatrí v užšom smysle do svetových misií, predsa v svetových mis. dejinách aj táto činnosť sa uvádza ako súvisiaca so všeobecným šírením viery.

V Rusku a na Balkáne boli rozkolníci v tejto dobe neprístupní unionistickým snahám katol. cirkvi, nie však v Ázii a na niektorých menších územiach v Európe.

Hoci Grécko samé bolo tiež osihotené v tomto ohľade, na gréckych ostrovoch rehoľníci vytrvali na svojich mis. staniach. Kapucíni na Kréte, jezuiti na ostrovoch Chios a Naxos, dominikáni na Cypre, Syros a Chios udržiavali katolíkov v jednote s Rímom. Antiochejský patriarcha

(grécky melkita) Cyril III. (r. 1724) a jeho nástupcovia pripojili sa k úni s Rímom. — V Carihrade jezuiti, dominikáni a františkáni pastorovali veriacich latinského a gréckeho rítu. V Turecku práca misionárska bola oveľa ťažšia pre neprajnosť vlády, fanatizmus mohamedánov a nenávisť rozkolníkov a protestantov. V tomto ťažkom položení svojou obetavosťou a vytrvanlivosťou veľké zásluhy si získali na poli misijnom františkáni v Palestíne a Sýrii, karmelitáni a dominikáni v Arménii a Perzii, svetskí kňazi v bagdadskej provincii, kapucíni v Georgii, dominikáni v Mossule. Jezuiti mali mis. stanice v Solúne, Aleppe, Damasku, pri Libanone, v Erzerume, Kurdistane, Arménii, na krymskom polostrove a Smyrne, kde mali aj seminár pre misionárov.

Stav týchto východných cirkví v tejto dobe bol nasledovný.

M a r o n i t i, ktorí sú pôvodu sýrskeho a bývajú roztratení v Palestíne, zachovali verne úniu, uzavretú s rímskou Cirkvou na florentskom a V. lateránskom sneme. R. 1596 pod predsedníctvom pápežského posla, jezuitu Dandiniho mali aj svoj snem. Na národnom sneme r. 1736 vyniesli mnoho užitočných rezolúcií k obnoveniu cirk. života. Pápeži pre výchovu kňazstva založili im ústavy v Ríme, pri Libanone a v Ravenne.

O A r m é n o v mali starosť kapucíni, dominikáni, karmelitáni, augustiniáni a jezuiti. Títo mnohých obrátili, aj rozkolníckeho patriarchu Cyriaka (1631). Patriarchovia sídlia v Sisi ostali verní únii. Vo Veľkej Arménii a Georgii tiež mnohí sa pripojili k Rímu. V polovici 18. storočia pre katol. Arménov bol zriadený katolícky patriarchát. Za prvého patriarchu potvrdil Benedikt XIV. r. 1742 horlivého biskupa z Aleppa, Abraháma, ktorý však bol nútený preložiť svoje sídlo do Bosmaru. — Okrem tohoto patriarchátu v tom storočí dva iné boli zriadené a to pre gréko-maronitov v Antiochii a sýrskych jakobitov s týmže sídlom. Pápež Gregor XIII. vystavil im

v Ríme kolégium pre výchovu kňazov; neskôr pápeži aj v ich vlasti im vybudovali taký ústav.

Omnoho ťažšia bola mis. práca v Perzii, kde chal-dejskí nestoriáni tvrdošijne kládli odpor každému pokusu o prijatie únie s Rómom. Niektorí patriarchovia na počiatku 17. storočia na jednom sneme prijali síce katol. vieru, ale onedlho znovu odpadli. Klement VIII. 3 karmelitánov poslal k nim, ktorí tam kláštor založili (1604), mnohých rozkolníkov a mohamedánov obrátili a zakladali katol. obce. — Aj iní rehoľníci im prišli na pomoc. Jezuiti zašli aj do Georgie a Krymu.) R. 1681 Inocent XI. obnovil patriarchát v Diarbeki, ktorý r. 1770 splynul s mossulským. V 17. storočí zvlášte kapucíni mali v Perzii a Mezopotámii značné mis. úspechy.

Jakobiti boli zväčša monofyziti, žijúci v Sýrii, Mezopotámii a Egypte. Jedna ich časť prijala florentskú úniu, ale sa stále klátili v náboženskom presvedčení; niekedy aj svojich, Rímu verných patriarchov odohnali. Takmer všetky misijné rády konaly ťažkú prácu medzi nimi, aby ich v pravej viere udržali.

Unionistické hnutie v Poľsku a Uhorsku.

I. Brestské únia (1596) medzi Rusínmi v Poľsku sa udržala a prehľbovala. R. 1692 przemyslské a r. 1700 ľvovské biskupstvo sa tiež k nej pripojilo, takže provincia spojených Rusínov počiatkom 18. storočia mala 9 diecéz a schismatici mali len jedno biskupstvo (v Mohilewe). Snem zamoscenský (1720) konaný pod predsedníctvom pápežského nuncia vyniesol mnoho významných nariadení k upevneniu únie, reorganizácii baziliánskej rehole a pre výchovu kléru. Neskôr nastaly trenice pre prestupovanie niektorých gréckokatolíkov na latinský obrad, čo však sv. Stolica konečne zakázala.

1) Istý jezuita dal sa predať za otroka, aby sa mohol dostať do Georgie, kde začal šíriť kresťanstvo a viac cirk. obcí založiť.

Rozdelenie Poľska medzi susednými štátmi koncom 18. storočia malo smutné následky pre rusínsku úniu zvlášte v tých krajoch a biskupstvách, ktoré pripadly Rusku. Rusi po anexii hneď začali obyvateľstvo násilne porušovať a šíriť rozkolnícku akciu.

II. V R u s í n s k u (Podkarpatská Rus) žijúcich rusínskych schizmatikov najprv V. Tarasovič, mukačevský biskup, chcel priviesť do Cirkvi katol., čo mu len protestantský vojvodca Juraj Rákóczy prekazil, keď ho dal preto uväzniť. Úmysel jeho uskutočnil jeho nástupca Peter Parthenius Rostosinský. Spojenie s Rómom bolo vyhlásené v Užhorode 23. apríla 1649 v prítomnosti jágerského biskupa. Na utúžení únie mnoho pracoval Jozef De Camillis, ktorého ako výtečného rehoľníka kardinál Kolonič priviedol z Ríma a vysvätil za biskupa. Na žiadosť Márie Terézie pápež Klement XIV. r. 1771 v Mukačeve založil riadne gr.-katol. biskupstvo.⁹⁾

Pri organizácii diecézy a upevnení únie nehynúce zásluhy si získal biskup Andrej Bačinský (1772—1809).

III. Schizmatických Srbov, žijúcich medzi Dunajom a Drávou do lona Cirkvi katol. priviedli jezuiti r. 1690. Sjednotenie bolo vyhlásené v Pätikostoloch v prítomnosti sriemského biskupa.

IV. U R u m u n o v, žijúcich v Sedmohradsku, P. Bárány, jezuita, bol neúnavným priekopníkom unionizmu. Arcibiskup Teofil r. 1697 na sneme v Albe Julii (Gyulafehérvár) so súhlasom prítomného kňazstva vyhlásil, že uznávajú rímskeho pápeža za hlavu Cirkvi a prijímajú vo všetkom jeho učenie. R. 1698 na sneme, vedenom arcibiskupom Atanájom, sjednotenie bolo slávnostne prijaté. 2270 kňazov složilo katol. vierovyznanie a 200.000 veriacich sa pripojilo k Cirkvi katol. Kráľ Karol III. r. 1721 založil pre rumunských gréckokatolíkov biskupstvo vo Fogaraši, ktoré bolo r. 1738 do Balázsfalvy preložené. Mária

⁹⁾ V tomto biskupstve bolo vtedy 675 kňazov, 839 kostolov a 200.000 veriacich.

Terézia r. 1777 so súhlasom sv. Stolice zriadila im bisk. sídlo vo Veľkom Varadíne.

Arméni, prisťahovaní r. 1668 do Sedmohradska, r. 1688 prijali úniu s Rómom.

A F R I K A.

Lúče evanjelia rozptylovaly pomaly tmu pohanstva a nevery aj v A f r i k e.

1. Na západnom pobreží Afriky už v 15. storočí sa hlásalo evanjelium. Jezuiti z poverenia španielskeho kráľa Karola III. začali sa intenzívne zaoberať obrátením zostatého obyvateľstva. Pokrstili kráľa v Sierra Leone Filipa a panovníka kmeňa Buna s väčšinou poddaných. Mis. vodcom jezuitov bol P. Barrerius, ktorý neskôr z ostrovov Kapverdských spravoval misie.

V prvej polovici 17. storočia v Hornej Guinei karmelitáni, v Dolnej Guinei kapucíni pracovali vytrvanlivo. Poslední zašli aj do Senegambie, Nigérie a Beninu. Aj františkáni a augustiniáni mali tu podiel v mis. práci. V dobe úpadku aj tieto misie utrpely mnohé škody, hoci rehoľníci (i svetskí kňazi) sa podľa potreby zamieňali v mis. činnosti.

2. Do Konga najprv vstúpil Bartolomej Diego r. 1484. Na žiadosť portugalského kráľa dvakrát priviedol niekoľko domorodcov do Lisabonu, kde boli vyučení a pokrstení. Františkáni r. 1491 aj kráľa (Jána) a náčelníka kmeňa Sogno pokrstili. Keď sa v nasledovných rokoch aj dominikáni a augustiniáni ujali týchto misií, aj niektorí členovia kráľovskej rodiny sa hlásili za kňazov. Portugalský kráľ Ján III. s nadšením oznámil do Ríma, že celé Kongo je vraj katolícke. Keď tá zpráva bola aj prehnaná, predsa označovala skutočnosť, že misijná činnosť sa tam neobyčajne darí, čo bolo veľkou zásluhou zvlášte jezuitov. V hlavnom meste San Salvador aj kapitula sa utvorila s 28 kanonikmi. Táto cirkev bola podriadená právomoci biskupa na ostrove sv. Tomáša. O polstoročia aj tu bolo

badat už úpadok zvlášte pre nedostatok kňazov. Hoci kráľ Alvaro II. viackrát pýtal z Ríma vierozvestov, počet kňazov sa zmenšoval, takže r. 1640 ta vyslaní kapucíni nevedeli medzery zaplniť. V druhej polovici 17. storočia aj iné rehole poskytly pomoc; v 18. storočí aj svetskí kňazi a benediktíni.

3. **A n g o l a** (južne od Konga) bola tiež portugalskou kolóniou (od r. 1520), kde sa mis. práca zpočiatku nedarila. Len od r. 1578, keď sa kráľ a knieža Banzanus s 1000 poddanými obrátil, bolo badat rýchle zlepšenie. Nezadlho tento počet sa zvýšil na 20.000 veriacich a v Marsagane bolo zriadené biskupstvo. Najhlavnejšou mis. stanicou bola Loanda, kde všetky rády maly svoje kláštory.

4. V **s e v e r n e j A f r i k e** najviac mis. staníc mali františkáni (Tanger, Ceuta, Maroko, Safi) a to na pobreží, lebo tí, ktorí sa opovážili aj vo vnútrozemí hlásať slovo Božie, obyčajne od sfanatizovaných maurov mučeníctvo podstúpili (A. Spoleto, Ján Prado). Neskôr aj vo Feze sa osadili, kde medzi otrokmi a Europeanmi konali mis. prácu; mohamedánov len zriedka sa im podarilo obrátiť.

V **A l ž í r s k u**, v **T u n i s e**, **T r i p o l i s e** a v **K á h i r e** boly tiež mis. stanice. Lazaristi, kapucíni a augustiniáni tiež len nepatrné výsledky vedeli na týchto krajoch preukázať.

5. Vo **v ý c h o d n e j A f r i k e** katol. cirkev na troch územiach vyvinula mis. činnosť: v **A b e s í n i i** (Etiópia, Egypt) v **M o z a m b i k u** a na **M a d a g a s k a r e**.

V **A b e s í n i i** misionári museli zápasit' s Koptmi, odanými monofyzitizmu, s islamom a pohanstvom. Práca bola veľmi nebezpečná a vždy len prechodne sa darila. Neguš Dávid III. z politických príčin povolil isté výhody kat. misionárom, takže portugalský kňaz, Ján Bermudez mohol byť za katol. patriarchu vysvätený a pápežom potvrdený. Nástupca Dávidov, kráľ Chaudius (1540—49) tohto patriarchu z krajiny dal vyhnať a z Alexandrie koptského biskupa (monofyzitu) povolal do krajiny. R. 1555 sv. Ignác z Loyoly vyslal ta 13 jezuitov. Pápež P. Nuneza

vysvätil za etiópskeho patriarchu a dvoch iných jezuitov za biskupov. Títo však pre odpor kráľovského dvora veľmi málo vedeli dosiahnuť. A počiatkom 17. storočia Peter Paez samého kráľa, Seltana Segueda získal pre unionistické hnutie, ktorý r. 1621 složil katol. vierovyznanie, podporoval misionárov, potlačil vzburu nespokojencov a od pápeža žiadal katol. patriarchu. Tento v osobe jezuitu Mendeza bol tá vyslaný a prijal sľub vernosti od kráľa, prejavenej slávnostne pápežovi Urbanovi VIII. Aj táto únia len dočasne trvala, lebo nepriatelia katolicizmu vždy nové vzbury vyvolávaly proti panovníkovi, ktorý krátko pred svojou smrťou zase starú vieru uviedol. Syn jeho (Fazilidas) i patriarchu s jeho pomocníkmi vyhnať z krajiny. Od Propagandy tá vyslaní františkáni a kapucíni životom zaplatili svoju poslušnosť a horlivosť.

Benedikt XIV. v Jeruzaleme jedného koptského biskupa poveril riadením koptských konvertitov.

Do Mozambiku Peter Alvarez priviedol niekoľko misionárov na svojej ceste do Indie. Títo v prístavných mestách kázali a starali sa zväčša o duchovné potreby portugalských kolonistov. R. 1559 boli sem poslaní jezuiti z Indie: Gonzalo Silveira a Fernandez, ktorí pokrstili kráľa Gambu so 400 poddanými. Fernandez pre neúspechy na juhu vrátil sa do Indie, Gonzalo pokrstil cisára monomotapajského s jeho dvorom, neskôr však bol zavraždený. Trestná expedícia Portugalcov misiám neosožila, takže jezuiti boli nútení na čas vzdať sa týchto misií. Po niekoľkých rokoch znovu sa tu objavili i dominikáni a založili viac mis. staníc [dominikáni mali 13, jezuiti 8 staníc (1622—28)]. Tento počet bol však v 18. storočí zúžený pre nátlak islamu a chyby portugalskej nadvlády. R. 1751 bolo tu už len 3000 veriacich.

Na ostrove Madagaskar r. 1540 dominikáni, r. 1643 jezuiti, r. 1643 karmelitáni začali hlásať evanjelium, ku ktorým r. 1648 pripojili sa aj lazaristi. Lazarista P. Nacquart v reči domorodcov úspešne šíril slovo Božie,

škodlivá klíma ho však i so spolubratom predčasne do hrobu priviedla. Francúzsko túto kolóniu zastavilo, preto ani lazaristi nemohli udržať svoju mis. stanicu. Presta-hovali sa teda na ostrovy Réunion a Mauritius, kde pokračovali vo svojom poslaní. Na ostrove Madagaskar mis. činnosť len s ťažkosťami sa mohla udržať.

A M E R I K A.

I. S objavením Ameriky otvorilo sa Cirkvi nové veľké pole misijné, ktoré hneď usilovne začala obrábať, aby nové národy získala Kristu.

Krištof K o l u m b u s vybral sa na cestu s tým naria-dením španielskeho kráľa, že národom objavených nových krajín má priniesť aj požehnanie evanjelia. Podľa toho príkazu už r. 1492 v San. Salvadore (na ostrove Guana-hani) vztýčil sv. Križ na znamenie svojho úmyslu, a dal tam vystaviť oltár, na ktorom prvú sv. omšu slúžil kňaz Pedro de Arenas, ktorý ho na ceste sprevádzal. Od r. 1502 hromadne prichádzali rehoľníci do nového sveta s každou loďou. Kardinál Ximenes (1516) a kráľ Karol V. (1526) to výslovne nariadili, že s každou loďou do Ameriky majú ísť aj misionári, rehoľníci, na šírenie viery. Len r. 1532 odcestovalo tu 120 františkánov, 70 dominikánov a 10 hieronymitov.

Mis. činnosť v Amerike bola teda samým štátom (špa-nielskym) chránená a podporovaná, čo malo pre misie svoje dobré ale aj zlé následky. Misionári mohli bezpečne hlásať slovo Božie, bez toho, že by sa museli obávať krva-vého prenasledovania so strany domorodcov, pohanských kňazov a náčelníkov. Keďže ale španielski podmanitelia ukrutným, nekresťanským spôsobom zachádzali s domo-rodcami a násilím ich donucovali prijať kresť. vieru, to malo za následok, že ich tým kresťanstvu odcudzili, takže v nich nielen svojich utláčateľov nenávideli, ale aj ich vieru, ktorú im rozkazovali prijať.

Spôsob, ktorým Španieli zvlášte zpočiatku s podmaneným obyvateľstvom zachádzali, bol skutočne krutý, nekresťanský. Nielen že ich zeme si medzi sebou rozdelili ako svoje, ale ich za otrokov považovali, ktorých často ako divú zver pri najmenšom ich odpore vykynožili. Na ostrove Haiti napr. za osem rokov z jedného milióna obyvateľov len 60.000 zostalo. Podobne zachádzali s nimi aj na ostatných ostrovoch. Pritom štátni úradníci chceli im aj kresťanstvo nanútiť hrozbami a trestmi.

Misionári sa proti tomu nielen stále ohradzovali a domorodcov všetkým svojím vlivom proti ukoristovateľom bránili, ale tieto hanebné tyranstvá oznámili španielskej vláde a pápežovi so žiadosťou, aby boli vydané nariadenia na ochranu biednych domorodcov. Pápež Pavol III. r. 1537 vo svojom breve upravenom na arcibiskupa toledského exkomunikoval tých, čo Indiánov do otroctva vrhli alebo ich majetkov pozbavili. Karol V. vo svojom zákone z r. 1542 pod ochranu koruny vzal domorodcov, dovolil im pokojne bývať vo svojich mestách a obciach pod správou vlastných náčelníkov a užívať svoje majetky. Cirkev katol. aj tu skvele dokázala sa ochraniteľkou a matkou utláčaných národov a ako taká, všade sa ich ujme proti každej neľudskosti a tyranstvu.

Najväčším bojovníkom za slobodu a ľudské práva utláčaných Indiánov bol dominikán Bartolomej Las Casas, zvaný preto „apoštolom Indiánov“. Prvý raz r. 1502 cestoval do Ameriky, kde mal príležitosť očitým svedkom byť ukrutnosti, ktoré španielski kolonisti na domorodom obyvateľstve páchali. Aby tomu odpomohol, sedemkrát prešiel cez oceán do vlasti v ich záujme. Jeho intervenciám možno pripisovať, že boli vynesené zákony na ochranu Indiánov. Odmeny za zásluhy neprijal. Neúnavne pracoval ako misionár v Peru, Nicarague a Mexiku a často sprostredkoval mier medzi Španielmi a domorodcami. Umrel v Madride r. 1566 vo vysokom veku (ako 92-ročný).

II. Keď porovnáваме mis. činnosť Cirkvi v Amerike so šírením kresťanstva v iných svetadieloch (Afrika, Ázia), zbadáme medzi nimi tieto rozdiely:

a) v Amerike misionári ľahšie a rýchlejšie dosiahli svoj cieľ a hoci ani tu nechýbovali mučeníci, predsa ich práca bola pokojnejšia, lebo domorodci nekládli taký odpor kresťanskej viere ako inde a pohanské kňazstvo nemalo u nich taký vliv na obyvateľstvo, ako napr. v Číne a Japonsku;

b) počet obrátených tu bol oveľa značnejší v každej krajine; v Ázii a Afrike len státisíce obrátených dosiahli, tu však viac miliónov;

c) tento veľký počet nekolísal stále, alebo neklesal na niekoľko tisíc pri prenasledovaniach, ale zostal stále na vysokej výške až po naše dni, zvlášte v Južnej a Strednej Amerike, kde sú katolíci vo veľkej väčšine aj v porovnaní s Európou;

d) horlivosť, zbožnosť a prítulnosť obrátených bola tu značnejšia a javila sa niekde (v tzv. redukciách) v zriadení takmer teokratického kresť. štátu (Paraguay). Hoci teda so zármutkom musíme spomínať na ukrutnosti mnohých španielskych kolonistov, s radosťou naznačujeme nové víťazstvá Cirkvi aj v Amerike.

Vidíme teraz jednotlivé ostrovy a krajiny, ako sa v nich ujala kresťanská viera.

Na Veľkých Antilách ostrov Haiti bol prvou stanicou misionárov, na ktorom — ako sme už pripomenuli — Španieli domorodcov takmer úplne vyplienili. Rehoľníci (františkáni, dominikáni, hieronymiti) podľa svojich síl bránili práva utláčaných na všetkých ostrovoch, ako na Kube, Porto-Rico, Jamaike atď.

Na Malých Antilách len vtedy sa začala intenzívnejšia mis. práca, keď sa dostaly pod nadvládu Francúzska. Ostrovy Martinique, Sv. Krištof, Guadaloupe, Trinidad, Dominique horlivosťou jezuitov, kapucínov a dominikánov zavrhlý úplne modloslužobníctvo a staly sa kresťanské.

Mexiko bolo prvým americkým štátom, ktoré hneď po objavení (1507) prijalo kresť. vieru. Obyvatelia Indiáni, patriaci ku kmeňu Aztckov, mali vtedy primerane dosť vyvinutú kultúru. Už pred príchodom Ferdinanda Corteza (1519) bolo tu niekoľko vierozvestov (Bartolomej Olmedo, prvý apoštol Mexika), ktorí mnohých pokrstili aj z popredných rodín. R. 1523 dvanásť františkánov začalo tu apoštolskú prácu pod vedením Martina Valencia. Vynikal medzi nimi brat (laik) Peter Genti, ktorý napísal aj katechizmus v reči Aztekov a za 50 rokov svojho mis. pôsobenia asi 100 kostolov vystavil. Indiáni mali ho vo veľkej úctivosti a s nesmiernym žiaľom ho sprevádzali na poslednej ceste. — Na rýchly úspech mis. práce poukazuje, že do r. 1551 len františkáni vyše milióna pohanov obrátili a že už r. 1547 v Mexiku arcibiskupstvo mohlo byť zriadené s viacerými sufragánmi. Františkáni prešli aj na polostrov Yukatan, kde založili 22 kláštorov. Pozoruhodná je tu ich harmonická spolupráca s jezuitmi a dominikánmi.

Dominikáni r. 1526 sa dostali do Mexika a desaťtisíce získali kresťanstvu. Na počiatku 17. storočia už 60 kláštorov mali v tomto štáte. Jezuiti a augustiniáni tiež mali veľký podiel na pokresťančení Mexika. Hoci obrátenie Indiánov išlo dosť ľahko, predsa každá rehoľa mala pri šírení viery svojich mučeníkov.

Výsledky za dosť krátky čas boly podivuhodné. Počiatkom 17. storočia v Mexiku bolo do 400 kláštorov s 1000 misionármi. V 16. storočí diecéz bolo osem a konalo sa päť synod.

V Novom Mexiku františkáni boli prvými mis. priekopníkmi (1539). Traja z nich pri konaní svojho poslania stali sa mučeníkmi. Na čas sa vzdali práce na tomto nebezpečnom území, neskôr (1598) znovu sa jej chopili s novým elánom a dobrým výsledkom. R. 1630 mali už 25 mis. staníc, 50 kostolov s 80.000 veriacimi.

Ani kmeň divokých Apačov neobišli na svojich cestách a svoju činnosť rozšírili až do Arizony, kde 35.000

veriacich získali Cirkvi. Vzburá apačských Indiánov r. 1680 však zničila stavby a stanice misionárov a niektorí z nich aj mučenícku smrť podstúpili. Čoskoro však znovu sa dali do práce a misie rozšírili až ku rieke Colorado.

Do Texasu, hoci toto územie už počiatkom 16. storočia bolo objavené, len r. 1690 prišli prví vierozvestovia z rádu františkánov. Činnosť ich bola ťažká pre nomádny (sťahovavý) život domorodcov a pre ich divosť nebezpečná.

V Nicarague úspešne pôsobil chýrny dominikán Bartolomej Las Casas so svojimi spoločníkmi a františkánmi. Zaujímavé bolo, ako získal Las Casas provinciu Tuzulutlan pre vieru. Toto územie Španieli menovali „zemou vojny“, pretože ich odtiaľ bojovní obyvatelia trikrát vyhnali. Las Casas sa ponúkol, že tú zem duchovnými zbraňami podmaní, ak tá za 5 rokov ani jeden Španiel nevstúpi. Sľub uskutočnil a od toho času nazvali túto provinciu „zemou pokoja“ (Vera paz).

Honduras a Costarica tiež počiatkom 16. storočia boli oboznámené s kresť. vierou zásluhou dominikánov a františkánov.

V Kalifornii prvé mis. pokusy nemaly takmer nijakých výsledkov, až konečne r. 1697 jezuitom sa podarilo založiť 4 mis. stanice, ktorých počet r. 1730 vzrástol na 17. Jezuiti aj tu uviedli redukcie podľa vzoru v Paraguay. Neskôr na ich miesto nastúpili františkáni a dominikáni.

Misie v Južnej Amerike.

Misijné výsledky v Južnej Amerike byly v tejto dobe mimoriadne priaznivé a potešiteľné. Takmer všetky rehole (i svetskí kňazi) braly v nich hojný podiel a závodily v heroickom šírení kresťanstva v každej objavenej krajine. Na poli kultúry a civilizácie získaly si nehynúce zásluhy, pozdvihly ich zo stavu barbarstva, povzniesly ich na úroveň kresť. kultúry, chránily bezmocné, utláčané kmene

proti vykorisťovaniu so strany kolonistov a pritom staly sa ich učiteľmi aj v hospodárstve, obchode, priemysle a sociálnom živote.

Podľa výpočtu Kroseho 14 mil. ľudí bolo v týchto krajinách pokrstených, čo prevyšuje počet všetkých v tej dobe obrátených pohanov v Ázii a Afrike. Tento veľký počet veriacich bol spravovaný v 5 arcibiskupstvách a 27 biskupstvách už r. 1610. Ale nielen počet novokresťanov je obdivuhodný, lež aj ich mravná úroveň, ich príkladný život, poslušnosť, prítulnosť k Cirkvi a opravdivá vnútorná zbožnosť. Nebyť ľudskej zlosti u kolonizátorov, ktorí znemožnili ďalší vývin misií, rehoľníci, zvlášte jezuiti, zakladaním tzv. kresť. indiánskych redukcií (osád) boli by vytvorili v celej Južnej Amerike nové kresťanské štáty a to nielen prechodné, ale trvalé, ktoré by boly bývaly predmetom obdivu celého sveta a vzorom pre všetky svetadiely.⁹⁾

Aké boly výsledky mis. činnosti v jednotlivých štátoch?

V Brazílii, ktorú Portugalci podmanili (1500), prví vierozvestovia boli františkáni. (Prvú sv. omšu tu obetoval Henrich Combrai.) Po nich r. 1549 dochádzali tu aj jezuiti, vždy vo väčších skupinách, hoci v ten čas cesta na mori do Brazílie bola nebezpečná. Hugenoti napr. r. 1570, keď zachytili loď so 40 jezuitmi cestujúcimi do Brazílie, pozabíjali ich a hodili do mora. To isté učinili o rok neskôr 12 jezuitom pri ostrove Terceira. — To však nadšných vierozvestov neodstrašilo od ich povolania. Vo veľkých nebezpečenstvách s napnutím všetkých síl konali svoju úlohu, ba niektorí aj ľudožrútom zašli hlásať slovo

⁹⁾ Protestant Ranke vo svojich dejinách (Röm. Päpste II. 319) takto opisuje toto mis. dielo: „V Južnej Amerike v 17. storočí vidíme hrdo sa vypínať budovu katol. cirkvi. 5 arcibiskupstiev, 27 biskupstiev, 400 kláštorov a veľké množstvo farností hlása jej jestvovanie. Nádherné katedrály sú postavené. Jezuiti učia mluvnicu a voľné umenie; na univerzitách v Mexiku a Lime prednášajú všetky teol. predmety. Podmanenie sa zmenilo na mis. činnosť, táto na civilizáciu. Rehoľníci súčasne učia sláť a žať, stromy sadiť a domy stavať, čítať a splevať. Preto im prináleží všetka čcta.“

Božie. Najvýznamnejší bol z nich P. Jozef **A n c h i e t a**, „apoštol Brazílie“, ktorý ako dvadsaťročný mladík r. 1553 sa dostal sem, naučil sa dokonale reč domorodých a sostal im aj mluvnicu, slovník a dva katechizmy. Po vysvätení za kňaza tridsať rokov strávil medzi nimi v obetavej, často zázrakmi oslávenej robote. — R. 1630 počítali už 72.000 novokresťanov; zaviedli u nich aj redukcie a bránili ich proti prechmatom Portugalcov, ktorí chceli ľud do otroctva uviesť. — Medzi jezuitmi okrem P. Anchietu vynikal P. Anton **V i e i r a**, ktorého domorodci pre jeho veľkú starostlivosť, mierumilovnosť, rečnícku nadanosť „grande Padre“ menovali. Svojím veľkým vplyvom u svet-ských vrchnosti zlepšil stav Indiánov a previedol aj ich oslobodenie z otroctva (1686). Bol druhým **Las Casasom** u Indiánov. Ako provinciál jezuitov v Brazílii zomrel r. 1697. Okrem jezuitov kapucíni, karmelitáni, mercedárii, oratoriáni a františkáni konali tu neoceniteľnú mis. prácu a vynikali nielen v obrátení otrokov, ale aj v ich neohrozenej obrane proti nesvedomitým utláčateľom. Koncom 17. storočia v Brazílii bolo 5 biskupstiev. Pre brazílske misie veľkú ranu znamenalo zločinné nariadenie portugalského ministra **Pombala**, ktorý r. 1759 v Brazílii dal pochytať 428 jezuitov a do Lisabonu dopraviť, kde skoro všetci zahynuli vo väzniciach.

V španielskej **G u y a n e** kapucíni a františkáni majú zásluhy o šírenie viery; vo francúzskej **Guyane** jezuiti aj redukcie založili.

Vo **V e n e z u e l e** františkáni konali prvé misie. **Las Casas** aj tu dokázal svoje mis. schopnosti (1520). R. 1532 v **Carcas** bolo založené biskupstvo.

V **Novej G r a n a d e** (Columbia) najprv dominikáni hlásali slovo Božie pod vedením biskupa Jána **Q u e v e d o**. V 16. storočí tri diecézy boly zriadené s arcibiskupstvom vo **Santa Fé**. Tu pôsobili s veľkým sebažertvovaním dominikán, sv. **Eudovít Bertrand** a sv. **Peter Claverský**, jezuita, ktorý podľa svojho predsavzatia celý svoj život bol slu-

hom a ochrancom černošských otrokov a sám do 300.000 pohanov a mohamedánov obrátil. Veľké zásluhy si získali aj Las Casas, Bartolomej Ojedo a Tomáš de Toro. Dominikáni okrem 17 kláštorov aj seminár založili v Popayane. Mis. hnutie v 16. storočí sústredené bolo v štyroch biskupstvách. Koncom 18. storočia tento štát bol takmer celý katolícky.

Do Peru patrily v tom čase aj Ecuador, Bolivia a Chile. Objavitelia (Španieli) a misionári našli v tejto veľkej ríši u Indiánov — Inkov dosť značnú kultúru. Ich panovníci boli reprezentanti štátnej moci a náboženstva. Úcta slnka prenikala ich náboženský a štátny život. Peru bolo podmanené Španielmi r. 1532 po veľkých, krvavých bojoch a ukrutnostiach (Pizarro a Almagro). Keď sa pomery utíšili, misionári pokojnejšie sa mohli venovať svojej kultúrnej úlohe. Najznamenitejším bol medzi nimi sv. František Solano, ktorého preto menujú „apoštolom Peru“. Ešte dvoch svätých dal tento štát Cirkvi; bol to sv. Turibius, limanský arcibiskup (zomrel roku 1606)¹⁰⁾ a terciárka dominikánskeho rádu sv. Rozália z Limy. — Lima už r. 1546 bola arcibiskupským sídlom a od r. 1557 mala aj univerzitu. Na sneme r. 1582 zúčastnilo sa 6 biskupov z Peru. Za polstoročia konalo sa 6 provinciálnych synod.

Misionári odtiaľto aj do Chile priniesli semeno viery, kde mali veľké ťažkosti pre bojový kmeň Araukánov. Len keď sa podarilo jezuitovi P. Valdiviovi sprostredkovať mier medzi Španielmi a Araukánmi, začalo sa intenzívnejšie pracovať aj na mis. poli (1640). Sídla biskupstiev boli: Santiago a Concepcion. Jezuiti a františkáni úspešne pracovali aj na ostrovoch Chile.

V Equadore (Quito) takmer všetky rehole mali svoju mis. základňu. R. 1621 jezuiti v biskupskom sídelnom meste Quito otvorili univerzitu.

¹⁰⁾ Pre veľkú a všestrannú jeho činnosť menujú ho peruánskym sv. Karolom Borom.

Bolivia jezuitom môže ďakovať dar pravej viery. Medzi Indiánmi (kmeň Maja) P. Baraze konal misie 27 rokov, až po svoju mučenícku smrť (1702); 40.000 pohanom udelil sv. krst. P. Arce ako mučeník skončil svoju prácu u kmeňa Čkilo (1718). V kraji Potosí 100 tisíc Indiánov prijalo kresťanskú vieru. V La Plate bolo arcibiskupské sídlo s dvoma sufragánmi. Po zrušení rádu jezuitov františkáni sa ujali pretrhutej mis. činnosti.

Ku štátom pod názvom *La Plata patria* dnešná Argentína, Paraguay a Uruguay. Prví mis. apoštoli v týchto krajinách boli františkáni. Títo r. 1539 založili mesto Asuncion, ktoré už r. 1547 malo biskupstvo. Po nich prišli mercedárii, dominikáni a jezuiti. Zvlášte poslední dosiahli v týchto krajoch mimoriadne mis. výsledky. Aby neľudskosť a zlý príklad Europeanov neprekážaly ich mis. činnosť, vymohli si u španielskej vlády, aby mohli založiť tzv. redukcie, t. j. od španielskej koruny závislé, ale od sveta izolované, indiánske osady, ktoré oni samostatne riadili a kde Europeania len s ich dovolením mohli vkročiť. Také redukcie boli zavedené aj v iných amerických štátoch (iné rády tiež robily podobné pokusy), najchýrnejšie však boli v *Paraguay* od r. 1610. V jednej takej osade (redukcii) žilo 3—4000 Indiánov pod vedením jezuitských pátrov, z ktorých jeden cirkevnú, druhý civilnú vrchnosť reprezentoval, ostatní boli zamestnaní ako učitelia, dozorcovia, sudcovia. Redukcií bolo v Paraguay 31. Tieto tvorily ideálny, patriarchálny kresť. štát Indiánov, ktorý našiel mnoho obdivovateľov aj u inovercov a nevercov. (Montesquieu, Voltaire, Buffon s nadšením písali o ňom.)¹¹⁾ Skutočne prekvital tu nielen náboženský život a mravnosť, ale aj všestranný blahobyť a spokojnosť, takže mnohí ho pomenovali zemským rajom, alebo obnoveným „zlatým vekom“ a najkrajším dielom, ktoré ľudský um vytvoril. —

¹¹⁾ Viď Chateaubriand, *Général du Christianisme*, II. 62; Muratori: *H. Cristianismo felice nelle missioni del Paraguay*; Danielik: *Columbus*; Charlevoix, *Hist. du Paraguay*.

Život Indiánov v týchto osadách bol zodpovedný potrebám tela a duše a zábavami spestrený. Deň začínali sv. omšou (všedný deň prítomnosť nebola predpísaná, len v nedeľu) a večer nejakou pobožnosťou končili. Po sv. omši deti išli do školy, kde sa vyučovali potrebným vedomostiam (i spevom a hudbe). Dospelí konali svoju robotu, každý akú si vyvolil — na poli, v dielňach, na pašienkoch, v baniach, v úradoch, školách. Okrem obyčajných remesiel aj kníhtlačiarstvom, maliarstvom a sochárstvom sa zaoberali podľa svojich schopností. Ženy vyučovali domácim remeslám. Priemyselné a hospodárske výrobky odpredávali v ďalekých mestách, utrženou cenou platili dane alebo také predmety kupovali, ktoré sami nevyrábali. Role boli pridelené rodinám, okrem toho každá osada mala svoj väčší majetok, z dôchodku ktorého udržiavala svoje siroty, vdovy, starcov, biednych a nemocných. Na prípad zlej úrody mali sypárne naplnené rezervnými zásobami. So súhlasom španielskej vlády mali aj vojakov a zbrojnice proti útočným nepriateľom. Chrámy boli veľkolepé a bohato zariadené. V nedele a sviatky služby Božie odbavovali s veľkými slávnosťami, popoludní mali zábavy, divadelné hry, spevy, tance atď. — Úradníkov si volili sami na shromaždeniach. Tresty boli veľmi zriedkavé, lebo ľud pri všeobecnom blahobyte ochotne poslúchal nariadenia predstavených. Biskup buenosaireský r. 1720 vo svojej zpráve toto oznámil španielskemu kráľovi: „Medzi týmito Indiánmi, ktorí sú ináč podľa prírody ku všetkým hriechom náklonní, taká nevinnosť panuje, že nemyslím, že by vo všetkých redukciách za rok čo len jeden smrteľný hriech bol spáchaný.“

Ako každé ľudské dielo, tak aj toto mohlo mať zvlášte na počiatku svoje nedokonalosti, ktoré protestanti usilujú sa zväčšovať. Tak vytýkajú jezuitom, že v redukciách bola prísna disciplína, veľké obmedzenie osobnej slobody, že s Indiánmi zachádzali ako s deťmi, že hlavnú váhu kladli na vonkajšie veci, na ceremónie, na ozdobu chrámu, na slávnostné služby Božie atď. Sú to nafúkané maličkosti,

ktoré sa dajú vysvetľovať povahou Indiánov a ktoré v porovnaní s otrockými metódami štátnej vrchnosti v iných štátoch úplne zmiznú. Isté je, že Indiáni cítili sa spokojnými a blaženými pod ich správou, a že od Španielov a Portugalcov utláčani domorodci aj z iných krajov utiekali do tohoto vzorného kresť. štátu a tu našli oddych a ochranu.

Ich smýšľanie výstižne charakterizujú slová, ktorými sa istý Indián v mene ostatných lúčil od jezuitov, keď títo r. 1762 museli misie svoje opustiť na nátlak španielskej a portugalskej vlády: „Otče, nech ťa veľký Boh odmení za to, čo si za nás konal a čo si medzi nami a za nás trpel: nezabudni, že sme ťa ako svojho otca milovali. Vráť sa k nám čím prv.“

Čo Cirkev s veľkými námahami na obdiv sveta vystavila, to razom zničila ľudská zloba a závišť. Jezuiti (asi 560 členov) museli opustiť tieto redukcie na rozkaz svetскеj moci. Európski kolonizátori nevedeli zniesť, že svoje komendy nemohli rozprestrieť aj na toto územie a do otroctva uvrhnúť aj tamojších Indiánov. Preto vymysleli bezzákladné pomlavy proti jezuitom, ako by títo z tamojších zlatých a strieborných baní (ktoré nejestvovaly) a z utláčania Indiánov ohromné majetky si nashromáždili. Po vyhnaní jezuitov štátna moc prevzala správu redukcií a hoci dominikáni a františkáni usilovali sa starať o duchovné potreby obyvateľstva, na mieste prekvitajúceho cirkevného a občianskeho života nastalo veľké spustošenie. Krásne budovy a chrámy spustly, ľudomilné inštitúcie zanikly, ľud utiekol alebo v otroctve trel biedu, znovu klesol do nemravnosti prechovávajúc v srdci nenávišť proti každému Europeanovi. Z obyvateľstva koncom 18. storočia len polovica tam zostala.

Misijná činnosť v Severnej Amerike.

Hoci K a n a d a ešte r. 1536 sa dostala pod nadvládu Francúzov, predsa prví vierozvestovia (jezuiti) len po r.

1611 začali kultúrnu prácu medzi tamojšími Indiánmi (Huróni, Čipeváji, Irokezi a Sinindiáni), v čom im Angličania robili ustavičné prekážky. Františkáni r. 1615 v Quebecu (neskôr hlavné mesto Kanady) postavili si kláštor a keštol. Angličania však misionárov odvliekli do zajatia (1628). Jezuiti r. 1632 obnovili svoju mis. činnosť, založili dva semináre a z ústredia svojho v Quebecu rozširovali svoje mis. stanice medzi divými indiánskymi kmeňmi. Apoštolmi Hurónov boli pátri Lallemand, Jogues a Brebeu, ktorých nepriatelia Hurónov, Irokézi po ukrutnom mučení zabili. R. 1675 Quebec sa stal prvým biskupským mestom.

Na území terajších Severoamerických Spojených štátov v tejto dobe bola len slabá mis. činnosť a to pre nepriateľský postoj Anglicka. Jedine v Marylande boly pozoruhodné výsledky anglických jezuitov. Lord Cecil Baltimore osadil v tejto krajine 200 katolíckych írskych rodín i s niekoľkými jezuitmi. Títo svojou systematickou mis. prácou získali pre Cirkev indiánske kmene, žijúce na okolí rieky Potomac. Od r. 1650 aj francúzski a talianski kapucíni im poskytovali pomoc, ale pre nepriateľské chovanie sa protestantov museli svoju činnosť zastaviť. Neskôr nové pole sa otvorilo pre misionárov na okolí zálivu Hudsonského, Montreálu a pri jazerách Ontario a Erie až po štáty Louisiana a Arkansas. Na týchto krajoch spojenými silami pracovali okrem jezuitov sulpiciáni, kapucíni a františkáni. V Baltimore r. 1789 bolo založené biskupstvo, ktoré r. 1808 bolo povýšené na arcibiskupstvo. — Na polostrove Florida mis. akcia pomaly pokračovala a dala Cirkvi nových mučeníkov.

Medzi skrovným mis. výsledkom v Severnej Amerike a bohatou mis. žatvou v Južnej Amerike je veľký rozdiel, ktorý zapríčinily zväčša miestne pomery. Cirkev v Severnej Amerike dosiahla veľký rozkvet len v XIX. storočí.

Štvrtá doba

Najnovší vek misijných dejín.

(Od r. 1800)

Stav misií na počiatku 19. storočia poskytuje smutný obraz. Jezuiti, ktorí aj počtom aj horlivosťou vynikali vo všetkých svetadieloch, následkom rozpustenia Spoločnosti Ježišovej museli zanechať svoje mis. stanice, čo spôsobilo ohromnú škodu dielu šírenia viery. Francúzska revolúcia a s tým spojená sekularizácia pozbavila Cirkev v mnohých štátoch hmotných prostriedkov, potrebných k podporovaniu misií; aj sama Propaganda stratila svoje majetky. Napoleonove vojny a voľné revolučné smýšľanie vzdelaných tried odvrátili pozornosť veriacich od ideálneho mis. hnutia. Španielsko, ktoré najviac podporovalo misie, stratilo svoje južno-americké kolónie a svoje popredné miesto vo svetovej politike. — V Ázii len na Filipínskych ostrovoch sa udržal cirkevný život neporušený; v ostatných krajinách bol badateľný značný úpadok. V Prednej Indii, kde anglickí protestanti hatili misionárov v ich úlohe, len polmilióna katolíkov zostalo, v Zadnej Indii ani toľko. V Číne pre ustavičné utlačovanie Cirkvi len 200.000 katolíkov žilo v troch diecézach roztrúseno, v Kórei len niekoľko tisíc. Japonsko bolo celkom uzavreté pre kat. misie. V Severnej Amerike protestantizmus a nedostatok kňazstva, v Južnej vnútorné rozbroje a vojny znemožňovali vývin Cirkvi. V Afrike bol stav misií najsmutnejší. Na severe mohamedanizmus, na juhu kalvinizmus ničily prácu horlivých vierozvestov. V Abesínii schismatici nechceli misionárov trpieť, z Madagaskaru boli misionári prinútení vysťahovať sa. V Kongu v jedinom biskupstve (Loanda) 10 kňazov pastorovalo asi 30.000 veriacich.

Podivuhodné je, že po tomto úpadku v ďalších desať-

ročiach vyvinula sa taká živá a plodná mis. činnosť, akú bez božského zasiahnutia nik nemohol očakávať a ktorá vo výsledkoch prevyšuje hocktoré predošlé storočie. — Čomu môžeme pripisovať tento nečakaný obrat?

Okrem pôsobenia Ducha sv., ktorý tam a vtedy pôsobí, kde a kedy chce, — rôznym činiteľom a príčinám.

Príčiny nového rozkvetu misií.

A. Bezpochyby nové vynálezy (železnice, paroplavba) a tým urýchlená premávka nielen sblížily od seba d'aleké krajiny a národy, ale umožnily aj čulejší misijný život a rýchlejšie spojenie s ústrednou Propagandou a celou Európou.¹⁾ Nové územia staly sa prístupnými nielen európskym obchodníkom, cestovateľom, ale aj misionárom.

Najnovšie vynálezy; telegraf, kino, rádio a lietacie stroje tiež bývajú použité na celom svete v prospech misií tak v tuzemsku, ako aj v zahraničných misiách.

B. V najnovšej dobe rozkvetu misií musíme predovšetkým vyzdvihnúť horlivosť zástupcov Cirkvi zvlášte: veľkolepú starostlivosť pápežov tejto periódy o misie.

Pius VII. (1800—1823) obnovil r. 1814 Spoločnosť Ježišovu, ktorá si získala v minulosti najväčšie zásluhy v šírení viery a teraz s predošlým elánom sa dala do mis. práce. Aj iné mis. kongregácie boli potvrdené; najväčšieho významu však bola reorganizácia Propagandy r. 1817 a potvrdenie Dieľa šírenia viery r. 1823.

Gregor XVI. (1831—1846), ktorý bol pred zvolením za pápeža prefektom Propagandy, dal nový impulz mis. hnutiu. Založil 70 nových diecéz a apoštolských vikariátov, zdôrazňoval veľký význam domorodého kňazstva,

¹⁾ Sv. Františkovi Xav. cesta z Lisabonu do Goy (Predná India) trvala 13 mesiacov, — teraz možno prekonať tú diaľku za 1 mesiac.

ustanovil apoštolských zástupcov (delegátov) v Mezopotámii, v Kurdistáne, v Malej Arménii a v Grécku. Vo svojej encyklike, vydanej r. 1840, zvlášte odporúčal mis. spolok „Dielo šírenia viery“.

P i u s IX. (1846—1878) nasledoval svojho predchodcu v oddanosti mis. dielu. Založil apošt. zastupiteľstvo v Turecku a Perzii, podriadil Propagande územia škandinávskych štátov, v Spojených štátoch amerických založil 38 nových biskupstiev a v Austrálii deväť. V mis. územiach utvoril 33 apoštolských vikariátov a 10 prefektúr. R. 1862 odlúčil od Propagandy sekciu pre orientálne obrady; odporúčal Dielo detinstva Ježišovho, v Ríme založil mis. seminár pre Spoločnosť sv. Petra a Pavla. R. 1869 poslal cirk. predstaveným v Indii vážne inštrukcie.

L e v XIII. (1878—1903) utvoril 65 apošt. vikariátov a 35 apošt. prefektúr, 34 arcibiskupstiev a 79 biskupstiev, centr. seminár v Kandy; r. 1897 nariadil sbierky pre Svätú zem a r. 1890 pre vykúpenie otrokov. Vo svojej významnej encyklike „Sancta Dei Civitas“, vydanej 3. dec. roku 1880, odporúčal mis. spolky a vyzval veriacich, aby mravne a hmotne podporovali misie. Vydal inštrukcie aj pre misie v Číne a Indii.

P i u s X. (1903—1914) vo svojej konštitúcii „Sapientii consilio“ (1908) presne ustálil práva a povinnosti Propagandy v územných a osobných veciach. Za jeho pápežstva bolo utvorené 41 apošt. vikariátov a 41 prefektúr, 18 archidiecéz a 62 diecéz. Mis. domom a spoločnostiam v Taliansku vydal zvláštne mis. úpravy pre misie Talianmi spravované.

B e n e d i k t XV. (1914—1922) bol pápežom zväčša za svetovej vojny, kedy len máločo sa dalo vykonať v záujme misii. Predsa mnoho urobil aj on za misie. R. 1917 udelil samosprávu orientálnej kongregácii a založil orientálny ústav. S jeho menom je spojené schválenie spolku: „Misijsná jednota duchovenstva“, ktorú predpísal pre všetky diecézy sveta. Založil 30 apošt. vikariátov, 9 prefektúr

a 3 prelatúry nullius, zriadil 18 diecéz a 7 arcibiskupstiev, r. 1919 otvoril kolégium pre Etiopov, znovu zriadil ústav pre Maronitov. — Najvýznamnejším mis. dielom jeho je však encyklika „Maximum illud“ z 30. nov. 1919 o svetových misiách. Dosiaľ ani jeden pápež nevyložil tak dôkladne, systematicky, jasne a obširne hlboký význam diela šírenia viery, ako Benedikt XV. v tejto encyklike, ktorú možno menovať „magna charta“ misií. V nej dáva úpravy mis. biskupom, apošt. vikárom a prefektom, taktiež aj mis. kňazom, ktorých varuje pred každým šovinizmom a nakladá im zaoberať sa výlučne získaním nesmrteľných duší. Vypočíta predpoklady dobrej výchovy misionárov (pestovanie vied teologických a profánnych, znalosť domorodej reči, svätosť života, dôvera v Bohu). Od katol. veriacich žiada všemožnú duchovnú, mravnú a hmotnú podporu mis. diela, a odporúča mis. spolky (Dielo šírenia viery, Detinstvo Ježišovo, Dielo sv. Petra ap. pre výchovu domorodých kňazov) a predpisuje založiť Misijnú jednotu duchovenstva vo všetkých diecézach sveta.

Pius XI. jeden z najväčších pápežov právom sa volá „pápežom misijným“ pretože pri svojej všestrannej starostlivosti o všetky potreby Cirkvi najväčšie zásluhy si získal uskutočnením, prehlbením a rozšírením mis. programu svojho predchodcu. Podľa jeho plánu ústredie „Dielu šírenia viery“ r. 1922 preložil do Ríma a pripojil k organizáciám kongregácie Propagandy. Trom hlavným mis. spolkom (Dielo šírenia viery, Detinstva Ježišovho a sv. Petra ap.) dodal význam tým, že ich menoval pápežskými dielami. Od kňazov žiadal, aby členovia „Mis. jednoty duchovenstva“ tieto tri pápežské mis. diela rozširovali. 4. júna r. 1922 na sviatok Ducha sv. predniesol v chráme sv. Petra svoju chýrnu mis. homiliu z príležitosti tristoročného jubilea založenia Propagandy; v nej prejavil svoje nadšenie nad doterajšími veľkolepými výsledkami mis. činnosti Cirkvi, spolu vyslovil veľký žiaľ nad tým,

že ešte 1 miliarda pohanov nepozná učenie Kristovo. Svoj preslov končil výkrikom bolesti a volaním o pomoc zmeniť tieto smutné pomery, ktoré každého zaväzujú zúčastniť sa na mis. diele.

Jeho dielom je aj bohatá misijná výstava, usporiadaná vo Vatikáne r. 1925 z príležitosti Svätého roka, ktorá návštevníkom a zvlášte početným pútnikom znázornila veľké dielo svetových misií Cirkvi. Aby účinky tejto výstavy staly sa trvalými, v Lateráne založil Misijné etnologické múzeum a Pápežskú mis. bibliotéku.

Nato nasledovala jeho veľká mis. e n c y k l i k a „*R e r u m E c c l e s i a e*“, vydaná 28. februára 1926, v ktorej objasnil, že misijné dielo podporovať je záujmom a povinnosťou všetkých veriacich a to modlitbami, dobrými skutkami a vstúpením do Pápežského mis. diela šírenia viery; ďalej máme umožňovať mis. povolania, aby čím viac robotníkov mohlo byť poslané do vinice Pána. Členom Misijnej jednoty duchovenstva má byť každý kňaz a páp. dielo šírenia viery má byť založené v každej farnosti. Zvlášte vyzdvihuje veľký výchovný význam domorodého kňazstva a založenia seminárov, kongregácií a charitatívnych ústavov v mis. územiach, čo upevní a ustáli mis. dielo aj v prípadoch prenasledovania viery a uľahčí prístup domorodých obyvateľov do Cirkvi. Dáva úpravy aj pre misionárov, ako dosiahnu úspechy vo svojom vznešenom povolaní.

15. júna 1926 upravil prípis na predstavených misií v Číne, v ktorom podrobne vypočíta ich úlohy.

Vo svojej audiencii, danej prokurátorom misií 6. dec. 1929 žiadal, aby misionári neboli nacionalizmu oddaní, ale výlučne katolicizmu, lebo prehnaný nacionalizmus býva pohromou pre misie. Misionári sa majú starať len o veci Božie, lebo podľa apoštola „Žiaden bojovník Boží nezapletáva sa do svetských obchodov.“²⁾ Konečne odporúčal im vo všetkom zachovávať jednotu, zdôrazňovanú Spasi-

²⁾ 2. Tím. 2, 4.

teľom pri poslednej večeri, lebo duch jednoty im dodá zmužilosť a zmužilosť ich privedie k víťazstvu. Jednota smýšľania, srdc, vôle a skutkov je tajomstvom pravých úspechov.

Významným činom jeho pontifikátu bolo vysvätenie šesť prvých čínskych biskupov, ktoré sám konal 28. októbra 1926 a prvého japonského biskupa 30. okt. 1928. — Ne-skôr (1933) konsekroval 3 nových čínskych biskupov a jedného indského, aby tak domorodí biskupi mohli spravovať svojich cirkevníkov.

V kongregácii pre východnú cirkev ustanovil zvláštnu komisiu pre Rusko a dal jej samosprávu. R. 1929 dal v Ríme vybudovať ruské kolégium a etiopské preložil r. 1930 do nových budov v meste Vatikánskom. Orientálnemu ústavu dal právomoc udeľovať akademické stupne. Jeho encyklika „Mortalium animos“, vydaná r. 1928, je venovaná úplne myšlienke sjednotenia odlúčených bratov a kodifikácii kanon. práva východného.

Ani jeden pápeľ neutvoril toľko apošt. delegácií, diecéz, mis. staníc a nových mis. okresov, ako P i u s X I. Delegácie apošt. byly založené v Bulharsku, Egypte, Arábii, Abesínii, Palestíne, južnej Afrike, belgickom Kongu, Číne, Indii (Padroado), Indočíne, Lotyšsku, Litve a Estónsku. Dávny spor o právomoc v Padroade (India) urovnal s Portugalskom v breve „Multa praeclare“, vydanom 24. apríla 1938.

Počet ním ohraňčených nových mis. území je neobyčajne veľký. Za jeho pápežstva bolo utvorené 37 mis. staníc, 86 apost. prefektúr, 80 apošt. vikariátov, 16 mis. prelátúr, 66 diecéz, 15 arcibiskupstiev; spolu 305 mis. cirk. cirkumskripcií! Tieto činy a výsledky mis. horlivosti veľkého pápeža opravdu sú také skvelé, že budú rozhodne podkladom bohatej mis. žatvy v budúcnosti.

C. Biskupi a svetskí kňazi svedomite konali a konajú svoje mis. povinnosti tým, že poslušne a radostne prevádzajú mis. nariadenia sv. Stolice. Biskupi nie-

len uverejňujú pápežské mis. encykliky, ale aj sami vydávajú pastierske listy duchovenstvu a veriacim o mis. myšlienke, žiadajú zakladať mis. spolky v každej farnosti, zúčastňujú sa na mis. slávnostiach, nariadujú mis. sbierky a zavedenie schránky pre mis. účely v každom chráme.

Kňazi, verní svojmu povolaniu, vykonávajú svoje mis. úlohy s príkladnou horlivosťou, niekde až s apoštolským nadšením. Prevažná väčšina je už začlenená do „Mis. jednoty duchovenstva.“ Niektorí značnými milodarmi prejavujú svoje oduševnenie, zvlášte podporami na výchovu domorodého kňazstva. Svojich veriacich nielen v kázňach povzbudzujú k mis. horlivosti, ale aj prednáškami, spestrenými svetelými obrazmi, šírením mis. časopisov a mis. spolkov. Bohoslovci im pritom pomáhajú v prázdninách. Niet snáď kňazského seminára na svete, kde by bohoslovci neboli zapísaní do mis. jednoty, nemávali vo svojich literárnych spolkoch prednášky o misiách a nekonali by sbierky na misie.

D. R e h o ľ n í c t v o bolo vždy úzko spojené s misiami. Misie bez rehoľníkov ťažko by sme si vedeli predstaviť. Misionárske povolanie je najdokonalejšie, najvznešenejšie a najťažšie na svete. Nedivme sa, že si ho tí zvolia najviac, ktorí vo svojom rehoľníckom stave sú na ceste kresť. dokonalosti. Hlavne mnísi to boli v stredoveku a novoveku, ktorí misijný program Cirkvi s veľkými ťažkosťami a sebažertvovaním príkladne a svedomite prevádzali vo všetkých svetadieloch. Aj v najnovšej dobe (od 1800) konajú túto úlohu, sverenú im sv. Stolicou a predpismi svojej rehole. Popri starých reholiach nastúpily nové kongregácie, ktoré závidia svojou horlivosťou so starodávnymi v šírení kráľovstva Božieho na celom svete. Ich misijná činnosť je sústavnejšia, praktickejšia a intenzívnejšia ako v predošlých časoch. Stavajú zvláštne ústavy, školy pre výchovu misionárov, ba sú kongregácie, ktoré sa výlučne zahraničným misiám venujú a to alebo všeobecným (pre celý svet) alebo pre isté mis. kraje.

Mis. spoločnosť z Picpus, potvrdená r. 1817, sa venuje misiám v Oceánii, taktiež aj kongregácia maristov (r. 1815) dokiaľ obláti Nepoškvrnenej Panny Márie pre celý svet (1816). Steylská Spoločnosť Slova Božieho, založená A. Janssenom r. 1875, vychováva svojich členov výlučne pre zahraničné misie. — Jezuiti, len čo ich rád r. 1814 ožil, s novým elánom začali pokračovať v pretrhutej mis. činnosti a teraz oni majú najviac misionárov, pracujúcich po celom svete. Zo starých rádov vynikajú: františkáni, kapucíni a dominikáni. Z nových kongregácií najcennejšiu prácu konajú: palottíni (r. 1835), Misionári Srdca Ježišovho (1854), saleziáni (1855), lazaristi, Spoločnosť Slova Božieho (1875), benediktíni sv. Otílie (1884). R. 1920 bolo 45 mis. rehol'ných spoločností so 7506 misionármi.

Aj ž e n s k é mis. kongregácie sa potešiteľne rozmnožujú a v mis. územiach zvlášte v školách, v nemocniciach a v charitatívnych ústavoch konajú neocniteľnú prácu. Je ich spolu 170, z ktorých Francúzsko má 37, Taliansko 17, Nemecko 14 atď.^{*)}

Ich bezzištnú, obetavú prácu obdivujú aj pohania a protivníci katol. misií.

Podľa páp. ročnice z r. 1941 Cirkev na celom svete má 73.887 m i s i o n á r o v (mužov a žien). Z toho je 20.587 kňazov (i svetských), 8.514 frátrov (laikov) a 44.895 misijných sestier. Akú záslužnú prácu konajú títo za rozšírenie viery Kristovej! Keď počet ročite obrátených pohanov nezdá sa byť aj veľkým, predsa v porovnaní s minulosťou ročný prírastok (asi 800.000) znamená pre Cirkev a nebo veľký zisk.

Tento prírastok je tým cennejší, lebo novokresťania sú kvalitatívne hlbšie založení, t. j. vedú opravdu kresťanský, príkladný život, sú horlivejší vo vykonávaní svojich povinností, ako keď boli predtým od svetskej vrchnosti často nútení hromadne prijať kresť. vieru.

^{*)} Vid' štatist. dáta o všetkých reholiach v knihe: P. Bern. Arens S. J.: *Handbuch der Katol. Missionen*. 1925.

E. Misijné spolky sú tiež výtečným prostriedkom mis. úspechov v tejto dobe. Ojedinelé modlitby a obete jednotlivcov za misie sú cenné, ale nie trvalé a všeobecné. Práve preto sv. Stolica nalieha, aby mis. spolky vo všetkých farnostiach boli založené a to tak pre dospelých ako aj pre školskú mládež. Keď sa úmysel a vôľa sv. Stolice uskutoční, tak každá fara, takmer každý veriaci bude sústavne zapriahnutý do veľkého diela misijného. Čo to bude časom znamenať, keď milióny katolíkov každého veku a stavu denne budú prednášať svoje prosby k Otcu nebeskému za uskutočnenie túžby Spasiteľovej, aby „všetci jedno boli“, aby na svete v jeho kráľovstve bol „jeden ovčinec a jeden pastier“. Okrem toho malé príspevky členov mis. spolkov vzrastú na mohutnú riekku hmotnej podpory pre ciele misijné. Tieto hmotné prostriedky misie teraz preto potrebujú, lebo nie sú už podporované ako predtým od koloniálnych štátov (Portugalsko, Španielsko a Francúzsko).

Mis. spolky sú svetové alebo krajinské. Svetové sú tri spomenuté už pápežské diela: a) šírenia viery, b) detinstva Ježišovho a c) sv. Petra apoštola pre výchovu domorodých kňazov. Krajinské sú obmedzené na územie niektorého štátu alebo kraja a podporujú obyčajne len niektorý mis. kraj. Taký je v Nemecku Spolok Xaverius, v Bavorsku sv. Ludovíta a Leopolda, na Morave sv. Cyrila a Metoda, sv. Petra Clavera (založený na podporu afrických misií.⁴⁾)

F. Tlač je veľmocou aj na mis. poli. Je významným moderným prostriedkom šíriť každú ideu a tak aj misijnú. Mis. tlač. stále oboznamuje svojich tisícich čitateľov o novších mis. udalostiach, upozorňuje ich na ich povinnosti a povzbudzuje k mis. horlivosti zvlášte laikov. Do mis. literatúry patria a) mis. knihy, vedecké a ľudové o pod-

⁴⁾ Príjmy mis. spolkov v minulom storočí činily (podľa Baumgartena) 450 miliónov. Protestanti na misie priemerne oveľa viac obetujú, no ich mis. výsledky sú predsa nepatrné.

state mis. diela, o mis. dejinách, mis. práve, životopisy misionárov, mis. štatistiky, zemepis, mis. pastorácia atď.; b) mis. časopisy, ktoré od r. 1860 v každej krajine vo veľkom počte sa rozmnožily. Podľa Arensa r. 1922 bolo ich 316 (v Nemecku 46, vo Francúzsku 37, v Taliansku 30, v Holandsku 26). Na Slovensku máme 3 mis. časopisy; úradným orgánom sú: „Katolícke misie“, redigované P. Králičekom S. J. v Trnave; „Hlasy z domova a z misií“ vydávané Spoločnosťou Slova Božieho v Nitre pod vedením redaktora P. Drevéka; „Mládež a misie“, redigované a vydávané slov. saleziánmi v Bratislave;*) c) mis. kalendáre a letáky, ktoré sú v každej krajine obľúbené.

Uvedené príčiny a prostriedky dávajú nám dostatočné vysvetlenie na otázku, čomu máme pripisovať veľké úspechy svetových misií v najnovšej dobe. Nový, čulý život v misijných územiach celého sveta spočíva na tak pevných základoch, že ani svetová ani terajšia vojna nemohla mu spôsobiť väčšie škody. Že moderné štáty úradne neposkytujú podporu katol. misiám, má tú výhodu, že Cirkev je v tomto ohľade úplne nezávislá; a je spolu dôkazom, že úspech misií nezávisí od dobrej vôle štátov, a že bez nich — s pomocou Božou a horlivosťou všetkých veriacich — ešte väčšie mis. výsledky vie dosiahnuť, ako keď sa štáty aj do mis. vecí miešaly.

Misijná činnosť v jednotlivých kresťanských štátoch.

Keď po všeobecnom mis. prehľade najnovšej doby prechádzame na mis. činnosť jednotlivých kresť. národov,

*) Na Slovensku vychádza každoročne aj „Ročenka“ pre kňazov o celokrajinskej mis. činnosti. Redigoval ju 10 rokov najd. p. biskup Dr. Andrej Škrábik. Redakciu vedú teraz Dr. Eduard Nécsey a R. Formánek.

tu pred ostatnými musíme vyzdvihnúť Francúzsko, ktoré v poslednom čase najväčšie obete prinieslo na oltár sv. misií a to tak duchovné ako aj hmotné. Ani jeden národ nedal Cirkvi toľko misionárov (mužských i ženských), ako francúzsky a ani v jednej krajine nepriniesli veriaci toľké hmotné obety v prospech misií ako vo Francúzsku.

Vznešená a praktická myšlienka zorganizovať mis. činnosť na základe spolkovom zrodila sa tiež na pôde francúzskej. Tri pápežské mis. diela, rozšírené už po celom svete, sú pôvodu francúzskeho. Paulína Mária Jaricot v Lyone r. 1822 dala a uskutočnila myšlienku založiť „Dielo šírenia viery“. — Augustín de Forbin — Jansos, biskup v Nancy založil r. 1843 „Dielo sv. detinstva Ježišovho“ a Štefánia Bigard a jej dcéra Johanna utvorily r. 1889 „Dielo sv. Petra ap. pre výchovu domorodých kňazov“. — Francúzsko je rodnou zemou najviac mis. spoločností ako Picpusskej (1805), maristov (1816), Najsv. Srdca Ježišovho (1855) oblátov Nepoškvrnenej Panny (1816), sv. Františka Salezského pre južnú Afriku (1872), Otcov Duch sv. (1841) a Bielych otcov pre strednú Afriku (1868), asumpcionistov pre Východ (1845) a Otcov-Sion pre židovské misie (1843). — Okrem toho aj ženské mis. kongregácie boli tu založené. Staré rehole jezuitov, lazaristov, kapucínov, františkánov a dominikánov tiež vynikaly svojou mis. obetavosťou, dokiaľ neboli zrušené protiklerikálnou vládou. (Jedine lazaristi a Milosrdné sestry sv. Vincenta z Pauly boli ponechané, zaiste preto, že ich zakladateľom bol Francúz.) Svetová vojna spôsobila aj francúzskemu mis. dielu mnohé škody.

Taliano v oduševnenosti za svetové misie paralelne kráčalo v najnovšom čase so sesterským národom francúzskym, keď aj pre vnútorné skomolené politické a hospodárske pomery nie s takým výsledkom ako Francúzsko. Proticirkevné vlády hatily a znemožňovali cirkevný život aj na mis. poli. Hoci Taliani — pre svoje slabšie hmotné pomery nevedeli toľko obetovať na tento cieľ

ako Francúzi, na šírení viery predsa veľkú účasť mali vysielaním misionárov po celom svete. Okrem seminára Propagandy povstali mis. semináre v Miláne (r. 1850 pre Čínu a Indiu), v Parme, v Turíne, Verone a Ríme (sv. Petra a Pavla). Teraz najväčšiu mis. činnosť vyvinujú saleziáni, jezuiti, silvestrini (Ceylon), karmelitani (India), františkáni (Čína, sv. Zem) a kapucíni (Afrika, India). Aj ženské kongregácie spolupracujú v šírení viery.

Taliansko r. 1939 zaslalo Propagande na mis. ciele 5,900.000 lir, čím stojí na druhom mieste obetavosti medzi európskymi štátmi. (Acta cooperationis missionariae Sanctae sedis. a. 1940. Vol. I.)

Španielsko a Portugalsko, niekedy slávne zeme aj v mis. hnutí, po svojom politickom úpadku zanedbali aj svoju predošlú mis. úlohu. V týchto štátoch, kde za jedno storočie býva viac revolúcií. Cirkev a zvlášte rehole často bývajú vyrušené vo svojej činnosti, ale preto po prechodnej pohrome vždy znovu sa dajú s chuťou do práce a rýchlo doháňajú, čo zameškaly. Španielski dominikáni majú svoje mis. stanice na Filipínach, v Tonkingu a na Formóze, františkáni v Číne a Maroku, jezuiti v Mindanao, augustíni v Číne, Synovia Nepoškr. Srdca vo Fernando Poo a benediktíni na Filipínach. R. 1919 bol založený mis. seminár v Burgose. Napriek katastrofálnej revolúcii, ktorú Španielsko v posledných rokoch prežilo, cirkevný život začína rozkvitať a r. 1939 španielski katolíci mohli už Propagande poslať na všeobecné mis. ciele 354.797.— pesiet.

V Portugalsku mis. hnutie pre časté nepokoje naráža tiež na veľké ťažkosti. Predsa vznikly tam v druhej polovici min. storočia dva mis. semináre pre portugalské kolónie. Na mis. územiach príkladne pracujú ich jezuiti a Otcovia Ducha sv. — Mis. sbierky sú v tejto krajine nepatrné.

Nemecko v prvej polovici minulého storočia malý záujem prejavovalo o misie, v posledných desaťročiach však

môžeme aj na tomto poli tvrdiť: *Germania docet*. Javí sa to na poli literárnom a organizačnom. V máloktovej krajine vychádza toľko mis. časopisov a kníh o misiách ako v Nemecku. Takmer každý stav má svoju mis. organizáciu a časopis. Na území tomto v posledných rokoch bolo 24 mis. spoločností so 49 ústavmi a 800 misionármi-kňazmi. Dielo detinstva Ježišovho v Nemecku má najviac členov a horliteľov. Zaujímavé je, že *A. Janssen* práve v dobe tuhého kultúrneho boja r. 1875 založil „Spoločnosť Slova Božieho“ v Steyli, v susednom Holandsku, pre všeobecné misie, ktorá sa rozšírila po celom svete a najviac rozkvitá.

V *Maďarsku* v posledných rokoch badať väčší záujem o svetové misie. Spoločnosť Slova Božieho má tu dva výchovné ústavy. Mis. sbierky r. 1939 vyniesly 244.421.—talianskych lír.

Belgicko vyniká medzi malými štátmi svojou mimoriadnou mis. horlivosťou. Má 15 mis. ústavov, ktorých odchovanci v 25 mis. územiach pracujú, zvlášte v belgickom Kongu (1200 kňazov, 300 laických bráťov a 1500 mis. sestier). Belgickí katolíci r. 1939 vyše 3½ milióna lír poslali Propagande na mis. ciele.

Holandskí katolíci vo svojej obetavosti ešte i Belgičanov prevyšujú. Keď aj nemajú vlastné mis. rády, predsa poskytujú útulok reholiam, vyhnaným z cudzích krajín, alebo ktoré sa nevedia vo vlasti dostatočne uplatniť. Tak prijali mnohých mis. rehoľníkov z Francúzska, Anglicka a Nemecka (steylski misionári). — Propagande venované sbierky na misie r. 1919 činily 3,366.000 lír.

Klasickou mis. zemou je *Alsasko-Lotrinskó* tak čo sa mis. povolani ako aj obetavosti týka.

Ostmark (býv. Rakúsko) má niekoľko mis. ústavov, z ktorých najväčší je mis. dom „*Societatis Verbi Divini St. Gabriel*“ v Mödlingu, kde sa aj pekný počet slovenských bohoslovcov pripravuje na svoju mis. úlohu.

Švajčiarsko má jeden mis. seminár (Betlehem); svojimi mis. sbierkami tiež vyniká.

Na území Poľska Spol. Slova Božieho má 4 ústavy:
V Anglicku primerane malému počtu katolíkov mis. činnosť je dosť malá. Majú tu predsa vlastnú mis. spoločnosť „Mill Hill“, založenú Vaughanom, ktorá do Konga, Nového Zélandu a Indie vysiela vierozvestov. Mis. zbierky sú dosť značné (r. 1919 vyše 1 milión lír obetovali na misie).

Írsko svojou obetavosťou pokračuje vo svojich mis. tradíciách (r. 1919 blízko 2 mil. lír dalo na misie). Vo svetovej vojne (1917) bol založený mis. ústav v Maynooth pre Čínu. Iné mis. spoločnosti majú tu tiež vlastné domy.

V Amerike pozoruhodné je mis. hnutie v Spojených štátoch, kde mnoho cudzozemských mis. rehól založilo svoje mis. ústavy, z ktorých najvýznamnejší je veľký dom Spol. Slova Božieho v Techny. Aj akademická mládež je chválitebne zapriahnutá do mis. diela. Mis. ideu šíri asi 50 časopisov. Mis. rada r. 1919 poslala do Ríma 16½ miliónov lír na misie, čím prevyšuje obetavosť všetkých štátov (dodala štvrtú časť všetkých mis. zbierok na svete). — Kanada tiež vyniká svojou mis. činnosťou. Blízko 3 miliónov lír obetuje ročne na mis. ciele.

V Južnej Amerike len Brazília ukazuje väčšie porozumenie o mis. hnutie. (Vyše 1½ milióna lír činia ročne jej milodary.)

SLOVENSKO už pred svetovou vojnou prejavovalo svoju lásku k svetovým misiám a to podporovaním mis. časopisov, značnými darmi a zbierkami a vysielaním svojich synov do misií. Zvlášte kongregácia Školských bratov vysiela svojich členov do zahraničných misií.

Po svetovej vojne, keď aj Slovákovi bol dopriaty voľný národný vývin, misijná akcia zaznamenáva veľký vzostup v každom ohľade. Podľa výkazu z r. 1939 slovenské rehole majú v zámorských misiách 17 slovenských kňazov, 106 bratov a 35 sestier, spolu 161 členov. Tento počet bude sa zväčšovať, keď početní chovanci Spoločnosti Slova Božieho v štyroch slov. ústavoch vychovávaní stanú sa kňaz-

mi a rozposlaní budú do mis. území. — Mis. tlač je na Slovensku dostatočne rozšírená. Na zmenšenom území Slovenska mis. sbierky ročne vykazujú blízko 1 milión korún, čo je zaiste chválitebný výkon od malého a chudobného slovenského národa. (Ročný priemer na jedného veriaceho činí 51 halierov.)

**Misijné výsledky
v jednotlivých krajinách.**

EUROPA.

Aj Eur o p a má svoje formálne mis. územia hoci pohanské krajiny nemá. Niektoré krajiny, kde je málo katolíkov, sú považované za mis. kraje (diaspory) a patria priamo pod právomoc kongregácie de Propaganda; odtiaľ sú aj dotované zo všeobecných mis. sbierok.

K týmto európskym mis. krajinám patria:

D á n s k o s 25.700 katolíkami (z r. 1933);

F í n s k o s 1.500 katolíkami;

I s l a n d (276 katolíkov);

N ó r s k o (2.900 katol.);

Š v é d s k o (4031 katol.);

G i b r a l t á r (15.410 katol.);

V J u h o s l á v i i tieto kraje: Antivari (28.000 katolíkov), Banjaluka (118.000 katolíkov), Mostar (168.500 katolíkov), Skoplje (28.000 katolíkov), Vrchbosna [(Sarajevo) 300.000 katolíkov];

A l b á n s k o (100.320 katol.);

G r é c k o (54.000 katol.);

D o d e k a n é z y (7.700 katol.);

B u l h a r s k o (44.240 katol.).

Spolu: 900.500 veriacich.

Biskupské sídla sú v Juhoslávii, Rumunsku, Bulharsku, Grécku a Albánii.

Na týchto európskych mis. územiach pôsobia čiastočne svetskí kňazi, čiastočne rehoľníci. Prírastok nie je značný a pozostáva z obrátení jednotlivých rodín alebo z prisťahovalcov.

Má Eur o p a aj mohamedánov, menovite v európskej

časti Turecka, ale už spomenutý ich fanatizmus neprípustí väčší úspech v mis. činnosti.

To isté môžeme povedať aj o zátvrdlosti židov, roztrúsených po celej Európe. Predsa v každej dobe nájdeme z tohoto národa i významnejších konvertítov, ktorí sa stali ozdobou Cirkvi. Takí boli v minulom storočí: Alfonz Ratisbonne (a jeho brat Teodor), Pavol a Samson Libermann, Dávid Pavol Drach, orientalista, ktorý svojím dielom: *Drei Briefe an die Israeliten*“ mnohých pritiahol do Cirkvi. — Jednotlivé konverzie protestantov a židov sú časté v každej krajine a v každom biskupstve, zvlášte z anglikánskej cirkvi v Anglicku, kde ročne vyše 10.000 prestúpi do katolíckej Cirkvi.

Á Z I A.

I. Predná India.

Táto zem má slávnú mis. minulosť. Prvým vierozvestom Indie bol podľa ústneho podania sv. Tomáš apoštol, ktorý má v Mylapore krásnu katedrálu. Jeden odtienok veriacich si podržal meno „kresťania sv. Tomáša.“

Indiu oslávil svojou prvou mis. činnosťou aj patrón sv. misíí, sv. František Xav., ktorý v meste Goa začal svoju zázračnú mis. dráhu a tu spočívajú aj jeho telesné pozostatky, uctievané od veriacich a aj nevercov. — Prvý svetový eucharist. sjazd r. 1900 konal sa v Goa. R. 1922 boly tu veľké slávnosti z príležitosti tristého výročia kanonizácie sv. Františka Xav.

Počiatkom 19. storočia táto ohromná ríša s 350 miliónmi obyvateľstva mala len 1 milión katolíkov, ktorý počet v najnovšej dobe vzrástol na 3,700.000.

Niektoré prekážky šírenia evanjelia v tejto zemi sme už uviedli. Sú to: roztriedenie a izolovanie obyvateľstva na kasty, prísne uzavretý život a neprístupnosť žien, smutný osud vdov, bieda obrátených a ich spoločenské vyobcovanie z rodiny, takže mis. stanice sa musia o ich životie starať, ďalej stranníckosť anglickej vlády, ktorá viacej nadižala protestantom, mohamedánom a hinduistom než katolíkom.

V najnovšej dobe silné hnutie nacionalistické a túžba po úplnej nezávislosti Indov od európskych štátov tiež značne hatí ďalší postup katolicizmu, lebo Indovia hľadajú na kresťanov ako na vieru cudziu, pochádzajúcu z Európy

a svoje národné hindustické náboženstvo usilujú sa doplniť kresť náukami.

K týmto vonkajším prekážkam pridružila sa aj vnútorná u samých veriacich, prejavovala sa ona v administratívnych a jurisdikcionálnych otázkach a skončila sa dlhé roky trvajúcim rozkolom.

Ďalšou príčinou tohoto rozkazu bolo, že Portugalsko, hoci pri zmenených mocenských pomeroch nevedelo konať svoje cirkevno-patronátne povinnosti, predsa sa húževnate pridržalo svojich starodávnych práv, obdržaných od sv. Stolice, zvlášte čo sa vymenovania biskupov týka a to aj v územiach, ktoré neskôr prišli pod nadvládu Anglicka. — Keď Gregor XVI. založil nové apoštolské vikariáty alebo vymenoval biskupov, portugalská vláda proti tomu protestovala, ich činnosť znemožňovala, ba aj kňazov a ľud poštvala proti nim. Britské úrady pri sporoch o kostoly a fary nadŕžaly schizmatikom. Kapitula v Goe sa tiež postavila proti nariadeniam sv. Stolice. R. 1843 novovymenovaný arcibiskup pre Goy, Jozef de Sylva Torres mal podľa svojho sľubu a žiadosti sv. Stolice učiniť koniec týmto nesvárom. Keď však prišiel do Indie, pridal sa k rozkolníkom a spôsobil nový zmätok. (Hoci bol z Indie odvolaný, rozkol tým neprestal pre neposlušnosť kapituly a biskupa H. Da Matta. Ani konkordát uzavretý r. 1857 medzi sv. Stolicou a vládou nepriniesol úplný mier, až konečne Lev XIII. urovnal dlhotrvajúce trenice r. 1886 uzavretím nového konkordátu. Podľa tejto dohody arcibiskupstvo v Goe bolo povýšené na sídlo patriarchátu s troma sufragánmi; portugalskí králi dostali právo prezentovať biskupov na tieto miesta s povinnosťou hmotne podporovať kapituly, duchovenstvo a semináre. Pápež v tomže roku zriadil hierarchiu v celej Prednej Indii a na Ceylone so 7 arcibiskupstvami, 15 biskupstvami a 14 apošt. prefektúrami. R. 1896 bola obnovená hierarchia obradu sýrsko-malabárskeho pre domorodcov, tzv. kresťanov sv. Tomáša. R. 1893 Lev XIII. otvoril pápežský seminár v Kan-

dy (Ceylon) pre celú Indiu. — Koncom 19. storočia v Prednej Indii a na Ceylone bolo spolu 2,201.000 katolíkov, čo znamená 100 percentový vzrast za posledných 50 rokov.

V 20. storočí tento rozkvet Cirkvi katol. sa ešte zväčšoval, takže r. 1933 bolo tam už 58 diecéz a samostatných mis. okresov s 3,700.000 veriacimi, z ktorých 1 milión je sverené správe 10 domorodých biskupov.

Svetová vojna aj tu narobila škody misiám. Nemeckí misionári boli nútení opustiť svoje stanice a počet ostatných bol tiež snížený.

Významné je hnutie indských jakobitov na sjednotenie s Rímom. R. 1930 ich arcibiskup Mar Ivanois a biskup Mar Teofilos s viacerými mníchmi a početnými laikmi prijali úniu so sv. Stolicou. R. 1932 bola im sverená arcidiecéza z Trivandrume a diecéza v Tiruvalle s 18.000 veriacimi.

V mis. práci takmer všetky európske mis. kongregácie berú účasť, menovite jezuiti, kapucíni, parížski misionári, spoločnosť millhillská a najnovšie saleziáni a Spoločnosť Božieho Slova. Potešiteľné je, že väčšinu kléru tvoria domorodí kňazi (vyše 2000). Keď však uvážime, že India má 350 miliónov obyvateľov, medzi ktorými je do 70 miliónov fanatických mohamedánov, musíme uznať, že na našich misionárov čaká tu ohromné mis. pole k obrábianiu. Výhl'ady do budúcnosti sú nádejné.

Na Ceylone, kde aj sv. František Xav. apoštoloval a mnohých obrátil z kmeňa Tamulov, misijné hnutie v 19. storočí vykazuje veľké úspechy a to zásluhou oratóriánov z Goy a oblátov Nepoškrvnenej P. Márie. Seminár, vystavaný r. 1898 v Kandy, pod vedením jezuitov koná veľké služby Cirkvi v celej Indii. Cirkevná správa je od r. 1894 nezávislá od Indie.

II. Zadná India a Indické súostrovie.

Keď niektorá európska moc podmanila pohanské územie, malo to pre misie svoje výhody, ale aj nevýhody.

Výhoda sa javila v tom, že vierozvestovia a cirkevné inštitúcie boli chránené proti domorodému obyvateľstvu a často podporované od svetských úradov. Malo to aj zlé následky, lebo domorodci ťažko znášali cudzie jarmo, zvlášt' keď dobývatelia chceli novú kolóniu vykoristiť, ako sa to často stávalo. Pohania potom svoj hnev a nenávisť prenášali aj na misionárov a kresťanskú vieru, ktorú stotožňovali s cudzou nadvládou.

V Zadnej Indii v 19. storočí jednotlivé krajiny, vyjmúc Siam, stratili svoju nezávislosť. Francúzsko zajalo Annam, Kočincínu, Kambodžu a Tonking, Anglicko Birmu a Pegu.

V Annam a Tonkingom a Kočincínou žilo počiatkom 19. storočia viacstotisíc katolíkov, ktorí v tejto dobe prežili tri ukrutné prenasledovania z príčin už spomenutých. Prvé sa začalo r. 1831 za cisára Minh-Menha, za ktorého panovania 4 biskupi a 29 kňazov s mnohými veriacimi podstúpilo mučenícku smrť a celé kresť. dejiny boli vypálené. Tohoto v ukrutnosti prevýšil cisár Tuđuk, (1847—83), ktorý z nenávisťi oproti Francúzom, ohrožujúcim jeho krajinu, nechcel strpieť ani jedného kresťana vo svojej ríši. Kto nechcel pošliapať kríž, bol stratený. Francúzi zbraňou chceli znemožniť utlačanie kresťanov, keď sa im to však nedarilo, svojím zasahovaním len škodili veci. Krviprelievanie kresťanov trvalo bez prestania až do r. 1862, keď Francúzi svojou vojennou expedíciou prinútili vládne kruhy k zhovievavosti. R. 1874 však znovu vypuklo prenasledovanie, kedy vyše 10.000 kresťanov zavraždili. To isté sa opakovalo aj r. 1883, (pri čom vlna ukrutnosti proti kresťanom rozšírila sa aj na vikariát vo východnej časti Kočincíny) 9 francúzskych misionárov, 7 domorodých kňazov, 60 katechétov, 200 domorodých mníšok a do 15 tisíc veriacich zaplatilo životom svoju vernosť k Cirkvi. Podivuhodné je, že napriek týmto nerónskym ukrutnostiam počet veriacich sa stále zväčšuje, čo je zásluhou obetavej práce španielskych dominikánov a parížskych misionárov.

Počet katolíkov v týchto územiach vzrástol na 1 milión, z čoho dve tretiny pripadajú na Tonking.

Siam, Laos a Kambodža sú pôsobiskom parížskych misionárov od r. 1844. Títo boli vystavení mnohým nesnázam, dokiaľ Francúzsko neuzavrelo obchodnú smluvu so Siamom (1856), čím sa uvoľnila aj ľahšia cesta hlásaniu evanjelia. Nová éra sa začala panovaním kráľa Čulalongkornoma od r. 1868. Tento panovník preukazoval veľkú priazeň mis. dielu, korešpondoval s Piom IX. a navštívil Leva XIII., hoci Francúzi mu preto mnoho priekoria robili. Ústredie mis. činnosti sa utvorilo v hlavnom meste Bangkok, kde katolíci majú ľudové a stredné školy, kníhtlačiareň a karitatívne ústavy. — V Kambodže a Laos mis. akcia sa tiež potešiteľne vyvinuje.

V Birmě byly utvorené tri apošt. vikariáty pod správou parížskej mis. spoločnosti a milánskych misionárov. Stav misí je uspokojivý.

V Malakke parížski misionári z hlavného mesta Singapore riadia mis. akciu, ale nie tak medzi domorodcami, ako viacej medzi prisťahovanými Číňanmi a Indmi. Centrálny seminár v Penangu, menovaný aj seminárom mučeníkov, vychováva mnoho domorodých kňazov pre celé mis. územie.

Vo východcindickem mnohoostroví najviac ostrovov patrí pod nadvládu Holandska. (Veľké Sundy bez 1/4, Bornea, Malé Sundy, Molukky a západná časť Novej Guiney).

Ostrov Veľké Sundy byly do r. 1808 pre katol. vierožvestov uzavreté pre neznášateľnosť holandských protestantov. Po uvoľnení prístupu katol. misionári zpočiatku nevedeli väčší úspech dosiahnuť, až keď ta prišli r. 1859 jezuiti a prevzali riadenie vikariátu v Batávii; v šírení viery pomáhajú im holandskí kapucíni, spoločnosť millhillská, Srdca Ježišovho a Spoločnosť Bož. Slova.

Na Malých Sundách jezuiti postúpili misijnú akciu Spoločnosti Slova Božieho (1913), ktorá tam blahodarcne účinkuje.

Na ostrove Sumatra, kde sú 3 apošt. prefektúry, holandskí kapucíni konajú úspešne mis. činnosť, na Jáve jezuiti. Na Borneo v južnej holandskej časti kapucíni konajú pastoračnú prácu, v severnej, anglickej kolónii millhillskí misionári. Na ostrove Celebes od r. 1882 jezuiti prevzali misie, neskôr (1919) prepustili toto územie misionárom Najsv. Srdca.

Katolíci na ostrovoch Flores a Timor, keďže do r. 1859 boli len na seba ponechani, upadli do veľkej náboženskej nevedomosti, povier a nemravnosti, ale vieru predsa nestratili. Keď dostali riadnych misionárov (jezuitov), počet veriacich vzrástol na 25.000. Jezuiti r. 1913 túto ap. prefektúru oddali pátrom Spoločnosti Slova Božieho, ktorí za krátky čas vytvorili z nej vzorný misijný okres. V holandskej Východnej Indii je teraz (na všetkých ostrovoch) približne 60 mil. obyvateľov, z čoho katolíkov je 400.000. Najčinnější misionári sú tu jezuiti, lazaristi, Spol. Bož. Slova, členovia spoločnosti Picpus a františkáni.

Ostrov Filipínske boly vždy najpožehnanejším mis. územím a teraz svojou zriadenou hierarchiou, veľkým počtom katolíckeho obyvateľstva vlastne netvorí už v celkosti mis. územie, ale riadnou cirk. správou vedenú katolícku provinciu. Z obyvateľstva, počítajúceho 10.3 miliónov, ani milión pohanov už niet, katolíkov je blízko 8 miliónov, ktorí sú spravovaní v 9 diecézach pod arcibiskupstvom v Manile. Počet kňazov (svetských a rehoľných) je pomerne malý (1500), počtu veriacich nezodpovedajúci.

O šírení kresťanstva medzi pohanmi starajú sa jezuiti, augustiniáni, kňazi spoločnosti Najsv. Srdca a novšie misionári Spol. Bož. Slova a scheutfeldskí misionári. *n. slova*

Keď toto územie r. 1898 z rúk Španielov dostalo sa pod nadvládu Spoj. štátov amerických, stav katolicizmu sa zhoršil. Nový majiteľ španielskych rehoľníkov ako podozrivých vyhnal, ich majetky zabral a uplatňoval svoje zásady úplnej rozluky štátu od cirkvi všade prísne. Cirkev a misie, ktoré Španielsko predtým všemožne podporovalo,

ostaly bez ochrany a podpory. Americká vláda otvorene neutláča Cirkev, do jej vnútornej správy sa nemieša, dovoľuje jej vychovávať kňazov, stavať cirk. ústavy, ale v jej snahách ju nepodporuje, ba vyučovanie náboženstva v školách je zakázané (katechizmus len po riadnom vyučovaní môže byť súkromne vysvetľovaný tým žiakom, ktorí chcú na ňom zostať). Mládež je takto zväčša vychovávaná bez viery, čomu možno pripisovať aj neobyčajne veľký nedostatok kňazstva.

Katolicizmu veľkú škodu spôsobilo rozkolnícke hnutie, zapríčinené a vedené kňazom Aglipayom, ktorý od r. 1902 americkými independistami podporovaný pol milióna veriacich odtrhol od Cirkvi. Svetový eucharist. kongres, konaný r. 1936 v Manile, svojim úspechom bol svedectvom živej viery a obetavosti tamojších katolíkov.

III. Čína.

Počiatkom 19. storočia položenie Cirkvi v Číne bolo smutné. Tých 300.000 veriacich, ktorí tam po dlhých prenasledovaniach predošlého veku ostali, ďalšie utláčanie museli znášať od cisára Kiakinga (1796—1820). Zrúcanie chrámov, pálenie náboženských kníh, mučenie a vraždenie kňazov a veriacich, pripomínaly dobu a osud prvých kresťanov v rímskej ríši. K mnohým obetiam patrí aj apoštolský vikár, biskup D u f r e s s e, ktorý po dlhom trýznení r. 1815 bol sťatý.

Za cisára Taokuanga (1820—50) v niektorých provinciách mandaríni pokračovali v hubení kresťanov. Tak v Hu-pé r. 1840 bol umučený mladý kňaz-lazarista P e r b o y r e, ktorý r. 1888 bol vyhlásený za blahoslaveného.

Zmena sa stala len r. 1844, keď Franczsko prinútilo Čínu prijať smluvu, podľa ktorej pre kresťanov bolo zabezpečené voľne vyznávať vieru a pre pobyt misionárov bolo označené päť miest. Smluva táto však od čínskej vlády nebola dodržaná, takže mnohí aj v tejto dobe pod-

stúpili mučenícku smrť. Až keď Anglicko a Francúzsko svojou vojennou expedíciou Čínu uponížily a aj Peking zaujali, bola Čína prinútená r. 1860 zabezpečiť úplnú náboženskú slobodu kresť. vierovyznaniam, vrátiť zhabané kostoly a neprekázať práci misionárov. Ale nenávisť proti cudzincom občas predsa vyvolala krvavé prenasledovanie. Tak tomu bolo pri boxerskom povstaní r. 1900, ktoré v severných provinciách vyžiadalo si mnohé obete. 5 biskupov, 45 misionárov, 9 mníšok a do 30.000 veriacich bolo vyvraždených. Revolúcia bola európskymi mocnosťami potlačená a od toho času Cirkev nehatene môže konať svoje mis. poslanie. Pomery sa ešte zlepšili, keď po páde dynastie Mandžu r. 1912 nová republikánska vláda v ústavnom zákone zabezpečila slobodu náboženskú. Vyučovanie náboženstva v školách podľa vzoru francúzskeho nie je síce povolené, ale ani to neprekáža napredovaniu mis. diela pri horlivosti misijných kongregácií.

Tieto majú od Propagandy podelenú celú obrovskú ríšu na 122 mis. okresov, medzi ktorými je (podľa stavu z r. 1934) jedna riadna diecéza (Makao), 30 apoštolských vikariátov, 29 apošt. prefektúr, 12 mis. staníc „sui iuris“.

Počiatkom 20. storočia tieto rehole vynikaly v Číne svojou horlivou mis. prácou: lazaristi, jezuiti, dominikáni, františkáni, augustiniáni, misionári Slova Božieho, Scheut-fedlskí pátri, ďalej parížski, milánski a rímski misionári. Teraz 33 mis. spoločností pôsobí na tomto území; medzi nimi sú niektoré aj pôvodu čínskeho.

Čínska vláda prejavila ochotu prijať aj apoštolského nuncia, čo však francúzska vláda dvakrát (1885 a 1918) prekazila. Nato sv. Stolica vyslala ta apcšt. delegáta v osobe C. Constantiniho (1922), ktorý, hoci nemal diplomatického poslanca, predsa ako zástupca pápeža v cirkevných veciach s dobrým výsledkom konal svoju významnú úlohu. R. 1924 bol v Šanghaji prvý čínsky všeobecný snem, na ktorom sa zúčastnilo 43 biskupov a dvaja čínski apošt. prefekti. Tento snem uznal za potrebné starať sa o výcho-

vu domorodého kňazstva a oddať cirk. správu postupne čínskym arcipastierom. Bola utvorená aj synodálna komisia pod vedením apošt. delegáta, ktorá uverejnila aktá a usnesenia snemu a má sa starať o organizovanie Katol. akcie po celej Číne. Nielen ľudové a stredné, ale aj vysoké školy sa zriadujú v hlavných mestách a v Pekingu a v Šanghaji otvorili už aj katol. univerzitu. Posledná, zvaná „Aurora“, má 1600 poslucháčov, z ktorých štvrtina sú kresťania. — Charitatívne ústavy (nemocnice, lekárne, sirotince) sa tiež množia. R. 1926 vysvätil Pius XI. prvých šesť domorodých čínskych biskupov, čo aj čínska vláda s uznaním vzala na vedomie.

Misie aj v najnovšej dobe mali v Číne svoje prekážky. K týmto treba pripočítať okrem spomenutej vzbury boxerov (1900), ustavičné civilné vojny, svetovú vojnu a jej následky, šovinistické hnutie namierené proti Europeanom, čínsky banditizmus, šírenie komunizmu podporovaného z Ruska, ateistické názory, prinášané inteligentmi, študujúcimi na európskych univerzitách, už päť rokov trvajúca urputná vojna s Japonskom. Napriek týmto ťažkostiam Cirkev katol. sa v XX. storočí v neočakávaných rozmeroch vzmäha a stále je na postupe. Podivuhodné je, že práve čínsko-japonská vojna, ktorá narobila aj mis. staniciam nesmierne škody na budovách, kostoloch a personáli, mala priaznivý účinok na tvrdé srdcia pohanov. Títo skusujú, s akou obetavou láskou misionári a kresťania sa ujímajú ranených, utečencov, chorých a hladujúcich, s veľkou sympatiou začínajú skúmať kresť. náboženstvo, ktoré také ovocie prináša a v mnohých krajoch hromadne sa hlásia za katechumenov.

Potešiteľný vzrast katolíkov dokazujú tieto čísla. R. 1900 katolíkov bolo 741.000, r. 1910 bolo už 1,292.000, r. 1920 však 1,994.000, r. 1930 počet vzrástol na 2,498.000, r. 1940, teda najnovšie je už v Číne 3,200.000 katol. veriacich! — Je to v porovnaní k 450 miliónovému obyvateľstvu Číny síce malé percento, ale do povahy vezmúc, že

za posledných 40 rokov počet katolíkov sa takmer späťnásobnil, musíme uznať, že je to najväčší vzrast v poslednej dobe, prevyšujúci všetky ostatné mis. územia.

Iné štatistické dáta sú tiež obrazom radostného rozkvetu cirk. života. Podľa čínskej katol. agencie „Lumen“ pracuje v Číne asi 2000 domorodých kňazov a 3000 cudzích, spolu 5000. V počte cudzích kňazov sú zastúpené všetky kresť. národy sveta; najviac je Francúzov (556), Talianov (465), Nemcov (436), a Belgičanov (297), najmenej Slovanov.

Vzrast domorodých kňazov je mimoriadny. Na počiatku 19. storočia bolo ich len 33, r. 1842 už 180, r. 1886 — 320, r. 1900 — 470, r. 1920 — 963, r. 1930 1500, r. 1940 — 2000 so šiestimi domorodými biskupmi. Pius XI. r. 1933 sveril domorodému kléru správu 13 apošt. vikariátov a 9 apošt. prefektúr a tak asi šiesta časť čínskych katolíkov je spravovaná domorodým kňazstvom. Zaujímavé je, že čínski katolíci majú už dve vlastné mis. kongregácie, jednu pre kňazov (Učeníci Pána), druhú pre bratov (Malí bratia sv. Jána Krstiteľa) a mnoho ženských spoločností s poldruhatisíc členmi, okrem tých 1.700, ktoré sú v cudzích (európskych) kongregáciách.

Pre výchovu domorodých kňazov majú viac prípravných ústavov, malé a veľké semináre, v ktorých r. 1933 bolo 6727 chovancov a bohoslovcov, okrem toho sa 41 čínskych bohoslovcov v Ríme pripravovalo na kňazskú dráhu a 9 v iných ústavoch: v mis. kongregáciách študuje 357 Číňanov.

Ako každá mis. zem, tak aj Čína má svojich mučeníkov, ktorí krvou spečatili svoju lásku ku Kristovi. V období od r. 1600—1842 okrem mnoho tisíc veriacich 47 misionárov vylialo svoju krv za vieru (4 biskupi, 40 kňazov a 3 laickí bratia). V perióde od r. 1842—1912 o 111 misionároch je dokázané, že pre svoje povolanie podstúpili násilnú smrť, medzi ktorými bolo 6 biskupov, 78 kňazov, 8 bratov a 19 mis. sestier. Od r. 1912 — 1933 bolo zabitých 47 misionárov a 320 bolo ich uväznených.

Z týchto mučeníkov 33 je už od Cirkvi za blahoslavených vyhlásených. V kanonizačnom procese u niektorých sa pokračuje. Krv mučeníkov aj v Číne je semenom kresťanov.

•

M o n g o l s k o bolo sverené r. 1922 scheutfeldským pátrom. V hlavnom meste Urga pre odpor boľševikov nemohli zaujať svoju mis. stanicu, ale v ostatných krajoch tohto veľkého územia vyvinujú blahodarnú činnosť v 4 apošt. vikariátoch. Niekde celé obce sa hlásia prijať kresť. vieru. Každý okres (vikariát) má svoj malý seminár, veľký seminár však majú len jeden. Dobre zriadené školy a charitatívne ústavy veľmi podporujú misijné dielo.

V čínskom **Turkestáne** (ináč Sinkiang), v tejto ohromnej, pustatinovej zemi žijú mohamedáni (Turci, Mongoli, Kirgizovia) a preto je misionárom ťažko prístupná. Tamojších katolíkov v samostatnom vikariáte spravujú pátri Spoločnosti Slova Božieho. Pre temer úplný neúspech a neprekonateľné prekážky chcela Spoločnosť Božieho Slova svojich misionárov z tejto misie odvolať. Dostala však od Propagandy odpoveď, aby aj naďalej vydržali, čo aj len *in testimonium fidei*.

V **Mandžúrii** (Mandžukuo) od r. 1839 misionári parížskeho zahraničného seminára konajú mis. dielo v dvoch apošt. vikariátoch so sídlami v Mukdene a Kirine. Majú 5 seminárov, školy a dobročinné ústavy, v ktorých mis. sestry konajú obetavú prácu.

Tibet patril vždy k najneúrodnejším a najťažším mis. poliam, kde vierozvestovia pre tamojšie pomery nevedeli trvalé výsledky dosiahnuť. Ako už bolo spomenuté, v novom mis. veku kapucíni museli toto územie pre neúspech opustiť. Až r. 1845 odhodlali sa dvaja lazaristi (P. Huc a P. Gabet) Tibet znovu vyhľadať, kde v hlavnom meste Lhasse s povolením regenta začali hlásať evanjelium. Pre úklady čínskeho vyslanca boli však odtiaľ násilne vyká-

zani. V nasledujúcom roku odovzdané bolo toto územie parížskym misionárom. Ich pokusy však ostaly tiež bezvýsledné; mis. stanice boly pre odpor budhistických mníchov, takzv. Lámov, zničené a misionári z Tibetu vyhnaní. Títo mnisi počtom do 400.000 (v 3000 kláštoroch) pod vedením Dalai Lámu ovládajú celú zem a fanaticky ju chcú uzavrieť pred iným náboženstvom. Len niekoľko tisíc kresťanov sa tu zdržuje roztratenom, ktorých naši hrdinskí misionári so zvláštnym povolením občas na pár mesiacov navštívia.

V Sibírii pred ruským boľševizmom bolo asi 150.000 katolíkov, najviac deportovaných z celého Ruska. Za terajších pomerov len tajne a s veľkými nebezpečenstvami môžu vykonávať svoje náboženské povinnosti.

IV. Japonsko a Kórea.

V Japonsku (Nippon) katol. Cirkev v najnovšom veku nedožila sa takých úspechov ako v Číne. Najväčšou prekážkou toho je prehnaný nacionalizmus domorodcov, spojený s kultom predkov a hlavy štátu, mikáda, takže pridržať sa svojho národného šintoizmu a budhizmu považujú za vlasteneckú povinnosť, ktorú vraj nemožno zameniť s cudzím, novým náboženstvom. Technické výdobytky od Europeanov rýchlo a dychtively preberajú a využívajú k vydobytiu túženej svetovej moci, na to však zabúdajú, že európska kultúra a civilizácia bola a je úzko spojená s kresťanstvom. Je však príznačné, že katolicizmus, hoci má v tejto ríši ešte malý počet prívržencov, najviac veriacich získava z kruhov inteligentnej triedy, ktorí bývajú obyčajne apoštolmi kresťanskej pravdy.⁶⁾

Japonský katolicizmus mal skvelú a mnohosľubnú minulosť a v 17. storočí, keď počet veriacich presahoval už 1 milión, dal sa očakávať ďalší rýchly postup. No božská

⁶⁾ Miki, profesor univerzity katolizoval, admirál Yamamoto je tiež katolíkom a zaviedol v armáde kurzy kresť. náuk.

Prozreteľnosť dovolila dočasne veľké prenasledovania, aby táto zem, poliata krvou nesčíselných mučeníkov, bola zúrodnená pre ďalší vývin a rozkvet snád' ešte krajší ako v minulosti.

Japonsko bolo cez 200 rokov celkom uzavreté pre kresťanstvo. Len trom jezuitom a jednému sicílskemu kňazovi podarilo sa za tento čas vstúpiť na pôdu japonskú, aj tí životom zaplatili svoju odvážlivosť. V minulom storočí prvý misionár, ktorý vkročil do Japonska, bol P. Forcade z parížskeho seminára. Tento r. 1844 bol na jeden ostrov pripustený pod zámenkou, aby sa tam priučil japonskej reči a mohol byť tlmočníkom veliteľa francúzskej floty. Po smluve uzavretej medzi Japonskom a Francúzskom r. 1859 boli síce kňazi tu pripustení, bez toho však, že by boli mohli voľne šíriť vieru. R. 1863 konečne mohli sa jezuiti usadiť v Nagasaki a tu vystaviť kostol, postavený ku cti 26 japonských mučeníkov (pred rokom kanonizovaných). Parížskemu misionárovi, P. Bern. Petitjeanovi r. 1865 podarilo sa v Urakami prísť na stopu potomkov tých japonských kresťanov, ktorí pred 200 rokmi sa obrátili. Bolo ich na tomto okolí mnoho tisíc, ktorí, ako sme to už uviedli, za dvestoročia v tajnosti zachovávali kresť. vieru, krstili, odbavovali katol. pobožnosti a teraz s nadšením vítali katol. vierozvestov, ktorí majú vraj to isté srdce (vieru) ako oni. — No ich radosť netrvala dlho, lebo pre svoje vierovyznanie boli úradmi po celej ríši rozohnaní a len r. 1873 sa mohli späť vrátiť, keď dvesto rokov platný zákaz proti kresťanstvu bol odvolaný. Petitjean r. 1882 dožil sa tej radosti, že v Nagasaki mohol ordinovať prvých japonských kňazov.

Sv. Stolica rozdelila ríšu na dva apošt. vikariáty, z ktorých čoskoro povstaly dva nové. Nová éra sa začala pre Cirkev, keď Japonsko r. 1899 v ústavnom zákone zabezpečilo úplnú náboženskú slobodu pre každého občana. Lev XIII. zriadil cirk. hierarchiu, v Tokiu arcibiskupstvo, v Nagasaki, Osake a Hakodate biskupstvá. — V Nagasaki bol

prvý cirkevný snem a čoskoro tri semináre byly otvorené. R. 1919 jezuiti založili v Tokiu katol. univerzitu. Okrem jezuitov aj františkáni, dominikáni a členovia Spol. Slova Božieho rozsievajú tu slovo Božie. R. 1924 konal sa II. snem pod predsedníctvom apošt. delegáta Giardiniho. R. 1927 bol v Ríme vysvätený prvý japonský (domorodý) biskup (J. Hayasaka). Diecéza v Nagasaki je spravovaná domorodým kňazstvom. Napriek týmto priaznivým pomerom pre horespomenuté príčiny Cirkev v Japonsku nena-
preduje tak rýchlo ako v iných krajinách. R. 1933 bolo tu len 100.000 katolíkov, ktorý počet však stále a potešiteľne rastie. (Aj dvaja slovenskí misionári tu pracujú oduševnene, jeden salezián a jeden zo Spoločnosti Slova Božieho.)

Japonská vláda často dá najavo svoju dobrú vôľu ku kat. Cirkvi. Apošt. delegátov s veľkou úctou, slávnostne prijíma, arcibiskupa v Tokiu pozvala do vážnych poradí proti anarchistickému nebezpečenstvu a vo veciach charitatívnych. Biskupi bývajú povolaní aj na vojenské slávnosti (i na spoločný obed). Misionári v tomto priaznivom ovzduší potrebujú len trpezlivosť, vytrvanlivosť a čas, aby vo vhodnej chvíli, určenej božskou Prozreteľnosťou po hojnej žatve do stodôl Cirkvi mohli odvážať úrodu a ovocie svojej horlivej práce.

Polostrov K ó r e a je jedinečné mis. územie v tom ohľade, že sa tam kresťanstvo prv/ujalo, ako by boli tam misionári prišli. Stalo sa to tak, že niektorí členovia kórejského vyslanectva, keď každoročne išli do Pekingu, oboznámili sa tam s misionármi, od ktorých dostali katechizmus. Podľa toho šírili vieru medzi svojimi známymi. R. 1784 jeden Kórejec bol v Pekingu pokrstený. Po svojom návrate doma viacerých pokrstil, takže o pár rokov v Kórei bolo už viac tisíc kresťanov, z ktorých dvaja r. 1791 zomreli mučeníckou smrťou. R. 1794 dostal sa tam istý čínsky kňaz a pracoval medzi nimi až do svojej mučeníckej smrti r. 1801. Apošt. vikárovi, menovanému pre Kóreu r. 1831,

r u n é r o v i vstup nebol povolený. Napriek stálym prenasledovaniam počet veriacich r. 1866 činil už 25.000, ktorí však boli bez pastiera, lebo v tomže roku dvaja biskupi sedem misionárov — i so značným počtom veriacich — položilo tam život za vieru. Len r. 1884 začali kresťania voľnejšie dýchať a organizovať sa po celej krajine. Po rusko-japonskej vojne Japonsko prevzalo protektorát nad Kóreou a r. 1910 ju anektovalo, následkom čoho aj tu je taká náboženská sloboda, ako v Japonsku a katolícka Cirkev sa voľnejšie vyvinuje. R. 1933 na konferencii ordinárov boli ustálené stanovy pre Katol. akciu. Počet terajších katolíkov je 135.000. Dostal 79 korejských mučeníkov bolo za blahoslavených vyhlásených.

Ostrov F o r m o z u dostali Japonci r. 1895 pod svoju nadvládu. Len 7000 katolíkov tu žije, o ktorých cirkevný život starajú sa dominikáni. Na tej čiastke ostrova S a c h a l i n, ktorá Japonsku pripadla po rusko-japonskej vojne, františkáni spravujú asi 500 katol. veriacich.

7. AFRIKA.

Afriku nie nadarmo nazývajú temnou zemou, lebo ako by ešte stenala pod kľiatbou Chána; len najnovšie stala sa prístupnou kresť. kultúre a civilizácii.

Misijné výsledky v minulých storočiach boli nepatrné a nestále. Príčiny, čiže prekážky toho boli: islam, podnebie pre Europeanov neznesiteľné, veľká zaostalosť a divá povaha černochoch a nepriateľský postoj európskych mocností ku katol. misiám, ktoré viac nadŕžaly islamu a protestantizmu ako kat. Cirkvi.

Morálka islamu viac vyhovuje smyselnej povahe domorodcov, ktorých, keď sa stanú mohamedánmi, ľahšie je získať pre kresťanstvo ako obrátiť ich z pohanstva. Islam po zrušení otrokárstva pokojnou cestou, ale tým väčším fanatizmom sa šíri v Afrike obchodníkmi a zvláštnymi propagátormi, vycvičenými k tomu cieľu v Káhire a inde na vysokých školách a v kláštoroch. — Africká klíma už celé rady misionárov skosila na ich mis. stanicích po krátkom ich pôsobení. — Černochoch nie je tak ľahko získať kresťanstvu, no tým ľahšie je ho udržať v ňom bez dostatočného počtu misionárov. Šírenie alkoholizmu, náboženského indiferentizmu, hospodárske vykorisťovanie a opovrhovanie černochoch tiež hamujú pokojný vývin katol. misií. Černosi najnovšie začínajú sa organizovať na obranu svojej rasy a na svojom národnom sjazde v New Yorku r. 1922 žiadali odstrániť belochoch z krajov, obývaných černochochmi.

Koloniálne mocnosti z politických záujmov, aby si udržali priazeň islamu, ustavične prekážajú mis. dielu.

Anglicko a Holandsko okrem toho viac sú naklonené protestantským ako katolíckym misiám.

Napriek týmto prekážkam v druhej polovici min. storočia a v 20. storočí veľký a to priaznivý obrat sa stal v dejinách afrických misií, tak kvantitatívne ako aj kvalitatívne. Počet katolíkov, zvlášte v Strednej Afrike, vo veľkých rozmeroch rastie a novokresťania vynikajú svojou príkladnou horlivosťou a obetavosťou. Počet katolíkov v Afrike činí blízko 5 miliónov. Tento víťazný postup kat. Cirkvi môžeme po Bohu v prvom rade ďakovať — popri iných — trom mis. spoločnostiam, ktoré s apoštolským heroizmom vo veľkých nebezpečenstvách začaly v tejto dobe preorávať zanedbané mis. polia čiernej Afriky. Je to spoločnosť Bielych otcov, spoločnosť Ducha sv. a lyonských misionárov. — Prvú založil kardinál Karol Lavigerie, Francúz, ktorý pre veľké zásluhy r. 1884 bol vymenovaný za arcibiskupa v Kartágu a prímasa Afriky. Svojimi spismi, prednáškami a shromaždeniami v Paríži, Londýne, Miláne, Neápoli atď. celú Európou takmer zelektrizoval a povolal do boja proti otrokárstvu (obchodovanie s černoškými otrokmi). Poslal prípis v záujme černochoch aj Bismarckovi a nemeckému parlamentu, čo malo priaznivý výsledok. Na jeho prosbu Lev XIII. nariadil všeobecnú mis. sbienku v celej Cirkvi na sviatok Troch kráľov „pro Nigritis.“ (Na jeho podnet takmer v každom kresťanskom štáte boli založené spolky a časopisy pre africké misie. Najväčším dielom jeho je však misijná spoločnosť Bielych otcov (aj pre laických bratov a misijné sestry utvoril kongregáciu). Libermannom založená kongregácia Ducha sv. a lyonskí misionári tiež mohutne zasahujú do úspešného misijného diela v Afrike. Institutum Orientale v Ríme má osobitné oddelenie pre výchovu mladíkov, ktorí sa chcú venovať obráteniu mohamedánov.)

Vo svetovej vojne niektoré africké misie mnohò utrpely tým, že nemeckí misionári zo svojho mis. územia boli ne-

priateľom vyhnaní.¹⁾ Tieto straty boli však neskôr nahradené.

Celkový výhľad do budúcnosti pre katol. Cirkev je veľmi priaznivý, takže niektorí optimisti počítajú s obrátením Černochovo o 50—60 rokov. Je to síce nádej silne prehnaná, ale označuje rýchly postup, s ktorým sa na tamojšom mis. poli v posledných desaťročiach stretáme.

Skúmajme teraz jednotlivé krajiny tejto veľkej zeme, ako napreduje v nich Cirkev v najnovšom veku.

2. I. Severná Afrika.

V krajinách (provinciách) severnej Afriky mis. činnosť preto je ťažká, lebo tu misionári nie medzi pohanmi šíria kresť. vieru, ale medzi mohamedánmi, ktorí sú známi svojím tvrdošijným pridržaním sa islamu a v tomto sú podporovaní aj európskymi mocnosťami, ktoré na mnohých miestach priamo zakazujú misionárom propagandu robiť medzi nimi.

Maroko od r. 1860 užívalo síce náboženskú slobodu podľa smluvy uzavretej so Španielskom, ale tam pôsobiaci františkáni nevedeli väčších úspechov dosiahnuť. (Konferencia veľmocí v Algeciras (1906) ustálila novú zónu vplyvu na tomto území a r. 1912 Maroko bolo rozdelené na dva protektoráty, na francúzsky a španielsky.) Cirkevne sú tu dva apošt. vikariáty, jeden v Tangeri, v zóne medzinárodnej a španielskej, druhý v Rabate pre zónu francúzske. — Misionári pre zákaz propagandy medzi muzulmánmi sú zväčša odkázaní na pastoračnú prácu medzi Európanmi, predsa svojimi charitatívnymi ústavmi a školami majú nepriamo vplyv aj na inovercov. Katol. akcia je zalo-

¹⁾ P. Florian, misionár S. V. D. tiež so žiaľom musel opustiť vtedy svoje pôsobisko v Togo, kde 11 rokov účinkoval. Malo to aj dobrý následok, lebo zvlášte jeho horlivým pričmením zakotvila na Slovensku táto výborná mis. spoločnosť a teraz má tu už 4 ústavy. P. Florian okrem toho aj v Kanade viac rokov konal misijnopastoračnú prácu medzi slovenskými vystaňovalcami.

žená v každej takmer farnosti. Počet katolíkov r. 1932 v prvom vikariáte bol: 61.000, v druhom: 102.000.

Alžírsko už v druhej polovici 2. storočia zazrelo svetlo evanjelia a popri chýrnej Cirkvi v susednom Kartágu aj tu sa vyvinul čulý cirkevný život. V 7. storočí islam aj túto Cirkev úplne znivočil, len františkáni, mercedári a trinitári sa tu občas objavili na náboženskú potechu alebo vykúpenie kresťanských otrokov. S príchodom francúzskej nadvlády r. 1830 hneď sa tu osadily mnohé rehole, aby sa staraly o duchovné potreby Europeanov a niektorých obrátených domorodcov. Spoločnosť Bielych otcov, založená kardinálom Lavigeriem, v blízkosti mesta Alžíru má svoj materský dom. Títo rehoľníci aj od Alžírsku na juh až do Sahary rozšírili svoje mis. pole vo veľkých nebezpečenstvách, pričom mnohí zahynuli.

Tunis, starodávne Kartágo, od r. 1881 je tiež pod protektorátom Francúzska. Táto krajina má slávnú kresťanskú minulosť z prvej kresť. éry, keď tu pôsobili takí slávni mužovia ako Tertulián, sv. Cyprián a sv. Augustín, kde boli také mučenice ako sv. Perpetua a Felicitas. No v 7. storočí aj tu bol spustošený kvitnúci cirkevný život mohamedánmi a len františkáni a lazaristi poskytovali tu duševnú pomoc kresť. zajatcom a otrokom. (Sv. Vincent Pavlánsky, zakladateľ lazaristov, tiež v Tunise bol predaný na trhu za otroka.) Otrokárstvo bolo úradne zakázané r. 1816, ale katolíci len po príchode Francúzov žijú tu v pokoji. Od r. 1877 účinkujú tu aj Bieli otcovia. Lavigerie bol menovaný za kartaginského arcibiskupa. Počet katolíkov v celej provincii odhaduje sa na 200.000. Svetový eucharistický kongres v Kartágu r. 1930 skvele sa vydaril, hoci mohamedáni videli v ňom zpočiatku proti-muzulmánsku manifestáciu a len na uistenie francúzskej vlády sa utíšili.

Libya je rozsiahle územie medzi Tunisom a Egyptom, teraz kolóniou talianskou (od r. 1912). Rozdelená je na dve čiastky, na Tripolis a Cyrenaiku. Aj cirkevná admi-

nistratúra má podľa toho dva apošt. vikariáty. (Intenzívnejší život katolícky sa tu začal len po talianskej okupácii. Počet katolíkov: 50.000, zväčša Taliani.)

Egypt je formálne nezávislým kráľovstvom, ale pod stálym dozorom Angličanov. Prvú cirk. obec založil tu sv. Marek, evanjelista. Egypt, zvlášte Alexandria, dal Cirkvi mnoho učencov, svätých a pustovníkov. Katol. život sa tu pevne udržal aj pod nadvládou Arabov. Sv. František Asis. r. 1129 v Damiette kázal evanjelium pred samým sultánom. Františkáni od toho času neopustili Egypt a aj v najnebezpečnejších časoch ostali tam ako ochrancovia a širitelia kresť. viery. Centrá ich pôsobenia boli Káhira a Alexandria. Usilovali sa priviesť aj rozkolníckych Koptov k sjednoteniu s Rímom. V najnovšom čase ročite 1500—2000 Koptov sa vrátili do katol. Cirkvi. R. 1839 bol tu založený apošt. vikariát. Teraz Egypt je rozdelený na tri vikariáty (Egypt, Delta Nilu a Kanál Suez). Do mis. práce sa zapojili od r. 1879 i jezuiti pričinením Leva XIII., a v Káhire založili aj seminár. Počet katolíkov: 120.000.

Susedná Eritrea patrila predtým do Etiópie, od r. 1894 je kolóniou talianskou. Od r. 1911 tvorí apošt. vikariát pod správou kapucínov. Sv. Stolica r. 1930 zriadila tu hierarchiu pre katol. Etiopčanov orientálneho obradu. Katolíkov latinského rítu spravuje apošt. vikár eritrejský. Všetkých katolíkov je vyše 40.000.

Abešínia alebo Etiópia medzi africkými krajinami najdlhšie si zachránila svoju štátnu nezávislosť od európskych mocností. (Pred niekoľkými rokmi však premožená musela sa poddať talianskej nadvláde, čo pre katolícke misie znamenalo slobodu a nádejný vývin.)

V prvej polovici min. storočia lazaristi zápasili s mohamedánmi a monofyzitmi o existenciu kat. života v tomto štáte. Medzi misionármi vynikal svojou húževnatosťou a dlhoročnou prácou ctihodný J. de Jacobis. Ku koncu jeho života (1860) povstalo prenasledovanie, ktorého obeťou sa stal aj blahoslavený Michal Ghebra, etiópsky

lazarista. — Veľkým apoštolom kraja, zvaného Galla bol kapucín, kardinál *M a s s a i a*, ktorý tam od r. 1846—1880 medzi veľkými ťažkosťami húževnate bránil práva Cirkvi. — (V severnej Etiópii mis. prácu si podržali lazaristi, v kraji Galla kapucíni a v provincii Kaffa mis. kongregácia *Consolata*. Počet katolíkov bol malý, (po okupácii talianskej tento počet rastie.)

Vo francúzskom *S o m á l s k u* (*Džibuti*) je málo katolíkov, o ktorých sa kapucíni starajú.

V anglickom *S o m á l s k u* r. 1892 bola slúžená prvá sv. omša v hlavnom meste *Berbera* a vystavený sirotinec pod správou mis. sestier. R. 1905 postavená bola aj rezidencia v *Shimbirach* s dvoma sirotincami. Anglický guvernér však r. 1910 misionárov z tejto rezidencie odstránil a títo teraz s kaplnkou zriadenou na aute navštevujú svojich veriacich.

V talianskom *S o m á l s k u* prví vierozvestovia boli trinitári (r. 1904), svoje poverenie však o dvadsať rokov preniesli na misionárov spoločnosti *Consolata*, ku ktorým sa r. 1930 pridružili františkáni z *Milána*. Okrem Talianov je tam len niekoľko sto katolíkov domorodých.

S u d á n anglo-egyptský (*Chartum*) je ohromné a zväčša pusté územie, kde domorodé arabské obyvateľstvo pre svoj nomádny život ťažko je prístupné civilizácii a kresť. kultúre. Prví mis. priekopníci boli svetskí kňazi a misionári ústavu *Mazza* z *Verony*, medzi ktorými vynikali *P. V. Vinco* a *P. Daniel Comboni*. Posledný bol prvým apošt. vikárom centrálnej Afriky a ako svätec zomrel v *Chartume* r. 1881. — Františkáni vyslaní na *Propagandou* boli nútení toto mis. pole opustiť. — Ten istý osud zastihol o 20 rokov aj misionárov *Najsv. Srdca Ježišovho* z *Verony*; neskôr však tieto misie obnovili a dosiahli pekné výsledky na juhu u primitívneho obyvateľstva, ktoré pozdvihli aj na poli hospodárskom a sociálnom. Aj Katolícka akcia má tu riadnu organizáciu. — Vládne kruhy intenzívnejšiu propagandu znemožňujú.

II. Západná Afrika.

Rio del Oro je državou španielskou a kolóniou pre trestancov. Cirkevne patrí pod právomoc biskupa Kanárskych ostrovov, ktorý ta vysielal kňazov pre malý počet veriacich.

Do sféry západnej Afriky francúzskej patria tieto kolónie: Dakar, Senegál, Francúzska Guinea, Côte d'Ivoir, Dahomey, franc. Sudan, Mauritánia, franc. Togo a Nigéria. Na tomto ohromnom území je 15 miliónov obyvateľov, z ktorých vyše 200.000 je katolíkov, — ostatní sú pohania a mohamedáni. — Počiatkom 19. storočia takmer ani stopy nezostalo z veľkých mis. útrap jezuitov a kapucínov z predošlých storočí. (Gregor XVI. založil v dvoch Guineách dva vikariáty. Misionári Ducha sv. začali tu konať úspešnú mis. prácu.)

Do Senegálu najprv prišli Sestry sv. Jozefa z Francúzska (1819), za nimi pátri Ducha sv., ktorí prevzali misie aj v Senegambii a Mauretánii. Ústredia mis. činnosti sú v Dakare a v St. Louis. — V Dahomey misionári lyonskí r. 1860 začali hlásať evanjelium a r. 1898 aj v Côte d'Ivoir (Slonové pobrežie) sa osadili. Tu však za krátky čas 14 z nich podľahlo vražednému podnebiu. (Napriek neprajnosti so strany vládnych kruhov a následkom svetovej vojny) v poslednom desaťročí počet veriacich podivuhodne rastie. R. 1933 bol udelený 4000 domorodcom sv. krst. Prvý domorodec bol r. 1934 vysvätený za kňaza. — Prví Bieli otcovia, vyslaní kardinálom Lavigeriem do Sahary boli domorodým obyvateľstvom zavraždení. R. 1895 znovu sa odvážili vniknúť do Sudanu a do francúzskej Guiney až po Côte de l'Or (Zlaté pobrežie). V posledných rokoch pohania hromadne sa prihlasujú do katol. Cirkvi. V Nigérii len na južnej časti sa mohla začať mis. práca.

Cap Verde (Zelné výbočie) je majetkom portugalským (od r. 1460) a pozostáva z 10 ostrovov. Už r. 1532

bola tu zriadená diecéza v Santiago a rozdelená na 30 farností so svetským duchovenstvom. Pre domorodcov r. 1886 vystavili zvláštny seminár (bol však r. 1910 pre vnútorné rozhárané pomery v Portugalsku zatvorený. Od r. 1926 situácia sa zlepšila a rozhodnutím vlády tieto ostrovy pripadly do mis. sféry portugalskej, podporovanej štátom.) Biskup sídli na ostrove Togo (a pomocou misionárov portugalskej mis. spoločnosti úspešne riadi misijné dielo.)

V anglickom Kamerune je zriadená apoštolská prefektúra, sverená mill-hillským misionárom, s 25.000 katolíkmí. — V anglickej kolónii Gambii je len 3000 katolíkov, spravovaných zo Senegambie. — V portugalskej Guinei jezuiti už počiatkom 17. storočia hlásali evanjelium, a to so značným úspechom. Ďalší vývin misií prekazila portugalská revolúcia r. 1834, ktorá zrušila všetky kongregácie. Teraz len tri chrámy tu jestvujú pod správou svetských kňazov. Najnovšie aj portugalskí františkáni utvorili 2 mis. stanice. Malý počet veriacich (13.000) podlieha právomoci diecézy v Cap Verde. —

61, Sierra Leone, kolónia anglická, nazvaná pre vražednú klímu aj „cintorínom belochov“ bola najprv sverená lyonským misionárom, ktorí tam však v žltej horúčke zahynuli. Nahradili ich pátri Ducha sv., a hoci museli zápasit' s mnohými ťažkosťami, docielili uspokojivé výsledky. Počet katolíkov: 10.000.

Libéria je nezávislou republikou, založenou r. 1822 Spoj. štátmi americkými pre černochovo, oslobodených v Amerike z otroctva. Prví vierozvestovia z Ameriky došli pod vedením apošt. vikára Barrona, ktorý pomocou pátrov Ducha sv. začal svoju mis. činnosť. Za dva roky mnohí z nich zomreli alebo ochoreli pre nebezpečné podnebie, čo znemožnilo ďalšiu prácu. R. 1906 lyonskí misionári prevzali túto misiu, do vnútrozemia však nemohli preniknúť. Je tu 6000 katolíkov.

Côte de l'Or (Gold Coast, Zlaté pobrežie), táto anglická kolónia má mnoho prisťahovalcov zo susedných

krajov a vyše 3 miliónov obyvateľov, z ktorých 200.000 je katolíckeho náboženstva. Priekopníci kresťanstva boli tu františkáni (1482); o 150 rokov neskôr Holanďania odtiaľto ich vyhnali a ich dielo bolo úplne znivočené. R. 1880 prišli sem dvaja lyonskí misionári a znovu začali misionársku prácu. Hneď aj iní ich nasledovali, hoci nebezpečné podnebie mnoho obetí z nich vyžiadalo. Predsa vytrvali na mieste a Boh skvelým výsledkom korunoval ich ťažkú prácu. Počet veriacich podivuhodne rástol. Majú už aj ústav pre výchovu domorodých kňazov. Veriaci sú horliví a prikladného života.

Togo dostalo sa r. 1885 pod nadpanstvo Nemecka so súhlasom ostatných veľmocí. Mis. práca bola sverená steylskej Spoločnosti Slova Božieho, ktorá výtečne plnila svoju úlohu. Ale po vypuknutí svetovej vojny, keď Francúzsko a Anglicko túto zem podmanili, všetci nemeckí misionári boli prinútení svoje pôsobište opustiť*) a boli nahradení lyonskými misionármi. — Francúzi a Angličania si potom Togo podelili; väčšia čiastka pripadla Francúzsku, kde je vyše 50.000 veriacich, menšia Angličanom, kde žije 32.000 katolíkov. Veriaci sú horliví a majú aj domorodých kňazov.

Nigéria je najľudnatejšou krajinou Afriky s 20 miliónmi obyvateľov; z nich vyše 200.000 vyznáva vieru katolícku. Je pod protektorátom Anglicka a rozdelená je na Severnú a Južnú Nigériu. R. 1860 mis. spoločnosť lyonská začala tu evangelizačné dielo. Kongregácia Ducha sv. sa pridala k nej a teraz spoločne závidia pri šírení viery s plodným výsledkom, pri čom ich aj domorodí kňazi značne podporujú.

5. III. Centrálna Afrika.

Angola je dŕžavou portugalskou s vyše 4 miliónmi obyvateľov. Kat. misie tu mnoho trpely pre zrušenie mis.

*) Medzi nimi aj náš P. Florián, o ktorom už bola zmienka.

kongregácií r. 1834 a 1910. Neskôr však horliví pátri Ducha sv. dosiahli neočakávané úspechy. R. 1932 bol menovaný nový biskup pre Angolu a Kongo a 23 nových misionárov došlo sem, ktorým už aj domorodí kňazi a mis. sestry pomáhajú. Títo si vychovávajú dorast kňazský v jednom veľkom a v troch malých seminároch. Počet domorodých veriacich: 325.000.

Francúzsky Kamerun, dokiaľ bol kolóniou nemeckou, palottini spravovali s veľkým úspechom. Za svetovej vojny museli však toto mis. pole prepustiť kongregácii Ducha sv. a pátrom Najsv. Srdca. Obe mis. spoločnosti po vojne neobyčajne veľké výsledky dosiahly medzi domorodcami, ktorí vynikajú zvlášte častým prijímaním sv. sviatostí. Spomienky hodné je, že snúbenice pred uzavretím manželstva sídu sa v ústave, kde pod vedením mis. sestier pripravujú sa na svoj budúci stav, aby sa staly dobrými manželkami a matkami. — Počet katolíkov prevyšuje 250.000.

Rovníková francúzska Afrika, zvaná predtým francúzske Kongo, (zahrňuje tieto väčšie kraje: Gabun, Moyeu, Kongo, Ubangi-Schari a Tšad.) Spoločnosť Ducha sv. už r. 1844 vyslala sem svojich členov, ktorí pri meste Libreville založili školy, hospodárske organizácie, nemocnice atd., aby divokých obyvateľov priučili ľudskému životu. Domorodci týchto krajov boli odaní ľudozrúctvu a mäso otrokov predávali na verejných trhoch ešte i r. 1890. Mis. dielo preto len pomaly postupovalo u týchto divochov, predsa výsledok húževnatej práce misionárov s roka na rok je pozoruhodnejší a počet obrátených vzrástol už na 110.000. *Texas & Missis. Lib., d*

Belgické Kongo² je čiastočne samostatným štátom; so svojím rozsiahlym územím bolo rajom arabských kupcov s otrokmi až do r. 1894, keď po dvojročnej vojne boli v tomto barbarskom obchodovaní belgickou vládou znemožnení. Najprv misionári Ducha sv. a Bieli otcovia hlásali tu slovo Božie, ale sv. Stolica na naliehanie belgic-
*5 misi, dny an 5 mil. nov. 5. ier. Chov
odpov. štát dáme 2. 4. 1894.*

kého kráľa dala povolenie, aby v tejto kolónii len belgickí misionári mohli byť aplikovaní. R. 1888 zriadený bol tam apošt. vikariát a misie boly sverené scheutfeldským misionárom (Nepoškvrneneho Srdca P. Márie), ktorí zo svojho ústredia v Leopoldville rozprestrelí svoje siete k loveniu nesmrteľných duší dosiaľ zotročených černochovo. Okrem týchto misionárov ešte 16 rôznych mis. ústavov vysíela sem svojich vierozvestov, ako: jezuiti, redemptoristi, Bieli otcovia, premonštráti, kňazi Srdca Ježišovho, kapucíni, benediktíni atď. Vďaka tu panujúcej úplnej náboženskej slobode, všetky mis. spoločnosti dosiahly zriedkavé výsledky, takže v tomto štáte, spolu aj s Ruandou a Urundiou, ktoré sú tiež pod dozorom Belgicka, hodne vyše 1 milióna veriacich vyznáva vieru katolícku. Vláda nielen zabezpečuje slobodu náboženskú, ale aj hmotne podporuje misionárov, zvlášte v školskej, sociálnej, hospodárskej, vedeckej a charitatívnej otázke. — Na poli hygienickor. spolupráca medzi vládou a misionármi je tiež vzorná a hodná nasledovania aj pre ostatné koloniálne štáty. Misionári s podporou vlády udržuju početné nemocnice, zdravotnícke ústavy, v ktorých mis. lekári a sestry neoceniteľnú službu konajú v potláčaní epidemických chorôb týchto krajov. — Misionári vyvinuju aj vedeckú činnosť skúmaním tamojších jazykov, národných zvykov, etnografie a sociologie, podporuju aj hospodárske, priemyselné a umelecké snahy obyvateľstva. — Každá mis. stanica má svoje školy, nižšie a niekde i stredné, ktoré štát značne podporuje. Zvláštnu pozornosť venuju výchove domorodých kňazov v štyroch regionálnych seminároch. Utvárajú sa aj domorodé mis. kongregácie pre mužov a mis. sestry. Na konferencii ordináριοv belgického Konga a Ruanda-Urundi bolo uzavreté, že domorodé kongregácie majú prednosť pred európskými a preto také treba všade zakladať. Doba katechumenátu je dosť prísne stanovená a trvá od 2½—4 rokov. — Katol. akcia má na starosti: šírenie tlače, rodinný život, knižnice, sporiteľne, ženské

pracovné školy. Vydávajú aj kat. týždenník pre domorodcov. — Tento štát je skutočne vzorom katol. mis. činnosti.

6. Ruanda a Urundi sú kráľovstvá a patria tiež pod protektorát Belgicka. Prvi misionári Spoločnosti Bielych otcov boli tu od domorodcov zavraždení r. 1881. Po nových nebezpečných pokusoch založili tu r. 1899 dve mis. stanice a r. 1922 už dva vikariáty, lebo námahy misionárov podivuhodne boli odmenené neobyčajným vzrastom obrátených domorodcov. Málokteré misie preukazujú tak rýchle a plodné výsledky ako tieto. Vierozvestovia nestačia pripravovať veľký počet katechumenov, hlásiacich sa do Cirkvi. Ako apošt. vikár Gajru poznamenal, tu misionári nemusia duše vyhľadávať, lebo domorodci sami vyhľadáávajú misionárov, aby boli prijatí do Cirkvi, a to v takom počte, že ich často nevládzu vyučovať a pripravovať ku sv. krstu. Nielen nižšie vrstvy obyvateľov sa prihlasujú, ale aj z bohatších a pohlavárskych tried. Králi v Ruande, taktiež aj v Urundi sú katechumeni, kráľovná a korunný princ v Urundi katolíci, z 33 hlavných pohlavárov 21 je katolíkov a 8 katechumenov. — V Ruande sú aj náboženské kongregácie domorodcov ako „Bratia sv. Jozefa“, „Sestry Panny Márie“, v Urundi „Sestry sv. Terézie“, ktoré majú členov aj z vyšších tried. Pre výchovu domorodých kňazov majú viac malých a veľkých seminárov, do ktorých vstupujú aj mladíci z kniežatských rodín. V Ruande je vyše 100.000 katolíkov, v Urundi 110.000. Veriaci prinášajú veľké hmotné obety na cirkevné potreby.

Španielska Guinea, do ktorej patrí aj ostrov Fernando Po a iné menšie ostrovy, má 40.000 katolíkov. Pre nezdravú klímu zomrelo tu mnoho misionárov spoločnosti Nepoškvr. Srdca Márie. Spoločnosť však i ďalej vytrváva na svojich staniach a jej obety sú sprevádzané Božím požehnaním.

Ostrov San Tommaso patrí Portugalsku a má 34.000 katolíckych obyvateľov, ktorých portugalskí kňazi administrujú.

IV. Južná Afrika.

Katol. misie v južnej časti Afriky dosiaľ nevedely docieľiť také výsledky, ako v iných krajoch tejto obrovskej zeme. Možno to pripísať najmä okolnosti, že sa tu už predtým zakorenili protestanti, podporovaní všemožným spôsobom od svojich svetových mocností, Holandskom a Anglickom.

Na západe sem patria tie krajiny, ktoré pred svetovou vojnou boli pod protektorátom Nemecka (Owambo po ríku Oranje, Cimbebasia, Windhoek, Namaqua). Pamätihodné je, že misionári (obláti Nep. P. Márie a sv. Frant. Sal.) ani za vojny, ani po nej neboli odtiaľ vyhnaní. Na východe v portugalskej dŕžave Mozambik zastavil sa už aj sv. František Xav. na svojej ceste do Indie, ale len s európskymi veriacimi sa zaoberal pár mesiacov. Viac jezuitov prišlo sem r. 1560, ktorí dlho s veľkou sebažertvou zápasili s miestnymi prekážkami, zvlášte s neznesiteľným podnebím, ktoré vytvorilo tam „cintorín jezuitov“. Keď ich portugalská revolúcia r. 1910 odtiaľto vyhnala, na ich miesto nastúpili šteylskí misionári a svetskí kňazi, ale prví len do konca svetovej vojny mohli tu z politických príčin zotrvať. Jezuiti najnovšie znovu môžu pokračovať v prerušenom mis. diele. Ich správa bola pridelená aj severná a západná Rhodesia.

Kapsko (Capland) je pod nadvládou Anglicka a rozdelené je na tieto čiastky: (dŕžava Jednoty juhoafrickej (od r. 1910), touto jednotou spravovaný juhozápadný kraj, Basutoland, Bechuanaland a Rhodesia.) Pravdaže je v nich veľký počet prisťahovalcov z celého sveta, privábených sem túžbou za zlatom a diamantom. (V úzadí anglicko-búrskej vojny bola tiež dychtivosť za mamonou). — Od polovice 17. storočia až po 19., keď tu Holanďania panovali, misionár pre fanatizmus kalvínov nemohol sem vkročiť. Prví kat. vierozvestovia, ktorí sa tu r. 1837 zjavili, za viac rokov len s Europeanmi sa mohli zaoberať. Pius

IX r. 1850 založil vikariát v Natali a sveril misiu oblátom Nep. Panny Márie. R. 1882 sa k nim pridružili marianhillskí pátri, ktorí aj v zemi Basutov začali úspešne hlásať evanjelium. Tu sa i kráľovná dala pokrstiť v prítomnosti 20.000 poddaných. R. 1922 bola v južnej Afrike utvorená apošt. delegácia, ktorá spravuje 12 vikariátov a 8 prefektúr. Počet katolíkov domorodých a všetkých národností blíži sa k polmiliónu. (Sama Rhodesia má 120.000 veriacich.) Katol. akcia je rozvetvená po všetkých krajoch.

K juhoafrickým ostrovom patria: Madagaskár, Réunion, Mauritius a ostrovy Seychelles.

M a d a g a s k á r z Réunionu dostal prvých vierozvestov v 17. storočí. Za jezuitmi lazaristi sa pokúsili pokračovať v ťažkej mis. práci, hatenej protestantmi, ale za 30 rokov stratili tu 31 členov. R. 1845 znovu jezuiti prevzali misie a napriek mnohým prekážkam so strany protestantskej nadvlády vytrvali na svojich miestach. Keď Francúzsko prevzalo vládu nad ostrovom, pomocou lazaristov a spoločnosti Ducha sv. dosiahli pozoruhodné mis. výsledky, čo aj pekný počet katolíkov dokazuje; je ich tu vyše polmilióna.

R é u n i o n bolo ústrednou bázou kat. misií na afrických ostrovoch. Lazaristi už v 17. storočí začali tu namáhavé mis. dielo. Počiatkom 19. storočia aj misionári Ducha sv. a bratia kresťanských škôl tu zakotvili a starali sa aj o duchovné potreby tamojších černošských otrokov. Obyvateľstvo je teraz takmer celé katolícke a tvorí riadne organizovanú diecézu.

Ostrov Mauritius je teraz dŕžavou anglickou, ale Angličania sa zaviazali Francúzom r. 1814, že budú katol. vieru rešpektovať. Prví priekopníci kresťanstva boli tu francúzski lazaristi (od r. 1722—1819), po nich prišli benediktíni, pátri Ducha sv. a jezuiti. Katolícka Cirkev, tvoriaca prevažnú väčšinu obyvateľstva, užíva tu privilegované postavenie, zaručené a zachovávané Angličanmi.

S ú o s t r o v i e Seychellské patrí tiež Angliča-

nom. Cirkevne bolo prv spojené s ostrovom Mauritius, teraz tvorí osobitnú apošt. prefektúru a diecézu pod správou kapucínov.

§. V. Východná Afrika.

U g a n d a, anglická kolónia, bola sverená r. 1878 Bielým otcom, ktorí s veľkým namáhaním začali šíriť vieru Kristovu. O šesť rokov vypuklo prenasledovanie, v ktorom viac sto domorodých veriacich zahynulo mučeníckou smrťou. R. 1890 bolo tu už 50.000 novokresťanov, ktorí boli utláčani a mučení od protestantov a mohamedánov. Napriek tomu Uganda stala sa „perlou afrických misií“ nielen pre veľký počet obrátených, ale aj pre ich zriedkavú horlivosť a vytrvanivosť i v ťažkých skúškach. Domorodé kňazstvo vyniká vo vedení Katol. akcie. R. 1920 bolo 22 ugandských mučeníkov vyhlásených za blahoslavených. Títo r. 1886 vyliali krv svoju za panovania kráľa Mwanga, ktorý popudený od nepriateľov kresťanstva dal svojich 12 pážat, synov to najprednejších úradníkov zabaliť do trstiny, na hranici upáliť a ostatných kopijami prebodnúť alebo utopiť. Tak sa dostalo aj synom temného zemedielu najväčšej pocty, ktorú človek na zemi môže dosiahnuť, že boli pre svoju hrdinskosť a vernosť ku Kristovi povýšení na oltár. Katolíkov je tu už blízko polmilióna.

K e n y a, závislá od Anglicka, (od r. 1906) bola pridelaná misionárom Ducha sv., ktorí ju zo Zanzibáru spravovali. Teraz je rozdelená na 3 apošt. vikariáty a 1 prefektúru. Prekážky tohto mis. územia sú: islam a divokosť domorodcov; predsa počet katolíkov dosiahol už 75.000.

V kolónii anglickej N y a s s a tiež badať dobré mis. výsledky, takže vikariát bol rozdelený na dve čiastky. Počet veriacich: 130.000. *)

*) R. 1898 kráľ Momamba pred svojou smrťou požiadaj apošt. vikára Duponta, aby bol jeho nástupcom na tróne. On to dočasne prijal, aby tým zabránil obvyklé ľudské obety pri pohrebe kráľa.

T a n g a n i k a, predtým nemecká, po svetovej vojne anglická država, bola najprv vyhľadaná od misionárov Ducha sv. (1863), ktorí na trhu skupovali deti otrokov a vo svojich sirotincoch ich vychovávali. Títo tvorili jadro ich mis. činnosti. Neskôr starali sa aj o školy, nemocnice a iné ústavy a zakladali kresť. obce. Ich zásluhy uznala anglická vláda tým, že im sverila výchovu žien a detí, oslobodených zpod jarma otrokárov. R. 1879 aj Bieli otcovia sa zapojili do mis. práce. Mis. akcia rozkvitá po celej zemi, v čom má zásluhu aj domorodé kňazstvo. Veriaci (asi 250.000) sú zorganizovaní v katol. akcii.

Z a n z i b á r tvoria viaceré ostrovy, ležiace naproti Tanganike a patria pod nadvládu Anglicka. Teraz sú spojené v jednom ap. vikariáte, počítajúcom 2500 katolíkov.

AMERIKA.

9. Severná Amerika.

V Amerike len medzi Indiánmi a černochochmi sa vyskytujú ešte pohania a tak vlastne len o týchto môže byť reč s mis. hľadiska.

V Spojených štátoch amerických po objavení Ameriky mis. práca bola spojená s veľkými prekážkami. Neskôr vlády týchto štátov zmenily taktiku a i svoj postoj k farbistým národom a chcely ich rôznym spôsobom získať kultúrnej, pokojnej práci. Tomu cieľu venovali značné sumy, z ktorých jednu časť aj misionárom oddávaly na ich ciele. Hoci Spojené štáty zaviedly úplnú rozlukú štátu od všetkých cirkví, predsa zpočiatku milióny obetovaly aj na mis. školy. Od r. 1900 však tieto podpory prestaly a vyučovanie náboženstva vo verejných školách je zakázané.

Vláda otázku Indiánov tým chcela vyriešiť, že zriadila tzv. rezervácie, t. j. ustálila isté územia pre pobyt Indiánov, aby ich takto zachránila od úplného zániku a od doterajšieho utlačania, vykorisťovania a vraždenia so strany belochov, taktiež aby ich kultúrnu úroveň povzniesla cestou škôl a domácej hospodárskej a remeslnickej práce. V 93 rezerváciách žije teraz asi 350.000 Indiánov, z ktorých tretina patrí do katolíckej Cirkvi, tretina je protestantská a tretina pohanská.

Medzi Indiánmi v 19. storočí takmer všetky rehole konaly záslužnú, obetavú mis. prácu, v ktorej ich americký episkopát stále podporoval. Biskupi najprv (1874) založili

Ústrednú kanceláriu na ochranu a pokresťančenie Indiánov, ktorá sa neskôr stala centrálnou indiánskych misií.¹⁰⁾ Na III. baltimorskom sneme r. 1884 nariadili všeobecnú sbierku na prvú nedeľu pôstnu v prospech indiánskych a černošských misií po všetkých diecézách.

Medzi misionármi najväčšie zásluhy si získal Peter De Smet, belgický jezuita (zomr. 1873), ktorý všade vyhľadával Indiánov, kdekoľvek sa presťahovali, vyučoval a krsťtil ich a okrem toho za vojny v najväčších nebezpečenstvách sprostredkoval mier medzi bojvedúcimi belochmi a Indiánmi.¹¹⁾

Teraz mis. práca medzi Indiánmi je zriadená v 33 diecézách, 21 štátoch a v Aliaške. V 45 školách pre Indiánov vyučuje sa 7.714 žiakov. V 19. storočí ani jeden Indián nebol vysvätený za kňaza, teraz ich už majú troch.

Aj o černochoch, žijúcich v Sev. Amerike sa starajú pečlivo naši misionári podľa úprav episkopátu, hoci výsledok ich námahy je pomerne ešte malý. Zpomedzi 11 miliónov černochoch žijúcich v Sev. Amerike okolo 5 miliónov formálne patrí rozličným sektám protestantov, dokiaľ katolíkov je z nich len štvrt milióna. Zapríčinil to najviac nedostatok kňazov a misionárov, ktorí by sa boli venovali v 19. storočí ich pastorácii. Protestanti, podporovaní vládou, ich v tom predbehli. Tomu chcel odpomôcť III. baltimorský snem, naložiac predstaveným seminárov, aby medzi bohoslovcami pestovali aj povolanie k apoštolovaniu medzi černochochmi; okrem toho založený bol spomenutý už stály výbor pre černošské misie. Anglický kardinál Vaughan r. 1871 vyslal do Baltimoru 4 kňazov Spoločnosti sv. Jozefa z Mill-Hillu, ktorí založili v Amerike mis. spoločnosť, zaoberajúcu sa výlučne misiou medzi černochochmi. Okrem týchto i šteylskí misionári (to jest Spoločnosť

¹⁰⁾ Episkopát podal protest proti pokračovaniu prezidenta Granta, ktorý z 80 rezervácií len 9 ponechal katolíkom pre misie.

¹¹⁾ R. 1868 samotný prešiel do tábora Sioux-Indiánov, ktorí vtedy viedli boj proti americkej vláde a naviedol ich, aby uzavreli mier s nepriateľom.

Božieho Slova), lazaristi a iné misijné spoločnosti majú pridelené územie pre pastoračiu černochov. Spoločnosť Slova Božieho roku 1920 otvorila v Bey-St-Louis seminár pre tento cieľ a v Greenville strednú školu; spolu sa stará aj o čínskych a japonských vystaľovalcov. Prvých päť černochov bolo ordinovaných r. 1934. — Aj 32 ženských kongregácií sa zaoberá mis. prácou u černochov.

K a n a d a (dominium anglické) má 115.000 Indiánov a 12.000 Eskimákov. Prvá sv. omša v Kanade bola slúžená 7. júla 1534. Po františkánoch prišli sem r. 1632 jezuiti, z ktorých Irokézi viacerých ukrutným spôsobom zavraždili. Tito boli kanonizovaní r. 1930. V polovici 18. storočia kmeň Hurónov a Irokézov bol úplne získaný Cirkvi. Ostatné indiánske kmene len v 19. storočí sa začaly kloniť ku kresť. viere a to zásluhou svetských kňazov a oblátov Nepoškvrnenej P. Márie. Ich heslom bolo: vždy diaľ k severu. Skutočne každý rok viac a viac sa približovali k Ladovému moru, získajúc pritom vždy nové indiánske kmene pre vieru Kristovu. Prenikli cez Labrador až k Eskimákom, z ktorých tiež mnohých obrátili. Pius IX. nazval ich „apoštolmi a mučeníkmi ľadu a mrazu“. — Jezuiti pod vedením P. Tosiho r. 1886 dostali sa až do Yukonu a Alasky. — Z Indiánov už dve tretiny prijali kresť. vieru. Kanada je misijne rozdelená na 7 ap. vikariátov a 1 prefektúru. R. 1936 pracovalo tu už 104 domorodých kňazov a 290 mis. sestier.

A l a s k a, dokiaľ patrila ruskej dŕžave, bola pre kat. misionárov neprístupná; len ruskí popi začali tu r. 1794 svoju cirkev šíriť. Keď však Spoj. štáty americké odkúpili túto zem (r. 1867), aj kat. misionári sa tu hneď prihlásili k práci (obláti P. Márie a jezuiti). Otvorili školy a vybudovali 12 kaplniek za veľkých ťažkostí. Je tu 12.000 kat. veriacich s 25 kňazmi a 52 mis. sestrami.

G r ó n s k o (Grönland), kolónia dánska, so 17.000 obyvateľmi (Eskimákmi), je teraz úplne uzavretá pred mi-

sionármi. Podľa zákonov dánskych vstup misionárom na toto územie je pod tarchou ťažkých trestov zakázaný.

10. Centrálna Amerika.

V strednej Amerike sú ešte misijné územia v týchto krajoch a ostrovoch medzi tamojšími farbistými obyvateľmi: anglické, francúzske a holandské Antily, Costa Rica, St. Domingo, Guatemala, Haiti, Honduras, Mexiko, Nicaragua, Panama, Porto Rico, Salvator a ostrovy Panenské.

V Mexiku je už zriadená riadna hierarchia (7 arcibiskupstiev a 25 biskupstiev) a táto má na starosti aj pastoračiu obrátených Indiánov. Pre pohanských Indiánov sú dve mis. stanice: v Tarahumiarc pod vedením jezuitov a v Dolnej Kalifornii, ktorá je v rukách milánskych misionárov. — Katolíci v Mexiku v posledných rokoch mnoho trpia pod nepriateľskou vládou, ľud veriaci sa však novým proticirkevným zákonom protiví a najnovšie ba dať už zlepšenie.

V Západnej Indii (Veľké a Malé Antily) na ostrovoch, ktorých sa Španielsko a Francúzsko zmocnilo, Cirkev sa voľnejšie pohybovala a prevahu získala aj na mis. poli; ktoré sa však dostaly pod nadvládu protestantských kolonizátorov, tam vládou podporovaní protestanti sú vo väčšine. — Na Haiti pre nedostatok kňazstva černosi upadli do modloslužobníctva a len príchod misionárov Ducha sv. ich znovu odtiaľ vyzdvihol. Na Malých Antilách dominikáni a otcovia Ducha sv. konajú svedomite svoje mis. povolanie. Ap. vikariát v Jamaike spravujú jezuiti.

V krajinách Strednej Ameriky po zriadení hierarchie mis. činnosť je nepatrná a závisí od pomeru štátu k Cirkvi podľa jednotlivých krajín. Tak v Guatemale všetkých kňazov a misionárov vyhnali a farební kresťania dlhé roky žili bez duchovných a čiastočne zasa upadli do pohanstva. — Panama sa v ústavnom zákone zaviazala

podporovať misie. — V **Honduras** cirk. hierarchia je už od r. 1536 zriadená. Žije tu ešte niekoľko tisíc farbis-tých pohanov, o ktorých obrátenie starajú sa lazaristi a redemptoristi.

Nikaragua, teraz už nezávislá republika, má oby-vateľov miešanej krvi a takmer všetkých katolíkov. Na konverzii asi 10.000 pohanov, rozptýlených po vrchoch a dolinách pracujú kapucíni.

Južná Amerika.

Najväčším juhoamerickým štátom je **Brazília**. R. 1933 mala 43,340.000 obyvateľov, z čoho veľká väčšina je vierovyznania katolíckeho. Indiáni, ktorí po vyhnaní je-zuitov na seba boli ponechaní, zväčša upadli do pohan-stva. Len v druhej polovici 19. stor. sa začala o ich ná-boženské potreby aj vláda starať podporovaním mis. re-hôľ, ako františkánov, kapucínov, dominikánov. R. 1895 synovia **Don Bosca** sa tiež dali do mis. práce u Indiánov pri **Matto Grosso**, otcovia **Ducha sv.**, pri **Amazone**, **Spoločnosť Slova Božieho** u **Coroados** a **Batukandis**. Teraz od **Propagandy** sú závislé len dve prefektúry, ale je tu aj 19 prelatur, ktoré sa zaoberajú obrátením rozličných in-diánskych kmeňov.

V anglickej **Guyane** r. 1837 bol utvorený apošt. vika-riát a sverený anglickým jezuitom. Mis. sestry **Nep.** Po-čatia z Čiech opatrujú malomocných v ústave v **Mahaika**. **Uršulinky** vyučujú v mnohých tamojších školách. Obrá-tenie domorodcov len pomaly pokračuje pre nedostatok kňazov. — V holandskej **Guyane** redemptoristi, vo fran-cúzskej **Guyane** otcovia **Ducha sv.** konajú mis. prácu.

Venezuela r. 1862 uzavrela konkordát so sv. Stoli-cou a tak kapucíni mohli znovu prevziať svoje mis. stanice.

Kolumbia je tou pamätnou zemou, kde slávne pô-sobil sv. **Ludovít Bertrand**, sám pokrstiac 150.000 černochoch a sv. **Peter Claver**, ktorý 300.000 Indiánov

obrátil. Krajina bola už skoro úplne kresťanská, keď zrušenie rádu jezuitov a boje za nezávislosť proti Španielom pozbavili túto zem misionárov, čoho následkom bolo zdivočenie farbistých národov. Vláda sama uznala, že bez náboženstva nemožno kultúru udržať a otvorila bránu pre misionárov. Mnohé kongregácie sa zúčastnili na reorganizačnej práci (augustiáni, kapucíni, lazaristi, seminaristi z Burgosu, jezuiti), ktorí väčšiu časť Indiánov priviedli späť do Cirkvi.

V E q u á t o r e Indiáni po vyhnaní jezuitov tiež upadli do pohanského stavu a revolúcia zničila ostatné pozostatky ich námah. R. 1848 predsa mohla tu byť už zriadená hierarchia. Prezident G a r c i a M o r e n o pozval jezuitov do krajiny, aby zaujali predošlé svoje mis. stanice a r. 1871 sveril im aj správu „redukcií“ medzi Indiánmi. Jezuiti však r. 1896 znovu boli z krajiny vyhnaní spolu i s dominikánmi, ale boli indiánskou delegáciou nazpät' povolani. Aj františkáni a saleziáni sa usilujú získať Cirkvi pozostatky ešte divokých Indiánov.

V P e r u, niekedy chýrnej krajine Inkov, už v prvej polovici 16. storočia bola založená diecéza v Curzo za vedenia dominikánov. Týchto nasledovali v mis. diele františkáni, augustiniáni a jezuiti. Teraz je tu už len 90.000 pohanov, roztratených po horách. Najnovšie aj pasionisti sa tu osadili.

B o l i v i a je štátom katolíckym, ktorého väčšiu polovicu tvoria obrátení Indiáni. Pohanov je tu už len 25.000, ktorých františkáni a obláti Nepoškvrnenej Panny Márie sa usilujú priviesť k pravej viere. Ústavný zákon je misiám prajný.

C h i l e je podľa ústavného zákona katolíckym štátom a zabezpečuje misionárom úplnú slobodu aj pri udržovaní škôl. V tejto krajine sú už len dve mis. územia: Araukania, kde kapucíni pracujú, a priesmyk Magallanský s Ohňovou zemou, pod správou saleziánov, ktorí sa snažia vymierajúci indiánsky kmeň zachrániť od zániku.

Paraguay je mis. zemou sv. Františka Solano a jezuitov, ktorí v 17. storočí tu divy robili medzi Indiánmi svojimi redukciami. Teraz už len niekoľko tisíc pohanov sa tu vyskytuje po vrchoch Chaco, medzi ktorými saleziáni a šteylskí pátri usilovne pracujú.

Uruguay, kde už nežijú pohanskí Indiáni, netvorí osobitné mis. územie.

Argentína a **Patagonia** v minulom storočí mala ešte hodne Indiánov-pohanov, ktorých františkáni zavedením „redukcií“ usilovali sa získať pre kresť. kultúru. Indiánov v Patagónii a Pampe obrátili saleziáni, ktorí r. 1875 prišli do Buenos Aires a odtiaľ na juh ich začali vyhľadávať až po Ohňovú zem. Ústavná listina tejto republiky obrátenie Indiánov zaraďuje medzi úlohy a záujmy štátne. Teraz počet pohanov je už malý, čo je zásluhou dvoch spomenutých kongregácií. Nedostatok kňazstva v celej krajine zapričiňuje, že celé kraje — formálne katolícke — duchovne sú v polodivokom stave.

V celej Južnej Amerike je ešte 1,400.000 katolíkov, žijúcich v mis. územiach, ktoré patria pod správu Propagandy.

A USTRÁLIA A OCEÁNIA.

I. Územie terajšej **Austrálie** bolo pôvodne kolóniou pre trestancov, deportovaných sem anglickou ríšou. Už r. 1798 prišli sem dvaja írski (katolícki) kňazi, ale britská správa ich vykázala. R. 1820 anglická vláda dovolila síce prístup aj katolíckym kňazom, ale len preto, aby sa starali o náboženské potreby katolíckych trestancov. Len anglickej cirkvi bolo dovolené propagandu robiť medzi obyvateľstvom. Katolíci boli nútení pod tarchou telesných trestov účať brať na protestantských bohoslužbách až do r. 1840. Prvá sv. omša bola tu slúžená 15. mája r. 1815. — Keď sa r. 1833 dostal sem anglický benediktín Dr. Ullathorne, počet katolíkov vystúpil na 17.000 a r. 1840 až

na 40.000. Prvým apošt. vikárom sa stal J. Polding. V nasledujúcich rokoch sv. Stolica zriad'ovala jednu diecézu za druhou. Misionári rozličných rehôľ, len čo im svetská vrchnosť v tom neprekážala, dali sa do roboty, aby tamojších divochov tiež získali pre Krista. Po benediktínoch prišli kňazi Srdca P. Márie, za nimi pasionisti a pátri Najsv. Srdca; na východe spoločnosť Ducha sv. začala misijnú prácu. Teraz už len 5 misijných okresov zostalo na západe a severe. Austrália však má vo vnútrozemí ešte neobjavené a nepreskúmané kraje, kam európska civilizácia ešte neprenikla. Hierarchia sa začala r. 1842 zriaďovať. Teraz je tu 6 arcibiskupstiev s 13 biskupstvami a 1,303.000 katol. veriacimi (r. 1933). Kňazov je tu už 2000.

II. Pod Oceániou rozumieme ostrovy, ležiace v Tichom oceáne a Južnom mori na východe a severod Austrálie. Rozdeľujú ich na Melanéziu, Mikronéziu, Polynéziu a Nový Zéland.

Do Melanézie patria: Nová Guinea, Nové Hebridy, ostrovy Bismarckské a Šalamúnove, Nová Kaledónia a Nový Zéland. Do Mikronézie prináležia: ostrovy Mariánske, Karolínske, Marschallské a Gilbertské. Do skupiny Polynézie pripočítajú ostrovy Hawaiské alebo Sandwichské, Samoa, Fidji, Tongo, Tahiti, Marquesas a ostrovy Spoločenské.

V prvej polovici minulého storočia tri mis. spoločnosti viedly tuhý boj za šírenie kráľovstva Kristovho na týchto ostrovoch a to kňazi Picpus, maristi a misionári Najsv. Srdca. V druhej polovici 19. storočia a v najnovšej dobe zápolili s nimi jezuiti, kapucíni a pátri Spoločnosti Slova Božieho. Bola to ťažká, obetavá práca zápasit' jednak s divokými kmeňmi domorodcov, jednak s vládnymi zástupcami protestantského Anglicka a Holandska, ktorí sa k nim často nepriateľsky chovali.

V Novej Guinei založený apošt. vikariát šteylskí pátri spravujú s veľkými námahami a dobrým výsledkom. — Na ostrovoch Bismarckských a vo vikariáte „Papua“ misionári Najsv. Srdca mnohých divochov (i l'u-

dožrútov papuánskych) obrátili. Na ostrovoch Šalamún-
skych a na Nových Hebridách maristi po dlhých bojoch
udržali svoje pozície a teraz sú im sverené 2 vikariáty. —
V Novej Kaledónii maristi od r. 1843 pracujú neúnavne za
víťazstvo kríža medzi pohanmi a po mnohých neúspechoch
konečne založili pomocou francúzskej vlády pevné mis. sta-
nice. V hlavnom meste Numey r. 1894 bola vysvätená naj-
krajšia katedrála Oceánie. R. 1930 založili aj malý seminár.

Nový Zéland je dŕžavou anglickou, má vyše pol-
druha milióna obyvateľov, z ktorých 175.000 patrí do ka-
tolickej Cirkvi. R. 1838 ap. vikár Západnej Oceánie Pom-
pallier prišiel sem s tromi maristami a slúžil tu prvú sv.
omšu v dome istého kolonistu. O dva roky neskôr osadilo
sa tu 500 írskych vysťahovalcov, ktorí tvorili prvú cirk.
obec na tomto ostrove. Maristi s veľkou oduševnenosťou
začali tu hlásať evanjelium medzi morami a to s úspechom,
takže aj biskupstvá mohli byť zariadené. R. 1860 však
povstala medzi domorodcami vzbura proti Europeanom,
ktorá takmer úplne zničila dovtedajšie mis. výsledky. Len
r. 1871 mohla byť mis. činnosť obnovená. K maristom sa
pripojili aj mill-hillskí misionári v diecéze Aucklandskej.
Hierarchia bola zriadená r. 1887 s arcidiecézou vo Wel-
lingtone a tromi sufragánmi.

V Mikronézii ostrovy: Mariánske, Karolínske a
Marchallské r. 1900 anektovalo Japonsko, ktoré odstránilo
odtiaľ nemeckých kapucínov teraz španielski jezuiti
spravujú jednotný vikariát týchto 3 ostrovných skupín. —
Ostrov Guam je katolícky. — Ostrovy Gilbertské misioná-
rom Najsv. Srdca môžu ďakovať, že im priniesli poklad
pravej viery. Ostrov Wallis, ako aj Tongo tiež prijaly ka-
tol. vieru. Na ostrovoch Fidji kvitne cirkevný život.
V tomto vikariáte sú rôzne školy a semináre pre domo-
rodých. Majú vlastné kongregácie pre mis. bratov a mis.
sestry, okrem toho je tu dobre organizovaný ústav pre
malomocných (prašivých, leprou postihnutých), ktorý
môže pojať do 500 chorých.

Na ostrovoch S a m o a, patriacich Spojeným štátom americkým, sám hlavný náčelník sa dal pokrstiť a stal sa horlivým širiteľom kresťanstva.

Ostrov H a w a i alebo S a n d w i c h, ktoré teraz Spojeným štátom americkým prináležia, už r. 1827 uzrely svetlo evanjelia prostredníctvom spoločnosti Picpusovej (kongregácia Najsv. Srdca P. Ježiša a Panny Márie), ale pre úklady protestantov museli misionári svoje pôsobisko opustiť. R. 1835 konečne francúzsky námorný kapitán vynútil od kráľa rovnoprávnosť katolíkov s protestantmi a od toho času katolicizmus aj tu je na postupe. Veľké zásluhy si o to získal Lud. M a i g n e t, biskup arathijský, ktorý ako misionár a neskôr ako apošt. vikár 38 rokov pôsobil na týchto ostrovoch. Teraz katolíci počtom svojim prevyšujú protestantov (r. 1933 bolo ich už 112.000). Potomci kráľovskej rodiny sú tiež katolíkmi. Tu pôsobil od r. 1864 svetochýrny misionár „apoštol prašivých“ (malomocných) P. Jozef D a m i á n d e V e u s t e r, ktorý cez 16 rokov s neobyčajnou láskavosťou a obetavosťou opatroval týchto nešťastlivých. Keď potom aj sám sa nakazil, ani vtedy ich neopustil, ale vytrval medzi nimi až do svojej smrti (r. 1889). Hrdinskosť tohoto misionára celý svet obdivoval a na jeho oslavách v Belgicku pred pár rokmi zúčastnili sa Kultúrni zástupcovia celého sveta bez rozdielu vierovyznania. Na ostrove Malokai, kde P. Damián pôsobil, je veľký ústav pre prašivých, taktiež aj na Honolulu pre deti malomocných; v nich v duchu P. Damiána Veustera s kresťanskou láskou sa ošetrujú tí, o ktorých ani ich príbuzní sa nechcú viac starať.¹²⁾

Do súostrovia T a h i t i (ostrov Spoločnosti Cook a Manihiki) z Chily prišli prví misionári zo spoločnosti Picpus, ktorí mnoho útrap museli znášať od metodistov a domorodcov. Na zakročenie Francúzska prenasledovanie prestalo, a r. 1853 aj kráľ s kráľovnou boli pokrstení, čo usnadnilo rýchle šírenie viery. — Na ostrovoch Cook ho-

¹²⁾ Vld': „Prašivý hrdina“ v Ročenke 1937, str. 97.

landskí misionári spoločnosti Picpus dosiahli uspokojivé mis. výsledky. — Na ostrovoch *M a r q u e s a s* od r. 1836 pôsobia horliví otcovia Picpus s veľkou vytrvanlivosťou napriek tam rozšíreným nákazlivým nemociam a úkladom so strany protestantov.

14, Poučenie z misijných dejín.

Týmto sme podali stručný výťah dejín svetových misií katolíckej Cirkvi. Sú ony — ako celé dejiny Cirkvi — poučné, potešujúce a povzbudzujúce pre každého veriaceho.

Poučujú nás o tom, čo vykonala Cirkev od svojho založenia, aby uskutočnila vôľu Božiu a jeho rozkaz: spasíť všetky národy. Potešujú nás v ťažkých navštíveniach skúsenosťou, že Boh neopustí svoju Cirkev nikdy, ani v najväčších skúškach a prenasledovaniach a zotráva s ňou v každom veku, ako jej to božský zakladateľ sám prisľúbil. Povzbudzujú a povznášajú nás ako dietky Božie, aby sme na vykupiteľskom diele aj my účasť brali šírením kráľovstva Božieho na zemi podľa svojich najlepších síl a podľa miery darov prirodzených i nadprirodzených, ktoré nám on štedre udelil. Cirkev k dosiahnutiu svojho vznešeného cieľa: šíriť slávu Božiu na zemi a spasíť všetky národy, dvojakým smerom účinkuje: jednou rukou udržuje a zveľaďuje nadprirodzený život veriacich v kresťanských krajinách, druhou šíri evanjelium v pohanských územiach, aby aj tých, ktorí „v tieni a v tóni smrti (duševnej) sedia“, priviedla do ovčínca Kristovho. Preto značnú časť cirkevných dejín tvoria dejiny sv. misií, ktoré nám podávajú živý obraz o tom ako, kde a kedy sa uskutočnilo obrátenie jednotlivých národov. — Pri opise týchto dejín mohli sme pozorovať, že obrátenie sveta podľa nevyspytateľných plánov Božích nedialo a nedeje sa naraz, ale postupne sa Cirkev rozvíja, mohutnie, zväčšuje ako to malé zrnko horčičné. Nebolo však storočia, v ktorom by i viacere národy neboly bývaly vradené medzi kresť. kultúrne

národy, ktoré potom ďalej šírily svetlo evanjelia. Stále sa uskutočňuje predpoveď Pána Ježiša: „A ja, keď budem povýšený od zeme, potiahnem všetko za sebou“,¹³⁾ a isto príde i ten čas, keď bude „jeden ovčinec a jeden pastier“, lebo „jeho slová nikdy nepominú“.

Ako sa zábery Božie a snahy Cirkvi uskutočňovali v jednotlivých storočiach, to nám podávajú mis. dejiny. Tieto nás poučily aj o nesmiernych ťažkostiach a prekážkach, s ktorými je spojené šírenie viery. Niet takmer krajiny, ktorá by nebola najprv krvou prvých vierozvestov poliata a tak zúrodnená, pripravená k prijatiu evanjelia. To však neodstraší Cirkev a jej hrdinských misionárov, aby sa znovu nezjavili na tých nebezpečných územiach a dotiaľ neklopali na zátvrdlivé srdcia pohanov, dokiaľ ich neobmäkčia hlásaním slova Božieho, svojimi modlitbami a obetami. Heroizmus misionárov, ich veľké úspechy a konečné víťazstvo sv. Kríža napriek všetkej ľudskej a peknej zlobe presvedčujú nás o tom, že Cirkev katolícka je dielom Božím, sprostredkovateľkou ľudskej spásy, šíriteľkou pravej kultúry, ktorá znovuzrodí národy a obroďuje celý svet. Pri vznešenom diele svojho božského poslania stále sa stretáva s nevďačnosťou ľudskou ako aj jej Zakladateľ; to ju však neznechutí, neodstraší od ďalších námah a obetí, aby tak bola podobná svojmu Majstrovi v obetiach, utrpení a vo víťazstve.¹⁴⁾

¹³⁾ Ján 12, 32.

¹⁴⁾ Túto nerozboriteľnosť Cirkvi katolíckej a jej stály vývin uznávajú a obdivujú aj nepredpojatí protestanti. Chýrny anglický historik T. B. Maculay vyjadruje to výraznými slovami: „Nie je a nebolo na tejto zemi ľudskeho diela, ktoré by si tak zaslúžilo preakúmiania ako cirkev katolícka. Najhrdšie kráľovské domy sú len od včerajška proti dlhému radu pápežov. A nevidíme ani najmenej známky, že by sa jej trvanie ohýľlo ku koncu. Videla počiatok všetkých vlád a všetkých cirkevných zriadení na svete a nevieme, či nie je súdená, aby uvidela i koniec všetkých. Snáď potrvá v nezmenšenej sviežosti, až nejaký cestovateľ Nového Zélandu sa zastaví uprostred ohromnej pustatiny a stojac na zrúcaninách obluku londýnskeho mostu, bude kresliť zrúcaniny chrámu sv. Pavla. Keď urvážeme strašné útoky, ktoré prežila, ťažko nám myslieť na spôsob, akým by mala zahynúť.“ (Úvahy historické a liter.)

Misijné výsledky v jednotlivých storočiach.

Aby sme mali celkový prehľad o tom, v akom poradí sa dialo obrátenie národov na kresťanskú vieru, podávame výkaz o tom, ktoré národy a krajiny vstúpily do Cirkvi v jednotlivých storočiach.

Pokresťančené krajiny a národy podľa storočí.

- I. Palestína, Fenícia, Sýria, Egypt, Malá Ázia, Kréta, Macedónia, Itália, Galia (Hispania, India?).
- II. Mezopotámia, severná Afrika, Arábia, Británia.
- III. Arménia, Perzia.
- IV. Ostatné časte rímskej ríše, Iberia, Abesínia, západní Góti.
- V. Vandali, východní Góti, Suevi, Burgundovia, Frankovia, Íri.
- VI. Kaukaz, Núbia, Arabi, Durínsko, Anglosasi, Škóti.
- VII. Anglicko, Frízovia, Alemani, Bavorsko, Longobardi, Srbi a Chorváti.
- VIII. Hessen, Sasko, Frizia, Avari, Slovinci.
- IX. Škandinávia, Bulhari, SLOVÁCI, Moravania, Česi,
- X. Dánsko, Norvéžsko, Normandia, Island, Grónsko, Poliaci, Rusi, Vendovia, Maďarsko.
- XI. Švédsko, Maďari.
- XII. Pomoránsko, Lotyšsko.
- XIII. Kurland, Estónsko, Prusko, Fínsko, Maroko, Mongolia.
- XIV. Litva, Lapsko, Tunis, Kanárske ostrovy.

- XV.** Guinea, Kongo, Antily, Mauri.
- XVI.** Východná Afrika, Abesínia, Madagaskar, India, Filipíny, Indonézia, Brazília, Paraguay, Kanada, Maryland, Mexiko, Peru, Čína, Japonsko.
- XVII.** Intenzívnejšia mis. činnosť v tých istých krajinách.
- XVIII.** Južná a Severná Amerika, Tibet.
- XIX.** Afrika, Kórea, Mandžusko, Austrália, Oceánia.

Nebolo storočia, že by Cirkev niektorý národ — kraj nebola pritiahla do ovčince Kristovho alebo nebola rozšírila svoju činnosť v územiach dobytých už pre Krista. Keď aj kde-tu mala prechodné straty, to jej vynahradilo obrátenie nových národov.

Slovenskí misionári.

(Stav r. 1941)

Slovenskí katolíci mali zaiste aj v minulých storočiach niekoľko svojich misionárov, ktorých mená ťažko by bolo vystopovať, lebo pôsobili v kongregáciách u iných národov, ktoré si ich obyčajne osvojily. Tu uvedieme len tých slovenských misionárov, ktorí teraz účinkujú v rozličných misijných územiach.

I. Prvá spoločnosť, ktorá zo Slovenska najprv začala vysielat' svojich členov vo väčšom počte, boli **Bratia kresťanských škôl**.

Menoslov slovenských školských bratov, ktorí skoro všetci v pohanskom prostredí ako učitelia pôsobia, tu uverejňujeme.

Meno	rodisko	odchod	pôsobište
1. Bruzík Ján	Odorín — Spiš		Egypt
2. Bendzala Štefan	Dravce — Spiš		..
3. Kacvínsky Jozef	Letanovce — Spiš		..
4. Longa Jozef	Letanovce — Spiš		..
5. Najpaver Ján	Artunovce — Spiš		..
6. Pluta Martin	Štvrtok — Spiš		..
7. Slanina Štefan	Dravce — Spiš		..
8. Skovira Štefan	Spišská Nová Ves		..
9. Šveda Anton	Poprad — Spiš		..
10. Šulík Ján	Levoča — Spiš		..
11. Suronovský Jozef	Levoča — Spiš		..
12. Vaverčák Vendel	Levoča — Spiš		..
13. Mindšáš Ján	Levoča — Spiš		St. Maurice
14. Belončík Štefan	Letanovce — Spiš		Sýria
15. Greš Štefan	Štvrtok — Spiš		..

Meno	rodisko	odchod	pôsobisko
16. Mrovčák Jozef	Markušovce - Spiš		Sýria
17. Sulík František	Poprad — Spiš		„
18. Sulík František	Kubachy — Spiš		„
19. Faltín Martin	Korinjany — Spiš		Palestína
20. Strálik Štefan	Lengvarty — Spiš		„
21. Olejár Peter	Levoča — Spiš		„
22. Beňuška Štefan	V. Bielice — Nitra	1927	Hongkong
23. Husárik Štefan	V. Bielice — Nitra	1928	„
24. Rybánsky Aug.	Veľ. Dvorany	1927	Colombo
25. Šotíš Štefan	Letanovce	1927	Mandalay
26. Villš Jozef	Urmín — Nitra	1927	Rangoon
27. Šípöc Aladár	Bojná pri Topoľč.	1922	Ceylon
28. Farkaš Anton	Urmín — Nitra	1922	„
29. Rybánsky Ján	Veľké Dvorany	1924	„
30. Maďaj Koloman	Držkovce	1925	„
31. Stankovský Dezider	Bojná	1926	„
32. Bednár Pavol	Dolná Krupá	1928	„
33. Bednár Jozef	Dolná Krupá	1929	„
34. Bachratý Štefan	Dolná Krupá	1929	„
35. Tkáč Peter	Malé Bielice	1929	„
36. Tkáčik Ladislav	Turzovka	1929	„
37. Milon Ján	Sv. Kríž n. Hr.	1929	„
38. Mankovecký Fr.	Choča	1932	„
39. Rybánsky Ján	Veľké Dvorany	1924	„ riaditeľ
40. Svrček Ján	Dolná Krupá	1933	Polostr. Malaj.
41. Šimo Anton	Letanovce	1935	Ceylon
42. Hunyady Jozef	Letanovce	1928	Manilla
43. Biely Jozef	Dolná Krupá	1929	„
44. Dravecký Michal	Korinjany		Turecko
45. Gavlák Ján	Hrabušice		„ Smyrna
46. Gavlák František	Hrabušice		„ „
47. Kapsdorfer Frant.	Hrabušice		„ „
48. Šimko Ján	Levoča		„ „
49. Depta Andrej	Odorín		Bulharsko

Meno	rodisko	odchod	pôsobiste
50. Poláček Ján	Dolná Krupá		Chile
51. Polka Jozef	Turzovka		..
52. Chochula Michal	Blesovce	1927	Argentína
53. Šimončíč Pavol	Dolná Krupá	1928	..
54. Semendák B.	Veľký Šariš	1928	Belgicko
55. Dvonč Jozef	Veľké Bielice	1934	..
56. Brázdovič Štefan	Smolenice	1934	..
57. Bednár Arnošt	Dolná Krupá	1933	Ceylon
58. Skýpala Jar.	Horné Dubové	1936	..
59. Turčan Aug.	Blesovce	1927	Španielsko
60. Adamkovič Július	Veľké Dvorany	1927	Francúzsko
61. Lukačovič St.	Malé Bielice	1928	..
62. Brestovanský M.	Dolná Krupá	1930	Egypt
63. Tkáčik Emil	Turzovka	1931	..
64. Bohunický Fr.	Dolná Krupá	1931	..
65. Benčík Dezider	Močenok	1932	..
66. Boháč Andrej	Močenok	1932	Palestína
67. Bleho Ernest	Močenok	1931	..
68. Sládeček Ján	Dolná Krupá	1933	St. Maurice
69. Bellončík Martin	Letanovce	1933	..
70. Kapusta Ján	Markušovce	1933	..
71. Skoviša Ján	Dravce	1933	Egypt
72. Skokan Ján	Štvrtok		..
73. Roxer Michal	Artunovce		..
74. Bellončík Št.	Letanovce		..
75. Spák Ján	Levoča		..
76. Stolz Michal	Poprad		..
77. Miškovič Pavol	Landak		..
78. Zajac Jozef	Poprad		..
79. Halain Ján	Lendák		..
80. Figura Fr.	Boleráz		..
81. Ostatník Viliam	Boleráz		..

Ich mis. činnosť ako učiteľov zväčša štátnych škôl je nenápadná, predsa ich zásluhy sú veľké a výsledok ich

práce je všade pozoruhodný. Väčšina ich žiakov sú pohanovia; mnohí z nich sa obrátia pod vplyvom ich výchovy, ostatní s úctou ich spomínajú a časom ako vysokí úradníci a hodnostári podporujú ustanovizne toho náboženstva, ktoré im tak vzácných učiteľov a vychovávateľov poslalo a ktorým aj oni môžu ďakovať základy svojej vzdelanosti.

II. Za školskými bratmi svojim počtom nasledujú slovenskí saleziáni, ktorí tiež po celom svete horlivo pracujú na šírení kráľovstva Božieho. Sú to:

Ján DUSÍK (z Boleráza), kňaz-misionár v Mexiku.

Jozef FIGURA (z V. Šenkvíc), kňaz-misionár v Japonsku.

Anton FIGURA (z V. Šenkvíc), kňaz-misionár na Kube.

Ladislav FILUSTEK (z V. Levár), kňaz-misionár v Peru.

Jozef FORGÁČ (z Bánoviec), kňaz-misionár v Argentíne.

Jozef HUDEK (zo Sv. Jura), kňaz-misionár v Peru.

Jozef JANTOŠKA (z Rajca), kňaz-misionár v Peru.

Rudolf SLEZÁK (zo Špačiniac), kňaz-misionár na Kube.

Andrej ŠOLTYS (z Mokroluhu), kňaz-misionár v Brazílii.

Viliam VAGAČ (zo St. Turej), kňaz-misionár v Peru.

Ján ČERNÝ (z Humeniec), klerik-misionár v Equadore.

Andrej GOGA (z Chrabrian), klerik-misionár v El Salvadore.

Rudolf ILENČÍK (zo Špačiniac), klerik-misionár v Alžírsku.

Vincent HORVÁTH (z N. Olčváru), klerik-misionár na Kube.

Štefan KOHAUT (zo Sv. Jána), klerik-misionár v Brazílii.

Martin KRIŽAN (z Ujlaku), klerik-misionár v Equadore.

Július MORAVČÍK (z Ujlaku), klerik-misionár v Brazílii.

Jozef NEMČEK (z Frývaldu), klerik-misionár v Chile.

Baltazár SABO (z N. Daly), klerik-misionár v Siame.

Andrej SEMANKO (z Mokroluhu), klerik-mis. v Chile.

Jozef SIVÁK (z Beluše), klerik-misionár v Tunise.

František VAJGEL (z Hrnčiaroviec), klerik-misionár v Brazílii.

- Viliam ADAMEK (z B. Kostola), koadjutor (brat)-misionár v Brazílii.
- Michal ČAHOJ (z Držkoviec), koadjutor-misionár v Siame.
- Július DOLNÍK (z Klátovejsi), koadjutor-misionár vo Venezuele.
- Jozef FORNER (z Hrnčiaroviec), koadjutor-misionár v Japonsku.
- Jozef JAMRIŠKA (z Húla), koadjutor-misionár v Equadore.
- Ján JEŽOVÍT (zo Suchej), koadjutor-misionár v Číne.
- Anton MALÍK (z Fedýmeša), koadjutor-misionár v Equadore.
- Alojz ORAVEC (z Brezolup), koadjutor-misionár v Číne.
- Rudolf PALKOVIČ (z Hrnčiaroviec), koadjutor-misionár v Peru.
- Ferdinand PALKOVIČ (Hrnčiarovce), v Afrike.
- Alojz VACHAN (Bereksek), v Afrike.
- III. Medzi slovenskými kongregáciami najviac sa zaujíma o zahraničné misie na tento cieľ výlučne založená Spoločnosť Slova Božieho, ktorá má doteraz týchto Slovákov v zámorských misiách:
- Pátri: HOLOBRADÝ, Madunice, Filipíny.
- BRANIŠA, Častá, Argentína.
- ZLOCH, Ompitál, Čína.
- Ján KOVÁČ, Dlhá, Čína.
- Ján KRASŇANSKÝ, Švansbach, Čína.
- Štefan LAPŠANSKÝ, Smižany, Čína.
- Rudolf MICHALÍK, Chynorany, Južná Amerika.
- Ján VANČO, Drahovce, Južná Amerika.
- Bratia: BABULÍK, Japonsko.
- Bohumil ČERETKA, Zbehy, India.
- Kleofáš DVORČÁK, Veľ. Šariš, Nová Guinea.
- Beátus SCHINGLER, Ban. Belá, Nová Guinea.
- Kapistrán KUTIŠ, Prusy, Nová Guinea.
- Šebastián ŠOLTÉS, Rokycany, holandská India.
- Rafael ŽIGRAY, Ploské, Chile.

Peregrín BRUMOVSKÝ, Piešťany, Argentína.

Korzín SMUTNÝ, V. Topoľčany, USA.

Vincent GERÁT, Chlebnice (Orava), USA.

Supplicius BABULÍK, Pudmerice, USA.

Alojz ŽENTKO, Vondrišiel (Spiš), USA.

Táto nová mis. spoločnosť, ktorá len pred rokmi zakotvila na Slovensku, má u nás už štyri ústavy asi s 200 chovancami, čo sa pripravujú na kňazov do zámorských misií, tiež aj noviciát pre bratov. Máme odôvodnenú nádej, že o niekoľko rokov ročne 5—10 nových kňazov a bratov bude môcť vysielat' do ďalekých mis. krajov k šíreniu kráľovstva Kristovho. Tým Slovensko bude preukazovať svoju vďačnosť Bohu za dar viery, ktorý sme od neho už pred 1100 rokmi prijali.

IV. Provincia františkánov v Najsv. Srdca na Slovensku má týchto členov v misijných územiach:

Bratia laici: 12.

1. Roman VASS z Kráľovej, účinkuje 15 rokov v Betleheme.
2. Herkulán HANUS z Galanty, účinkuje 15 rokov v Alexandrii.
3. Roderik DEÁK z Kráľovej, účinkuje 5 rokov v Jeruzaleme.
4. Chrysant ČAMBALÍK z Rumanovej, účinkuje 5 rokov v Alexandrii.
5. Viktor URMINSKÝ z Veľkých Ripian, účinkuje 5 rokov v Káhire.
6. Placit ŠIMAN z Predajnej (Zv.), účinkuje 4 roky v Jaffe.
7. Honor HANUŠ z Kerestúra, účinkuje 4 roky v Alexandrii.
8. Víтус HANUŠ z Kerestúra, účinkuje 4 roky na hore Tábor.
9. Ignác HAPŠUDA z Fíšu, účinkuje 4 roky v Alexandrii.

10. Ivo ŠEVČOVIČ z Lopašova, účinkuje 3 roky v Káhire.
11. Melchior LUHA z Trnavy, účinkuje 3 roky v Jeruzaleme.
12. Felicián HOLOČI z Bratislavy, účinkuje 3 roky v Jeruzaleme.

Klerici: 6.

Ján MATIS z Bratislavy, študuje na filozofickom ústave sv. Zeme na Tábore.

Jozef VARGA z Bratislavy, študuje na filozofickom ústave sv. Zeme na Tábore.

V E m m a u s, na svätomezskom kolégiu študujú 3 mladíci zo Slovenska, 2 z Bratislavy a 1 z Petržalky.

V P a r m e na kolégiu pre misionárov študuje 1 klerik, Felicián PAVELKA, ktorý po vysviacke nastúpi misionársku prácu vo sv. Zemi.

Františkáni patria k najstarším a najzaslúženejším misijným reholiam Cirkvi. Okrem jezuitov ani jedna rehoľa nemá toľko mučeníkov za vieru, ktorí pri hlásaní slova Božieho medzi pohanmi hrdinsky položili svoj život za Krista. Úfame, že aj slovenská vetva tohoto slávneho rádu časom aj kňazov bude vysielat' do zámorských misií, ktorí v duchu sv. Františka Ass. budú neohrozene, ako on, vydávať svedectvo o večných pravdách Božích aj pred vládmami sveta.

V. Zo slovenskej provincie Spoločnosti Ježišovej od niekoľko rokov v severnej Rhodesii (Afrika) účinkujú traja rehoľní bratia. Sú to:

1. Martin BEŇO, pochádzajúci z Moravského Lieskového (pri Trenčíne). Pracuje v Rhodesii od r. 1931 ako knihár, obuvník a ošetrovateľ chorých.
2. Štefan BÚRAN z Jablonice, je tam od r. 1932 zamestnaný ako hospodár.
3. Jozef GAJDOŠ z obce Žitavské Kňazice, je v Rhodesii od r. 1932 ako staviteľ a murár. — Do tejto misie

chystajú sa teraz ďalší slovenskí bratia a jeden páter.

Slovenským katolíkom, čitateľom „Posla“ a „Kat. misií“ najviac známy slovenský misionár bol **J a k u b L O N G A**, rod. v Malom Šlakovke r. 1856. Najprv pôsobil 12 rokov v Austrálii, potom prešiel do Afriky, kde ako rehoľný brat dlhé roky s veľkým úspechom pracoval a pomocou svojich slovenských priateľov vystavil tam kostol a mis. stanicu. Pred pár rokmi vo vysokom veku skončil svoj obetavý život.

VI. Tešitelia Božského Srdca majú v Jeruzaleme jedného kňaza, **P. Longina GÁBORÍKA**, rodom z Kriváňa a jedného brata, fr. **Karola MORAVČÍKA** z Ujlaku.

VII. Zo spoločnosti slovenských lazaristov v Istambule (Turecko), pôsobí brat **Pavol Tencer**, rodák z Novej Bane.

Aj ženské kongregácie na Slovensku vysielajú svoje členky do zahraničných misií. Sú to:

1. Milosrdné sestry sv. **Vincenta** (kongregácia Dcér kresť. lásky, ústredie na Slovensku v Ladcoch pri Dlave), tieto sestry majú v zahraničných misiách:

R. 1930 odišly: **Katarína A. KARMAŽINOVÁ**, **Gizela K. LANGOVÁ**, **Jolana T. DORČÍKOVÁ**.

R. 1931 bola vyslaná: **Agneša Št. FARKAŠOVÁ**.

R. 1932: **Šantal Valéria DORČÍKOVÁ**.

R. 1935: **Henrika HOHLYOVÁ**, **Hedviga PÁLFIOVÁ**.

R. 1936: **Gabriela NAGYOVÁ**, **Júlia ČERŇANSKÁ**.

R. 1940: **Bonaventúra JAMRICOVÁ**, **Stanislava MORAVČÍKOVÁ**, **Agata ILČIKOVÁ**, **Modesta PREDNÁ**, **Gaudencia ČERNÁ**, **Kazimíra BRAŽINOVÁ**, **Martina CHUDÁ**, **Monika HALÁKOVÁ**, **Remedia SALAŠOVIČOVÁ**.

Spolu: 18 sestier.

2. Kongregácia milosrdných sestier sv. **Kríža** (provinciálne predstavenstvo na Slovensku: Biskupice pri Dunaji), tieto sestry vyslala do zahraničných misií:

Do Číny: **Archangela LECKYOVÁ**, **Ancilla MERICHE**.

LOVÁ, Xavérie KRIVOVÁ, Nepomucena HAJDUOVÁ.
Do Indie: Diomira MALOVCOVÁ, Amáta ZIMMER-
MANNOVÁ, Alexandrina OKLOVÁ a Edmunda DE-
MLANOVÁ.

Tieto sestry na svojich mis. staniach ošetrujú nemoc-
ných, vyhľadávajú a podporujú opustených, vyučujú chu-
dobných, vychovávajú siroty atď.

3. Z kongregácie Dcéry Božskej lásky v Trnave:
Blázia FLIMELOVÁ z Nedožier, pôsobí v Brazílii ako mis.
sestra.

4. Z rádu sv. Uršule v Siame už dlhé roky účinkuje
Stanislava BOŠŇÁKOVÁ, rodáčka z Bučian. — V minu-
losti Emerika ALÁNYIOVÁ v Brazílii 9 rokov konala mis.
prácu, Agneša ROSNEROVÁ 6 rokov a Kunigunda BAJ-
CÁROVÁ v Číne 5 rokov.

5. Misijné sestry služobnice Ducha Svä-
tého: Osem sestier pracuje v misiách, z ktorých tri po-
chádzajú z Moravy:

V Severnej Amerike pracujú:

S. Hermína, Marg. MOROVČÍKOVÁ, z Pudmeríc pri
Trnave;

S. Vladisla, Mária AUGUSTÍNOVÁ, z Podolia, okres
Nové Mesto n. V.;

S. Carissima, Helena ZELENÁKOVÁ, z Dol. Bodoku pri
Nitre;

S. Xaveriana, Anna ŠVACHOVÁ, z Oderša u Opavy.

Na Filipínach:

S. Viktimaria, Bernardina JURČOVIČOVÁ, z Vištuku,
okr. Modrá.

V Číne — Kanzu:

S. Nidgaria, Magd. BINDAČOVÁ, z Haču na Morave;

S. Brigida, Dorota ŠOLTISOVÁ, z Bořatic na Morave;

S. Luitrudis, Roza ŠVACHOVÁ, z Oderša u Opavy.

6. Dcéry Panny Márie Pomocnice kre-
šťanov.

- S. Ludmila DOČOLOMANSKÁ, zo Sv. Jura pri Bratislave, pôsobí v Matto Grosso (Brazília) od r. 1931.
- S. Margita DOČOLOMANSKÁ, zo Sv. Jura pri Bratislave, pôsobí v Magallanes (Južná Amerika) od r. 1928.
- S. Anna HEDE'ROVÁ, z Horných Naštíc pri Bánovciach nad Bebr., pôsobí v belgickom Kongu od r. 1932.
- S. Anna MARKOVÁ, z Chynorian, pôsobí v belgickom Kongu od r. 1932.
- S. Terézia KUPKOVIČOVÁ, z Gocnoku (pri Trnave), pôsobí v Peru (Amerika) od r. 1934.
- S. Anna MIHALOVÁ z Bošáče, pôsobí v Honduras (Amerika) od r. 1928.

Blízo 200 Slovákov a Sloveniek je teda teraz činných v zámorských misiách, ktorí opustili svoju vlasť, svojich rodičov, príbuzných a priateľov, aby z lásky k božskému misionárovi, Pánu Ježišovi plnili jeho rozkaz, šírili jeho kráľovstvo a zachraňovali nesmrteľné duše najbiednejších spolublížnych. Sú oni chlúbou slovenského národa a katolíckej Cirkvi, lebo v heroickom stupni konajú skutky milosrdenstva, čo iní v miere oveľa menšej preukazujú.

Kto dostal od Boha väčšie prirodzené dary (majetok, telesné a duchovné schopnosti) je povinný z týchto pridelených mu hrivien aj svojim bližným udeľovať podporu. Kto obdržal od Boha väčšie nadprirodzené dary, i z týchto má udeľiť niečo biednym. Najväčší poklad, čo kresťania majú, je dar viery a s tým spojené milosti. Každý kresťanský národ je povinný preukazovať vďačnosť svoju k Bohu za dar viery, za vyslobodenie z tmy pohanstva a to nielen zachovaním dedičstva otcov pre seba, ale aj tým, že z obdržaného svetla a milostí evanjelia udeľí aj pohan-ským národom. Všetci to osobne a priamo nemôžeme robiť. Preto si vážme našich hrdinov, slovenských misionárov, ktorí to za nás i v mene našom konajú v ďalekých

krajinách a šíria tým aj dobré meno a česť slovenského národa pred celým svetom. No nielen uznávajme a obdivujeme ich heroizmus, ale im aj pomáhajme v ťažkom a vznešenom mis. povolaní, každý podľa miery tých hrivien, ktoré od Boha zadarmo dostal.

**Dejiny misijnej činnosti
schizmatikov a protestantov.**

Ako doplnok mis. dejín uvidíme aj prehľad a súhrn mis. činnosti ruskej ortodoxie a protestantizmu.

I.

Medzi rozkolníkmi žijúcimi v rozličných krajinách Európy, jedine ruská (ortodoxná) cirkev vyvinula značnejšiu činnosť. Táto snaha úzko súvisela s ruskou expanzívnuou politikou cárizmu a bola podkladom a cieľom porušenia tých krajov, ktorých sa Rusko v dlhých storočiach postupne zmocnilo. Teda nie tak náboženská horlivosť a presvedčenie o potrebe šírenia kresťanských ideí medzi pohanmi pobádaly vládne a cirkevné kruhy k vysielaniu svojich vierozvestov, ale viacej politické záujmy jednotnej, rozsiahlej ruskej ríše. Len neskôr zakladali aj v iných krajinách mis. stanice, ale aj to zväčša tam, kde mali už diaspory svojich vystaňovalcov. Tento zjav akejsi náboženskej apatie oproti pohanom dá sa vysvetliť tým, že orientálne rozkolníctvo zavrnutím jednotného cirkevného vedenia a odtrhnutím sa od skaly Petrovej stratilo aj účinnú lásku navonok a oduševnenosť za šírenie kráľovstva Božieho; ostalo pasívne, do seba uzavreté, uspokojujúc sa s hmotným blahobytom, ktorý mu cárizmus poskytoval za poddanosť.

Stať sa Rusom, znamenalo prijať ortodoxiu (rozkolnícku) a stať sa ortodoxom znamenalo stať sa Rusom. Táto súvislosť najlepšie vyjadruje cieľ a spôsoby šírenia ortodoxie. Preto rozkolníci usilovali sa získať nie tak pohanov, žijúcich v Rusku a inde, ale v prvom rade katolíkov (zvlášte Poliakov), s Rómom spojených gréckokatolíkov a aj protestantov. O spôsobe, akým sa to dialo, takto píše

istý znalec tých pomerov:“¹⁶⁾ „Dosiaľ rubel' bol najlepším ruským misionárom. . . tvorcom, zakladateľom, ochrancom a najsilnejšou oporou každej ruskej misie.“ — V Sibírii aj násilie často upotrebovali.¹⁶⁾ Nie je div, že obrátenia sú zväčša len zdanlivé a pohania i po krste tak smýšľajú a žijú ako predtým. O nejakej systematickej mis. činnosti alebo riadnej inštitúcii v predošlých storočiach nebolo ani reči; ani svetskí ani rehoľnícki ruskí kňazi nechceli opustiť svoje doterajšie pohodlie kvôli strádavému misionárskemu životu. Až r. 1865 bola založená prvá mis. spoločnosť, ktorá r. 1898 v Kazane zriadila aj ústav pre výchovu misionárov. V tejto gubernii viac tisíc pohanov a mohamedánskych Tatarov vstúpilo do ruskej cirkvi. V severnej Sibírii obrátili kmene Ostjakov, Votjakov a Mordvinov, ale týchto väčšia časť ako aj Čerkesi, Kirgizi a Kalmukovia znovu upadli do pohanstva. Na Kamčatke, v Japonsku, v Číne a Kórei založili tiež mis. stanice na takých miestach, kde boly ruské osady. Palestínska mis. spoločnosť vydržovala veľkými hmotnými podporami misie v Palestíne, Antiochii a v Perzii (ústredie bolo v Urmii); v Perzii mnoho nestoriánov prijalo ortodoxiu. Najďalšie mis. stanice mali v Abesínii, Argentíne a v Alaske medzi Eskimákmi.

Tieto stanice po svetovej vojne za vlády boľševickej stratily svoj životný prameň, hmotné podpory od ruskej vlády a mis. spoločnosti, následkom čoho len živoria alebo úplne zanikly. Ruská cirkev, ako sme poznamenali, bola vo všetkom spiata s cárizmom a zánikom svojho mecenáša nemala vnútornej sily udržať sa samostatne.

II.

Protestanti od počiatku reformácie až do polovice 18.

¹⁶⁾ Konrad Lübeck: Die christ. Kirchen des Orients. Kempten 1911.

¹⁶⁾ Mis. metoda bola obyčajne takáto: „Misionár príde do obce v sprievode 30 dobre ozbrojených kozákov. Kandidáti sa shromaždia, po krátkom vyučovaní misionár ich pokrstí; každý dostane 5 rubľov, pár čízem a jednu bundu.“

storočia neprejavovali nijaký záujem o misie. Bola to v ich dejinách „doba bezmisijná“ — ako to sami ich historici naznačujú. Na príčiny tohoto ich negatívneho stanoviska k misiám sme už poukázali. Ich sekty vznikly z neposlušnosti a nenávisťi oproti katolíckej Cirkvi a nie z horlivosti za spásu všetkých ľudí, i pohanov, preto nejavily nijaký záujem o šírenie viery v zámorských krajinách a uspokojily sa s ustavičným protestovaním proti všetkému, čo katolicizmus hlásal a v praxi prevádzal. „Bezťak máme aj medzi sebou dosť pohanov, hriešnikov — tvrdili i vodcovia protestantov — ktorí svojím učím a životom nás pohoršujú, týchto treba obrátiť v prvom rade a nie ísť ich vyhľadávať do pohanských krajín.“ Luther síce uznával kresť. univerzalizmus, ale na misie medzi pohanmi nemyslel. Melanchton hlásal, že rozkaz Spasiteľa len na apoštolov sa vzťahoval a nie aj na ich nástupcov. Podobné stanovisko zaujali v mis. otázke aj Zwingli a Kalvín. — Keď Adrián Saravia prvý medzi protestantmi vyzdvihol povinnosť hlásať evanjelium aj medzi pohanmi, Beza a J. Gerhardt ho preto vo svojich knihách napadli. — Jednotlivci predsa sa pokúsili aj v tom čase vykonať niečo za misie, v Brazílii však nič nedosiahli a medzi Laponcami a v Abesínií veľmi málo. Rakúskeho baróna J. E. von Welza sami protestanti vysmiali, že na ciele misijné chcel založiť „protestantskú Spoločnosť Ježišovu“ podľa vzoru jezuitov (1664). On sám odcestoval do holandskej Guayany (Južná Amerika) hlásať evanjelium, ale tam čoskoro umrel. Leibnitz vypracoval podrobný plán, ako obrátiť celú Čínu na kresť. vieru, ale tým nikoho nenadchol a prakticky nič nedosiahol. Úmysel anglického Cromwella založiť protestantský mis. ústav podľa vzoru rímskej Propagandy tiež stroškotal. V Anglicku predsa dve mis. spoločnosti sa utvorily: Society for promoting Christian Knowledge (r. 1695) a Society for propagation of the gospel in foreign parts (1701).

Dánsky Kráľ, Fridrich IV. (1699—1730) založil v Prednej Indii (Madras) mis. stanicu a pomocou nemeckého A. H. Franckeho z Hallu v Tranquebari mis. ústav pre výchovu vierozvestov, ktorý sa úspešne rozvíjal, takže v tomto okrese počet pokrstených vzrástol na 15.000 a činnosť protest. misionárov sa rozšírila aj na iné kraje Indie. V Kopenhágene a v Drontheime tiež otvorili mis. ústavy. Vo švédskej časti Laponska kráľ Fridrich I. pod tarchou väzenia nariadil Laponcom návštevu chrámu a účasť na večeri Pána. V Grónsku (Gröndland) istý nórsky duchovný začal hlásať evanjelium (1721). V Halle bol zriadený ústav na obrátenie židov a mohamedánov, ale výsledky boli len nepatrné.

Po francúzskej revolúcii protestantizmus s väčšou energiou sa chopil mis. práce, súc presiaknutý filantropickými ideami: šíriť ľudskú slobodu, rovnosť a bratstvo aj medzi zaostalými pohanskými národami; bol pritom podporovaný Anglickom, ktoré sa vtedy začalo rozvíjať na svetovú moc. Rôzne protestantské sekty, ako baptisti, episkopálna cirkev, presbyteriáni a wesleyáni v mnohých krajoch zemegule začali rozdávať bibliu a šíriť svoje náuky. U protestantov mis. hnutie bolo badať intenzívnejšie aj v Holandsku, Nemecku, Švajčiarsku, Dánsku, Fínsku, Švédsku a Nórsku. Francúzski hugenoti do Afriky a na ostrov Tahiti, švajčiarski protestanti do Transválu vysielajú mis. poslov svojich cirkví.

Najčinnejšie sú však na poli misijnom protestantské sekty v Severnej Amerike, zvlášte metodisti, presbyteriáni, baptisti, episkopálna cirkev a kalvíni. Predikátori týchto náboženských spoločností starajú sa v prvom rade o svojich kolonistov (vysťahovalcov, colonial mission) — a len potom o získanie domorodcov pre evanjelium. Dokiaľ katolícki misionári všade hájili ľudské práva a slobodu domorodcov proti európskym dobývatel'om a tým zachránili obrátené kmene od záhuby, — zatiaľ skúsenosť vo všetkých svetadieloch dokazuje, že protestantskí viero-

zvestovia, starajúc sa predovšetkým o svoje záujmy, o blahobyt svojej rodiny a dietok, neopovážili sa postaviť smelo proti ukrutnosti európskych kolonizátorov a hľadeli si získať vo všetkom priazeň a podporu svetskej vlády. Tak sa mohlo stať, že v katol. štátoch Ameriky žije 40 miliónov domorodcov (zväčša obrátených), kdežto v krajoch, obývaných väčšinou protestantmi len 3 milióny domorodcov pozostalo ako zbytok praobyvateľstva.

Tažkosti pri mis. práci protestantov aj preto sa vyskytujú, že ich misie nemajú jednotného ústredného vedenia a organizácie ako katolícke, ale každá sekta nezávisle od druhých, ba často jedna proti druhej šíri svoje náuky na mis. územiach. Aj tomuto možno pripisovať, že všetky protestantské spoločnosti na celom svete nevedia také výsledky a úspechy dosiahnuť na mis. poli ako Cirkev katolícka, hoci ročité podpory na ich mis. činnosť mnohonásobne prevyšujú dobrovoľné dary katolíkov, ktoré Propaganda na mis. ciele od veriacich dostáva. Okrem toho i priazeň svetových mocností viac je naklonená protestantizmu, ako katol. Cirkvi.

Po svetovej vojne od r. 1918 protestantské štáty mohli venovať svojim misiám väčšiu pozornosť. Anglicko a Spoj. štáty americké ako víťaz, Holandsko a škandinávske štáty ako za vojny neutrálne krajiny, nijaké škody neutrpely a tak mohli znášať ťarchy spojené s mis. podnikmi ľahšie.

Musíme uznať, že niektoré ich mis. spoločnosti za hlavný cieľ misií považujú šírenie evanjelia, mnohé však — ako aj ich vlády — pritom sledujú viac-menej humanitné, civilizačné a politické ciele. Protestanti v rôznych štátoch pokúsili sa v najnovšej dobe dať jednotný ráz svojim misiám a preto vydržiavajú občas aj misijné kongresy. Taký bol v Edinburgu r. 1911; v New Yorku, v Jeruzaleme, Stockholme, Washingtone, Brémach a Zürichu byly konané mis. konferencie. Najvýznamnejšia bola z nich konferencia vo Washingtone, na ktorej bolo zastúpené 85 mis. spoločností s 3400 členmi. Tu sa usniesli na týchto

zásadách: 1. Dokiaľ takzv. kresťanské národy neuskutočňujú kresťanstvo v živote sociálnom a medzinárodnom, nemôžu očakávať, aby východné národy viac cenily kresťanstvo, ako svoje pranáboženstvo; 2. východným národom nie je potrebné na sekty rozdelené kresťanstvo, ale podstata viery; 3. misionár nech ide k cudzím národom ako kresťan a nie ako zástupca vyššej kultúry; 4. pastieri (vierožvestovia) nech uznajú, že vojna, rasová nenávisť, hospodársky imperializmus a vykorisťovanie národov má zhubné následky na činnosť misijnú.

Napriek týmto teoreticky viac-menej zdravým snahám protestanti v praktickom živote málo docielili v mis. krajoch.

V Amerike najnovšie obrátili svoju pozornosť aj na výchovu mládeže k mis. účelom. „Student Missionary Volunteer Convention“ v Indianapolis (USA) usiluje sa získať študentov pre mis. povolanie a podporuje ich v štúdiách v tomto smere. Za 30 rokov vyslalo 8140 (protestantských) misionárov do zahraničných misií. Počobne pracuje aj Comitee on the Preparation of Missionaries. Na každej americkej univerzite zaradujú mis. prednášky pre budúcich vierozvestov. — Protestanti majú na celom svete 446 mis. spoločností, ktorých sbierky r. 1923—24 vyniesly spolu 70 miliónov dolárov.¹⁷⁾

Vidme teraz výsledky ich mis. propagandy v jednotlivých svetadieloch.

•

V Číne väčšia čiastka prot. misionárov žije po mestách a len málo ich pôsobí medzi ľuďom po dedinách. Majú takzv. vandrujúcich vierozvestov, ktorí v dvanásťčlenových skupinách rozdávaajú biblie po obciach a učia ľud čítať, lebo znalosť čítania je podmienkou prijatia krstu. Cestou škôl a literatúry hľadajú prístup ku vzdelaným triedam a tu docielili značné úspechy. Majú okolo 8000

¹⁷⁾ Asi toľko talianskych lir nasblera ročíte kat. Propaganda.

škôl (medzi ktorými sú niektoré aj vyššieho stupňa) s 300.000 žiakmi. Okrem toho na svojich misiách zamestnávajú 598 zahraničných a 425 čínskych lekárov v 301 nemocniciach. Počet protestantov v Číne prevyšuje 500.000.

V **Prednej Indii** a na Ceylone prot. misie sú na postupe. Podľa novšieho výkazu majú tu vyše 4000 misionárov a vyše 2 miliónov veriacich. Majú tu silne vyvinutú tlač, školstvo a charitatívne ústavy. — V **Zadnej Indii** a Siame žije asi 180.000 protestantov.

Na **Filipínskych ostrovoch** oproti katolíkom sú v mizivej menšine. Katolíckych veriacich je tu blízko 10 miliónov, protestantov asi 100.000.

V **holandskej Východnej Indii** sú však oni v prevahe (ostrovie Sumatra, Jáva, Borneo, Celebes).

V **Japonsku** Spojené štáty americké podporujú misie protestantov. Pri poslednom veľkom zemetrasení bolo zničené 72 protest. kostolov a zahynulo 72 misionárov. Počet protestantov v tejto krajine rovná sa asi počtu katolíkov. Majú tu 439 škôl so 48.000 žiakmi.

V **Kórei** majú protestanti silné pozície, tak čo sa ich počtu (okolo 200.000) ako aj školstva a tlače týka.

V **Malej Ázii**, Egypte, Palestíne a Grécku vykazujú len slabé výsledky.

Významnejšie stanice majú v týchto mestách: Carihrad, Tiflis, Smyrna, Aleppo, Jeruzalem, Káhira, Atény, Skutari, Solún. Počet všetkých mis. staníc je 186, z ktorých spravujú 30.000 veriacich.

V severnej a západnej časti **Afriky** je málo protestantov, zvlášte málo obrátených domorodcov. Pomerne najviac ich je v Sierra Leone, Nigérii a na Zlatom pobreží.

V **strednej Afrike**, v belgickom Kongu žije ich 60.000 a v Ugande 131.000. V Nyasse, Tanganyke a v Kenii tiež majú pevné pozície.

V **južnej Afrike**, kde Anglicko a Holandsko má svoje starodávne kolónie a kde katolicizmus dlhé časy bol

bezohľadne utláčaný, prevláda protestantizmus, ktorého vodcovia snažia sa založiť samostatné ľudové cirkvi. U niektorých kmeňov ako u Hotentotov zakladajú aj redukcie (osady so spoločným majetkom a ústrednou správou). Celú južnú Afriku rozdelili na 5 mis. okresov, v ktorých žije asi $\frac{3}{4}$ milióna protestantov.

V Amerike (v Severnej a Južnej spolu) na mis. územiach je asi 760.000 protestantov.

V Austrálii a v Oceánii protestanti o 50 rokov predbehli katolíkov v mis. činnosti, pretože Anglicko — ako sme na to už poukázali — po objavení týchto území zpočiatku nedovolilo prístup katol. misionárom. Hlavne tejto okolnosti možno pripisovať, že protestanti mali tu svojim počtom prevahu nad katolíkmi aj na poli misijnom, teraz sa však tento rozdiel vyrovnáva. Podľa výkazu protestanta Richtera 320.000 domorodcov bolo tu získané pre rôzne ich odtienky podľa Áresa 408.000, ktorí 225 mis. staniciam sú podrobení. Najpevnejšiu bázu majú v Melanézii.

Všetky odtienky a sekty protestantizmu majú teraz vo všetkých svojich mis. územiach $7\frac{1}{2}$ milióna veriacich, dokiaľ Cirkev katolícka viac ako trojnásobne toľko (26 miliónov). To je tiež jedným dôkazom, že obrátenie pohanov a inovercov nezávisí od hmotných prostriedkov, ani od priazne svetských mocností, ale od milosti Božej, vnútornej sily náuky, hrdinskej obetavosti a príkladného života misionárov. — Veľké obety protestantských mis. spolkov a ich novšie úsilie šíriť evanjelium v pohanských zemiach, môžu byť mementom mnohých katol. veriacich, aby väčšiu pozornosť a obetavosť venovali misijnému dielu Cirkvi katolíckej.

Z misijnej literatúry.

.

Misijná idea tesne súvisí s univerzalizmom ľudskej spásy, s hlavným to cieľom božskej ekonomie; preto aj základy a počiatok mis. literatúry musíme hľadať v tej dobe, keď tento všeobecný úmysel božskej lásky bol ľuďom už v St. zákone na vedomie daný cestou izraelského národa. V prvej časti tohoto diela podrobne sme poukázali na to, že Písmo sv. St. zákona skoro v každej knihe vyzdvihuje všeobecnosť ľudskeho spasenia, teda mis. myšlienku a že už inšpirované knihy Mojžišove obsahujú cenné mis. dôkazy o povolani všetkých národov do kráľovstva Božieho. Touto mis. ideou sú ešte viac popretkávané ostatné knihy St. zákona. Knihy Nového zákona jasne nám podávajú teoretické základy sv. misií, ba „Skutky apoštolské“ sú prvým historickým opisom praktickej mis. činnosti Cirkvi. Počiatky mis. literatúry siahajú teda až do St. zákona. Písmo sv. Starého a Nového zákona je podkladom jednak mis. činnosti Cirkvi, jednak aj ďalšieho vývinu mis. literatúry.

O cirk. spisovateľoch prvých storočí bolo už poznamenané, že systematicky, v osobitných knihách sa nezaoberali mis. otázkou a len sporadicky pripomínajú všeobecné mis. poslanie Cirkvi. Príčiny tejto skutočnosti sme už objasnili, keď sme uviedli dôkazy o misiách z kresť. tradície. Teóriu o misiách nebolo treba sústavne v tom čase vyzdvihovať, veď každý kresťan bol vtedy v praxi misionárom vo svojom okolí. Apoštolským sv. otcom, apologétom a iným cirkevným spisovateľom stačilo poukázať na to, že Cirkev je tým v St. zákone predpovedaným vrchom, na ktorý svetlom božským ožiarené pohanské národy radostne putujú so všetkých strán sveta.

Po nicejskom sneme sv. otcovia sa už obšírnejšie zaujímajú o mis. otázku, zvlášte sv. Ján Zlatoústý, sv. Augustín a sv. Gregor Veľký. Vyzdvihujú vo svojich dielach nielen cieľ a povinnosť misií, ale podávajú aj spôsoby, prostriedky a metódu mis. činnosti. Odporúčajú akomodačný systém v záujme ľahšieho šírenia viery, ale len v istých dovolených hraniciach a spôsobom, ktorý sv. Pavol praktizoval. Sú proti upotrebeniu akéhokoľvek násilia pri obrátení pohanov. — Sv. Augustín prvý napísal samostatné, výborné mis. dielo: „De catechisandis rudibus“; v ňom dáva úpravu, ako sa chovať pri vyučovaní vzdelaných a nevzdelaných, u jednotlivcov a celých osád. V ostatných svojich spisoch originálnou prenikavosťou vysvetľuje povinnosť, prostriedky a úlohy mis. činnosti. Okrem priamych prostriedkov ako je milosť, hlásenie slova Božieho, príkladný život misionára, spomína aj indirektné pomôcky, aké sú: školy a charitatívna činnosť medzi pohanmi. Podľa neho hlavným cieľom misií je vnútorné pretvorenie jednotlivca a obnova sociálneho života národov v duchu Kristovom.

O veľkých mis. zásluhách pápeža Gregora I. bola už reč. Jeho múdrosť, horlivosť, praktické smýšľanie javí sa aj v jeho písomných inštrukciách, daných misionárom v Anglicku a v iných krajinách. Pozoruhodný je jeho akomodačný systém odporúčaný misionárom vo zvykoch pohanských a pri prevzatí ich chrámov pre účely cirkevné.

Na počiatku stredoveku neznámy autor spísal na ten čas prezieravú knihu: „De vocatione gentium“,¹⁸⁾ v ktorej poukazuje na nevyspytateľné riadenie Prozreteľnosti Božej, ktorá aj v Europe všetko pustošiace sťahovanie národov použila k ich obráteniu na kresť. vieru.

K mis. spisovateľom stredoveku treba pripočítať aj spisovateľov, hodnotených už v tomto diele (v stati: „Jedno-

¹⁸⁾ Pôvodcom knihy je pravdepodobne: Salvian z Marseille a nie Lev I. ako sa prv myslelo.

mysel'nosť v mis. učení Cirkvi“); sú to: Alkuin, sv. Kolumbán, sv. Bonifác, sv. Vojtech, sv. Bernard, sv. Tomáš Aquinský, sv. Bonaventúra, sv. Raymund de Pennafort Raymund Lullus, Krištof Kolombus, Erasmus z Rotterdamu. Z týchto zvláštnu pozornosť zasluhuje Raymund Lullus, ktorý prvý žiadal založiť mis. ústav pre šírenie viery a napísal celý rad teoretických a praktických kníh o misiách. Význačnejšie sú: *Petitio Raimundi pro conversione gentium ad Celestinum V. et ad Cardinales directá* (1294), *Petitio Raimundi pro conversione infidelium et pro recuperatione Terrae Sanctae ad Bonifacium V.* (1295), *Epistolae tres Raimundi Lulli* (1298), *Petitio in concilio generali* (1311), *Disputatio Clerici et Raimundi phantastici* (1311) a *De participatione Christianorum et Saracenorum* (1322). Z neskoršej doby pamätihodná je kniha františkána Jána Fochera: *Itinerarium catholicum proficiscentium ad infideles convertendos*.

O mis. otázkach v 16. storočí najobširnejšie a najhodnotnejšie diela napísali španielsky jezuita Jozef A c o s t a a počiatkom 17. storočia belgický karmelitán Thomas a Jesu.

Veľké vedecké a systematické dielo J. Acostu „*De natura novi orbis libri duo et De promulgatione evangelii apud Barbaros sive De procuranda Indorum salute libri sex*,” bolo venované španielskemu kráľovi Filipovi II. a vyšlo najprv v Salamanke r. 1588. Autor bol provinciálom jezuitov v mis. území Peru a tak nielen teoreticky poznal dobre mis. otázku, ale aj z vlastnej skúsenosti.¹⁹⁾ O bohatstve jeho myšlienok a skúseností svedčí aj rozdelenie knihy. V I. knihe odôvodňuje povinnosť šírenia viery; v II. knihe pojednáva o mis. metóde (*ratio praedicandi evangelium*), ktorá vytvára každé násilie, III. kniha podáva obranu pokrstených ako poddaných kresť. panovníkov proti otrokárstvu a utláčaniu; v IV. knihe sa zaoberá

¹⁹⁾ Kniha jeho mala viac vydání a bola preložená aj do francúzskej reči.

potrebnými vlastnosťami vierozvestov;²⁰⁾ v V. knihe opisuje látku (náuku) šírenia viery; v VI. knihe uvádza predpis vysluhovania sviatostí. Pri vyhotovení tohto významného diela použil ako pramene: Písmo sv., rezolúcie snemov, históriu a skúsenosť.

Ešte dôkladnejší je Thomas a Jesu vo svojom objemnom a obsažnom diele: *De procuranda salute omnium gentium . . . libri XII*. Najprv vyšlo v Antwerpách r. 1613. Hlavný cieľ jeho diela bol: vzbudiť všeobecný záujem o misie vo všetkých kruhoch a vytrhnúť kresťanov z ich doterajšej ľahostajnosti k mis. povinnostiam, ďalej chcel dať zainteresovaným apologetickú a metodickú príručku, ako majú svoje vznešené povolanie konať. Najprv vysvetľuje potrebu, osožnosť a vznešenosť mis. diela a to z rozkazu Pána Ježiša a príkladu svätých, všeobecnej nútnosti ľudskej spásy, z veľkej hodnoty duše ľudskej a z uspokojenia, ktoré vyvoláva mis. práca v našich srdciach. Odôvodňuje pravdu, že všetci kresťania sú povinní starať sa o spásu nevercov a vypočíta tých, čo v prvom rade sú k tomu zaviazaní. Sú to: pápež, ktorý má poslov viery na všetky strany sveta vysielat', ďalej cirkevné a svet-ské kniežatá, rehol'níci. Ďalej vyzdvihuje potrebu zriadenia kongregácie Propaganda, výchovu misionárov, spôsoby činnosti poslov viery pri hlásaní evanjelia, vlastnosti vierozvestov; potom sa zmieňuje, či Cirkev alebo štát môže používať aj donucujúce prostriedky k šíreniu viery; osobitne sa zaoberá obrátením heretikov, schizmatikov, židov, saracénov a pohanov a na konci podáva výkaz privilégií udelených misionárom.

Po stopách týchto dvoch vynikajúcich mis. spisovateľov kráčali: írski františkáni, Rajmund Caron a taliansky Dominicus de Gubernatis, anglický Erington, belgický Matthias a Corona, svetský kňaz Vericelli, Vilhelm Beier, španielsky laik Lolorzano.

²⁰⁾ Za také považuje: znalosť reči domorodcov, zbožnosť, čistotu mravov, bezúhonný život, cit charitatívny a skromnosť.

Aj špeciálne mis. témy (otázky) vypracovali niektorí spisovatelia, ako jezuita Coli n mis. základy z Pisma sv., P. Allo za morálne vzťahy misí,²¹⁾ P. Alonzo de S a n d o v a l, františkán de Silva, holandský mis. biskup R o v e n i u s²²⁾ — pravidlá mis. pastorácie. Aj mis. lekárskej otázke venovali už pozornosť v tejto dobe: Alonzo Lopez, Fernandez, Mercado, Farfán. Mis. štatistike sa venovali: antwerpský kanonik A u b e r t u s M i r a e u s, ktorého kniha: Notitia patriarchatum et archiepiscopatum viackrát bola vydaná; ďalej tajomník Propagandy Urbano C e r r i.²³⁾

Bezzákladné sú teda obvinenia protestantov (Warneck), že mis. činnosť katolíkov na literárnom poli bola v tomto období nepatrná. Skutočnosťou je, že dokiaľ protestanti cez dve storočia dielo šírenia viery medzi pohanmi považovali za pietistické alebo fanatické blúznenie, zatiaľ katolíci mis. poslanie Cirkvi tak prakticky ako aj teoreticky správne chápali a svojimi výtečnými dielami položili základy mis. vedy. U protestantov v tom čase len v niekoľkých knihách bola rozoberaná aj táto otázka.²⁴⁾

Úpadok mis. hnutia v 18. storočí znamenal aj oslabnutie mis. literatúry oproti 16. a 17. storočiu, ale aj v tejto dobe nachádzame plodných spisovateľov ako jezuitu L a c z a n o, františkánskeho biskupa des Agüeros, (1731), Breno, dominikána Mamachi (1743), jezuitu Velarde, Claina a Gimberta. V 19. storočí sa vyznamenali mis. apologeti Rhó (La fecondità della S. Chiesa Romana, 1818), kardinál Wiseman, (1831), konvertita Marschall (1862), ktorý vo svojom diele, preloženom už do viacerých jazy-

²¹⁾ Flores summarum (1668).

²²⁾ Tractatus de missionibus ad propagandam fidem instituendis (1624).

²³⁾ Stato della Religione Catholica in tutto il mondo (1677).

²⁴⁾ Takí boli: H. Saravia: De diversis ministrorum evangelii gradibus (1590); Hoornbeek: De conversione Indorum et Gentilium (1665); J. Heurnius: De legatione evangelica ad Indos capessenda admonitio, ďalej: spisy J. von Weltza a Leibnitza.

kov, ostro napáda protestantov pre ich nepatrné mis. výsledky, ďalej Gaume, Malé a Perrone.

V novšej dobe badať potešiteľný vývin a rozkvet v mis. literatúre. Pripisovať to možno jednak spomenutým už príčinám, ktoré v najnovšom veku mis. dejín neočakávanými výsledkami vzbudily u kléru a veriacich veľký záujem o šírenie kráľovstva Kristovho na celej zemi, jednak snahe misijných kongregácií a jednotlivcov dať mis. otázkam aj vedecký podklad, dostať mis. vedu na katedry univerzít a theologických fakúlt a cestou tlače roznieť horlivosť a lásku všetkých kruhov k misiám. Rozkvet misí a rozkvet mis. literatúry teda súvisia a vlastne sa vzájomne doplňujú: záujem o misie vzbudí mis. literatúra a táto zas dopomáha k ich rozkvetu.

Nový impulz k pestovaniu mis. literatúry poskytly rôzne mis. časopisy, založené v niektorých štátoch pre veriacich a pre mis. vedu.

V N e m e c k u od r. 1873 vychádzajúci časopis „Die kath. Missionen“, prinášal z každého oboru mis. činnosti aj vedecké články a to teoretické, historické, etnografické a štatistické. Veľký záujem vzbudily mis. atlasy, vydané jezuitom Osc. W e r n e r o m (1884—1888). Na pobádanie preláta Baumgartena a literárne veľmi plodného jezuitu, P. Ant. Huondera a P. Fr. Schwagera S. V. D. tento časopis bol obohatený vedeckou mis. prílohou (1902) a r. 1907 bola utvorená zvláštna mis. knižnica (Missionsbibliothek).

Vo F r a n c ú z s k u Unio cleri pro missionibus začalo vydávať „L'apostolat missionnaire de la France“ (1924), „Revue d'histoire des missions“ a „Échos d'Orient“.

V T a l i a n s k u tiež Mis. jednota duchovenstva sa postarala o vydanie dvoch vedeckých mis. časopisov: „Rivista di studi missionari“ a „Le Missioni Catoliche“.

V B e l g i c k u, H o l a n d s k u a ostatných štátoch okrem ľudových aj vedecké mis. časopisy vzbudzovaly záujem inteligentov o misie.

Mis. hnutie v Nemecku začal jednotne organizovať Dr. Jozef Schmidlin, univerzitný profcsor v Münsteri pomocou P. Huondera, K. Streita S. V. D., R. Streita O. M. J., Kroseho S. J. a Meinertza, čo malo priaznivý vplyv aj na mis. literatúru. Dr. Schmidlin bol vládou vymenovaný na univerzite münsterskej za riadneho profesora misiologie (1914). Aj v iných štátoch boli zriadené mis. katedry na univerzitách a theol. fakultách, alebo boli usporiadané cyklusové prednášky o misiách a misijno-etnologické týždne (Louvain, Tilburg, Mödling). Nemecká vláda uznala r. 1910 založený ústav: Internationales Institut für missions-wissenschaftliche Forschungen, ktorý vydáva na vysokej vedeckej úrovni redigovaný časopis: Zeitschrift für Missionswissenschaft, teraz: Missionswissenschaft und Religionswissenschaft zariaďuje po celom Nemecku mis. kurzy pre kňazov a inteligentov. Najvýznamnejším mis. vedeckým podujatím 20. storočia je W. Schmidtom S. V. D. založený veľký časopis „Anthropos“²⁵⁾ r. 1906, ktorý svojím bohatým obsahom, hlbokým vedeckým skúmaním, a etnologickými všestrannými článkami prevyšuje všetky v tomto obore dosiaľ vydávané knihy a časopisy. Články vychádzajú väčšinou z pera skutočných misionárov celého sveta, lebo sa dokázalo, že títo bezprostrední pozorovatelia mis. činnosti sú najlepšimi skúmatel'mi a kritikmi mis. pomerov a to nielen nábožensko-mravných, ale aj etnografických, linguistických, geografických a sociálnych. Mnohé obsažné články tohoto časopisu vyšly už osobitne a tvoria knižnicu „Anthropos“-a.

V posledných 50 rokoch nesmierny počet kníh, mis. časopisov a brošúr vyšlo po celom svete, ktoré možno rozdeliť na vedecké a ľudovopropagačné, vzťahujúce sa na každé odvetvie mis. činnosti a mis. vedy.

Teória misiologie je podávaná v týchto kni-

²⁵⁾ Návrh na pomenovanie dal neb. koštoký biskup Aug. Fischer-Colbrie.

hách: Dr. J. Schmidlin: *Katholische Missionslehre im Grundriss*, 1923, Münster. — P. Heinisch: *Die Idee Heidenbekehrung im Alten Testament*, 1916, Münster. — M. Meinertz: *Jesus und die Heidenmission*, 1924, Münster. — L. Capéran: *Le problème du salut des infidèles*, 1912, Paris. — L. Billot S. J.: *La providence de Dieu le nombre infini d'hommes*, 1919—22. — Ant. Fischer: *De salute infidelium, commentatio ad theologiam apocryphicam pertinens. Essendiae ad Ruram*, 1886. — Ro-Streit: *Die Mission in der Exegese u. Patrologie*, Paderborn, 1909. — Dr. Schmidlin: *Einführung in die Missionswissenschaft*, Münster 1925. — P. Pies: *Die Heilsfrage der Heiden*, Aachen 1925. — L. Berg: *Die kath. Heidenmission als Kulturträger*, Aachen, 1927, v 3 sväzkoch. *Christliche Liebestätigkeit in den Missionsländern*. Freiburg 1935. — A. Dyroff: *Die Missionsidee im Lichte philosoph. Betrachtung*, Aachen, 1922. — Hallfell: *Die Mission und die Apologie der Kirche*, Aachen 1918. — Ohm: *Die Stellung der Heiden zur Natur u. Übernaturnach dem heil. Thomas*, 1927. — M. Grösser: *Die Naturalität der kath. Heidenmission*, Aachen, 1920. — Huonder S. J.: *Die Mission auf der Kanzel u. im Verein*. Freiburg, 1914. — Dr. Wolkenberg Al.: *A Kathol. világmisszió könyve*, Budapest 1928. — Dr. Andrej Škráb biskup: *Misijným svetom*, Trnava 1940. — A. Freitag: *Kat. Missionskunde im Grundriss*, Münster, 1926.

Terajší stav misií (missiographia) opisujú s veľkou precíznosťou: B. Arens S. J.: *Handbuch der kath. Missionen*. Freiburg, 1925, *Guide des Missions catholiques*. Édition française publiée par les soins' d'Oevre pontificale de Propagation de la Foi, Paris 1937. — *Guida delle Missioni cattoliche*, Roma 1935. Redatta sotto gli auspici della Sacra Congregazione di Propaganda Fide. Kniha táto verným obrazom terajšieho stavu misií. Predošlá je vlastne jej prekladom. — Dr. P. Andres: *Der Missionsgedanke in den Schriften des heil. Johannes Chrysostomus*, Hün-

feld 1935. — **Dr. G. Breda:** Die Muttersprache, Münster, 1933. — **P. Louis:** Kath. Missionskunde, Aachen 1925. — **A. Krose:** Kath. Missionsstatistik, Freiburg 1908. — **A. Huonder:** Der einheimische Clerus in den Heidenländern, Freiburg 1909. — **J. B. Aufhauser:** Meine Missionsstudienfahrt nach dem fernen Osten, München 1927. — **Becker:** Ärztliche Fürsorge in Missionsländern, Aachen 1921. — **Planchet** missionnaire lazariste. — **R. Streit:** Lux in tenebris, Paris 1928. — **K. Lübeck:** Die christlichen Kirchen des Orients. — Die kath. Orientmission. Köln, 1917. — **Annuario Pontificio, Roma.** — **Acta Cooperatio- nis missionariae Sanctae sedis, Roma.** (Tieto dve ročnice vychádzajú každý rok.) **K. Streit S. V. D.:** Atlas hierar- chicus. — Atlas der kath. Weltmission. Jahrbuchfolge 1932 der Unio cleri pro missionibus im deutschen Sprach- gebiet, herausgegeben von J. Neuhäusler, Novara — Mün- chen, 1932.

Akomodačný systém v misiách opisujú: **A. Huonder:** Der chinesische Ritenstreit, Aachen, 1921 a Der Europäis- mus im Missionsbetrieb. — **Thauren S. V. D.:** Die Akko- modation im kath. Heidenapostolat, Münster 1927. — **L. Wieger S. J.:** Histoire des croyances religieuses et des opinions philosophiques, Chine 1922. — **Aufhauser:** Chris- tentum u. Buddhismus im Ringen um Fernasien, Bonn 1923. — **Becker:** Indisches Kastenwesen u. christliche Mis- sion, Aachen 1921. — **Autour du problème de l'adaption,** compris de la 4. semaine de missiologie de Louvain 1926. — **P. Dahmen S. J.:** Robert de Nobili. — **A. Váth:** Das Bild der Weltkirche, Akkomodation u. Europäismus, Hannover 1932.

Mis. dejiny majú veľkú literatúru počnúc druhou polo- vicou minulého storočia. **H. Hahn** vydal prvé väčšie histo- rické dielo: „Geschichte der kath. Missionen“ v 5 sv. v Kölne v r. 1858—65. Do nemeckého jazyka boli prelo- žené historické diela anglického spisovateľa **M. Marschalla** a francúzskeho **B. Henriona** a **J. Chrétineau-Joly**-ho.

Z novšej doby významnejšie diela sú: Schmidlin: Kath. Missionsgeschichte, Steyl 1925 a „Die kath. Missionen von der Völkerwanderung bis zur Gegenwart. — Fr. Schwager: Die kath. Heidenmission der Gegenwart im Zusammenhang mit ihrer grossen Vergangenheit, Steyl 1908/9, v 4. sväzkoch. — Leon Lemmens: O. F. M.: Acta s. Congregationis de Propag. Fide pro Terra S. — Vo Francúzsku: Andr. Lauhay: Histoire générale de la Société des Missions-Étrangères 1894 a 1904 v 4 sv. — Chaillet: Msgr. Petitjean et la résurrection cath. du Japon au 19. siècle, 1922. — Dr. Waigand J.: Pápák a hithirdetés szolgálatában, Budapest 1938. — J. Otto S. J.: Kirche im Wachsen, Vierhundert Jahre Jesuiten-Orden im Dienste der Welt-mission, Freiburg 1940. — Bron: Saint François Xavier., Paris, 1922, v 2 sv. — Fel. Klein: Le Card. Lavigerie et ses oeuvres d'Afrique, Tours 1897.

O jednotlivých mis. krajinách alebo dobách monografické diela vydali: Fr. Marnas (Japonsko), Louvet (kat. misie 19. storočia), Piolet, L. Duchesne, Dallet (Korea), Louvet (Kočičína), Coursenay (Ceylon), Tournebize (Arménia), Vassière (Madagaskar), Planchet (o vzbure boxerov v Číne). Aj v Belgicku, Holandsku, Anglicku, Taliansku, Španielsku a Amerike vyšly hodnotné historické diela, zväčša monografie.

Sem patria rozličné sborníky a pramene, vzťahujúce sa na niektoré teologické odvetvie misiologie ako: Jus Pontificium de Propaganda Fide, Collectanea S. Congregationis de Propag. Fide, Collectio Lacensis, acta et decreta conciliorum recentiorum, Freiburg. — Do týchto všeobecných mis. sborníkov treba zaradiť aj rezolúcie snemov, konaných na mis. územiach, ďalej inštrukcie, manuálie, reguly a pokyny (monita), vydané od Propagandy pre misionárov a tie pastoračné právnické a morálne knihy, ktoré so zreteľom na misie boly vydané. Také príručky nielen Propaganda, ale každá mis. rehoľná kongregácia už vydala pre svojich členov. — Spomienky hodné diela sú:

D. Munerati: *De iure missionariorum*, Turín 1905. — J. Löhn: *Beiträge zum Missions-recht*, Paderborn 1916. — A. Vermeersch: *Periodica de re canonica et morali utilis praesertim religiosis et missionariis*, v 15 sväzkoch. — Th. Grentrup: *S. V. D. Jus Missionarium*, Steyl 1925. — Eloy: *Compendium Theologiae Mor.* 4. sv. Honkong 1912. — P. Michel: *Questions pratiques sur le baptême — sur le mariage*. 1907. — Payen: *Casus de baptismo in missionibus ac potissimum in Sinis, Zikawei*, 1920.

Zvláštnu pozornosť zasluhujú nie síce vedecké, ale cenné populárne mis. knihy, ročnice, časopisy, kalendáre, letáky a obrázky, s ktorými sa stretáme vo veľkom množstve v každej krajine na šírenie misijnej myšlienky medzi veriacimi. Hoci tento materiál nie je vypracovaný s vedeckým aparátom, predsa prakticky je veľmi osožný pre misie. Prevažná časť veriacich nečíta vedecké knihy, preto siahajú len po knihách a časopisoch, ktoré sú písané ľudovým štýlom a z takých čerpá potrebné vedomosti o mis. diele a oduševnenosť za zvel'adenie misií na celom svete. V nich sa dočíta o heroickej činnosti misionárov, o novších výsledkoch šírenia viery, o svojich mis. povinnostiach a o spôsobe, ako má a môže pomáhať Cirkvi vo vykonávaní jej vznešeného poslania, pri uskutočnení vôle Božej: spasiť nesmrteľné duše na celom okršleku zemskom.

Zvlášte mis. časopisectvo vyvinulo sa v poslednom polstoročí na vysoký stupeň tak svojím impozantným počtom ako aj bohatým obsahom. Tieto časopisy uverejňujú nielen ideové články o misiách, ale podávajú pôvodné zprávy misionárov o pomeroch ich činnosti, o národoch kde pôsobia, o ich zvykoch, kultúre, umení, hospodárstve, spoločenskom živote, čím poskytujú cenný materiál aj učencom k vedeckým prácam. Ich najväčšou zásluhou je však, že poukazovaním na horlivosť novokresťanov, na hrdinské obetovanie a nie zriedkavé mučeníctvo vierozvestov za vieru, svojich čitateľov upevňujú vo viere, roznieťajú v nich činnú lásku k Cirkvi a jej mis. dielu a v mnohých

mladíckoch vzbudia aj mis. povolanie. Okrem týchto výhod svojimi mis. sbierkami aj hmotne podporujú mis. dielo a tým umožnia výchovu a pôsobenie misionárov.

Najstarším mis. časopisom je: *Annales de la Propagation de la Foi*, ktorý od r. 1822 riadne vychádza a jeho články v 12 jazykoch boli uverejňované v rôznych krajinách. Od r. 1822 do r. 1924 na celom svete vyšlo 476 mis. časopisov, z ktorých medzičasom zaniklo 65. Z týchto na Európou pripadá 317, na Ameriku 71, na Áziu 20, na Afriku 3. Všeobecnými misiami sa zaoberá 102, ostatné sú postavené do služieb jednotlivých rehôľ, kongregácií, mis. spolkov alebo stavov. Najviac ich vydáva Spoločnosť Ježišova (33) rád sv. Františka Ass. (26) a Spoločnosť sv. Petra Claverského (23). Lazaristi, dominikáni, saleziáni, parížski misionári, Bieli otcovia, Spoločnosť Slova Božieho tiež majú viac-menej svoje vlastné časopisy.

Podľa krajín Francúzsko malo do vypuknutia novej svetovej vojny 52 mis. časopisov, Taliansko 52, Belgicko 45, Nemecko 40, Holandsko 31, Španielsko 33, Írsko 9, Poľsko 10, Spojené štáty americké 46 a Slovensko 3.²⁶⁾ Z týchto niektoré od r. 1939 následkom vojenných pomerov zanikly.

Menej vedecké, ale tým viac praktické, propagačné mis. knihy, brošúry, sošity, nachádzame u každého kresť. národa v hojnom počte. Uvedieme z nich len niektoré: P. H. Fischer — P. Joz. Gerecký, S. V. D.: *Pre kráľovstvo Kristovo (Mis. myšlienky)*. Tento slovenský preklad nemeckého diela P. Fischera vydala redakcia „Hlasov z kat. misií“ vo sv. Gabrieli v Mödlingu r. 1919. „Pomôžte nám“. *Volanie kat. misií*. Vydanie edície „Životom“, č. 60. Dostať v kláštore redemptoristov, Bratislava. P. H. Fischer: *Mehr Priester für das Heil der Welt*, Steyl, 1919. — *Anbetungstunde für die Missionen*, Steyl 1937. — G. A. Gedat: *Was wird aus diesem Afrika?* Stuttgart, 1938. — W. Men-

²⁶⁾ Na Slovensku od roku 1929 vychádza aj „Ročenka misijného spolku“, venovaná v prvom rade duchovenstvu.

ke: Christi Licht über China, Berlin, 1939. — A. Lehmkuhl: Christus siegt, Köln-Brück 1940. — Legeza M. S. J.: A világmisszió hősei. Missziós történetek, Budapest, 1934. — P. Dr. P. Schebesta S. V. D.: Die Mission im Kampfe mit der Heidenwelt. Mödling 1931. — Priester u. Mission Jahrbuch des Priester-Missionsbundes. — P. Schulien, S. V. D.: Akademiker u. Mission, Mödling, 1932. — Veröffentlichungen des kath. akademischen Missionsvereins Wien. — Dr. Wolkenberg A.: Missziós előadások és szentbeszédék vademecuma, Budapest 1931. — P. J. Zeman—Fr. Všetečka: Hlas z Činy, Brno 1932. — Fr. Schwager, S. V. D.: Die kath. Heidenmission im Schulunterricht, Steyl 1913. — P. Ján Faikus S. V. D.: Omilostené ostrovy. Nákladom Mis. domu v Nitre 1935. P. M. Dier S. V. D.: Unter den Schwarzen, Steyl, 1901. — N. Weber: Menschensorge für Gottes Reich. Gedanken über die Heidenmission, Freiburg 1923. — P. J. Emonts: Der armen Heiden-Kinder Freud u. Leid, Aachen 1923. — Dr. R. Klimsch: Vom ewigen Eis bis zum ewigen Sommer, Klagenfurt 1910. — Dr. J. Thaurer S. V. D.: Weltmission, Weltfriede, Völkerversöhnung, Mödling 1936. — Der Einfluss der Mission auf die Geistesgestaltung des 18. u 19. Jahrhunderts, Mödling. — P. J. Zeman: Deset let za čínskou zdi, Olomouc 1937. — J. Spieler: Licht u. Schatten, Freiburg 1914. — Dr. G. Kremer: Weltmission u. Seelsorge, Aachen 1929. — B. Arens S. J.: Die Mission im Familien- u. Gemeindeleben, Freiburg, 1918. — Dr. P. Berghaus: Komm herüber und hilf, Dülmen 1930. — S. Schüller: Christliche Kunst aus Fernen Ländern, Düsseldorf 1939. — Dr. G. Kremer: Missionsgebete, Gnadennovene zu Ehren des hl. Franciscus Xav. — B. Bronstering S. V. D.: Nippon, Acht selige Inseln, Mödling.

Rozsiahla nemecká misijná literatúra je dôkladne opisáná vo výkaze: Missionsbibliothek, Führer durch die deutsche kath. Missionsliteratur, von R. Streit, Freiburg im Breisgau 1911.

Týmto sú vyčerpané témy, určené pre I. sväzok diela: „Svetové misie“. — V prvej časti podali sme teóriu misiologie, t. j. základy misijného poslania Cirkvi katolíckej a odôvodnili sme ich dôkazmi z Písma sv., z ústneho podania a rozumu, osvieteného kat. vieroukou.

V druhej časti opísali sme, ako sa toto mis. poslanie Cirkvi v svetových dejinách uskutočnilo. Na konci prebrali sme významnejšie diela mis. literatúry.

V II. sväzku budú pretriasané tieto mis. problémy: Misijné orgány (mis. podmet), t. j. kto a ako prevádza v Cirkvi misijnú činnosť, predmet a cieľ misií, spôsoby šírenia viery, mis. rehole a spolky, a misiografia, t. j. opis terajšieho stavu katolíckych misií na celom svete.

O B S A H.

	Strana
Úvodom	5
Predslov	7
Základné pojmy	9
Diel I. Základy svetových misií	15
I. Písmo sv. a misie	17
A. Misijné dôkazy zo Starého zákona	20
Žalmy	25
Kniha Múdrosti	28
Proroci, Izaiáš	30
Ostatní proroci	36
Menší proroci	39
B. Misijné dôkazy z Nového zákona	44
II. Misijné doklady z ústného podania	69
Dôvody z ústneho podania	71
Jednomysel'nosť v misijnom učení Cirkvi	79
III. Iné teologické a rozumové dôvody misijné	83
1. Potrebnosť viery pre každého	85
2. Jednota pokolenia ľudského	86
3. Spoločný pád, spoločný trest, spoločné vykúpenie	88
4. Nesmierna hodnota duše ľudskej	90
5. Príkaz lásky k Bohu a k bližnému	92
6. Vďačnosť za poklad viery	98
7. Všeobecnosť Cirkvi	101
8. Samospasiteľnosť Cirkvi	104
9. Tajomné telo Kristovo	107
10. Boj za kráľovstvo Kristovo	112

Prvý Misionár vyhlasuje misijný rozkaz: Idte do celého sveta a učte všetky národy!

Mal. Ďurkovič

Pribinova kaplnka v Nitre — prvá misijná stanica na Slovensku!

Nesieme ďalej, čo nám pri-
niesol sv. Cyril a Metod . . .
Močenok, — prvý misijný
dom SVD na Slovensku (te-
raz kláštor Školských bra-
tov), odkiaľ už vyšli mnohí
Školski bratia-misionári.

V mene Otca i Syna i Ducha Svätého ...

Dve strediská katolickej vedy v Čine.

„Aurora“, univerzita päťrov jezuitov v Šanghaji.
Na obrázku: Múzeum prírodných vied „Aurory“.

Chemické laborotórium univerzity.